

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็ก
กรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ

โดย สุมาลี วรรณรัตน์ และคณะ

ตุลาคม 2547

ສັນຍາເລກທີ RDG 46NO007

รายงานວิจัยฉบับสมบูรณ์
ເຮືອງ
กระบวนการປຶ້ອງກັນແລະແກ້ໄຂປະຫາພຸດກະທບຕ່ອສຕຣີແລະເຕັກໃນຫນບທ
กรณີການເຄີອນຍ້າຍແຮງງານໄປທຳກຳຕ່າງປະເທດ

ນັກວິຈີຍ

1. ນາງສຸມາລີ ວຽກຄົມ	ຫວ່ານໍາໂຄຮງການວິຈີຍ
2. ນາຍຄິරິນທີ ວຽກຄົມ	ນັກວິຈີຍ
3. ນ.ສ.ໂຄມຍົງ ສວ່າງໂຄຕຣ	ນັກວິຈີຍ
4. ນ.ສ.ຈິරາພຣ ແສບນບາລ	ນັກວິຈີຍ
5. ນ.ສ.ຄນິ້ງນິຕິຍີ ສູວຽກຄົມ	ນັກວິຈີຍ

ເຄື່ອງຂ່າຍສັນສັນນູນ

- ກຸ່ມອອນທັນສັນພົມ
- ກຸ່ມເຍາວໜີນສັນພົມ
- ທຶນແກນນຳໜຸນໜີນ
- ທຶນແກນນຳໜຸນໜີນ

ຕຸລາຄມ 2547

ສັນສັນນູນໂດຍ ສໍານັກງານກອງທຸນສັນສັນນູນການວິຈີຍ (ສກວ.)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง “กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กในชนบท กรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ” สำเร็จลงได้ด้วยความมานะพยายามของนักวิจัยชุมชนทุกท่าน ความตั้งใจเข้าร่วมเรียนรู้ตลอดระยะเวลาที่โครงการวิจัยดำเนินการอยู่ในพื้นที่ของเครือข่ายสนับสนุนในชุมชนปางหลวงและชุมชนร่อง hairy ซึ่งประกอบด้วย กลุ่momทัพย์สวัสดิการชุมชนปางหลวง กลุ่มเยาวชนสัมพันธ์บ้านปางหลวง ทีมแคนน้ำชุมชนร่อง hairy ทีมแคนน้ำชุมชนปางหลวง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการร่วมให้ข้อมูลทุกท่าน

งานวิจัยนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้หากขาดการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ และการสนับสนุนทางด้านวิชาการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ขอทราบขอบพระคุณ พศ.ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ ผู้ประสานงานวิจัย สกว.ภาฯ ที่ให้คำแนะนำด้วยตัวเองเพิ่มพูนความสำเร็จในการวิจัยสำเร็จลุล่วง

คุณงานความดี และประโยชน์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากการวิจัยนี้ ขอมอบให้กับบรรดาพิตรสายผู้ให้แรงงาน ที่ดื่นรนฟันฝ่าอุปสรรคนานับประการ จนประสบผลสำเร็จในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ สร้างรายได้ก้อนสูงแผ่นดินกิด ยังประโยชน์แก่บรรดาลูกหลวง ญาติมิตรและเศรษฐกิจของชาติโดยรวม

สุมาลี วรรษรัตน์ และคณะ

ตุลาคม 2547

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กในชนบท กรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ” เป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) กับพื้นที่ 2 ชุมชน รวม 4 หมู่บ้านในเขตจังหวัดเชียงราย ที่มีสถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศสูง โดยกำหนดอาชุมชนที่มีลักษณะทางสังคมวิทยาใกล้เคียงกัน มีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ หรือเป็นกลุ่มชาติพันธ์เดียวกัน ในที่นี่หมายถึงชุมชนคนอีสานที่อพยพเข้ามาอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสตรี เด็กและเยาวชน เมื่อคนวิทยาแรงงานต้องเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ตลอดจนการสร้างเสริมและพัฒนาศักยภาพทั้งระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และกลุ่ม/องค์กรทางสังคมในชุมชน ให้สามารถส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อสตรี เด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการส่งเสริม สนับสนุน ให้กลุ่ม/องค์กรทางสังคมของชุมชน สามารถใช้กระบวนการทางการศึกษาและการพัฒนาชุมชน เป็นเครื่องมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือและเทคนิควิธีการหลากหลายที่สอดคล้องกับลักษณะการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) การจัดกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control: A-I-C) นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขข้อมูลเป็นระยะๆ

ถึงแม้ว่างานวิจัยจะมุ่งป้องกันและแก้ไขปัญหาของกลุ่มสตรี เด็กและเยาวชน ที่ได้รับผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ แต่ในกระบวนการการศึกษาข้อมูลเพื่อขอรับประทาน ปรากฏการณ์ ชี้ชัดสาเหตุและผลกระทบของปัญหา และศึกษาความพร้อมขององค์กรชุมชน เพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหานี้ จำเป็นจะต้องศึกษาข้อมูลทั้งแนวว่างและแนวลึก กับบุคคล ครอบครัว กลุ่ม/องค์กรทางสังคมที่เกี่ยวข้องในชุมชนทุกระดับ ดังนั้นการออกแบบกลุ่มเป้าหมาย จึงครอบคลุมถึง กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเด็กและเยาวชน ครอบครัวที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ตัวของแรงงานที่เคยไปทำงานต่างประเทศมาแล้ว และแรงงานที่กำลังจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจนและครอบคลุมประเด็นที่จะศึกษามากที่สุด

ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้คนวัยแรงงานเดินทางไปทำงานต่างประเทศได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีสาเหตุสำคัญเกิดจากปัญหาความล้มเหลวของการผลิตในภาคเกษตร ปัญหาหนี้สินของครอบครัวที่เกิดจากการถูกหลอกหลวงข้าหาก แรงจูงใจเรื่องรายได้ของประเทศปลายทาง ปัจจัยทางด้านสังคมที่เกิดจากปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด และโรคเอดส์ การมีเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมกับชุมชนปลายทาง ปัจจัยทางด้านค่านิยม/ความเชื่อที่เกิดจากความต้องการการยอมรับจากคนในชุมชน

ในกลุ่มของสตรีและเยาวชนสตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ กลุ่มนี้พบว่ามีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของแรงงานชายไม่ประสบผลสำเร็จ และความเชื่อว่า การเดินทางไปทำงานต่างประเทศจะทำให้ได้พบและแต่งงานกับชาวต่างชาติที่มีฐานะดี ซึ่งอาจช่วยให้หลุดพ้นจากความยากจน การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของกลุ่มเยาวชนสตรีมีสาเหตุจำเพาะที่เกิดจากความล้มเหลวในการใช้ชีวิตตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นเข้าสู่วัยรุ่น ในขณะที่พ่อแม่ต้องเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นเวลานานๆ

การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชน ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ต่อชุมชนโดยรวม ในแง่เศรษฐกิจ/รายได้ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วิถีการผลิต ค่านิยม/ความเชื่อ การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสตรีเด็กและเยาวชนพบว่า มีทั้งผลกระทบทางด้านบวกและด้านลบ เช่น กัน ผลกระทบด้านบวกจะเกิดขึ้นกับครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จในการส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ แต่ผลกระทบในด้านลบเกิดขึ้นได้กับทั้งครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ ในครอบครัวที่ไม่ประสบผลสำเร็จจากการส่งแรงงานชายไปทำงานต่างประเทศ แรงงานหลวิงจะถูกผลักดันให้ให้เข้าสู่ตลาดแรงงานต่างประเทศเพื่อทดแทนแรงงานชาย ทำให้แนวโน้มการเข้าสู่ตลาดแรงงานในต่างประเทศของแรงงานสตรีในชุมชนมีสูงขึ้น ผลกระทบที่ตามมาคือ การเกิดปัญหารอบครัวแตกแยก เด็กและเยาวชนถูกทอดทิ้งให้อยู่กับผู้สูงอายุตามลำพัง เกิดปัญหาซึ่งกันและกัน ระหว่างวัย นำไปสู่การใช้ชีวิตอิสระของเยาวชน โดยปราศจากการดูแลที่ถูกต้องจากครอบครัว และเยาวชนสตรีถูกผลักดันให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศแบบผิดกฎหมายในที่สุด

สำหรับแนวทางการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศพบว่า ควรมีการพัฒนาระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และสนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เหมาะสมกับบุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคมของชุมชน จัดให้มีรูปธรรมของกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศใน 3 ระดับ คือ ระดับที่ชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ ระดับที่ชุมชนต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรภายนอก และการสนับสนุนด้านนโยบายจากรัฐบาล

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ

บทที่ 1 บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
คำาถามการวิจัย	3
แนวความคิดในการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5

บทที่ 2 วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัย	7
เครื่องมือและการรวบรวมข้อมูล	10
การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล	13
นิยามศัพท์เฉพาะ	13

บทที่ 3 บริบทของชุมชนและประวัติการย้ายถิ่น

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนปางลາວ	14
ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนร่องหวาน	19
ประวัติการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ	23

บทที่ 4 สถานการณ์และสาเหตุของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

สถานการณ์การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ	25
สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้คนในชุมชนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ	32

บทที่ 5 ผลกระทบของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ	
ผลกระทบของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศต่อชุมชนโดยรวม	38
ผลกระทบต่อสตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ	43
ผลกระทบต่อสตรีที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ	48
ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ	51
บทที่ 6 แนวทางการพัฒนาเพื่อตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ	
ความพร้อมของบุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคม	54
การตอบสนองปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ	60
แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ	63
ผลการดำเนินงานตามแผนงานตอบสนองปัญหาของชุมชน	67
ข้อเสนอของชุมชนต่อแนวทางระดับนโยบาย	72
บทวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสริมศักยภาพชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ	74
บทที่ 7 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปวิธีดำเนินการวิจัย	77
สรุปผลการวิจัย	78
สรุปบทเรียนเชิงกระบวนการ	85
ปัญหา/อุปสรรคของการวิจัย	86
ข้อเสนอแนะ	86
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	
ภาคผนวก 1 กรณีศึกษา	89
ภาคผนวก 2 การจัดเวทีชุมชน	106
ภาคผนวก 3 ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์	137
ภาคผนวก 4 แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม	145
ภาคผนวก 5 ประวัติและประสบการณ์ของทีมวิจัย	147

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรของชุมชนปางลาว	15
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากรชุมชนร่อง hairy	21
ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของชุมชนปางลาว และชุมชนร่อง hairy พ.ศ.2546	25
ตารางที่ 4 แสดงการไปทำงานต่างประเทศของกลุ่มเยาวชนอายุระหว่าง 16-25 ปี	30
ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รายได้ส่งกลับ และจำนวนแรงงานแต่ละประเทศ	36
ตารางที่ 6 แสดงแผนงานตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้	65

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แสดงจำนวนแรงงานชาย-หญิง ที่เดินทางไปทำงานที่ประเทศปลายทาง	26
แผนภูมิที่ 2 แสดงจำนวนแรงงานชาย-หญิง ที่เดินทางไปทำงานในภูมิภาคปลายทาง	26
แผนภูมิที่ 3 แสดงสัดส่วนของแรงงานชาย-หญิง ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ	31
แผนภูมิที่ 4 แสดงจำนวนแรงงานหญิง ที่เดินทางไปทำงานตามประเทศต่างๆ	32

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานของคนในชุมชนชนบทของประเทศไทย ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ มิได้เป็นปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมชนบทไทย หากแต่เกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายปี สถานการณ์เริ่มปรากฏขัดเจนในราชปี พ.ศ.2518 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยประสบปัญหากว่าเศรษฐกิจตกต่ำ คนไทยเชิงขุนกับปัญหาการว่างงานสูง รัฐบาลจึงมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ในการส่งเสริมแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศมีผลกระทบที่ดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย กล่าวคือแรงงานเหล่านี้ส่งรายได้กลับประเทศไทยโดยผ่านธนาคารเป็นจำนวนมาก เงินสูงมาก ดังจะเห็นได้จากตัวเลขการโอนเงินผ่านธนาคารตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2540 ถึง พ.ศ.2544 มีมูลค่ารวมกันถึง 287,893 ล้านบาท ในขณะเดียวกัน อีกด้านหนึ่งตัวแรงงาน และครอบครัวก็ประสบปัญหาที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ โดยเฉพาะบุญหาด้านสังคมและจิตใจ ซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่สามารถประเมินมูลค่าเป็นตัวเงินได้

ยุคแรกของการเดินทางไปข้ายแรงงานต่างประเทศ ระหว่างปี พ.ศ.2518 ถึงราชปี พ.ศ.2533 ประเทศไทยที่แรงงานไทยไปทำงานคือประเทศไทยแบบตะวันออกกลาง เนื่องจากในช่วงเวลานั้นประเทศไทยต่างๆ เช่น ซาอุดิอาราเบีย อิรัก ลิเบีย คูเวต ฯลฯ มีโครงการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยเหล่านี้มีโครงสร้างสังคมที่มีความซับซ้อนน้อย เนื่องจากเป็นประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม มีกฎระเบียบทางสังคมและศาสนาที่เคร่งครัด ทำให้คนไทยที่เดินทางไปทำงานยังประเทศต่างๆ แอบนี้ต้องปฏิบัติตามกรอบจารีตประเพณีไปด้วย บุญหาด้านสังคมของแรงงานไทยและครอบครัวทางบ้านจึงมีไม่มากนัก

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 จนถึงปัจจุบันตลาดแรงงานไทยในต่างประเทศ เปลี่ยนจากแบบตะวันออกกลางมาเป็นประเทศในแบบเอเชียตะวันออกมากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยต่างๆ ในแบบนี้ เช่น ไต้หวัน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ฯลฯ มุ่งพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความเป็นโลกอุตสาหกรรมใหม่ สงผลให้การจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมสูงขึ้นอย่างรวดเร็วตามไปด้วย ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องภายในประเทศ โดยเฉพาะภาวะการว่างงานหลังยุคเศรษฐกิจฟองสบู่แตกในปี พ.ศ.2540 แรงงานไทยจำนวนมากถึงปีละประมาณเกือบสองแสนคน จึงหลังให้เข้าสู่ประเทศไทยอุตสาหกรรมใหม่เหล่านี้ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยแบบนี้นับว่า

แต่ก่อตัวจากตลาดแรงงานเดิมແນບตะวันออกกลางอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากประเทศเหล่านี้เป็นประเทศที่พึ่งพาเศรษฐกิจระบบตลาดเสรี ความเป็นโลกเสรีทำให้ความซับซ้อนทางสังคมมีมากขึ้น ปัญหาทางสังคมก็ซับซ้อนขึ้นตามไปด้วย ในขณะเดียวกันประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศต้นทางที่ส่งคนไปทำงานในประเทศต่างๆ มีการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยในภายใต้การค้าเสรี เช่นเดียวกัน การส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศกลายเป็นธุรกิจที่ทำรายได้มหาศาลแก่บริษัทจัดหางานที่เกิดขึ้นมาอย่างมาก ภายใต้กฎหมายแรงงานที่ล้าสมัยและหละหลวย การหาผลประโยชน์จากการค้าแรงงานระหว่างประเทศทำรายได้เป็นกอบเป็นกำให้แก่นายหน้าและบริษัทจัดหางาน

หลังจากปี พ.ศ.2540 ความต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของแรงงานไทยยิ่งเพิ่มสูงขึ้น มีบริษัทจัดหางานกระจายตัวอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย เนพาะในปี พ.ศ.2544 มีจำนวนถึง 263 บริษัท แรงงานได้รับความเดือดร้อนจากการจัดหางานโดยบริษัทจัดหางานทั้งที่ถูกกฎหมาย และผิดกฎหมายไปแล้วน้อยกว่า 6,000 ราย ข้อมูลเฉพาะปี พ.ศ.2544 มีผู้ร้องเรียนขอความช่วยเหลือทั้งหมด 7,129 รายคิดเป็นมูลค่าความเสียหาย 459,154,783 บาท ลักษณะของการหลอกลวงและเข้าเปรี้ยบแรงงาน เช่น แรงงานต้องจ่ายค่าบริการจัดหางานสูงกว่ากฎหมายกำหนด การรับสมัครงานและเรียกเก็บเงินล่วงหน้า แรงงานจ่ายเงินค่าบริการจัดหางานแล้วไม่ได้เดินทางหรือเดินทางไปแล้วแต่ได้งานไม่เป็นไปตามสัญญาจ้างงาน ฯลฯ (ปีวันที่ คงช่วยเหลือคนละ 2545) ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อภาคระหว่างประเทศที่สนใจของแรงงานและครอบครัวโดยเฉพาะสตรีและเด็กอย่างหลักเลี่ยงไม่ได้

นอกจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ในแง่มิติทางสังคมยังพบว่าการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของแรงงานทั้งหญิงและชายก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ ปัญหาความห่างเหินระหว่างสามี ภรรยาและลูก จนมักจะนำไปสู่ปัญหาการหย่าร้าง การสมรสใหม่ เด็กขาดความอบอุ่น เกิดปัญหาตามมาคือ การคบเพื่อน ติดสารเสพติด ฯลฯ จนอาจส่งผลต่อปัญหาสังคมในวงกว้างต่อไปในอนาคต (สภางค์ จันทรวนิช และคณะ, 2545)

งานวิจัยนี้ตระหนักดีว่า การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศย่อมเกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบต่อตัวแรงงาน ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติโดยรวม ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่า ชุมชนจะรับมืออย่างไรกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชน จากกรณีที่มีคุณเดินทางไปข่ายแรงงานต่างประเทศจำนวนมาก โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสตรีและเด็กในชุมชน

นอกจากนั้นงานวิจัยนี้ยังตระหนักดีว่า ในขณะที่ชุมชนต้องเผชิญกับปัญหาที่เป็นสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของคนวัยแรงงาน ชุมชนเองก็มีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวด้วยตัวของชุมชนเองอยู่แล้วระดับหนึ่ง การวิจัยครั้งนี้จึงถูกออกแบบให้เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นไปพร้อมกัน โดยอาศัยพื้นฐานแนวคิด/ความเชื่อหลักประการได้แก่ แนวคิดเรื่องการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ความเชื่อเรื่องการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (Human Capacity Development) และแนวคิดเรื่องการย้ายถิ่น มาเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัยและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อชี้ชัดสาเหตุ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชน
- เพื่อศึกษาผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นกับสตรีและเด็กในชุมชน เมื่อคนวัยแรงงานเดินทางไปทำงานต่างประเทศ
- เพื่อสร้างเสริมและพัฒนาศักยภาพทั้งระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และกลุ่ม/องค์กรทางสังคมในชุมชน ให้สามารถส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อสตรีและเด็ก

คำถามการวิจัย

อะไรเป็นปัจจัยผลักดันต้นทาง (Push Factors) และปัจจัยดึงดูดปลายทาง (Pull Factors) ที่ทำให้คนวัยแรงงานเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

การที่มีคนวัยแรงงานในชุมชนเดินทางไปทำงานต่างประเทศส่งผลกระทบอย่างไรต่อสตรีและเด็กในชุมชน

จะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้แก่องค์กรชุมชนในการที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อสตรีและเด็กในชุมชน

แนวความคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่ม/องค์กรทางสังคมในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยแนวคิด ความเชื่อ ทฤษฎี เพื่อช่วยสนับสนุนกระบวนการวิจัย และอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาได้แก่

แนวคิดทางด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นแนวความคิดที่มุ่งใช้กระบวนการทางการศึกษาและการพัฒนาเป็นแนวทางในการสนับสนุนให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่เป็นร่องรอยของการแก้ไขปัญหาของพื้นที่เป้าหมาย แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ที่เสนอว่า การศึกษาวิจัยที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะอย่างน้อย 3 ประการได้แก่ (1) เป็นกระบวนการทางการศึกษาทำความเข้าใจ และสร้างองค์ความรู้ระหว่างผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย (2) เป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มีนักวิจัยเป็นพี่เลี้ยง เพื่อช่วยให้ผู้ถูกวิจัยสามารถชี้ชัดปัญหาของตนเอง กำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา และลงมือแก้ไขปัญหานั้นๆ และ (3) เป็นกระบวนการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ (Budd Hall, 1997) ทั้งนี้การดำเนินงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและพัฒนาไปพร้อมๆ กัน เริ่มตั้งแต่การศึกษาสภาพความพร้อม ปัญหา ความต้องการของคนในชุมชน การกำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหา การลงมือแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่ได้ร่วมกันกำหนด การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการดำเนินงาน และการร่วมรับผลประโยชน์จากการวิจัย (อคิน ระพีพัฒน์, 2531)

การศึกษาที่กระทำการคุ้นเคยกับกระบวนการพัฒนา ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วม จะมีความสมบูรณ์มากขึ้นหากตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อเรื่องการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (Human Capacity Development) ความเชื่อนี้ให้ความสำคัญกับประสบการณ์การเรียนรู้จาก การปฏิบัติการของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยมิติความสัมพันธ์ 5 องค์ประกอบได้แก่ มิติการตอบสนองปัญหาของคนในชุมชน มิติการถ่ายทอดประสบการณ์ มิติการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ระหว่างกัน มิติการเรียนรู้และส่งเสริมจากองค์กรภายนอก และมิติการสนับสนุนด้านนโยบาย (Susan Lucas และคณะ, 2002) ในขณะเดียวกัน ปรากฏการณ์จากการศึกษาและการพัฒนาชุมชนหลายแห่งในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นกรณีศึกษาเรื่องป่าชุมชน การจัดการกับปัญหาเอ็ดส์ กรณีศึกษาเรื่องการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดฯลฯ ล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาของตนเอง โดยอาศัยภูมิปัญญา ทรัพยากร กระบวนการและองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งที่เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และกลุ่มที่เกิดจากการจัดตั้งโดยองค์กรภาครัฐ การมีกลุ่มและผู้นำของกลุ่มเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพขององค์กรชุมชนที่มีต่อการทำงานเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนระดับหนึ่ง ถ้าหากองค์กรชุมชนเหล่านี้ได้รับการกระตุ้นและสนับสนุนตามแนวทางที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง จะเป็นการช่วยพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

แนวความคิดที่ช่วยอธิบายปรากฏการณ์การย้ายถิ่น และสาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นของประชากรได้แก่ ทฤษฎีการย้ายถิ่นในสังคมทวิภาค ทฤษฎีนี้กล่าวถึงสังคมที่ประกอบด้วย

ภาคเศรษฐกิจ 2 สาขา คือสาขาเกษตรแบบดั้งเดิม และสาขาอุตสาหกรรม ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดว่า เมื่อมีการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น แรงงานส่วนเกินจากภาคการผลิตในเกษตรจะถูกดูดซับโดยมีค่าจ้างที่สูงกว่าจากการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเป็นแรงจูงใจ จนทำให้แรงงานในภาคเกษตรเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม (อ้างในวิโรจน์ สารัตนะ, 2532) รวมถึงแนวคิดการย้ายถิ่นตามทฤษฎีของราเวนสไตน์ (อ้างในวิโรจน์ สารัตนะ, 2532) ทฤษฎีนี้กล่าวถึงสาเหตุของการย้ายถิ่นว่าเกิดจากปัจจัยผลักดันต้นทาง (Push Factors) และปัจจัยดึงดูดปลายทาง (Pull Factors) ปัจจัยทั้งสองเป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ทำให้เกิดภาระการเคลื่อนย้ายแรงงาน

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่ดำเนินงาน

พื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนชนบท 2 ชุมชน ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ในเขตจังหวัดเชียงราย ที่มีสถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศสูง พื้นที่ศึกษาทั้ง 2 ชุมชน มีลักษณะทางสังคมวิทยาคล้ายคลึงกัน มีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ หรือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ในที่นี้ได้แก่ชุมชนคนอีสานที่อพยพมาอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย ได้แก่

- . ชุมชนปางลาว ประกอบด้วยบ้านปางลาว หมู่ที่ 10 และบ้านประชาร่วมมิตร หมู่ที่ 20 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
- . ชุมชนร่อง hairy ประกอบด้วยบ้านร่อง hairy หมู่ที่ 2 และบ้านใหม่ร่อง hairy หมู่ที่ 11 ตำบลคงมหา:white> กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

2. ขอบเขตเชิงเนื้อหาของการวิจัย

โครงการวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบต่อสตรีและเด็ก ในกรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ แบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการในการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องสาเหตุ/ปัจจัย ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อสตรีและเด็ก การศึกษาความพร้อมของกลุ่ม/องค์กรทางสังคมในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการสนับสนุนการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างเสริมและพัฒนาศักยภาพทั้งระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่ม/องค์กรทางสังคมในชุมชน ให้สามารถส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อสตรีและเด็ก ทั้งนี้ขอบเขตของเนื้อหาในการวิจัยประกอบด้วย

- บริบทของชุมชนและปัจจัยต่างๆ ที่影晌
- สถานการณ์และสาเหตุของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ
- ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบของการย้ายถิ่นที่มีต่อชุมชนโดยรวม และผลกระทบที่มีต่อสตรีและเด็ก
- ความพร้อมของบุคคล กลุ่ม/องค์กรในชุมชน ในการทำงานส่งเสริม สนับสนุน ป้องกัน และแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่น
- การตอบสนองปัญหาด้านการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชน

บทที่ 2

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กในชนบท กรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ เป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) กระบวนการวิจัยที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการนี้ มีผู้เกี่ยวข้องหลัก 4 ฝ่ายประกอบด้วย หัวหน้าโครงการวิจัย ทีมนักวิจัยในพื้นที่ ผู้นำชุมชน และกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นกระบวนการผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ช่วงเตรียมการ

1. การเตรียมนักวิจัยในพื้นที่ ทีมงานที่เข้าร่วมเป็นนักวิจัยในพื้นที่เป็นบุคลากรที่มาจากชุมชนพื้นที่เป้าหมายทั้งสิ้น ทีมงานทุกคนยังมีประสบการณ์ในการศึกษาข้อมูลและการใช้เครื่องมือศึกษาข้อมูลแบบมีส่วนร่วมน้อยมาก ดังนั้นก่อนการศึกษาข้อมูลจึงได้มีการฝึกอบรมนักวิจัย เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาของโครงการ กระบวนการศึกษาควบรวมข้อมูล และการใช้เครื่องมือในการศึกษาข้อมูล เนื้อหาการฝึกอบรมมีดังนี้

- การทำความเข้าใจกับโครงการวิจัย
- เนื้อหาที่จะทำการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแต่ละเนื้อหา
- ทำความรู้จักและทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย
- การบันทึกข้อมูลภาคสนาม การใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป
- จราจรบรรณของนักวิจัย
- วางแผนเก็บข้อมูล

2. จัดเตรียมเครื่องมือในการวิจัย เช่น แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ สำหรับการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยให้ทีมวิจัยศึกษาประเด็นที่ต้องการศึกษา กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ และช่วยกันตั้งคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาในการวิจัย แล้ว

จึงนำเอาประเด็นคำถามที่ตั้งไว้มากำหนดเครื่องมือที่จะใช้ศึกษาข้อมูลให้เหมาะสมกับประเด็นนั้นๆ

3. การเตรียมชุมชน

3.1 แนะนำทีมวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยคร่าวๆ ให้ผู้นำชุมชนทราบ และขออนุญาตเข้าไปศึกษาข้อมูลชุมชน

3.2 ประชุมผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาข้อมูลในพื้นที่ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในเบื้องต้นจึงจำเป็นต้องมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ดำเนินการทั้ง 2 ชุมชน เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นทำการวิจัย การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจจัดขึ้น 2 ครั้ง คือที่ชุมชนปางลาว 1 ครั้ง และชุมชนร่อง hairy 1 ครั้ง เนื้อหาของการประชุมชี้แจงประกอบด้วย

- การทำความเข้าใจโครงการ เช่น วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการ ฯลฯ ของการวิจัย
- บทบาทของนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย
- หารือเรื่องระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลตามแผนการวิจัย

ช่วงปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่ แบ่งการศึกษาข้อมูลออกเป็น 2 ระยะดังนี้ การวิจัยระยะที่ 1

1. ศึกษาบริบทของชุมชน รวมถึงประวัติการเคลื่อนย้ายแรงงานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลภาพรวมของชุมชนทั้งหมดแล้วน้ำวิเคราะห์สาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของคนวัยแรงงาน ทั้งปัจจัยผลักดันภายนอกชุมชน (Push Factors) และปัจจัยดึงดูดภายนอกชุมชน (Pull Factors) โดยการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาข้อมูลเชิงลึกกับผู้นำชุมชน ชาวบ้านทั่วไป บุคคลที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ และบุคคลที่กำลังจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

2. ศึกษาผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ที่มีต่อชุมชนโดยรวม เช่น ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพชุมชน ฯลฯ โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Practicatory Rural Appraisal: PRA) กับผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้านทั่วไป

3. ศึกษาผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ที่มีต่อ สรรษและเด็กในชุมชนว่า มีผลกระทบด้านใดบ้าง อย่างไร โดยใช้กระบวนการสำรวจความรู้ชุมชนแบบ มีส่วนร่วม (PRA) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเด็กและ เยาวชน

4. ศึกษาเชิงลึกแบ่งเป็นกรณีศึกษา 5 ลักษณะ ได้แก่

- 4.1 กรณีศึกษาที่ 1 สรรษที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศและประสบผลสำเร็จ
- 4.2 กรณีศึกษาที่ 2 สรรษที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศและไม่ประสบผลสำเร็จ
- 4.3 กรณีศึกษาที่ 3 ครอบครัวที่ผู้สูงอายุและเด็กอยู่ตามลำพัง คนวัยแรงงานไป ทำงานต่างประเทศ
- 4.4 กรณีศึกษาที่ 4 สรรษที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ
- 4.5 กรณีศึกษาที่ 5 เด็กและเยาวชนที่อยู่บ้านตามลำพัง โดยที่ทั้งพ่อและแม่เดินทาง ไปทำงานต่างประเทศ

5. ศึกษาความพร้อมของชุมชนด้านบุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคมของชุมชน เพื่อเตรียม ความพร้อมสำหรับการวิจัยปฏิบัติการในการสนับสนุนและแก้ไขปัญหา

6. การจัดเวทีชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางป้องกันและแก้ไขปัญหา เมื่อได้ศึกษาความพร้อม ของบุคคล กลุ่ม/องค์กรในชุมชนแล้ว จึงเลือกตัวแทนของกลุ่มต่างๆ บุคคลที่มีความพร้อมมีความ เต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในการสนับสนุน ส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไป ทำงานต่างประเทศ โดยแยกจัดกิจกรรมชุมชนละ 1 ครั้ง แล้วจึงนำเอกสารการจัดเวทีชุมชนของทั้ง สองชุมชนมาจัดเวทีชุมชนร่วมกันอีกรอบหนึ่ง เพื่อนำเสนอข้อคิดเห็นของตัวแทนชุมชน และแผน สนับสนุน ส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาระดับชุมชน

กิจกรรมเวทีชุมชนป่างлавและชุมชนร่องหวาย เป็นเวทีระดมความคิดแบบมีส่วนร่วมของ ผู้เกี่ยวข้องระดับชุมชน เพื่อหาทางออกในการตอบสนองสถานการณ์ปัญหาที่เกิดจากการย้ายถิ่น ไปทำงานต่างประเทศของคนวัยแรงงานในชุมชน ที่มีวิจัยได้เลือกเอากระบวนการวางแผนพัฒนา ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control: A-I-C) มาเป็นเครื่องมือในการจัด กระบวนการฯ เพาะเป็นกระบวนการที่สามารถตอบสนองแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนใน

งานพัฒนา และเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การกำหนดแผนปฏิการป้องกันและแก้ไขปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน การจัดทำที่ชุมชนแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 เรื่อง ตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ
2. วิเคราะห์ทางออกในการป้องกันแก้ไขปัญหาและการเสริมศักยภาพองค์กรชุมชน
3. การกำหนดกิจกรรมเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหา
4. การจัดหมวดหมู่ของกิจกรรมป้องกันแก้ไขปัญหา
5. การคัดกรองกิจกรรม
6. จัดทำแผนปฏิบัติงาน

การวิจัยระยะที่ 2

เป็นช่วงศึกษาการตอบสนองปัญหาการข้าย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของชุมชน ตามที่กลุ่ม/องค์กรในชุมชนได้ร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสนับสนุน สร้างเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบของการข้าย้ายถิ่นที่มีต่อสตรีและเด็ก และ/หรือต่อชุมชนโดยรวม แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. การตอบสนองปัญหาการข้าย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศที่ผ่านมาของชุมชน
2. การตอบสนองปัญหาการข้าย้ายถิ่นที่ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดจากการจัดทำที่ชุมชน

เครื่องมือและการรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันในการสร้างเสริมสนับสนุนป้องกัน และแก้ไขปัญหาการข้าย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศในชุมชน ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงต้องดำเนินการโดยให้นักวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย ได้เรียนรู้ร่วมกันตั้งแต่เริ่มลงมือทำการวิจัยในโครงการวิจัยระยะที่ 1 จนกระทั่งร่วมกันปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนให้มีการป้องกันแก้ไขปัญหาในโครงการวิจัยระยะที่ 2 งานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือและเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการ โดยให้ความสำคัญกับเครื่องมือที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันได้แก่

1. การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนเข้ามายมอนเห็นคุณค่าของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์ วิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกชุมชน ที่กระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน จนกระทั่งนำไปสู่การวางแผนและดำเนินกิจกรรมตาม

ความพร้อมของกลุ่ม/องค์กรในชุมชนเอง (Robert Chambers, 1992) กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชื่อว่า การแตกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ของคนจนจะทำให้สามารถนำไปสู่การวางแผนแก้ไขปัญหาจริงกันได้ ย่อมเกิดจากพื้นฐานความคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ครีบของความเป็นคนที่เท่าเทียมกัน

1.1 ความเสมอภาค กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชื่อว่า การแตกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ของคนจนจะทำให้สามารถนำไปสู่การวางแผนแก้ไขปัญหาจริงกันได้ ย่อมเกิดจากพื้นฐานความคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ครีบของความเป็นคนที่เท่าเทียมกัน

1.2 ศักยภาพของคน กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชื่อว่า การที่ชุมชนสามารถความเป็นอยู่ สังคมประสบการณ์ สร้างจาริตระเพนสีบหอดมาเป็นเวลาข้านานนั้น เกิดจากองค์ประกอบสำคัญคือ “คน” โดยเชื่อว่าคนทุกคนที่มีศักยภาพ มีความสามารถ บุคลเหล่านี้หากสามารถรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ภายใต้บรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน จะสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมป้องกันแก้ไขปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ได้

วิธีการต่างๆ ของการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการศึกษาข้อมูลได้แก่ การทำแผนที่ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Village Mapping) การทำตารางจัดลำดับ (Matrix Ranking) และการทำแผนภูมิความสัมพันธ์ (Vane Diagram)

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ที่มีวิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เพื่อสะ朮กต่อการศึกษาข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือนี้ใช้วิ่งกับแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม และเครื่องบันทึกเสียงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งนี้การใช้เครื่องบันทึกเสียงแต่ละครั้ง ต้องขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทุกครั้ง

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม สาเหตุที่ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลด้วยวิธีนี้เนื่องจาก เมื่อการศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผ่านไประยะหนึ่งที่มีวิจัยพบว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์มีข้อจำกัดในการให้ข้อมูล เช่น ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความกังวล/อีดอัดใจไม่ออกตอบคำถาม โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแม่บ้านที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กลุ่มเด็กวัยรุ่นที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ มากจะไม่กล้าเปิดเผยพฤติกรรมด้านลบของตนเอง ดังนั้นที่มีวิจัยจึงเลือกใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายมาใช้เป็นเครื่องมือศึกษาข้อมูลอีกทางหนึ่ง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย โดยที่ทีมวิจัยเข้าไปร่วมกิจกรรม หรือเข้าไปอยู่ในสถานการณ์แวดล้อมนั้นๆ กับกลุ่มเป้าหมาย แล้วกับบ้านที่กข้อมูลที่สังเกตได้ลงในแบบบันทึกภาคสนาม

4. การจัดเวทีแลกเปลี่ยน จัดขึ้น 2 ครั้งคือ ครั้งที่ 1 จัดหลังจากการศึกษาข้อมูลระยะที่ 1 และครั้งที่ 2 จัดหลังจากการศึกษาข้อมูลระยะที่ 2 ผู้เข้าร่วมเริ่มประกอบด้วยตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 ชุมชนได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ที่เคยเดินทางและผู้ที่กำลังจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศทั้งชายและหญิง ตัวแทนแม่บ้านและตัวแทนเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการย้ายถิ่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนทำให้เกิดประโยชน์ 3 ประการได้แก่

4.1 ช่วยในการวิเคราะห์/จัดหมวดหมู่ข้อมูลแต่ละประเด็นที่ได้จากการศึกษา

4.2 ช่วยให้ทีมวิจัยและกลุ่มเป้าหมายได้ร่วมกันเชื่อมโยงสภาพปัญหาและผลกระทบของ การย้ายถิ่นทั้งด้านบวกและด้านลบที่มีต่อชุมชน และนำไปสู่ประเด็นศึกษาเรื่องการ พัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่น

4.3 ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายได้เพิ่มเติมข้อมูลที่ขาดหายไป ทีมวิจัยได้เพิ่มเติมข้อมูลที่ขาด จนสามารถนำมาสังเคราะห์และประเมินผลได้

5. การจัดเวทีชุมชนโดยใช้กระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control: A-I-C) เป็นกระบวนการระดมพลังสมองของคนในชุมชนเพื่อ แสวงหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหานิชชุมชน ที่พัฒนามาจากกระบวนการพัฒนาองค์กรแบบ มีส่วนร่วมของสถาบันเอกชนชื่อ Organizing for Development : an International Institute (ODII) กระบวนการนี้ถูกนำมาทดลองใช้ในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2533 โดยสถาบันวิจัย และพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ร่วมกับสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA)

การวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญกับ “การเรียนรู้” ซึ่งบุคคลจะ เรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมผ่านการกระทำ (Interactive Learning Through Action) จน กระทั่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์โดยปฏิบัติการร่วมกัน (Social Engagement) บน วิถีแห่งการทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์ (ประเทศไทย ๒๕๓๕)

งานวิจัยนี้นำกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) มาใช้เป็นเครื่องมือ ในการศึกษาข้อมูล เพื่อการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่น ตามความพร้อมของ บุคคล กลุ่ม/องค์กรในชุมชน โดยคัดเลือกตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายชุมชนละ 30 คน มาร่วมเวที วางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมดังกล่าวจัดให้กับชุมชนปางลาว และชุมชน ร่องหวาย ชุมชนละ 1 ครั้ง ขั้นตอนของการจัดเวทีประกอบด้วย

- การทบทวนปัญหา สาเหตุ และผลกระทบของการบ่ายถินที่มีต่อชุมชน โดยเฉพาะผลกระทบต่อสตรีและเด็ก
- การร่วมกันเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา
- การกลั่นกรองและคัดเลือกแนวทาง/วิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน
- การจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันแก้ไขปัญหา และลงมือแก้ไขปัญหาตามกิจกรรมที่ชุมชนได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ

การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล จัดทำโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเหลี่า (Data Triangulation) และการจัดเรียงร่วมกันระหว่างทีมวิจัยกับตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย

1. การตรวจสอบข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบสามเหลี่าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นวิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาจากเวลา สถานที่ บุคคล (สุภังค์ จันทวนิช, 2533) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลในประเด็นเดียวกันจากกลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่ม หลายช่วงเวลา และจากพื้นที่ศึกษา 2 ชุมชน รวม 4 หมู่บ้าน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลและหาข้อสรุปร่วมกัน

2. การจัดเรียงร่วมกันระหว่างทีมวิจัยกับตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย เวทีนี้จัดขึ้น 2 ครั้ง คือหลังจากเสร็จสิ้นการศึกษาข้อมูลระยะที่ 1 และระยะที่ 2 เป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้มีวิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาร่วมกันนำเสนอให้ตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายได้รับทราบ และช่วยกันตรวจสอบความถูกต้อง รวมถึงเพิ่มเติมข้อมูลที่ยังขาดหรือไม่ชัดเจน

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ได้ทำการวิเคราะห์เป็นร่วมๆ กับการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาร่วมเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแล้ว และการทำเป็นระยะๆ บางครั้งข้อมูลที่ได้มาอาจไม่เพียงพอ ก็เก็บข้อมูลเพิ่มเติม แล้วนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบและวิเคราะห์เป็นร่วมๆ กัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะที่นำมาใช้กล่าวถึงในรายงานการวิจัยฉบับนี้ บัญญัติขึ้นเพื่อหมายรวมถึงกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ของกรุงเทพฯ กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กในชุมชน กรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ เท่านั้น ประกอบด้วยคำศัพท์และความหมายดังต่อไปนี้

สตรี	หมายถึง	ผู้หญิงที่ตนเอง หรือสามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ
เด็ก	หมายถึง	บุคคลที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 15 ปี ที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองเดินทางไปทำงานต่างประเทศ
เยาวชน	หมายถึง	บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีถึง 25 ปี ที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองเดินทางไป

		ทำงานต่างประเทศ
ผู้สูงอายุ	หมายถึง	ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป หักหง้ามและชาย ที่มีคุณในครอบครัว
ผลกระทบ	หมายถึง	ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชน

ນທที่ 3

บริบทของชุมชน และประวัติการย้ายถิ่น

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนปางลาว

ประวัติความเป็นมา

ชุมชนปางลาวเป็นชุมชนของคนอีสานที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 ครอบครัวแรก ๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่คือครอบครัวของ พ่อใหญ่วัง มีบุญมาก พ่อใหญ่แสง งานนอก พ่อใหญ่พิมพ์ วงศ์ วังอ่อน พ่อใหญ่สว่าง สมบูรณ์ พ่อใหญ่เหล่ เลขนอก พ่อใหญ่สา ยัง นอก พ่อใหญ่อ้วง เยืองไธสงค์ พ่อใหญ่มัง มีบุญมาก ในปี พ.ศ. 2508 อพยพเข้ามาสมทบอีก ๕ ครอบครัว คือ ครอบครัวของ พ่อใหญ่นุญธรรม โภพิตา พ่อใหญ่วิเชียร กาละกุล พ่อใหญ่ยอด แสนละมูล พ่อใหญ่บัวสี มากุช และแม่ใหญ่ขวัญ

ก่อนที่คนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือน บริเวณนี้เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของคนพื้นเมืองหนีอ คือครอบครัวของ นายดวง เป็งสน และญาติพี่น้องอีกประมาณ 10 ครอบครัว รวมถึงครอบครัวของคนลาวที่อพยพมาจากหลวงพระบาง ประเทศลาว คือครอบครัว ของลุง ไว ลุงด้วง ลุงเยย ลุงตัน และหม้อหล้า ซึ่งเข้ามาค้าขายกับคนไทยเด่นนี้ และได้ริจัดกับครอบครัวของนายดวง เป็งสน จึงได้ชักชวนกันมาจับจองที่ดินบริเวณนี้ ปลูกบ้านอาศัยอยู่ร่วมกัน ต่อมาญาติของลุงไว คือนางปุย (ป้าจุบันยังมีชีวิตอยู่) ได้เดินทางมาเยี่ยมลุงไว และได้แต่งงานกับคนที่อพยพมาจากจังหวัดพะ夷ฯ และตั้งรกรากที่ทำมาหากินอยู่บริเวณนี้อีกครอบครัวหนึ่ง ดังนั้นชาวบ้านใกล้เคียงจึงเรียกบริเวณนี้ว่า “บ้านลาว”

ในราว ปี พ.ศ. 2505 มีบริษัทสัมปทานไม้ พากงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา) มาตัดไม้และทำที่พักอยู่บริเวณนี้ด้วย ชาวบ้านเรียกว่า “ปางไม้” เมื่อคน 2 กลุ่มเข้ามาตั้งรกรากอยู่ร่วมกัน จึงถูกเรียกชื่อใหม่ว่า “บ้านปางลาว” จนถึงปัจจุบัน

ข้อมูลด้านกายภาพ

ชุมชนบ้านปางลาว ตั้งอยู่ที่ 10 และหมู่ที่ 20 ต.แม่ขาวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มน้ำ กอกตอนใต้ ห่างจากตัวจังหวัดเชียงรายมาทางทิศเหนือประมาณ 25 กิโลเมตร ทิศเหนือติดกับบ้านห้วยเจริญ ทิศใต้ติดกับบ้านร่องกือ ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำกก และทิศตะวันตกติดกับบ้านห้วยทรายขาว และเขตมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

สำนารณสถานที่สำคัญประกอบด้วย วัด 2 แห่ง โรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง สุนีย์ พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ศาลาประชาธิปไตย 1 หลัง บ้านผู้คน 2 แห่ง

สาขาวิชาปีสุดท้าย ภาคบันทึก รายวิชา “การจัดการธุรกิจด้วยคอมพิวเตอร์” รหัส 101-30101
ผู้สอน ดร. นันดา ใจดี อาจารย์ประจำสาขาวิชา

การปักครอง

แบ่งการปักครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ดูแลแต่ละหมู่บ้านแบ่งออกเป็นคุ้มค่าง ๆ คุ้มละ 15-20 หลังคาเรือน มีหัวหน้าคุ้มดูแลและทำหน้าที่เป็นกรรมการหมู่บ้าน

ប៉ានបងគារអ្នកទី 10 មិ 7 គុម គីឡូ គុមទុងសាក់ គុមលើនឹង គុមតាមវាយកូក គុមកាល គុមរិនុវត្ត គុមនាចាចេ និងគុមរិនុមី

บ้านปางหลวงที่ 20 มี 7 คุ้ม คือ คุ้มโนนสวารค์ 1 คุ้มโนนสวารค์ 2 คุ้มศาลาแดง 1 คุ้ม
ศาลาแดง 2 คุ้มป่าช้าง 1 คุ้มป่าช้าง 2 และคุ้มหนองบัวน้อย

ถึงแม้ในปัจจุบันชุมชนบ้านปางลาจะถูกแยกเป็น 2 หมู่บ้าน ด้วยเงื่อนไขของงบประมาณ และจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติแล้ว คณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้าน และผู้นำกลุ่มต่างๆ ยังมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดเป็นชุมชนเดียวกัน

ประชารัฐและเชื้อชาติ

ประชากรเกื้อบั้งหมดเป็นคนที่อพยพมาจากเกื้อบั้งทุกจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากรเพียงส่วนน้อย เป็นคนภาคเหนือที่เข้ามาแต่งงานเป็น ลูกเขย ลูกสะใภ้ มีครอบครัวของคนพื้นเมืองเหนือเพียง 2 ครอบครัว ที่เข้ามารื้นครุยสอนที่โรงเรียนบ้านปางลาว และอาศัยตั้งกรากอยู่ในหมู่บ้าน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรของชุมชนปางลาว

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนหลังคาเรือน	จำนวนประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
บ้านปางลาว หมู่ที่ 10	162	636	634	1,270
บ้านปางลาว หมู่ที่ 20	136	505	500	1,005
รวมทั้งสิ้น	298	1,141	1,134	2,275

เศรษฐกิจและอาชีพ

ชุมชนปางลาวเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำกอกตอนล่าง พื้นที่ส่วนใหญ่จึงเหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรม ดังนั้นชาวบ้านจึงยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยเฉพาะการทำนาข้าวปลูกข้าวโพด สลับกับฟักทอง ถั่ว และ พืชเชิงเดี่ยวอื่น ๆ ตามฤดูกาล หรือตามความต้องการของตลาด ทั้งนี้การปลูกพืชเชิงเดี่ยว เป็นการผลิตเพื่อป้อนตลาดภายนอกเป็นหลัก เกษตรกรต้องพึงตลาดภายนอก ไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้เอง

ถึงแม้อาชีพเกษตรกรรมจะเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านที่นี่ แต่รายได้จากการทำเกษตรกรรมยังเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน เนื่องจากวิธีการผลิตยังต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยที่นอกเหนือการควบคุม ได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศ กลไกของตลาด เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช และการรับซื้อผลผลิต ที่ถูกควบคุมโดยพ่อค้า / นักธุรกิจ จากภายนอก ส่งผลให้เกษตรกรในชุมชนมีรายได้ไม่คุ้มทุนทั้งนี้ไม่นับรวมถึงภาวะที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแฉ้ง น้ำท่วม ลูกเห็บตก ผลดีเปลี่ยนหมุนเวียนมาทำลายพืชผลให้เกิดความเสียหายทุกปี ส่งผลให้เกษตรกรหันมาสนใจอาชีพนอกภาคเกษตร โดยเฉพาะการเดินทางไปขายแรงงานต่างถิ่นทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

นอกจากอาชีพหลักดังกล่าวแล้ว ชาวบ้านส่วนหนึ่งยังประกอบอาชีพค้าขายขึ้นล่องระหัวงากหนึ่งกับภาคอีสาน การแปรรูปยาเส้น ซึ่งทำเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยการรับยาเส้นมาจากจังหวัดหนองคาย นำมารรจุในถุงพลาสติกแล้วตระเวนส่งขายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ชาวบ้านบางส่วนยึดอาชีพรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก โรงงาน สถานบริการ ร้านอาหาร ซึ่งอยู่ในตัวจังหวัด และดำเนินใกล้เคียง

หลังฤดูหนาวเก็บเกี่ยว จะมีการทำหัตถกรรมพื้นบ้านของกลุ่มผู้หญิง และผู้สูงอายุ เช่น ทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ทอเสื่อ จักสาน เป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง

สภาพสังคมและวัฒนธรรม

ชุมชนปางลาวเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ชุมชนอีสานที่อพยพมาอยู่ในจังหวัดเชียงราย ที่ยังคงรักษาประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางด้านภาษา ชาวบ้านจะใช้ภาษาอีสานในการสื่อสารกันเองในชุมชน และกับคนภายนอกที่เข้ามาติดต่อ จากการศึกษาข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่าชาวบ้านโดยเฉพาะคนวัยกลางคน ไปจนถึงผู้สูงอายุ ยังคงรักษาประเพณี และวัฒนธรรม ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ฮีดสิบสองคงสิบสี่” ไว้อย่างครื้นถ้วน

คำว่า “ฮีด” ในภาษาอีสานตรงกับภาษาไทยภาคกลางว่า “ Jarvis ” หมายถึงประเพณีที่ยึดถืออย่างเคร่งครัด คำว่า “ฮีดสิบสองคงสิบสี่” จึงหมายถึงประเพณีที่ชาวอีสานยึดถืออย่างเคร่งครัด 12 ประการ

ในรอบ 1 ปี เช่น งานบุญบังไฟ งานบุญข้าวสาร งานบุญพระเวทย์ เป็นต้น สำหรับ “กองสินสี” หมายถึงข้อปฏิบัติที่เคร่งครัด 14 ประการการที่ชาวอีสานถือปฏิบัติสืบท่อกันมาได้แก่ กองที่ 1 การนำข้าวที่เก็บเกี่ยวมาใหม่ในแต่ละปีไปถวายพระสงฆ์ก่อนนำมารับประทาน กองที่ 2 อย่ากล่าวคำหยาบช้า โ禄มาก กองที่ 3 ทำมาหากินในทางสุจริต ผัวหาบเมียคอนเก็บหอมรมริบ กองที่ 4 เวลาเดินขึ้นเรือนอย่าเอาห้ามดหัวบันได กระทิบ เคาะบันได กองที่ 5 ในวันขึ้น 8 ค่ำและ ขึ้น 15 ค่ำให้นำดอกไม้ธูปเทียนมาไหว้พระ กองที่ 6 ล้างเท้าก่อนเข้านอน กองที่ 7 ให้ความเคารพสามี ถึงวันพระให้นำดอกไม้ธูปเทียนมาถวายสามีตอน กองที่ 8 ทำบุญตักบาตรในวันพระ กองที่ 9 เมื่อมีพระมาบิณฑາตอย่าให้ท่านกอยนาน เวลาใส่บาตรอย่าให้ส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายโดนบัตรหรือร่างกายของพระ กองที่ 10 เมื่อพระภิกษุสงฆ์เข้าปริวาสกรรมให้แต่งดอกไม้ธูปเทียนไปถวายเด่น กองที่ 11 เมื่อพระภิกษุสงฆ์เดินผ่านมาให้นั่งลงแล้วยกมือไหว้ กองที่ 12 อย่าเหยียบเงาของพระภิกษุสงฆ์หรือท่านผู้มีศีลบริสุทธิ์ กองที่ 13 อย่าอาอาหารที่เหลือเดนแล้วไปถวายผู้มีศีล หรือให้พ่อแม่สามีตอน กองที่ 14 อย่าเสพเมฤุน การคุณในวันศีล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมหาสงกรานต์ วันสุริยปราภา วันจันทรุปราภา วันเกิดของตน ไครรู้แล้วฝ่าฝืนจะอัปมงคล เมื่อมีลูกแล้วลูกจะสอนยาก เพราะพ่อแม่ไม่ปฏิบัติตามราศีตประเพณี อย่าไปโทษลูก เพราะที่จริงแล้ว “ผ้าจะดีไปจากหูก ลูกจะดีไปจากพ่อแม่”

นอกจากนี้การถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น การฟ้อนรำ การเล่าเรื่องตำนาน เพลงหมอดำ พิธีบายศรีสุรัจวัณ ฯลฯ ไปสู่ลูกหลานหรือคนรุ่นใหม่เก็บยังมีให้เห็นอยู่อย่างสม่ำเสมอ ประเพณีวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดสู่ลูกหลานเหล่านี้เป็นสายสัมพันธ์ ที่ช่วยโยงใย คนรุ่นเก่า กับคนรุ่นใหม่เข้าไว้ด้วยกัน ถึงแม้ว่าสายสัมพันธ์เหล่านี้จะเริ่มเประบ้างลงทุกขณะ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง โครงการสร้างทางสังคมของยุคโลกไร้พรมแดน และการไหลเข้าของวัฒนธรรมต่างถิ่น ผ่านการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์ อินเตอร์เน็ต โทรศัพท์ เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โครงการสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนก็ตาม

คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติค่อนข้างสูง สังเกตได้จากการร่วมกิจกรรมทางสังคมต่างๆ เช่น งานศพ งานแต่งงาน งานบุญงานประเพณีต่างๆ จะเป็นลักษณะอาสาช่วยกัน รวมถึงวิถีการผลิตยังคงมีการช่วยเหลือกัน เช่น การลงแขกดำเน ลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น นอกจากความสัมพันธ์ระบบเครือญาติที่ยังคงเหนียวแน่นระหว่างญาติพี่น้องในชุมชนเดียวกันแล้ว ยังมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องที่อยู่บ้านอีสานที่อยู่พม่าอยู่บ้านหรือตำบลใกล้เคียง รวมถึงญาติพี่น้องที่อยู่ทางภาคอีสาน

การศึกษา

ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนมีความรู้อ่านออกเขียนได้ มีค่านิยมวันนี้อยู่ที่ไม่รู้หนังสือส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มประชากรที่เป็นผู้สูงอายุ การศึกษาของคนในชุมชนแบ่งเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาในระบบโรงเรียนเด็กๆ จะเริ่มเข้าเรียนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็ก ที่มีศูนย์เด็กเล็กอยู่ในหมู่บ้าน รับเด็กเข้าเรียนตั้งแต่อายุ 3 ปีเป็นต้นไป เมื่ออายุครบ 5 ปีจึงเข้าไปเรียนที่โรงเรียนประถมศึกษาของหมู่บ้าน คือโรงเรียนบ้านปางลาว ซึ่งเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากนั้นจึงแยกข้ายกันไปเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมประจำตำบล คือโรงเรียนเมืองรายมหาราชวิทยาคม ผู้ปกครองบางคนเลือกที่จะส่งบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนประถมศึกษาหลายโอกาสคือโรงเรียนชุมชนบ้านแม่ข้าวต้มหลวง ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ในระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมาผู้ปกครองนิยมส่งลูกหลานเรียนในระดับสูงขึ้นจนถึงระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโทก็มี

การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสั่งสมมาจากการบรรพบุรุษ โดยมีพ่อแม่ผู้เช่าผู้แก่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกิจกรรมทางสังคมต่างๆ เช่น พิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา งานบุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ การละเล่นพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน รวมถึงการทำอาหาร เช่น การทำเกย์ตร การจักสาน ทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย ทอเสื่อ ก็ เป็นต้น

กลุ่ม/องค์กรในชุมชน

กลุ่ม/องค์กรในชุมชนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ กลุ่ม/องค์กรที่ได้รับการจัดตั้งจากหน่วยงานของรัฐบาลอย่างเป็นทางการ และกลุ่ม/องค์กรที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของคนในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ

กลุ่ม/องค์กรที่เป็นทางการ และเป็นแกนหลักในการบริหารงานคือคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วยผู้นำฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าคุ้ม สมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล ประธานกลุ่มแม่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทในการบริหารงานด้านต่างๆ เช่น การปักครองดูแลทุกชุมชนของชาวบ้าน รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชนที่ส่งผ่านมาจากหน่วยงานของรัฐทุกกระทรวง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอื่นๆ ที่ได้รับการจัดตั้งตามสายงานของระบบราชการ เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มกองทุนเงินถือ เป็นต้น

กลุ่ม/องค์กรที่ไม่เป็นทางการ เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมในชุมชนและช่วยเหลือกันได้แก่ กลุ่มมาปันกิจสังเคราะห์ กลุ่momทรัพย์สวัสดิการชุมชน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้จะมีกิจกรรมร่วมกันโดยอาศัยความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติเป็นกลุ่มใหญ่ใน

การจัดการของกลุ่ม ทำให้กิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่น ภายใต้ระบบที่เปลี่ยนแปลงที่ที่ชาวบ้านทำความตกลงร่วมกัน มีความยืดหยุ่น เป็นมิตรและเอื้ออาทรต่อกัน

ข้อมูลพื้นฐานชุมชนร่องหวานย

ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านร่องหวานก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2507 โดยครอบครัวของพ่อใหญ่ผาย พ่อใหญ่คำพา พ่อใหญ่เสริมท่อพยพมาจากจังหวัดอุดรธานี และพ่อใหญ่คำกองท่อพยพมาจากจังหวัดลำปาง การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชุมชนอีสานในช่วงนี้ ไม่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานราชการ ลูกกล่าวหาว่า เป็นคอมมูนิสต์ และลูกทางราชการผลักดันให้กลับไปอยู่ที่ภาคอีสาน แต่ผู้นำชาวบ้านไม่ยินยอมมีการต่อสู้เรียกร้องสิทธิ์ในการตั้งบ้านเรือนจนได้รับชัยชนะ ทางราชการยินยอมให้คนท่อพยพมาจากภาคอีสานตั้งบ้านเรือนในจังหวัดเชียงรายได้

บ้านร่องหวานตั้งอยู่ริมฝั่งลำนาเล็กๆ สายหนึ่งที่กันระหว่างหมู่บ้านแม่เพื่อซึ่งเป็นชุมชนชาวพื้นเมืองเหนือดั้งเดิม กับหมู่บ้านชาวอีสานท่อพยพเข้ามาใหม่ ลำนาสายนี้มีต้นหวานขึ้นหนองแน่น ชาวบ้านจึงเรียกลำนาสายนี้ว่า “ลำน้ำร่องหวาน” และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านร่องหวาน” ตามชื่อของลำน้ำด้วย

ต่อมาผู้นำชุมชนประกอบด้วยพ่อใหญ่ผาย ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านชั่วคราว พ่อใหญ่อ้ม พ่อใหญ่นุดดี พ่อใหญ่นวี พ่อใหญ่นุญ พ่อใหญ่สุวรรณ พ่อใหญ่ทองคำ พ่อใหญ่คำกอง และพ่อใหญ่พจน์ ได้ร่วมกันวางแผนผังชุมชน ให้มีลักษณะเหมือนกับหมู่บ้านเดิมที่ภาคอีสาน ก่อตั้งตั้งแต่แรกก่อตั้งเป็นแนวตารางหมากรุก หากชาวบ้านต้องการสร้างบ้านเรือนต้องขออนุญาตผู้นำหมู่บ้านก่อนจึงจะก่อสร้างได้ จากการวางแผนผังบ้านตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนร่องหวาน มีการจัดวางที่ตั้งบ้านเรือนและสาธารณสถานอย่างเป็นระเบียบ มีถนนตัดเข้าถึงทุกซอย การสัญจรไปมาในชุมชนสะดวกสบาย

เมื่อชุมชนร่องหวานมีการขยายตัวขึ้นเป็นชุมชนใหญ่ ทางราชการจึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นปีครองอย่างเป็นทางการ ผู้ใหญ่บ้านคนแรกที่ได้รับเลือกตั้งคือ นายวรรณ ศรีฤทธิ์

ข้อมูลทางกายภาพ

ชุมชนร่องหวานตั้งอยู่หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 11 ตำบลลดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย มีถนนคอนกรีตเชื่อมต่อกันภายในชุมชน และทางลาดยางเชื่อมต่อกับชุมชนใกล้เคียง การติดต่อกับชุมชนภายนอกมีถนนลาดยางเชื่อมต่อกับทางหลวงสายเชียงราย-เวียงเชียงรุ้ง ทางสายนี้สามารถเชื่อมต่อกับอำเภอเวียงแสลง อําเภอแม่จัน อําเภอแม่สาย อําเภอเชียงของ และเข้าสู่ตัวจังหวัดเชียงรายได้อย่างสะดวก ถนนเขตติดต่อกับชุมชนใกล้เคียงมีดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกัน	บ้านป่าเลา ตำบลลดงมหาวัน
ทิศใต้	ติดต่อกัน	ทุ่งนา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกัน	บ้านแม่เพื่อ ตำบลลดงมหาวัน มีลำน้ำร่องระหว่างกัน ระหว่างหมู่บ้าน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกัน	ทุ่งนา และมีเส้นทางเชื่อมต่อกับบ้านหนองบัวแดงซึ่ง บ้านปางลาว ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัด เชียงราย

ชุมชนร่องaway เป็นชุมชนที่มีการวางแผนผังชุมชนอย่างเป็นระบบ สภาพบ้านเรือนตั้งหันหน้าเข้าหาถนน/ซอยที่ตัดเป็นตาตารามมากกรุกคลอดทั้งชุมชน มีพื้นที่ทำกินตั้งอยู่บริเวณรอบนอกของชุมชน มีวัด 1 แห่ง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาในชุมชน 1 แห่ง มีศาลากลางหมู่บ้านที่ชาวบ้านใช้เป็นประชุมในโอกาสสำคัญๆ นอกจากนี้ภายในชุมชนยังมีสถานบริการที่ให้ความสะดวกอื่นๆ เช่นร้านค้าขนาดเล็ก ร้านอาหารขนาดเล็ก ร้านบริการซ่อมรถจักรยานยนต์ ตั้งอยู่ทั่วไปในชุมชน

ลักษณะบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ หรือไม้ผสมคอนกรีต มีใต้ดูนสูงเพื่อใช้เป็นที่ทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ท่อผ้า ท่อเสื่อ เลี้ยงไหน เป็นต้น

การปักครอง

ชุมชนร่องaway แบ่งการปักครองออกเป็น 2 หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ.2541 เพื่อให้ง่ายต่อการปักครองและการพัฒนาชุมชน การปักครองจะจัดแบ่งเป็นกลุ่ม มีหัวหน้ากลุ่มโดยอุดاءใจใส่ลูกกลุ่มของตนเอง หัวหน้ากลุ่มแต่ละกลุ่มขึ้นตรงต่อผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เมื่อแรกก่อตั้งชุมชน นั้นชาวบ้านแต่ละกลุ่มจะเป็นคนที่อพยพมาจากจังหวัดเดียวกัน แต่ปัจจุบันจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น มีการแต่งงานระหว่างกลุ่มเกิดการกระจายตัวของประชากรไปตามกลุ่มต่างๆ ทั่วชุมชน ไม่มีการแบ่งแยกกลุ่มจังหวัดเหมือนในอดีต การปักครองชุมชนแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้

บ้านร่องaway หมู่ที่ 2 มีทั้งหมด 6 กลุ่มคือ กลุ่มสุขสวัสดิ์ กลุ่มพุทธชาด กลุ่มพรสวรรค์ กลุ่มน้ำท่อง กลุ่มอ่องดอย และกลุ่มสันโถง มีกำนันสุพจน์ หาญกล้า เป็นผู้นำหมู่บ้าน

บ้านร่องaway หมู่ที่ 11 มีทั้งหมด 4 กลุ่มคือ กลุ่มอุบลพัฒนา กลุ่มนูรพาร่วมใจ กลุ่มทานตะวัน และกลุ่มหารดี มีนายสนิท ถ่องแก้ว เป็นผู้ใหญ่บ้าน

นอกจากการปักครองที่ยึดถือตามระบบการปักครองของทางราชการแล้ว ชุมชนร่องaway ยังมีการปักครองคูแลกันในระบบเครือญาติ โดยมีผู้เจ้าผู้แก่ของแต่ละครอบครัวเป็นแทนนำหลักให้แก่ลูกหลาน ผู้สูงอายุยังได้รับการยอมรับนับถือจากลูกหลาน เป็นผู้นำทางค้านจิตใจ รวมทั้งการ

ยอมรับนับถือผู้นำศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน พระสงฆ์ยังเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชน และผู้นำด้านจิตวิญญาณของชาวบ้าน

ประชารัฐและเชื้อชาติ

ประชารัฐของชุมชนร่องหวานยังคงเรียกว่า “คนอีสาน” เพราะเป็นคนที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน เกือบทั้งหมด จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 390 หลังคาเรือน เป็นคนพื้นเมืองหนึ่งในพื้นที่ 2 ครัวเรือน

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากรของชุมชนร่องหวาน

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวน หลังคาเรือน	จำนวนประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
บ้านร่องหวาน	223	487	456	943
บ้านใหม่ร่องหวาน	167	381	370	751
รวมทั้งสิ้น	390	868	826	1,694

เศรษฐกิจและอาชีพ

ชาวบ้านในชุมชนร่องหวานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ข้าวโพด สวนส้ม ทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกผักปลอดสารพิษ รองลงมาได้แก่ อาชีพรับจำนำ ค่าวิญัยแรงงาน จะเดินทางไปทำงานรับจำนำตามสถานประกอบการทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ อาชีพภาคเกษตร และการรับจำนำแรงงานจึงเป็นรายได้หลักของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีอาชีพอื่นๆ เช่น ค้าขาย บริการเสริมสวย ตัดเย็บเสื้อผ้า รับราชการเป็นต้น

นอกจากอาชีพหลักดังกล่าว ชาวบ้านในชุมชนร่องหวานยังประกอบอาชีพเสริมหลังภาคเกษตรซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านภาคอีสาน เช่น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย ทอเสื่อ จักสาน เป็นต้น บางครอบครัวเลือกการเลี้ยงวัวเป็นอาชีพเสริม

เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัจจัยการผลิตและรายได้ต้องพึ่งพิงธรรมชาติ และกลไกการตลาดจากภายนอกสูงมาก ดังนั้นเกษตรกรจึงประสบปัญหาผลผลิตตกต่ำเนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศไม่อำนวย และราคาผลผลิตตกต่ำเนื่องจากไม่สามารถควบคุมกลไกการตลาดได้ ผลที่ตามมาคือรายได้ภาคเกษตรไม่คุ้มทุน ทำให้เกษตรกรหลายรายตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างถิ่น โดยเฉพาะการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ต้องเผชิญผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบหลายประการ ซึ่งจะนำเสนอสถานการณ์ดังกล่าวในบทต่อไป

สภาพสังคมและวัฒนธรรม

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนร่องหวานกล้ายคลึงกับชุมชนปางลาว เนื่องจากเป็นชุมชนที่คนส่วนใหญ่อพยพมาจากหลายจังหวัดในภาคอีสานกล่าวคือ ชาวบ้านยังคงรักษาวิถีการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนอีสานไว้ กิจกรรมทางสังคมและศาสนาเช่นประเพณีชี้น้ำบ้านใหม่ งานศพ งานแต่งงาน งานบุญงานประเพณีทางศาสนา วิถีการดำเนินชีวิตยังคงยึดถือ “สีดลิบสองครองลิบสี” เป็นวิถีปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาตลอด 3 เดือน ผู้นำหมู่บ้านไม่ใช่จะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่างๆ ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือแม่เด็กนวัยกลางคน จะไปถือศีลที่วัดทุกวันพระ เจ้าอาวาสและพระเณรของวัดร่องหวานจะจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาให้แก่เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเช่น การสอนพุทธศาสนาที่วัดในวันหยุด การอบรมธรรมมะ การให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญเป็นต้น

ลักษณะโดยเด่นของสังคมคนอีสานในชุมชนแห่งนี้อีกประการหนึ่งคือ การที่คนในชุมชนยังคงรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานให้แก่คนรุ่นใหม่ ตัวอย่างเช่น การสอนดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านอีสานผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านร่องหวาน ซึ่งเป็นโรงเรียนในหมู่บ้าน โดยมีครูและผู้มีประสบการณ์ในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ให้แก่ลูกหลาน หรือแม่เด็กนวัยกลางคน หรือการติดต่อสื่อสารกันเพื่อนบ้านใกล้เคียง

การศึกษา

ชุมชนร่องหวานมีโรงเรียนในชุมชนที่เปิดทำการสอนมาตั้งแต่ พ.ศ.2519 ปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนในหมู่บ้านแล้ว ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะส่งบุตรหลานไปเรียนที่โรงเรียนเชียงรุ่งวิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีมาตรฐานดีและมีชื่อเสียงในจังหวัดเชียงราย เด็กรุ่นใหม่จะได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นถึงระดับปริญญาตรี ส่วนคนวัยกลางคนถึงผู้สูงอายุจะมีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนปลายจนถึงไม่มีรั้ห้องสื่อ

นอกจากการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว ในชุมชนร่องหวานยังมีการศึกษาที่จัดให้โดยคนในชุมชน เช่น พระสงฆ์วัดร่องหวานจะเปิดสอนพุทธศาสนาให้กับเด็กและเยาวชนทุกวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ ผู้เฒ่าผู้แก่จะถ่ายทอดความรู้ด้านอาชีพ งานหัตถกรรมพื้นบ้าน ศิลปะวัฒนธรรมต่างๆ ให้แก่ลูกหลานตามอัชญาศัย การถ่ายทอดความรู้แขนงต่างๆ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามอัชญาศัยเหล่านี้ ช่วยให้ชุมชนสามารถดำเนินการกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอีสานไว้อย่างเหนี่ยวแน่นตลอดมา

กลุ่ม/องค์กรในชุมชน

กลุ่ม/องค์กรที่มีอยู่ในชุมชนร่องหวานมี 2 ลักษณะ เช่นเดียวกับชุมชนปางลาว กล่าวคือ มีกลุ่ม/องค์กรที่จัดตั้งโดยเงื่อนไขขององค์กรภายนอกทั้งภาคราชการและภาคเอกชน เช่น องค์กรปกครอง กลุ่มเกษตรหมุนเวียน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กลุ่มทอผ้า กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น การเติบโตหรือล้มเหลวของกลุ่มเหล่านี้เกิดจากปัจจัยผลักดันขององค์กรภายนอกเป็นหลัก นอกจากนั้นในชุมชนยังมีกลุ่ม/องค์กรที่ชาวบ้านรวมตัวกันทำกิจกรรมอย่างไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มมาปนกิจส่งเคราะห์ กลุ่มเยาวชนที่รวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมของชุมชน กลุ่มสังฆะออมทรัพย์เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้จะเริ่มก่อตั้งโดยผู้นำชุมชน เช่น พระสงฆ์เป็นแกนนำก่อตั้งกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ กลุ่มสังฆะออมทรัพย์จะเริ่มก่อตัวและเรียนรู้กระบวนการทำงานในหมู่สามัชิกด้วยกัน มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานไปตามสถานการณ์ที่กลุ่มเพชรอยู่ในระยะเวลาหนึ่นๆ มีสายสัมพันธ์ในระบบเครือญาติเป็นเครื่องยืดเหยียวยาให้สามัชิกมาร่วมตัวกัน สามัชิกกลุ่มจะค่อยๆ เติบโตขึ้นภายใต้ระบบการจัดการของสามัชิกในชุมชน จนกระทั่งมีความเข้มแข็งและประสบผลสำเร็จเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชนไก่เคียงในที่สุด

ประวัติการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

ประวัติการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของชุมชนปางลาว

ผู้ที่ตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศคนแรกของชุมชนปางลาวเมื่อ พ.ศ.2524 ชื่อ นายประมวล วงศ์ใหญ่ เดินทางไปทำงานที่ประเทศไทยเป็นครั้งแรก ในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศครั้งนั้น เนื่องจากนายประมวลต้องเดินทางไปเยี่ยมญาติพี่น้องที่ภาคอีสาน ซึ่งในช่วงเวลานั้นแรงงานภาคอีสาน นิยมเดินทางไปขายแรงงานแบบตะวันออกกลางเป็นจำนวนมาก นายประมวลไปสมัครงานกับบริษัทจัดหางานเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ เขาเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งสิ้น 16,000 บาท (หนึ่งหมื่นหกพันบาทถ้วน) นายประมวล วงศ์ใหญ่ ทำงานอยู่ที่ประเทศไทยเป็นเวลา 5 ปีติดต่อกัน โดยทำสัญญาจ้างงานปีต่อปี ทำงานวันละ 8 ชั่วโมง ได้รับสิทธิ์ลับนามเยื่อบ้านปีละ 1 ปีละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 เดือน ได้รับค่าจ้างรายเดือน เดือนละ 9,000 บาท (เก้าพันบาทถ้วน) ซึ่งเป็นรายได้สูงพอสมควรเมื่อเทียบกับรายได้จากการจ้างงานในประเทศไทยในขณะนั้น

ในปี พ.ศ.2525 หลังจากที่นายประมวลเดินทางไปทำงานที่ประเทศไทยได้เพียง 1 ปี ก็เกิดภัยธรรมชาติที่ตื้นตันของถนนวัยแรงงานชายในหมู่บ้าน ต้องการเดินทางไปทำงานแบบตะวันออกกลางมากขึ้น เนื่องจากแรงงานจีนเรื่องรายได้ที่มั่นคง ประกอบกับมีญาติพี่น้องทางภาคอีสานที่เดินทางไปทำงานก่อนหน้านั้นแล้ว ทำให้แรงงานจากชุมชนปางลาวมีความมั่นใจในการเดินทางไปทำงาน

มากขึ้น ในขณะเดียวกันเห็นการกลับมาเยี่ยมบ้านของนายประมวล และคำบอกเล่าเรื่องการเดินทางไปทำงานที่มีความสะดวกสบาย ค่าเดินทางไม่แพงมากนัก มีรายได้ประจำสม่ำเสมอ คนงานชายจากชุมชนปางหลวงร่วมทยอยเดินทางไปทำงานในแต่ละวันออกกลางมากขึ้น ผู้ที่เดินทางไปทำงานช่วงเวลาหนึ่งได้แก่ นายสำราญ สันวิจิตร เดินทางตามนายประมวลไปทำงานที่ประเทศสโลเบีย นายนุ่น แสนละมูล นายสอน บุญตะนุ เดินทางไปทำงานที่ประเทศอิรัก นายสมาน มาสุข เดินทางไปทำงานที่ประเทศชาอดิอาระเบีย เป็นต้น การเดินทางของคนงานแต่ละคนจะเดินทางผ่านบริษัทจัดหางานในกรุงเทพฯ ประเทศที่เดินทางไปจะขึ้นอยู่กับตำแหน่งงานที่ประเทศนั้นๆ รับสมัคร แต่ที่คนงานนิยมเดินทางไปทำงานกันมากได้แก่ สโลเบีย ชาอดิอาระเบีย และประเทศอิรัก

ประวัติการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของชุมชนร่องหวาย

การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของชุมชนร่องหวาย มีจุดเริ่มต้นไม่ต่างจากชุมชนปางหลวง ก่อตัวคือเริ่มเดินทางไปทำงานที่ประเทศแคนาดาและออสเตรเลีย นายนภิน พลอมวงศ์ คือชาวบ้านคนแรกที่เดินทางไปทำงานที่ประเทศชาอดิอาระเบีย เมื่อ พ.ศ.2525 กับบริษัทจัดหางานเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ การเดินทางไปครั้งนั้นนายนภินต้องเสียค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้น 30,000 บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) งานที่ทำคืองานวางแผนสายโทรศัพท์ มีรายได้รวมเดือนละ 4,000 ถึง 8,000 บาท รายได้แต่ละเดือนจะได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการทำงานล่วงเวลา หากเดือนไหนมีงานล่วงเวลามากก็จะมีรายได้สูงกลับบ้านมาก หากเดือนไหนไม่มีงานล่วงเวลาหรือมีงานล่วงเวลาห้ามรายได้ก็จะลดลง นายนภินทำสัญญาเดินทางไปทำงานที่ประเทศชาอดิอาระเบียครั้งแรกเป็นเวลา 2 ปี เมื่อหมดสัญญาจ้างก็เดินทางกลับมาบ้านและสมัครไปทำงานที่ประเทศเดิมอีกเป็นครั้งที่ 2 ทำสัญญาจ้างเป็นเวลา 3 ปี

เมื่อนายนภินประสบผลสำเร็จในการไปทำงานที่ชาอดิอาระเบีย เพื่อบ้านจึงเริ่มเดินทางไปทำงานที่ต่างประเทศอื่นๆ ที่เดินทางไปได้แก่ นายบุญมา บุญประคง นายชัย นายเสนอ และนายบุญหลาย ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มีคนวัยแรงงานของชุมชนร่องหวายนิยมไปทำงานต่างประเทศมากขึ้น

หลัง พ.ศ.2533 เป็นต้นมา เป้าหมายการเดินทางไปทำงานต่างประเทศจึงเปลี่ยนมาเป็นประเทศในแถบเอเชียมากขึ้น เพราะตลาดแรงงานในต่างประเทศปิดตัวลง แรงงานจากชุมชนปางหลวงและชุมชนร่องหวายจึงหันไปทำงานในประเทศไทยและประเทศในแถบเอเชียมากขึ้น ระยะแรกเป็นการเดินทางไปทำงานแบบพิดกภูมาย ที่ประเทศสิงคโปร์ และมาเลเซีย ระหว่าง พ.ศ.2535 เป็นต้นมา เป้าหมายการเดินทางเปลี่ยนมาเป็นแถบเอเชียตะวันออก เช่น ไต้หวัน เกาหลีใต้ เพราะมีการเปิดรับคนงานเข้าไปทำงานแบบถูกกฎหมาย ตลาดแรงงานในแถบตะวันออกกลางที่แรงงานจากทั้งสองชุมชนยังเดินทางไปทำงานเหลืออยู่เพียงประเทศเดียวคือ ประเทศอิสราเอล

บทที่ 4

สถานการณ์และสาเหตุของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

สถานการณ์การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

ในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ.2536-2546) เป้าหมายของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชนปางลาวและชุมชนร่องหวานยาเปลี่ยนจากประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลาง มาเป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียมากขึ้น ในขณะเดียวกันจำนวนผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย กลุ่มเป้าหมายที่เคยจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้ชายก็เริ่มมีผู้หญิงเดินทางไปทำงานต่างประเทศมากขึ้น

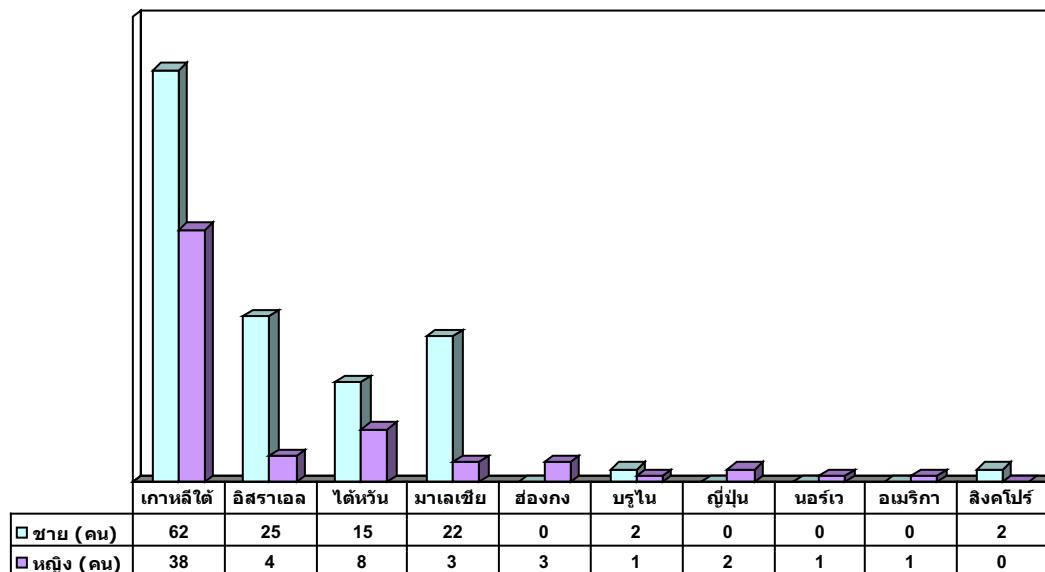
จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากรของทั้งชุมชนปางลาว และชุมชนร่องหวานยา ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ พบรจำนวนแรงงานที่เดินทางไปทำงานยังประเทศต่างๆ รวม 10 ประเทศ ดังนี้

ตารางที่ 3 ข้อมูลการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของชุมชนปางลาวและชุมชนร่องหวานยา พ.ศ.2546

ประเทศปลายทาง	ชุมชนปางลาว			ชุมชนร่องหวานยา			รวมทั้งสิ้น
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
1. เกาหลีใต้	52	35	87	10	3	13	100
2. ไต้หวัน	12	7	19	3	1	4	23
3. อิสราเอล	4	4	8	21	0	21	29
4. ญี่ปุ่น	2	1	3	0	0	0	3
5. ออสเตรเลีย	0	2	2	0	1	1	3
6. ฝรั่งเศส	0	2	2	0	0	0	2
7. มาเลเซีย	0	1	1	22	2	24	25
8. สิงคโปร์	1	0	1	1	0	1	2
9. นอร์เวย์	0	0	0	0	1	1	1
10. สหรัฐอเมริกา	0	0	0	0	1	1	1
รวมทั้งสิ้น	71	52	123	57	9	66	189

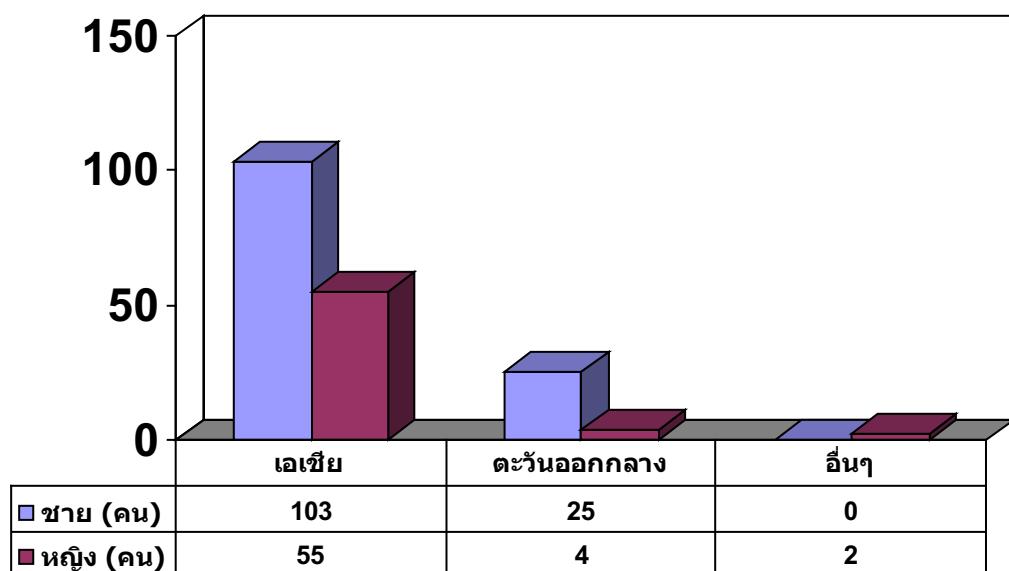
หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2546

แผนภูมิที่ 1 แสดงจำนวนแรงงานชาย-หญิง ที่เดินทางไปทำงานในประเทศไทยปลายทาง

ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา แรงงานจากทั้ง 2 ชุมชน นิยมเดินทางไปทำงานในภูมิภาคเอเชียมากกว่าภูมิภาคตะวันออกกลางและภูมิภาคอื่นๆ ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 แสดงจำนวนแรงงานชาย-หญิง ที่เดินทางไปทำงานในภูมิภาคปลายทาง

รูปแบบการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของแรงงานจากชุมชนปางลาวและชุมชนร่องหวานย มีรูปแบบการเดินทาง 2 ลักษณะคือ

1. การเดินทางโดยถูกต้องตามกฎหมาย

การเดินทางลักษณะนี้มีช่องทางให้แรงงานเดินทางไปทำงานได้ 4 ช่องทาง ได้แก่

1.1 การเดินทางผ่านบริษัทจัดหางานโดยผ่านนายหน้า แรงงานจะเดินทางเข้าไปทำงานยังประเทศปลายทาง ผ่านบริษัทจัดหางานที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดอื่นๆ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร โดยมีนายหน้าหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “สาย” เข้ามาติดต่อ/จัดหาคนงานถึงในหมู่บ้าน สายจะเป็นคนกลางติดต่อธุรกรรมต่างๆ ระหว่างแรงงานที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศกับบริษัทจัดหางานต้นสังกัด เช่น การส่งข่าวเรื่องตำแหน่งงานในประเทศปลายทาง การทำหนังสือเดินทาง การขอวีซ่า และการพาไปอบรมก่อนการเดินทาง เป็นต้น การอำนวยความสะดวกให้แก่คนงานของสาย ทำให้คนงานได้รับความสะดวกสบาย การเดินทางโดยวิธีนี้ได้รับความนิยมสูงในหมู่แรงงาน แต่มีข้อเสียคือ ผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศต้องเสียค่าใช้จ่ายหัว หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ค่าหัว” สูงมากเนื่องจากสายจะรวมค่าใช้จ่ายในการติดต่อประสานงานเข้าไปด้วย รวมถึงปัญหาการเข้ามาหลอกหลวงต้มตุ๋นคนงานจาก “สายถื่อน” หรือบริษัทจัดหางานถื่อน กรณีส่งผลกระทบบุรุณแรงต่อแรงงาน คนในครอบครัวและชุมชนโดยรวม ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในหัวข้อ “ผลกระทบของการข้าย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อชุมชนโดยรวม” และ “ผลกระทบของการข้าย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อสตรีและเด็ก” โดยละเอียดต่อไป

1.2 การเดินทางผ่านบริษัทจัดหางานโดยตรง การเดินทางไปทำงานต่างประเทศโดยวิธีนี้ เป็นที่นิยมของแรงงานที่คุ้นเคยกับการไปทำงานต่างประเทศมาแล้ว แต่ไม่ได้รับความนิยมจากแรงงานหน้าใหม่มากนัก เนื่องจากผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศต้องติดต่อประสานงานโดยตรงกับบริษัทจัดหางาน ทำธุรกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง

1.3 การเดินทางผ่านหน่วยงานจัดหางานของรัฐบาล วิธีการนี้ไม่เป็นที่นิยมของแรงงานเนื่องจากต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนตามระบบราชการ ทำให้เกิดความล่าช้า โอกาสที่จะได้เดินทางหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ได้บิน” มีน้อย เพราะต้องรอโควต้า

ตำแหน่งงานที่ถูกต้องตามกฎหมายในประเทศไทย แต่มีข้อดีคือเสียค่าใช้จ่ายน้อย หากได้เดินทางไปทำงานจะไม่มีปัญหารื่องการถูกโกงค่าแรง หรือการถูกหลอก

1.4 การเดินทางโดยการติดต่อกับบริษัทและนายจ้างที่อยู่ในประเทศไทยโดยตรง วิธีนี้ใช้ได้กับผู้ที่ทำงานอยู่ต่างประเทศอยู่แล้วแต่หมัดสัญญาจ้าง และนายจ้างยังต้องการต่อสัญญาจ้างกับคนงานรายนั้นต่อไป กรณีเช่นนี้พบในรายที่เดินทางไปทำงานที่ประเทศไทยใน และอิสราเอล

การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของคนงานจากชุมชนปางลาวและชุมชนร่องหวาย ผ่านช่องทางที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีข้อจำกัดหลายประการที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของแรงงานที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งนับวันจะทวีจำนวนขึ้นเรื่อยๆ เช่น การตรวจสอบภาพที่รวมถึงการตรวจเลือดหาเชื้ออे�ชไอวี ไวรัสบี พยาธิ ฯลฯ ซึ่งเป็นผลทำให้แรงงานที่ไม่ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบของประเทศไทยไม่สามารถเดินทางไปทำงานได้ บางรายไม่สามารถเดินทางไปทำงานในประเทศเดิมที่เคยเดินทางไปทำงานมาแล้ว เนื่องจากระเบียนของประเทศนั้นๆ ไม่รับคนงานที่เคยเดินทางไปทำงานมาแล้ว เป็นต้น ทำให้ผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศต้องหาช่องทางอื่นในการเดินทางไปทำงาน เช่น การเปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนนามสกุล หางานเข้าเมืองโดยทำวีซ่านักท่องเที่ยวแล้วลักษณะการทำงานแบบพิเศษหมาย เป็นต้น

2. การลักลอบเข้าไปทำงานโดยผิดกฎหมาย

กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานในต่างประเทศโดยวิธีนี้ ผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศรู้อยู่แล้วว่าเป็นการเดินทางไปทำงานโดยผิดกฎหมาย ส่วนใหญ่มีปลายทางอยู่ที่ประเทศแคนาดาเช่นกัน การเดินทางไปประเทศแคนาดาลักษณะที่สุด รองลงมาคือไต้หวัน ส่องกงและญี่ปุ่น ช่องทางการลักลอบเข้าไปทำงานได้แก่

2.1 การเดินทางโดยผ่านสาย/นายหน้าเดือน นายหน้าเดือนเหล่านี้จะเป็นคนที่คนงาน依靠หากคุณเคยดูอยู่แล้ว เช่น คนที่เคยเป็นนายหน้าให้บริษัทจัดหางานมาก่อน และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ว่า สามารถพาคนงานไปทำงานต่างประเทศได้สำเร็จหลายราย บางรายเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันที่ทำธุรกิจหรือเคยทำธุรกิจด้านคนไปทำงานต่างประเทศ บางรายเป็นญาติพี่น้องที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศมาแล้ว การเดินทางลักลอบเข้าไปทำงานวิธีนี้ มีกระบวนการที่ซับซ้อน เช่น

2.1.1 การเรียกเก็บเงินจากผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ เป็นเงิน ก้อนใหญ่ครึ่งเดียว จำนวนเงินขึ้นอยู่กับข้อตกลงของทั้งสองฝ่าย จากการศึกษาข้อมูลเจ้าลีกในกลุ่มคนงานที่เคยถูกหลอกไปทำงานต่างประเทศของทั้งสองชุมชนพบว่า แรงงานรายถูกหลอกเป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 80,000 บาท (แปดหมื่นบาท) ขึ้นไปถึงประมาณ 200,000 บาท (สองแสนบาท) ต่อหัว โดยผู้ที่ต้องการไปทำงานต้องโอนเงินเข้าบัญชีให้กับนายหน้า หรือนัดจ่ายเป็นเงินสดตามสถานที่ต่างๆ เช่นตามร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า โรงแรมฯลฯ โดยไม่มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรใดๆ นายหน้าจะพากันงานไปทำเอกสารการเดินทาง ซึ่งตัวเครื่องบิน จัดหาเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่ทันสมัยให้ตามใส่ ปลอมตัวเป็นนักท่องเที่ยวเข้าไปยังประเทศปลายทาง โดยมีนายหน้าเดินทางไปด้วย เมื่อสามารถเข้าประเทศได้แล้วจะมีสายที่อยู่ในประเทศปลายทางมารับคนงานไปทำงานอีกทอดหนึ่ง

2.1.2 การเรียกเก็บเงินเฉพาะค่าตัวเครื่องบินของนายหน้าและคนงาน รวมทั้งค่าใช้จ่ายเล็กๆ น้อยๆ ระหว่างการเดินทางก่อน เมื่อนายหน้าสามารถพาคนงานเดินทางเข้าประเทศปลายทางได้แล้ว คนงานจึงจะจ่ายค่าหัวตามจำนวนเงินที่ตกลงกันไว้ หากนายหน้าไม่สามารถพาเข้าประเทศปลายทางได้ คนงานก็ไม่ต้องจ่ายเงินค่าหัว กรณีนี้บางรายพบว่านายหน้าจะพาเดินทางไปหลายประเทศก่อน เพื่อให้เห็นว่ามีการเดินทางไปท่องเที่ยวหลายประเทศ เช่น จีน เวียดนาม แล้วจึงพาเดินทางไปยังประเทศที่เป็นเป้าหมายเพื่อลักษณะการทำงานต่อไป

2.1 การเดินทางไปด้วยตนเอง วิธีนี้คนงานจะปลอมตัวเป็นนักท่องเที่ยว ซึ่อตัวเดินทางไปเอง ส่วนใหญ่จะเป็นคนงานที่มีญาติพี่น้องทำงานในประเทศปลายทางอยู่แล้ว หรือเคยมีประสบการณ์เดินทางไปทำงานต่างประเทศมาแล้ว เมื่อสามารถเข้าประเทศได้แล้วก็ลักษณะเดินทางเข้าไปทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก หรือสถานประกอบการแบบครอบครัว คนงานที่ลักษณะเดินทางไปทำงานในลักษณะนี้ได้ส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 16-20 ปี และคนที่อยู่ในช่วงวัยกลางคนอายุประมาณ 45 ปีขึ้นไป

สถานการณ์การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของแรงงานหญิง

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของแรงงานจากชุมชนปางลาวและชุมชนร่องหวาย มีทั้งแรงงานชายและแรงงานหญิง เดินทางไปทำงานยังประเทศต่างๆ ที่อยู่ปลายทาง โดยเฉพาะแรงงานหญิงจะเดินทางไปทำงานอยู่กีบกอกทุกประเทศ ที่มีแรงงานจากทั่งสองชุมชนเดินทางไปทำงาน จากการศึกษาข้อมูลการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานในต่างประเทศของกลุ่มแรงงานหญิงพบว่ามีการเดินทางไปทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย และแรงงานหญิงลักษณะเดียวกัน โดยผิดกฎหมาย กลุ่มแรงงานหญิงที่พบว่าเดินทางไปทำงานต่างประเทศมักเป็นแรงงานที่มาจากกลุ่มคนต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้หญิงที่สามีหรือคุณในครอบครัวเคยไปขายแรงงานต่างประเทศ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จจากเนื่องด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สามีหรือแรงงานชายในครอบครัวถูกหลอกหลวงจากสาย/นายหน้าหรือบริษัทจัดหางานเดือน ได้ค่าจ้างน้อยไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว หรือไม่พอใช้หนี้ที่ถูกยกไปทำงานต่างประเทศ บางคนถูกส่งตัวกลับเนื่องจากก่อการทะเลาะวิวาท หรือถูกตรวจสอบว่ามีปัญหารื่องสุขภาพ ผลที่ตามมาคือภาระหนี้สินของครอบครัวที่เกิดจากการไปทำงานต่างประเทศของแรงงานชายในครอบครัว จนกลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันให้ผู้หญิงกลุ่มนี้ต้องเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

2. กลุ่มผู้หญิงที่หย่าขาดจากสามี กลุ่มนี้ตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศเนื่องจากมีภาระต้องเลี้ยงดูครอบครัวตามลำพัง การที่ผู้หญิงกลุ่มนี้ไม่ต้องห่วงกังวลเรื่องสามีทำให้ตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศง่ายขึ้น

3. กลุ่มผู้หญิงที่ไม่ไว้วางใจสามี หรือบางครั้งทราบว่าสามีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น กินเหล้า เที่ยวผู้หญิง มีเมียน้อย ไม่ส่งเงินกลับบ้าน จนต้องตัดสินใจหย่าขาดจากสามีแล้วเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

4. กลุ่มเยาวชนหญิงอายุระหว่าง 16-25 ปี กลุ่มเยาวชนหญิงเหล่านี้เดินทางไปทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้และไต้หวัน

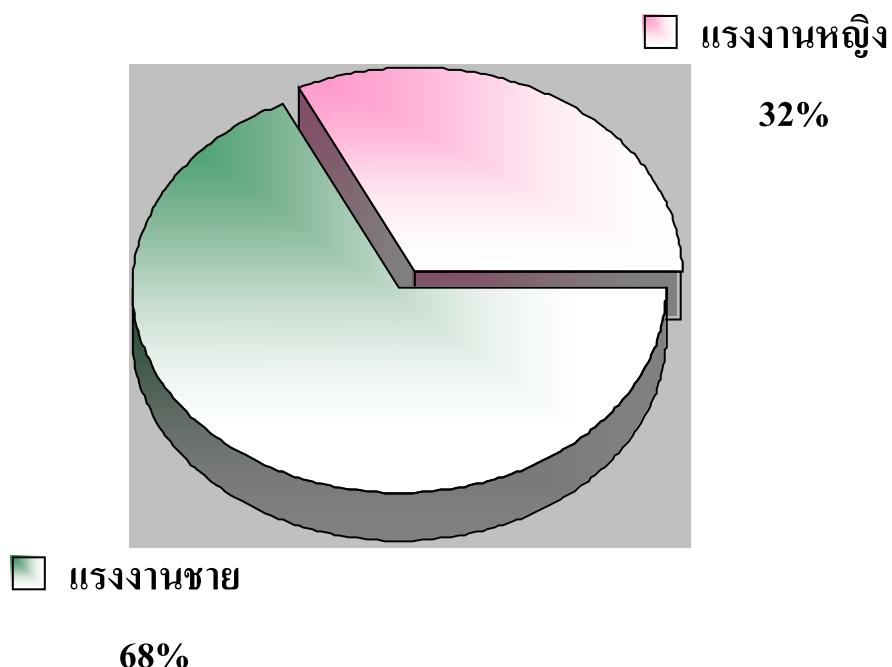
ตารางที่ 4 แสดงการไปทำงานต่างประเทศของกลุ่มเยาวชนอายุระหว่าง 16-25 ปี

ช่วงอายุ	จำนวนแรงงาน			ประเทศปลายทาง
	ชาย	หญิง	รวม	
16-20 ปี	2	4	6	เกาหลีใต้
21-25 ปี	5	4	9	เกาหลีใต้ ไต้หวัน
รวม	7	8	15	

กลุ่มแรงงานเยาวชนหญิงทั้งหมด 8 ราย เดินทางไปทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้ 5 ราย ในทำงานที่ประเทศใต้หวัน 3 ราย ในจำนวนนี้มีอยู่ 2 รายที่ตัดสินใจเดินทางไปทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้ เนื่องจากหางานและแม่เดินทางไปทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้ ตนเองต้องอาศัยอยู่กับญาติ มีพุทธิกรรมชอบเที่ยว คงเพื่อนมากหน้าหลายตา มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร รายที่ 1 อายุ 16 ปีญาติจับให้แต่งงานในระหว่างที่ยังเรียนหนังสืออยู่ เนื่องจากญาติพี่น้องกลัว “เลียหน้า” เมื่ออยู่กับสามีที่เป็นวัยรุ่นด้วยกัน ได้ไม่นานก็เลิกกัน และญาติตัดสินใจให้ไปทำงานต่างประเทศ รายที่ 2 อายุ 17 ปี ถูกให้ออกจากโรงเรียนเนื่องจากมีพุทธิกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ในที่สุดญาติก็ตัดสินใจให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ กลุ่มเยาวชนหญิงทั้งหมดที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ มีเพียงเยาวชนหญิงอายุระหว่าง 21-25 ปีที่เดินทางไปทำงานที่ใต้หวัน โดยถูกกฎหมาย ที่เหลือเดินทางไปทำงานที่เกาหลีใต้โดยผิดกฎหมาย โดยมีพ่อแม่หรือญาติทำงานอยู่ที่ประเทศปลายทางอยู่แล้ว

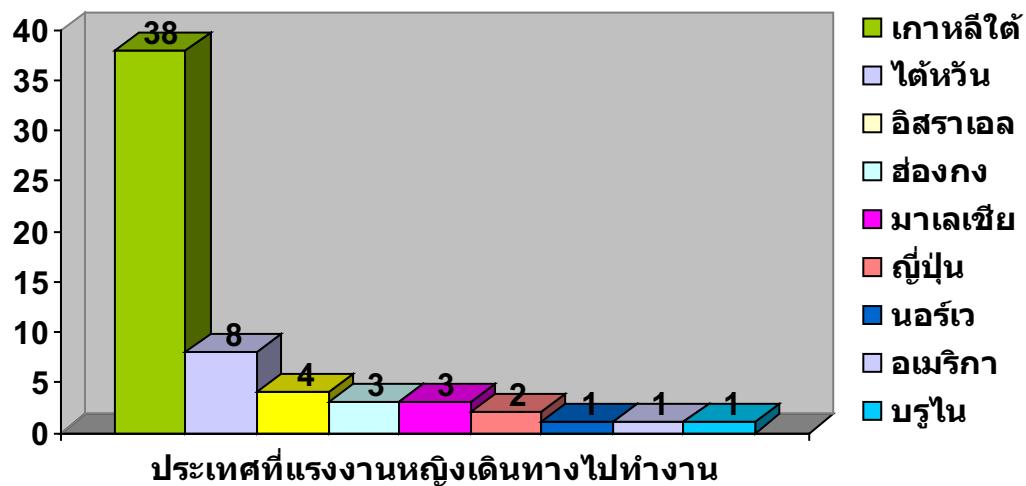
สัดส่วนของแรงงานหญิงที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มแรงงานที่เป็นชาย จากการศึกษาข้อมูลของทั้ง 2 ชุมชน พบร่วมอยู่ในอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับแรงงานชาย ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงสัดส่วนของแรงงานชาย-หญิงที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ

การศึกษาการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของกลุ่มแรงงานหญิงพบว่า กลุ่มแรงงานหญิงเดินทางไปทำงานต่างประเทศทุกประเทศที่มีแรงงานจากส่องชุมชนเดินทางไปทำงาน จากสถิติที่pubในการศึกษาเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2546 พนแรงงานหญิงจำนวน 61 คน เดินทางไปทำงานในประเทศต่างๆ ทั้งภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกกลางและอื่นๆ ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แสดงจำนวนแรงงานหญิง(คน) ที่เดินทางไปทำงานตามประเทศต่างๆ

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้คนในชุมชนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

การศึกษาสาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้คนวัยแรงงานจำนวนมากจากชุมชนปางลาว และชุมชนร่อง hairy ตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศ pub ปัจจัยหลัก 2 ประการคือ ปัจจัยผลักดันภายในชุมชน และปัจจัยจากภายนอกชุมชน ซึ่งปัจจัยแต่ละตัวมีองค์ประกอบหลายด้านที่เป็นเงื่อนไขให้แรงงานจากทั้งสองชุมชนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ดังนี้

สาเหตุ/ปัจจัยภายในชุมชน

สถานการณ์ภายในชุมชนเป็นปัจจัยหลักสำคัญ ที่ผลักดันให้แรงงานจากชุมชนปางลาวและชุมชนร่อง hairy เดินทางไปทำงานต่างประเทศ จากการศึกษาพบสาเหตุหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ/รายได้

ปัจจัยการผลิตในภาคเกษตร ปัจจุบันนี้คนในชุมชนมองเห็นว่าเป็นประเด็นหลักที่ทำให้แรงงานในชุมชนต้องเดินทางไปทำงานต่างประเทศ สถานการณ์ปัจจุบันการผลิตในภาคเกษตรที่คนในชุมชนเผชิญอยู่ได้แก่ ปัจจุบันแล้ง น้ำท่วม ทำให้ผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูงเนื่องจากต้องอาศัยปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช น้ำมันฯลฯ จากภายนอก นอกจากรั่นคนใน

ชุมชนยังต้องเผชิญกับปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำเนื่องจากชาวบ้านไม่สามารถควบคุมกลไกตลาดได้ เนื่อง ราคาผลผลิตถูกกำหนดโดย

- 1.1 พ่อค้าหรือบริษัทที่นำเมล็ดพันธุ์มาให้ชาวบ้านปลูก ส่งผลให้คนในชุมชนประสบปัญหาขาดทุนเรื่อยมา เป็นสาเหตุทำให้หลายครอบครัวตัดสินใจขายที่ดินเป็นทุนให้ แรงงานในครอบครัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศ
- 1.2 ชาวบ้านไม่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอื่นเพื่อทดแทนอาชีพเกษตร ปัญหานี้สืบทอดเนื่องมาจากปัญหาการผลิตในภาคเกษตรไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้หลายครอบครัวต้องการเปลี่ยนมาประกอบอาชีพอิสระอื่นๆ ในชุมชน แต่ขาดประสบการณ์ ขาดเงินลงทุน ทำให้ไม่กล้าตัดสินใจเลือกลงทุนประกอบอาชีพอิสระด้วยตนเอง จึงตัดสินใจเลือกส่งคนวัยแรงงานในครอบครัวเดินทางไปเป็นแรงงานรับจ้างในต่างประเทศ
- 1.3 ปัญหาที่ดินทำกิน หลายครอบครัวที่ตัดสินใจภายนอกเงินไปทำงานต่างประเทศ เนื่องจากปัญหาไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ไม่มีทักษะในการประกอบอาชีพอื่น การรับจ้างแรงงานในชุมชนมีรายได้ไม่พอ กับรายจ่าย
- 1.4 ปัญหานี้สืบทอดของครอบครัว ปัญหานี้เกิดจากความล้มเหลวในการประกอบอาชีพภาคเกษตร และการเป็นหนี้สะสหมเนื่องจากต้องกู้ยืมเงินของระบบเป็นค่าเดินทางไปทำงานต่างประเทศ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จน่องจากถูกต้มตุุนหลอกหลวงจากนายหน้าหรือบริษัทจัดหางานเลื่อน ทำให้หลายครอบครัวตัดสินใจภายนอกเงินเพิ่มขึ้นเพื่อต้องการไปทำงานทำในต่างประเทศให้ได้ ส่งผลให้ครอบครัวเกิดปัญหานี้สะสหม ผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศรายหนึ่ง เปรียบเทียบการภายนอกเงินเพื่อเดินทางไปทำงานต่างประเทศว่า “....เหมือนลงทุนซื้อหวย โชคดีก็ได้ โชคร้ายเสียก็ต้องลงทุนซื้อใหม่..... การไปทำงานเมืองนอกถูกหลอกหนึ่งครั้งเสียเงินเป็นแสน ถ้าหากไม่หาทางดีนั้นไปใหม่ก็เท่ากับขาดทุน ก็ต้องภัยเงินเพิ่มอีกจนกว่าจะได้บิน...”
- 1.5 รายได้จากการประกอบอาชีพในท้องถิ่นไม่เพียงพอ กับรายจ่าย กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการส่งเสียให้ลูกเรียนหนังสือ เป็นภาระหนักที่ต้องจ่ายทุกวัน ในขณะที่การประกอบอาชีพเกษตรไม่มีหลักประกันว่าจะมีรายได้สม่ำเสมอมาจน เลือกรอบครัว การส่งสามีหรือคนวัยแรงงานไปทำงานต่างประเทศ ถ้าโชคดีได้งานดี ก็จะช่วยให้มีรายได้สม่ำเสมอทุกเดือน ซึ่งนับว่าเป็นรายได้ที่มั่นคงสามารถส่งเสียให้ลูกเรียนหนังสือในระดับสูงๆ ได้ แรงงานบางคนเดินทางกลับมาบ้านแต่ทำงานทำไม่ได้หรือมีรายได้ไม่พอ กับรายจ่าย ถ้าเปรียบเทียบกับรายได้ในต่างประเทศแล้วแตกต่างกันมาก จึงตัดสินใจกลับไปทำงานต่างประเทศอีก

2. ด้านสังคม

- 2.1 ปัญหายาเสพติด ในระหว่าง พ.ศ.2540-2546 มีการระบาดของยาเสพติดประเภทยาบ้า เกิดขึ้นในชุมชนปางลาวและชุมชนร่องหวย รวมถึงชุมชนใกล้เคียงอื่นๆ ทำให้คนในชุมชนได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง มีผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกเพศทุกวัย ทำให้หลายครอบครัวตัดสินใจส่งคนในครอบครัวที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด หรือมีแนวโน้มว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดไปทำงานต่างประเทศเพื่อหนี้ปัญหา
- 2.2 การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ และพฤติกรรมเสี่ยงของแรงงานชาย/สามี เป็นสาเหตุทำให้ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน ตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศพร้อมกับสามี แต่การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของคู่สามีภรรยา ไม่ได้หมายความว่าจะทำให้สามีภรรยาทุกคู่ได้งานทำในที่เดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตำแหน่งงานที่ว่าง หรือความต้องการของสถานประกอบการว่าต้องการรับแรงงานหญิงหรือชายเข้าทำงาน
- 2.3 ความต้องการการยอมรับจากสังคม ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอีกประการหนึ่งหลังจากที่มีคนในชุมชนเดินทางไปทำงานต่างประเทศคือ เมื่อผู้ที่เดินทางกลับจากต่างประเทศประสบความสำเร็จ มีรายได้ มีฐานะร่ำรวยขึ้น ถึงแม้ว่าครอบครัวนั้นจะเคยมีฐานะยากจนไม่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านมาก่อน แต่มีอนุคติล้นหลามจากการไปทำงานต่างประเทศพร้อมกับความสำเร็จ บุคคลและครอบครัวนั้นจะได้รับการยอมรับ/ยกย่องจากคนในชุมชน ถ้ายังเป็นแบบอย่างให้ครอบครัวอื่นๆ อย่างส่งสามีหรือคนวัยแรงงานในครอบครัวไปทำงานต่างประเทศ

3. สถานการณ์ในครอบครัว

- 3.1 ครอบครัวแตกแยก/หย่าร้าง ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับแรงงานหญิง เมื่อย้ายขาดจากสามี ต้องมีการเลี้ยงดูครอบครัวตามลำพัง เป็นสาเหตุให้ตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศ มีบางกรณีที่ผู้ชายหย่าขาดจากภรรยา แล้วตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศเพื่อต้องการสร้างครอบครัวใหม่
- 3.2 แรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศแล้วไม่ส่งเงินกลับ การเดินทางไปทำงานต่างประเทศแต่ละครั้งแรงงานจะทำสัญญาจ้างงานกับบริษัทเป็นเวลา 2 ปี ได้รับอนุญาตให้กลับมาเยี่ยมบ้านเพียงปีละ 1 ครั้ง ความห่างเหินจากครอบครัวทำให้แรงงานทึ้งชาบ และหญิงที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศมีโอกาส/ตัดสินใจแต่งงานใหม่ กับคนไทยที่ไปทำงานด้วยกัน จนเกิดปัญหาการหย่าร้างกับสามีหรือภรรยาทางบ้าน ทึ้งภาระหนี้สินที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศไว้กับคู่สมรสเดิม เป็นเหตุให้ฝ่ายที่ต้อง

รับภาระหนี้สินตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศ เพื่อหวังว่าจะช่วยปลดหนี้สิน และสร้างฐานะของครอบครัว

3.3 ต้องการความเป็นอิสระ กลุ่มคนหนุ่มสาวที่แต่งงานแล้วต้องการสร้างฐานะ ต้องการแยกตัวเป็นอิสระจากพ่อแม่ กลุ่มวัยรุ่นต้องการอิสระไม่อยากอยู่ในความควบคุมของพ่อแม่หรือญาติพี่น้อง คนเหล่านี้เชื่อว่าการเดินทางไปทำงานต่างประเทศจะช่วยให้มีรายได้เป็นของตนเอง คุ้มเลตนองໄได มีอิสระจากการควบคุมของพ่อแม่และญาติพี่น้อง

4. ค่านิยม/ความเชื่อ

- 4.1 วัยรุ่นและแม่บ้านอยากรองใช้ชีวิตอยู่ต่างประเทศเมื่อมีโอกาส เนื่องจากพบเห็นคนในชุมชนที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ บางคนประสบผลสำเร็จ บางคนล้มเหลว อยากรองดูว่าหากตนเองเดินทางไปทำงานบ้างจะเป็นอย่างไร
- 4.2 เชื่อว่าต่างประเทศมีสภาพความเป็นอยู่ที่ร่ำรวย การเดินทางไปทำงานต่างประเทศจะทำให้ฐานะของครอบครัวดีขึ้น มีรายได้ดีกว่าการอยู่ทำงานในชุมชน เพราะมองเห็นความสำเร็จของพี่อนบ้าน โดยขาดกระบวนการไตร่ตรองให้รอบคอบเสียก่อน
- 4.3 กลุ่มสตรีโสด (วัยรุ่นและแม่บ้านที่หย่าขาดจากสามี) เชื่อว่าการเดินทางไปทำงานต่างประเทศจะได้พบคนที่มีฐานะดี ได้เด่งงานกับคนที่อยู่ต่างถิ่น เป็นหนทางหลุดพ้นจากสภาพความยากจนที่เป็นอยู่

สาเหตุ/ปัจจัยภายนอกชุมชน

1. แรงจูงใจเรื่องรายได้ของประเทศไทย

ปัจจัยหลักที่ดึงดูดแรงงานให้ตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศ หรือตัดสินใจว่าจะเดินทางไปทำงานที่ประเทศไทยหนคือแรงจูงใจเรื่องค่าจ้าง/รายได้ของประเทศไทย

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รายได้ส่งกลับ และจำนวนแรงงานแต่ละประเทศ

ประเทศ ปลายทาง	ค่าใช้จ่ายในการเดิน ทางต่อหัว (บาท)	รายได้ส่งกลับต่อ หัวต่อเดือน (บาท)	จำนวน แรงงาน (คน)	สถานภาพแรง งาน	
				ถูก กฎหมาย	ผิด กฎหมาย
เกาหลีได้	150,000-180,000	10,000-30,000	100	*	*
ໄຕหວັນ	100,000-140,000	8,000-12,000	23	*	*
ອີສຣາເອລ	200,000-220,000	30,00-40,000	29	*	
ບຽງໄນ	70,000	8,000-12,000	3	*	
ญี่ปุ่น	200,000-240,000	ไม่เปิดเผย	2		*

จากข้อมูลตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าแรงงานใจเรื่องค่าจ้าง/รายได้ของประเทศไทยปลายทาง เป็นปัจจัยหลักที่ดึงดูดให้คนวิยแรงงานของชุมชนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ สิ่งที่เป็นอุปสรรคหรือปัจจัยเสี่ยงระหว่างทาง เช่น การตกอยู่ในฐานะแรงงานผิดกฎหมาย ราคาค่าหัวต่อการเดินทางแต่ละครั้งที่สูงมาก ความเสี่ยงต่อการถูกหลอกจากบริษัทจัดหางาน/นายหน้าเดือน ตำแหน่งงานที่ไม่ชัดเจน ปัจจัยเหล่านี้ไม่สามารถมารอขับยั่งความต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของแรงงานในชุมชนໄດ້ นอกจากนั้นยังแสดงให้เห็นว่า การเข้าไปทำงานในประเทศไทยไได้สูงกว่าประเทศอื่นๆ แรงงานให้เหตุผลว่าเป็นเพรະມີຮາຍໄດ້ສູງ สามารถลักษณะเข้าไปทำงานໄດ່ง่ายกว่าประเทศอื่น

แรงงานที่ลักษณะเข้าไปทำงานจะได้รับค่าจ้างสูงกว่าแรงงานถูกกฎหมาย เพราะไม่ต้องจ่ายภาษี หกาน(นามสมบุต) กับสามี เดินทางไปทำงานที่เกาหลีໄได้โดยมีนายหน้า (ซึ่งเรอเรียกว่า “หน้าມ้า”) พาเข้าประเทศไทย กล่าวถึงกรณีนี้ว่า “...คนที่ไปถูกกฎหมายໄได້ค่าจ้างน้อย อย่างหนูกับแฟนໄไปเอง มีหน้าม้าพาໄไป ส่งเงินกลับบ้านอย่างต่ำคนละหมื่นห้า เดือน ไหนขันหางานໄได້มากกว่านี้ เคยໄได້ส่งกลับบ้านมากที่สุดหากหมื่น แฟนໄได້สามหมื่นหนูໄได້สามหมื่น....” กรณีการเดินทางไปประเทศไทยอื่นๆ เช่น อิสราเอล บຽງໄນ ໄຕหວັນ ก็เช่นเดียวกัน

2. มีญาติ/คนรู้จักทำงานอยู่ที่ประเทศไทยปลายทาง

ตามที่ໄได້กล่าวมาแล้วว่า การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชนปางลาว และชุมชนร่องหวาย มีมาตั้งแต่ พ.ศ.2524 จากจุดเริ่มต้นของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศในครั้งนั้น ส่งผลให้แรงงานจากทั้งสองชุมชน เดินทางไปทำงานต่างประเทศเรื่อยมา บางรายเดินทางไปหลายครั้ง หลายประเทศ จำนวนของผู้ที่เดินทางไปขายแรงงานก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ประเทศไทยที่มีราย

ได้ดีแรงงานก็จะนิยมเดินทางไปกันมาก ทั้งนี้คนที่เดินทางไปทำงานอยู่ก่อนแล้ว ก็จะหาสู่ทางพาอาลญาติพื้นเมืองของคนเองเข้าไปทำงานด้วย

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการไปทำงานที่ประเทศอิสราเอล 2 ครอบครัวพบว่า การเดินทางไปทำงานครั้งแรกของทั้งสองครอบครัว มีแรงงานชายในครอบครัวเดินทางไปเพียงคนเดียว แต่เมื่อมีงานทำ มีรายได้ที่มั่นคงและเป็นรายได้ที่สูงพอสมควร จึงติดต่อให้สามาชิกวัยแรงงานในครอบครัวเดินทางไปทำงานด้วยกันทั้งชายและหญิง สามาชิกของครอบครัวแรกไปทำงานอยู่ที่เดียวกันถึง 5 คน ครอบครัวที่สองเดินทางไปทำงานที่เดียวกันรวม 4 คน นอกจากนี้ยังพบครอบครัวที่มีสามาชิกในครอบครัวเดินทางไปทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้พร้อมกันถึง 3 คน

3. การเดินทาง/การติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย

การเดินทางไปทำงานต่างประเทศมีความสะดวกรวดเร็ว เมื่อมีคนสามารถเข้าไปทำงานที่ประเทศใดประเทศหนึ่งได้ อาจจะโดยวิธีการเดินทางอย่างถูกต้องตามกฎหมาย หรือการลักลอบเข้าไปทำงานกีตام คุณงานเหล่านี้จะสามารถส่งข่าวให้ทางครอบครัวหรือชุมชนได้รับรู้ทันทีโดยทางโทรศัพท์ กรณีนี้แรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายจะไม่กล้าติดต่อกลับบ้านเอง แต่จะมีหน้าม้าที่พาไป หรือคุณงานที่เดินทางไปทำงานอยู่ก่อนแล้วส่งข่าวให้ ทำให้คนอื่นๆ ที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศอยู่แล้วตัดสินใจเดินทางไปง่ายขึ้น โดยจะเดินทางไปกับหน้าม้าที่พาเข้าประเทศได้

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุมชนโดยใช้กระบวนการ
วิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA)

ผลกระทบของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

การศึกษาผลกระทบของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนปางหลวงและชุมชนร่องหวย พ布ว่าก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อชุมชนสูงมาก การนำเสนอผลการศึกษาในส่วนผลกระทบของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ ผู้วิจัยจะนำเสนอให้เห็นภาพรวมของผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่มีต่อชุมชนโดยรวมก่อน เพื่อให้มองเห็นภาพรวมของผลกระทบที่เกิดขึ้นคร่าวๆ แล้วจึงนำเสนอเจาะลึกในประเด็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสตรี เด็กและเยาวชน โดยจะนำเสนอข้อมูลดิบที่ได้จากการศึกษาควบคู่กับข้อมูลเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นผลกระทบทั้งด้านบวก และด้านลบของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศควบคู่กันไป

ผลกระทบของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศต่อชุมชนโดยรวม

ผลกระทบด้านบวก

1. ด้านเศรษฐกิจ การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของคนวัยแรงงานในชุมชน ทำให้รายได้ของชุมชนสูงขึ้น กลุ่มเป้าหมายให้ความเห็นตรงกันว่า การที่มีคนในชุมชนเดินทางไปทำงานต่างประเทศทำให้คนในชุมชนมีรายได้สูงขึ้น เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถทราบข้อมูลตัวเลขที่ชัดเจนมากยืนยันได้ก็ตาม ข้อสังเกตประการหนึ่งที่พบคือครอบครัวที่มีคนไปทำงานต่างประเทศและประสบผลสำเร็จ จะร่วยวัยขึ้นอย่างทันตาเห็น เช่นปลูกบ้านหลังใหม่ ซื้อรถยนต์รถจักรยานยนต์ ซึ่งที่ดินเพิ่มขึ้น มีทรัพย์มีอถือใช้ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์การย้ายถิ่นกับกลุ่มแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศว่า การที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศทำให้พวงเงินมีเงินใช้จ่ายในครอบครัว ลูกๆ มีเงินไปโรงเรียน มีความเป็นอยู่ดีขึ้น สบายขึ้น ไม่ขาดสนเนมื่อนแต่ก่อน สามารถเก็บเงินสร้างบ้านหลังใหญ่ๆ ซื้อรถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในบ้าน

ตัวชี้วัดอีกประการหนึ่งที่ช่วยยืนยันว่าการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ทำให้เศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนดีขึ้นคือ จำนวนคนที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศที่มีเพิ่มขึ้น แรงงานกล้าเดียงที่จะเดินทางไปเพื่อใช้ในต่างประเทศมากกว่าทำงานในชุมชนหรือต่างจังหวัด ถึงแม้จะเป็นการเดินทางไปทำงานโดยผิดกฎหมายก็ตาม

2. สภาพสังคม/ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเปลี่ยนไป การมีรายได้จากเงินเมืองนอกเข้าสู่ชุมชน ทำให้สภาพโดยรวมของชุมชนเปลี่ยนไป จากที่เคยเป็นชุมชนเล็กๆ สภาพบ้านเรือนที่ไม่ใหญ่โต สงบเงียบ คนจะออกจากบ้านแต่เข้าเพื่อไปทำงานในรัฐฯ กลายมาเป็นชุมชนที่มีบ้านเรือนหลังใหญ่ มีรั้worbxของบุคคล มีรถยนต์ รถจักรยานยนต์วิ่งเข้าออก เสียงดังจากเครื่องเสียง แม่บ้านมีเวลาว่างมากขึ้น อยู่กับบ้านพูดคุยกันเป็นกลุ่มฯ

แม่บ้านหรือครอบครัวที่มีแรงงานไปทำงานต่างประเทศ จะรวมกลุ่มกันเข้าไปในตัวจังหวัดเพื่อปรับยอดบัญชีธนาคารเป็นประจำทุกเดือน เกิดสังคมของคนที่มีรายได้ประจำจาก “เงินเมืองนอก” มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเปรียบเทียบรายได้ จำนวนเงินที่ส่งกลับแต่ละเดือนจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรายได้จากประเทศปลายทาง จำนวนแรงงานในครอบครัวที่เดินทางไปทำงาน รายได้ต่อสุกต่อครอบครัวต่อเดือนคือ 8,000 บาทไปจนถึงสูงสุดในบางครอบครัวคือ 60,000-70,000 บาทต่อเดือน รายได้ที่เพิ่มขึ้นทำให้ภัยในชุมชนมีร้านค้าเพิ่มจำนวนขึ้น ผู้คนจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น ชาวบ้านพึงอาหาร/สินค้าจากตลาดภายนอกที่ร้านค้าจำนวนมากกว่าการผลิตเอง

3. ด้านการศึกษา และการพัฒนาบุคลากรของชุมชน

3.1 แรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ได้เรียนรู้ มีประสบการณ์ตรงจากการใช้ชีวิตอยู่ต่างประเทศ ทำให้ฉลาดทันคน ถูกหลอกน้อยลง บางคนใช้ประสบการณ์จากการทำงานในต่างประเทศกลับมาพัฒนาอาชีพในชุมชนหลังจากกลับมาจากการต่างประเทศ เช่น พร (นามสมมุติ) นำความรู้เรื่องการทำงานในโรงงานไอกซ์ตรีม มาพัฒนาเป็นอาชีพ จนสามารถสร้างอาชีพรายได้ให้กับตนเองและเพื่อนบ้าน ผู้ที่มีประสบการณ์เดินทางไปทำงานต่างประเทศสามารถพัฒนาภาษาของประเทศปลายทางได้ บางคนอยู่นานจนสามารถอ่านออกเขียนได้ สามารถนำมาเป็นทุนในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศครั้งต่อไปได้

3.2 พ่อแม่เห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น การได้รับประสบการณ์การทำงานที่ยกลำบากในต่างประเทศอันเนื่องจากต้องไปขายแรงงาน เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ถูกกดขี่ เอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง การที่ต้องทำงานหนักแต่ได้ค่าตอบแทนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานจากประเทศอื่นเช่นพิลิปปินส์ ประสบการณ์เหล่านี้ถูกนำมาแลกเปลี่ยนเล่าขานกันในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษา สงเสียให้บุตรหลานได้เรียนต่อในระดับสูงฯ มากขึ้น

สนับสนุนให้ลูกหลานเรียนภาษาอื่นที่จำเป็นในการสื่อสาร เช่นภาษาอังกฤษ ภาษาจีนมากขึ้น โดยให้เหตุผลว่าจะได้ไม่ต้องถูกเอกสารเบรียบเหมือนคนรุ่นพ่อแม่

3.3 แรงงานหกมสาวที่ผ่านการทำงานในต่างประเทศมาแล้ว มีบุคลิกภาพที่ดีขึ้น มีความมั่นใจในตัวเอง เป็นคนที่กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ชน บางคนได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำชุมชนเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ ได้รับการยอมรับจากชุมชนใกล้เคียง

4. มีงบประมาณมาพัฒนาชุมชนมากขึ้น กลุ่มแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศและประสบผลสำเร็จ จะมีรายได้มากกว่าการทำงานที่ในประเทศไทย มีการรวมกลุ่มเรียกโรเจินในรูปของผ้าป่าส่งมาทำประโยชน์ให้แก่หมู่บ้านทุกปี เช่นรวมเงินผ้าป่ามาสร้างวัด สร้างประปาของโรงเรียน สร้างศาลาพักผ่อน ฯลฯ ที่สำคัญคือการอนุมัติเงินเดือนเพื่อจัดงานบุญงานประจำปี ง่ายขึ้น ชาวบ้านมีเงินทำบุญ/บริจาคมากขึ้น เป็นต้น

ผลกระทบด้านลบ

1. แรงงานถูกหลอกลวงต้มตุ๋นจากนายหน้าและบริษัทจัดหางาน รายได้เป็นกอบเป็นกำจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ เป็นเรื่องจริงให้คนวัยแรงงานทั้งหญิงและชายของชุมชนปางหลวงและชุมชนร่องหวาย ดื้ินวนไปทำงานต่างประเทศ จนเป็นช่องทางให้นายหน้าบริษัทจัดหางานเข้ามาหาผลประโยชน์ อาศัยความซื่ออบริสุทธิ์ใจของชาวบ้านเข้ามาต้มตุ๋นหลอกลวง ตัวอย่าง เช่นกรณีของนายหน้าเดื่อนคนหนึ่ง ปลอมตัวเป็นแม่ชีมาอาศัยอยู่ที่วัดในหมู่บ้าน อาศัยความศรัทธาที่ชาวบ้านมีต่อพระพุทธศาสนาสร้างศรัทธาให้แก่ตนเอง ในที่สุดชาวบ้านลงเชื่อแล้วซักชวนให้ผู้เฒ่าผู้แก่ส่งลูกหลานวัยแรงงานไปทำงานต่างประเทศ โดยข้อง่วงใจว่าตนเองรู้จักกับนายทหารชั้นผู้ใหญ่ในกรุงเทพฯ สามารถพาคนไปทำงานต่างประเทศได้

ครั้งแรกนายหน้ารายนี้สามารถส่งคนในชุมชนไปทำงานที่เกาหลีได้ 2 ราย ทำให้ผู้เฒ่าผู้แก่และชาวบ้านลงเชื่อศรัทธามากขึ้น มอบเงินให้แม่ชีช่วยดำเนินการติดต่อพาลูกหลานไปทำงานต่างประเทศ รายหัวละประมาณ 150,000 บาท บางรายจ่ายให้เป็นเงินสดงวดเดียว บางรายโอนเข้าบัญชีธนาคารให้เป็นงวดๆ อาศัยเพียงความศรัทธาและไว้เนื้อเชือใจโดยไม่มีการทำเอกสาร สัญญาใดๆ ทั้งสิ้น การหลอกลวงต้มตุ๋นครั้งนี้ทำให้ชุมชนสูญเสียเงินไปประมาณ 2,000,000 บาท

การหลอกลวงต้มตุ๋นเกิดขึ้นกับชาวบ้านทั้ง 2 ชุมชนซึ่งแล้วซ้ำอีก อย่างไรก็ตาม การศึกษาข้อมูลจำนวนเงินที่คนจากทั้ง 2 ชุมชนถูกนายหน้าถี่อน บริษัทจัดหางานต้มตุ๋น ไม่สามารถทราบตัวเลขที่แน่ชัด เพราะบางครอบครัวไม่กล้าเปิดเผยข้อมูล บางครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่เป็นที่นับ

ถือของชาวบ้าน กลัวเสียชื่อเสียง โดยเฉพาะการถูกตั้มตุนจากนายหน้าเก่าอนหรือคนใกล้ชิดที่ไว้วางใจ ทำให้ชาวบ้านรู้สึกอับอาย บางคนไม่กล้าแจ้งความดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด จึงไม่มีการเปิดเผยข้อมูลตัวเลขที่แน่นอน

ปัญหาที่ตามมาจากการถูกตั้มตุนหลอกลงคือ ผู้ที่ถูกหลอกจะต้องดืนรักภูเงินมาเพิ่มเพื่อให้ตนเองไปทำงานต่างประเทศให้ได้ บางคนก็ประสบผลสำเร็จในครั้งที่สองหรือครั้งที่สาม บางคนก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้ครอบครัวแบกภาระหนี้สินมากมายจนปลดเปลื้องไม่ได้ ครอบครัวที่มีทรัพย์สมบัติกลายเพื่อใช้หนี้ เช่น ครอบครัวของแอนและครอบครัวของตั้ม (นามสมมุติ) ต้องขายรถยนต์เพื่อใช้หนี้ สน (นามสมมุติ) ต้องขายที่นาที่เป็นมรดกที่พ่อยกให้เพื่อใช้หนี้ไป nok

2. แรงงานขาดโอกาส/สิทธิที่พึงมีปัจจุบัน

2.1 สูญเสียสิทธิในการเลือกตั้ง จากการพูดคุยกับแรงงานจากชุมชนปางลาวและชุมชนร่องหวายที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ หั้งแรงงานที่เดินทางไปทำงานถูกต้องตามกฎหมายและลักษณะเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ทุกคนยืนยันว่าไม่มีicosนใจใช้สิทธิของตนเองในการออกเสียงเลือกตั้ง เพราะต้องทำงาน หาเงินให้มากที่สุด ถึงแม้จะมีการเปิดโอกาสให้คนที่พำนักอยู่ในต่างประเทศในช่วงที่มีการเลือกตั้ง สามารถไปใช้สิทธิ ของตนเองได้ก็ตาม กรณีนี้ส่งผลเสียต่อแรงงานที่เดินทางกลับจากการทำงานคือ การถูกตัดสิทธิ์ลงรับสมัครเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล

2.2 สูญเสียสิทธิในการใช้ประโยชน์จากกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน เนื่องจากหัวหน้าครอบครัว หรือคนในครอบครัวทั้งสามมีภาระเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

2.3 ขาดโอกาสการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นเวลานานๆ ทำให้แรงงานไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น งานบุญงานประเพณีในเทศบาลต่างๆ ของชุมชน งานศพของญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน กิจกรรมการพัฒนาชุมชน ดังนั้นจึงพบว่าแรงงานที่ไปอยู่กรุงจัดกระจายตามประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศที่มีแรงงานจากชุมชนไปทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ เช่นที่ประเทศไทยลีได้ ได้หวน แรงงานมักจะรวมตัวกันจัดฝ่ายป้าเพื่อรวบรวมเงินส่งมาทำบุญให้กับวัด โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นประจำทุกปี

2.4 ขาดโอกาสในการเข้าถึง/รับรู้ข้อมูลข่าวสาร แรงงานจากชุมชนปางหลวงและชุมชนร่องหวยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศเกือบทั้งหมดเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ส่วนใหญ่จะการศึกษาระดับประถมศึกษา จึงขาดทักษะในการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ ดังนั้นช่องทางที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากทั้งประเทศไทยและประเทศปลายทางจึงมีน้อย แรงงานที่เดินทางกลับจากประเทศได้หวนที่เข้าร่วมเวทีชุมชนให้ข้อมูลว่า “....หนังสือพิมพ์ไทยที่ต่างประเทศราคาแพงมาก ฉบับละ 30 บาท บางครั้งถ้าอยากอ่านข่าวจากเมืองไทยเรื่องใดก็ต้องขอเปลี่ยนซื้อ หรือไม่ก็ต้องรวมเงินกันซื้อแล้วแบ่งกันอ่าน แรงงานที่ต่างประเทศอย่างรู้ข่าวจากเมืองไทยมาก...” แรงงานที่กลับจากประเทศอิสราเอลกล่าวว่า “...ในห้องพักนายจ้างเข้าจะมีทีวีให้ดูทุกห้อง รับได้ห้าสิบหกสิบซึ่ง แต่ฟังไม่รู้เรื่อง ดูแต่ภาพ ตอนหลังๆ ก็เบื่อเลิกดู...”

ในระยะหลังๆ แรงงานจะนิยมติดต่อสื่อสารกับครอบครัวโดยใช้โทรศัพท์มือถือ โทรศัพดุคุยกับครอบครัว สอบถามเรื่องราวในชุมชน เหตุการณ์บ้านเมือง แต่การให้ข้อมูลของคนในครอบครัวจะต้องระวังไม่พูดถึงข่าวร้ายๆ เรื่องที่ไม่ดี เพราะเกรงว่าคนที่เดินทางไปทำงานจะไม่สบายใจ หรือตัดสินใจเดินทางกลับ ซึ่งจะมีผลต่อรายได้ การชำระหนี้ ฯลฯ สถานการณ์เช่นนี้จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศขาดโอกาสในการรับข้อมูลข่าวสาร

3. ชุมชนขาดแรงงาน การที่ชุมชนปางหลวงและชุมชนร่องหวย มีคนวัยแรงงานผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นจำนวนมาก แรงงานที่เดินทางไปทั้งหมดต้องพากอาศัยอยู่ในประเทศปลายทางเป็นเวลา 2 ปีเป็นอย่างน้อย ทำให้ชุมชนขาดแรงงานภาคเกษตร ส่งผลให้ครอบครัวที่แรงงานชายไปทำงานต่างประเทศเลิกทำการผลิตในไร่นา หันมาประกอบอาชีพอื่น เช่นค้าขายเล็กๆ น้อยๆ เพื่อหารายได้เสริม รวมถึงการทำงานส่วนรวมที่ช่วยบ้านต้องร่วมลงแรง เช่น งานซ่อมถนนในหมู่บ้าน ชุดลอกคลอง การร่วมงานบุญงานประจำศพ ฯลฯ ก็จะขาดคนวัยแรงงานมาช่วย

4. ค่านิยมของคนในชุมชนเปลี่ยนไป คนในชุมชนที่เป็นคนวัยแรงงานให้ความสำคัญกับ “การหาเงิน” และมองเห็นคุณค่าของเงินที่นำมาได้ด้วยความยากลำบากจากการตั้นตนไปทำงานต่างประเทศ เนื่องจากตอกย้ำภายใต้สถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับอันตรายจากการทำงาน การถูกกดดัน เกรวัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ในขณะเดียวกันผู้ที่อยู่ในชุมชนต้นทางโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนกลับมองไม่เห็น “คุณค่าของเงิน” ที่พ่อแม่ส่งมาให้ เพราะไม่เคยเห็นสภาพการทำงานของพ่อแม่ที่ต่างประเทศ การที่พ่อแม่ส่งเงินมาให้ใช้จำนวนมาก เด็กส่วนใหญ่จะคิดว่าพ่อแม่ทำงานสบายจึง

หาเงินได้มาก ประกอบกับพ่อแม่ก็ไม่ต้องการให้ลูกหรือคนที่อยู่ทางบ้านเห็นความลำบากในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศ ภาพถ่ายที่รายงานส่งกลับมาบ้านจะเป็นภาพที่ดูดี แสดงให้เห็นการไปเที่ยวพักผ่อนตามสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม ภาพการทำงานในโรงงานที่กำลังขวางโขติง ภาพการแต่งกายที่สะอาด

ปรากฏการณ์ที่เริ่มเกิดขึ้นในชุมชนอีกประการหนึ่งคือ ครอบครัวที่หันพ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ และมอบให้ลูกที่เป็นวัยรุ่นไปพักอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย หรือญาติผู้ใหญ่ โดยโอนเงินค่าใช้จ่ายภายในบ้านมาให้ลูกเป็นผู้รับผิดชอบ เด็กกลุ่มนี้จะมองว่าพ่อแม่ของตนเป็นผู้หาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ปู่ย่าตายายหรือญาติผู้ใหญ่คือน้า ต้องพึ่งพาพ่อแม่ของตน เมื่อมีเรื่องราวกระทบกระทั้ง ซึ่งอาจจะเกิดจากการที่ผู้ใหญ่ตักเตือนเรื่องการคบเพื่อน การเที่ยวเตร่ ฯลฯ เด็กวัยรุ่นจะไม่เชื่อฟัง แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เพราะถือว่าพ่อแม่ของตนเองเป็นคนหาเลี้ยงครอบครัว จึงขาดความเคารพย่ำเกรงผู้ใหญ่ บางรายทะเลกับญาติผู้ใหญ่หนีกลับมาใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านของพ่อแม่ตามลำพัง บางรายคบเพื่อนหนีเที่ยวจนเกิดปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ตั้งครรภ์ ทำแท้งระหว่างเรียน ถูกให้ออกจากโรงเรียน

ผลกระทบของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อสตรี เด็กและเยาวชน

จากการศึกษาผลกระทบของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อสตรีและเด็ก พบร่วมกับผลกระทบกับกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่มหลัก คือ

- ผลกระทบต่อสตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ
- ผลกระทบต่อสตรีที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ
- ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ

ผลกระทบต่อสตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ

จากการศึกษาข้อมูลสถานการณ์การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของแรงงานจากชุมชนปางหลวงและชุมชนร่องหวายพบว่า ร้อยละ 35 เป็นแรงงานสตรี ในจำนวนนี้มีแรงงานที่เป็นเยาวชน สตรีอายุระหว่าง 16-20 ปี จำนวน 4 คน เยาวชนสตรีอายุระหว่าง 21-25 ปี จำนวน 4 คน แรงงานหญิงที่อายุ 25 ปีขึ้นไป 53 คน ทั้งนี้รวมถึงข้อมูลจากการศึกษาเป็นรายกรณีกับแรงงานหญิงที่เพิ่งเดินทางกลับจากต่างประเทศ และการสัมภาษณ์แรงงานหญิง 3 ราย พบร่วมกับการเดินทางไปทำงานของสตรีและเยาวชนสตรีเหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบดังนี้

ผลกระทบด้านบวก

1. ส้านะครอบครัวดีขึ้น กรณีที่การเดินทางไปทำงานของแรงงานหญิงประสบผลสำเร็จ จะส่งผลให้ส้านะทางครอบครัวดีขึ้น คนที่อยู่ทางบ้านมีเงินใช้จ่ายไม่ขาดสน มีเงินเก็บไว้สร้างบ้าน ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ พ่อแม่ลูกที่อยู่ทางบ้านไม่ต้องลำบาก มะปราง (นามสมมุติ) เด็กสาวที่พ่อแม่และพี่สาวเดินทางไปทำงานต่างประเทศกล่าวถึงกรณีนี้ว่า "...การไปทำงานต่างประเทศของพ่อแม่และพี่สาวมีผลดีคือ ทำให้ส้านะความเป็นอยู่ดีขึ้น มีบ้าน มีรถ มีเงินเรียนหนังสือ มีเงินใช้..."

2. ลูกได้รับการศึกษาสูงขึ้น การมีรายได้มาจุนเจือครอบครัวทำให้ลูกได้รับการศึกษาสูงขึ้น ลูกไม่มีปมด้อย ไม่อยาเพื่อน การเรียนดีขึ้น

3. มีความมั่นใจในตัวเอง มีประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น จากการสัมภาษณ์สตรีที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ที่ประสบผลสำเร็จ ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ประสบการณ์ในการเดินทางไปต่างประเทศ ทำให้มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ฉลาดทันคน กล้าพูด กล้าแสดงออก สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากต่างประเทศมาปรับใช้ในชุมชน เนื่องจากแรงงานหญิงที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางกลุ่มคนที่ไม่เคยรู้จัก ต้องเรียนรู้งาน ต้องปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานทั้งคนไทยด้วยกัน เพื่อนคนงานต่างชาติ นายจ้าง เมื่อกลับมาใช้ชีวิตในชุมชนจะกล้าพูด กล้าทำในสิ่งที่ผู้หญิงในหมู่บ้านทั่วๆ ไปไม่กล้าทำ เนื่องจากผ่านประสบการณ์และสภาวะความกดดันต่างๆ ที่ได้รับขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศ เช่น ขึ้นเวทีอภิปรายหาเสียงรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล ได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการชุมชน เป็นแกนนำกลุ่มอาชีพ เป็นต้น

ผลกระทบด้านลบ

1. การถูกคุกคามทางเพศ จากการศึกษาพบว่าการถูกคุกคามทางเพศเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแรงงานหญิงที่เดินทางไปทำงานทุกประเทศ การคุกคามทางเพศส่วนใหญ่เกิดจากผู้ใช้แรงงานด้วยกันทั้งคนไทยและคนงานต่างชาติ การถูกคุกคามทางเพศเกิดขึ้นได้หลายกรณีได้แก่

1.1 ต้องการคนคุ้มครอง แรงงานหญิงที่เดินทางไปทำงานใหม่ๆ จะเป็นที่หมายปองของแรงงานชายที่เข้ามาทำงานอยู่ก่อน เมื่อเดินทางไปถึงจะถูกคนงานทั้งชาวไทยและต่างชาติมาดูตัว รวมถึงการเกี้ยวพาราสี พูดจาเห势โถม ไปจนถึงทำอาذاรา ข่มขืน แรงงานหญิงรายหนึ่งที่เพิ่งเดินทางกลับจากประเทศไต้หวันกล่าวว่า "...ถ้าเราเข้าไปอยู่ในโรงงานแห่งหนึ่งหนึ่งมีคนงานเป็นร้อย เราผู้หญิงตัวคนเดียวจะยอมเลือกเป็นเมียของผู้ชายคนเดียว หรือจะยอมเป็นเมียของผู้ชายทั้งโรงงาน..." กรณีเช่นนี้แรงงานหญิงเลือก/ยอม มีผู้

ชายหนุ่มคนเป็นผู้คุ้มครอง ซึ่งนั่นย่อมาจากถึงตลอดระยะเวลาที่ครอบคลุมการทำงานอยู่ในโครงงานนั้น เขายังมี “ผู้คุ้มครอง” ให้ปลดภัยจากการคุกคามทางเพศจากแรงงานชายคนอื่นๆ

1.2 ถูกกดดันจากเพื่อนคนงานด้วยกัน/สิ่งแวดล้อม จากการสัมภาษณ์เต็ม (นามสมมุติ) แรงงานที่เคยเดินทางไปทำงานที่อิสราเอล เกษห์ใต้ และได้หัวนักล่าไว้ว่า "...ถ้าผมไม่มีเมีย ผมไม่อยอมให้ไปทำงานเมืองนอกเด็ดขาด... ผู้หญิงที่ไปทำงานเมืองนอกไม่ว่าจะมีผัวหรือไม่มีผัว ไปทำงานเมืองนอกต้องได้ผัวที่นั่นทุกคน... บางคนก็เต็มใจ บางคนก็ไม่เต็มใจ... ผมไปทำงานที่อิสราเอลเห็นมากับตา ขนาดไปกับผัว เมียยังไม่ได้เพื่อนคนงานขอนอนกับเมียหน้าตาเฉย... ถ้าไม่อยอมจะถูกกลั้นแกفلัง หาเรื่องทะเลวิวาท ถึงขนาดต้องถูกนายจ้างส่งตัวกลับ สุดท้ายก็ต้องยอม..."

สถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาของอ้วน (นามสมมุติ) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ..ผู้หญิงที่ไปทำงานที่ประเทศใต้หัวนจะถูกจับตามองจากผู้ชายที่นั่นทันที ทั้งผู้ชายไทยและผู้ชายใต้หัวน เนื่องจากความห่างเหินจากภาระยาที่บ้านและผู้ชายเหล่านั้นก็ทำงานอยู่ต่างประเทศเป็นเวลานาน มีเงินมาก มีเพื่อนมากและคุ้นเคยกับสถานที่เป็นอย่างดี สวนผู้หญิงก็จากสามีมานาน บางคนเพิ่งไปใหม่ก็ต้องการเพื่อนต้องการที่พึ่ง พอบอกกันบ่อยๆ มีความใกล้ชิดกัน หรืออาจเป็นเพราะความจำเป็นเรื่องเงิน เรื่องงาน เรื่องที่พัก พอมีคนหยิบยื่นสิ่งดีๆ ให้จึงเกิดความรักขึ้น บางคนก็รักกันจริงๆ บางคนก็รักกันเฉพาะช่วงที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ พอกลับมาเมืองไทยก็เลิกกัน เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นได้กับผู้หญิงเกือบทุกคนไม่ว่าจะโสดหรือไม่โสด นิสัยดีหรือนิสัยไม่ดี สังคมที่นั่นมีการนินทา กัน ใครอยากทำอะไรก็ทำ ปัญหาการมีชู้ที่ต่างประเทศจึงเกิดขึ้นได้ง่าย..."

นอกจากภาวะกดดันที่ทำให้แรงงานหญิงต้องถูกคุกคามทางเพศดังกล่าว ยังพบว่าแรงงานหญิง 2 ราย ตั้งครรภ์

แรงงานหญิงรายแรกอย่าขาดจากสามีต้องรับภาระเลี้ยงดูลูก 2 คนตามลำพัง จึงตัดสินใจเดินทางไปทำงานในโรงงานแห่งหนึ่งที่ประเทศเกษห์ใต้ ทำงานอยู่ที่นั่นประมาณปีเศษๆ เดินทางกลับมาคลอดลูกที่บ้าน ผู้ชายที่เคยมีความสัมพันธ์ด้วย ซึ่งเป็นแรงงานจากจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานที่เดินทางไปทำงานในโรงงานเดียวกัน เขาไม่อยอมรับເຮືອເປັນภารຍາພວະນີກວາຍທີ່ເມືອງໄຫຍ້อยู่แล้ว ทำให้เกิดปัญหาเด็กไม่มีพ่อ เมื่อคลอดลูกแล้วເຮືອຈຶ່ງໃຫ້ຕາຍາຍເລື່ອງຫລານ และเดินทางกลับไปทำงานที่เกษห์ใต้อีกครั้ง เพราะเป็นหนทางเดียวที่จะหาเงินมาเลี้ยงดูพ่อแม่และลูกๆ

รายที่ 2 เป็นแรงงานหญิงที่เดินทางไปทำงานผิดกฎหมายที่ประเทศเกษห์ใต้ ตัดสินใจอยู่กินกับสามีคนงานไทยที่ทำงานด้วยกันจนตั้งครรภ์และคลอดลูกที่เกษห์ใต้ ลูกที่เกิดมาຍังไม่ได้รับ

**สัญชาติ เครื่องหมายมหाथาส์ส่งกลับเมืองไทยเพื่อให้ตนเองสามารถทำงานหาเงินส่งกลับบ้าน
สร้างฐานะ แต่ยังไม่สามารถส่งกลับได้**

แรงงานหญิงที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ และต้องเผชิญกับภาวะถูกคุกคามทางเพศ
จะด้วยความเต็มใจหรือไม่เต็มใจกิตามจนตั้งครรภ์ แสดงให้เห็นถึงภาวะเสี่ยงด้านสุขภาพของแรง
งานหญิง โดยเฉพาะการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ เช่น เอดส์ กามโรค เป็นต้น

**2. ปัญหาสุขภาพ แรงงานหญิงที่กลับมาจากการทำงานต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะพูดถึง
ความวิตกกังวลต่างๆ ในขณะที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะในระยะแรกที่เดินทางไปทำงาน
 เช่น ความกังวลเรื่องลูก คิดถึงบ้าน เครียดกับการปรับตัวเข้ากับงานที่ทำ กังวลกับภาระหนี้สินกลัว
ว่าจะหาเงินใช้หนี้ไม่ทัน กลัวนายจ้างโง่ค่าแรง กังวลเรื่องความปลอดภัย**

นอกจากภาวะกังวลด้านจิตใจแล้ว แรงงานยังประสบกับปัญหารื่องการทำงานหนัก จาก
กรณีศึกษาของอ้วน (นามสมมุติ) เอกอัล่าวถึงเรื่องนี้ว่า "...การทำงานที่ต่างประเทศถ้านายจ้างสั่ง
ให้ทำอะไรก็ต้องทำได้ทุกอย่าง ไม่มีคำว่าไม่ได้ ถึงแม้จะรู้ว่าเจ้าถูกเอาไว้เปรียบอย่างไรก็ต้อง
ยอม..." เรื่องอาหารเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศกล่าวถึง โดยมากจะ
เป็นเรื่องอาหารไม่ถูกปาก รับประทานอาหารได้น้อย ทำงานหนัก แรงงานต้องใช้เวลาปรับตัว บาง
รายแก้ไขปัญหาโดยการอุกไปหาซื้อมารับประทานเอง ซึ่งก็ต้องมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เพราะบาง
โรงงาน/สถานประกอบการจัดอาหารให้อよดี้แล้ว

**3. ภาระกดดันจากนายจ้าง แรงงานหญิงที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นแรง
งานที่เดินทางอย่างถูกต้องตามกฎหมาย หรือแรงงานลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย จะไม่
สามารถเลือกงานหรือต่อรองตำแหน่งงานได้ เมื่อไปถึงประเทศปลายทางแล้วต้องทำงานทุกอย่าง
ทุกสถานที่ที่นายจ้างกำหนด ทำให้ต้องเผชิญกับภาระกดดันต่างๆ ได้แก่**

**3.1 ลูกโง่ค่าแรง เช่นการไม่ได้รับค่าจ้างตามสัญญาจ้างที่ทำไว้ก่อนเดินทาง หาก
ไม่ยอมจะถูกนายจ้างชี้ว่าจะส่งกลับ แรงงานต้องยอมรับ เพราะกลัวถูกส่งกลับ หากถูกส่ง
กลับผลที่ตามมาคือภาระหนี้สินที่เกิดจากการถูกยึดม้ำจ่ายค่าหัวให้นายหน้า ที่ต้องเพิ่มพูน
ขึ้น**

**3.2 ถูกบังคับ/กักบริเวณ แรงงานที่เดินทางไปทำงานแบบผิดกฎหมาย/ลักลอบ
เข้าเมือง จะต้องอยู่แบบหลบๆ ซ่อนๆ นายจ้างจะไม่อนุญาตให้ออกไปนอกบริเวณสถาน
ประกอบการ หากออกไปแล้วถูกจับจะต้องรับผิดชอบตัวเอง ซึ่งกรณีนี้แรงงานเองก็ไม่กล้า
ที่จะเสี่ยง เพราะอาจถูกจับและส่งกลับประเทศ**

3.3 การปรับตัวเข้ากับระบบระเบียบของสถานประกอบการ การเข้าไปทำงานใน โรงงาน/สถานประกอบการในระยะแรกๆ แรงงานจะต้องปรับตัวให้อยู่กับระบบระเบียบ ต่างๆ ของสถานประกอบการให้ได้ เช่นกรณีของอ้วน (นามสมมุติ) เมื่อเล่าว่า "...การฝึกงานในระยะ 3 เดือนแรกมีความกังวลใจมาก เพราะความไม่เข้าใจงาน กว่าของโรงงานคือ ถ้า 3 เดือนไม่ผ่านงานก็ต้องถูกส่งตัวกลับ..."

4. ปัญหาหนึ่ง การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของแรงงานหญิงเกิดจากเงื่อนไขเรื่อง หนึ่งสิ่น เช่น ภัยเงี่ยนให้สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศแล้วถูกหลอก สามีประพฤติตัวไม่ดีถูก นายจ้างส่งกลับก่อนที่จะใช้น้ำนมด แรงงานชายสามารถเดินทางไปทำงานแบบพิเศษหมายแต่ถูก จับและส่งตัวกลับเป็นต้น สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุให้ผู้หญิงตัดสินใจเดินทางไป ทำงานต่างประเทศแทนสามี การเดินทางไปก็ต้องภัยเงี่ยนใหม่อีก ทำให้มีหนึ่งสิ่นเพิ่มขึ้น จากการ สัมภาษณ์แรงงานหญิงรายหนึ่งที่กลับจากการไปทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้ทราบว่า การเดินทางไป ทำงานในสองปีแรกของเธอสามารถชดใช้หนี้ที่เกิดจากการไปทำงานต่างประเทศได้หมดพอดี เธอ กำลังรอที่จะเดินทางไปทำงานต่างประเทศอีกรึ แล้วอย่างมีความหวังว่าการไปครั้งนี้จะสามารถ สร้างฐานะครอบครัวให้ดีขึ้นได้

อ้วน (นามสมมุติ) แรงงานหญิงที่เดินทางไปทำงานที่ประเทศใต้หวังกล่าวถึงปัญหารือ หนึ่งสิ่นว่า "...ปัญหาใหญ่ที่สุดคือปัญหาหนึ่งสิ่น ในใจไม่ได้คิดอะไร คิดแต่เพียงว่าเมื่อไหร่หนี้จะ หมด คิดทุกวันจนทำให้สูญเสียจิตใจและภาระกิจวัตรให้หายใจไม่ทันแต่สถานการณ์ในขณะนั้นต้องอด ทนให้มากที่สุด ต้องทำใจให้ยอมรับสภาพความจริงและสู้ต่อไป แต่ถ้าเครียดมากๆ ก็จะร้ายกับ เพื่อนๆ ที่ทำงานด้วยกัน จะทำให้เจตนาดีหายไป เพราะทุกคนก็มีปัญหาคล้ายๆ กัน พยายากัน ก็ จะเข้าใจกัน..." สถานการณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่า แรงงานหญิงต้องเผชิญกับภาวะกดดันเรื่อง หนึ่งสิ่นที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศสูงมาก แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

5. ปัญหาครอบครัว แม่บ้านที่ไปทำงานต่างประเทศเกือบทั้งหมดจะประสบปัญหาครอบ ครัวแตกต่างกันออกไป เท่าที่พบข้อมูลจากการศึกษามีหลายกรณีได้แก่

5.1 ครอบครัวแตกแยก/หย่ากับสามี การเดินทางไปทำงานต่างประเทศแต่ละครั้ง หากเป็นการเดินทางถูกกฎหมายจะต้องทำสัญญาจ้างงาน 2 ปี ได้รับอนุญาตให้มาเยี่ยม ครอบครัวปีละ 1 ครั้ง หากเป็นการลักษณะเข้าไปทำงานผิดกฎหมายแรงงานส่วนใหญ่ทั้ง ชายและหญิงจะอยู่ทำงานอย่างน้อย 2 ปี หากไม่ถูกจับได้ก็อาจจะอยู่ต่อจนกว่าจะใช้หนี้ หมด การแยกกันอยู่นาน เป็นสาเหตุให้เกิดการหย่าร้าง การหย่าร้างเกิดขึ้นได้หลายกรณี เช่น สามีที่อยู่ทางบ้านมีภาระใหญ่ แรงงานหญิงมีสามีใหม่ที่ต่างประเทศ อาจด้วยเหตุจำ

ยอมหรือสมัครใจ หรือเกิดจากทั้งสองฝ่ายต่างฝ่ายต่างต้องการหย่าร้าง เพราะสามียอมรับ
สภาพที่ภรรยาตนเองต้องมีสามีอีกคนที่ต่างประเทศไม่ได้

5.2 ลูกขาดความอบอุ่น เด็ก/เยาวชนที่แม่ เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ส่วน
ใหญ่จะໄกว้างใจให้ลูกอาศัยอยู่กับตายายมากกว่าให้อยู่ในความดูแลของพ่อ หรือญาติ
ทางฝ่ายพ่อ กรณีนี้ออกจากเด็กและเยาวชนจะไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับแม่แล้วยังห่างเหินจาก
พ่อ ทำให้เด็กขาดที่ปรึกษา บางครอบครัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศทั้งพ่อและแม่ ฝาก
ลูกให้อยู่ในความดูแลของบุตรตายายหรือญาติ เมื่อมีปัญหาจะขาดที่ปรึกษา โดยเฉพาะ
ถ้าเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นจะประสบปัญหาทางเลาะกับญาติผู้ใหญ่ เกิดปัญหาซึ่งกันระหว่าง
วัย เริ่มคบเพื่อน เที่ยววนอกบ้าน จนก่อปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่นติดยาเสพติด เกิดอุบัติเหตุ
มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น

ผลกระทบต่อสตรีที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

ผลกระทบด้านบวก

1. ความเป็นอยู่ดีขึ้น ครอบครัวของสตรีที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ และประสบ
ผลสำเร็จ สามีจะส่งเงินผ่านธนาคารมาให้ทุกเดือน ช่วงแรกๆ ที่สามีส่งเงินมาให้จะถูกนำไปใช้หนี้
เป็นหลัก เมื่อหนี้สินลดลงหรือหมดไป จะมีเงินเหลือนำมาใช้จ่ายในครอบครัวสังลูกเรียน เหลือเก็บ
เป็นเงินฝากในธนาคาร ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเพื่อนบ้านคนอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด พ่อแม่
ญาติพี่น้อง ทุกคนในบ้านมีความสุขสบาย ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน

2. เก่ง/ฉลาดขึ้น สตรีที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ มีโอกาสได้ออกจากบ้านเข้า
สังคมมากขึ้น เช่น จะต้องได้ออกไปในเมือง/ตัวจังหวัดทุกเดือน เพื่อปรับยอดบัญชีเงินฝากใน
ธนาคารที่สามีส่งมาให้ ได้พบปะผู้คนมากขึ้น การใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนก็มีเวลาได้ไปช่วยเหลืองานใน
ชุมชนมากขึ้น เพราะไม่ต้องรับภาระหาเงินมาจุนเจือครอบครัว การได้มีโอกาสทำงานเพื่อส่วนรวม
มากขึ้นทำให้คนในชุมชนยอมรับให้เป็นผู้นำ ได้ทำงานแทนสามีหลายอย่างทำให้ฉลาด/เก่งมากขึ้น

3. มีเวลาดูแลลูกมากขึ้น เนื่องจากสามีส่งเงินมาให้ใช้ ไม่ต้องดูแลงานนอกบ้าน ลูก
ได้รับความอบอุ่น ใกล้ชิดกับแม่ ทำให้การเรียนดีขึ้น ว่าอนสอนง่าย

4. มีความเป็นอิสระจากพ่อแม่ญาติพี่น้อง การที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศและ
ประสบผลสำเร็จ ฐานะของครอบครัวดีขึ้น สามารถสร้างครอบครัวโดยแยกไปปลูกบ้านอยู่เอง เป็น
อิสระจากพ่อแม่ ทำให้มีความสบายใจมากขึ้น

5. ลูกมีโอกาสได้เรียนหนังสือสูงขึ้น หรือได้เรียนในสถาบันการศึกษาต่างๆ เรียนอย่างสบาย
ใจ พอดีกับพ่อแม่กับสหายใจ ภูมิใจ

6. ใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนมากขึ้น เช่น มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินที่สามีส่งมาให้
แม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศยอมรับว่าหากไม่มีการจัดระบบการใช้เงินให้ดี จะทำให้เงินที่หา

มาได้หมดไปอย่างรวดเร็ว แม่บ้านหลายคนให้ข้อมูลตรงกันว่าตอนที่สามีทำงานครั้งแรกๆ ใช้เงินเก่งเพราะไม่เคยได้รับเงินมากอย่างนี้มาก่อน พอมุมสัญญาจ้างสามีเดินทางกลับไม่มีเงินเก็บ เกิดการทะเลาะเบาะแสในครอบครัว ต้องดิ้นรนให้สามีกลับไปทำงานใหม่อีกครั้ง และได้เรียนรู้ว่า ต้องจัดระบบการใช้เงินให้ดี

ผลกระทบด้านลบ

1. ถูกชาวบ้านนินทา ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าสตรีที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ทำให้ความเป็นอยู่สุขสบายขึ้น ไม่ต้องรับผิดชอบงานในเรือน มีโอกาสได้ออกไปประชุมสังสรรค์กับคน/สังคมนอกบ้านมากขึ้น แต่ตัวดีขึ้น มีอิสรภาพจากครอบครัว สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุให้แม่บ้านกลุ่มนี้ถูกนินทาจากเพื่อนบ้าน แม่บ้านคนหนึ่งกล่าวว่า "...การที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศทำให้มีต้องทำไร่ทำนา ได้อยู่บ้าน มีเวลาพักผ่อน ทำให้爽ขึ้น ได้ออกงานสังคม บุคลิก การแต่งตัวเปลี่ยนไป บางครั้งเจําถูกนินทาทั้งๆ ที่ยังไม่ได้ทำอะไรผิด แค่爽ขึ้น..."

2. รับภาระเลี้ยงดูลูกตามลำพัง สตรีที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศต้องเป็นหัวหน้าและแม่ในเวลาเดียวกัน จากกรณีศึกษาของบุษบา (นามสมมุติ) พบว่าการเลี้ยงลูกคือปัญหาใหญ่ที่สุดในระหว่างที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก 1 กรณีศึกษาที่ 1) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหาภัยลุ่มแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศพบว่า ภาระที่ต้องดูแลลูกวัยรุ่นเป็นปัญหาใหญ่ที่ทำให้แม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศวิตกกังวลมากที่สุด สิ่งที่กังวลมากที่สุดคือลักษณะติดยาเสพติด รองลงมาคือการคบเพื่อนต่างเพศ ทะเลาะวิวาท และอุบัติเหตุ

3. เกิดภาวะวิตกกังวล นอกจากความวิตกกังวลเรื่องลูกแล้วแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศจะตกอยู่ในภาวะวิตกกังวลหลายเรื่องแตกต่างกันไปดังนี้

3.1 กลัวสามีมีภรรยาใหม่ ยิ่งถ้าสามีขาดการติดต่อ ภรรยาที่บ้านจะคิดมาก เครียด ต้องการคำตอบหรือคำอธิบาย เริ่มหาดระวัง เริ่มลืบหาความจริง แม่บ้านที่ร่วมให้ข้อมูลต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ถ้าเป็นไปได้อยากลองไปทำงานต่างประเทศดูบ้าง อายากตามสามีไปทำงานด้วย

3.2 กังวลเรื่องหนี้สิน กลัวสามีมีปัญหาระยะงาน กลัวถูกส่งตัวกลับในขณะที่ยังใช้หนี้ไม่หมด กลัวสามีไม่รับผิดชอบเรื่องหนี้สินที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ถ้ายังใช้หนี้ไม่หมดภรรยาจะวิตกกังวลตลอดเวลา

3.3 เป็นห่วงสุขภาพของสามี กลัวว่าจะได้รับอันตรายจากการที่ทำ กลัวสามีไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นแล้วติดเชื้อเอชไอวี

3.4 กลัวปัญหาสามีไม่ไว้วางใจ แม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศต้องระมัดระวังตัวเป็นพิเศษ ต้องไม่ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย ไม่แต่งตัวเกินงาม หลีกเลี่ยงการเข้าไปร่วมงานรื่นเริงที่มีการดื่มเหล้า การรับโทรศัพท์จากสามีต้องรับในบริเวณที่ไม่มีเสียงอึกห้องผู้คน เพราะกลัวสามีเหวัดระวัง ต้องดูแลครอบครัวให้ดีที่สุด เพราะถ้าข้ามไปตีรู้สึกรู้สึกว่าสามี สามีจะไม่ไว้วางใจและอาจจะไม่ลงเงินมาให้

4. เสียงต่อการติดเชื้อเอดส์จากสามี การที่แรงงานชายเดินทางไปใช้ชีวิตอยู่ต่างประเทศเป็นเวลานานๆ มากก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมทางเพศที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้แม่บ้านเสียงต่อการติดเชื้อเอดส์จากสามี จากการสนทนากับแม่บ้านกลุ่มนี้ทำให้ทราบว่า แม่บ้านตระหนักถึงปัญหานี้ดี แต่ไม่กล้าขอให้สามีใช้ถุงยางอนามัยกับตนเอง เพราะกลัวสามีไม่ไว้ใจ กันดา (นามสมมุติ) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “... รู้สึกกังวลว่าติดเชื้อเอดส์จากสามี เพราะอยู่ห่างไกลกัน คิดว่าสามีคงมีการเที่ยวผู้หญิงบ้าง... ทางออกก็คือการโทรศัพท์คุยกันบ่อยๆ เขียนจดหมายถึงสามีทุกวันสองครั้ง เดือนให้รักษาสุขภาพของตนเอง และรายงานความเป็นไปของครอบครัวให้สามีรับรู้ตลอดเวลาเพื่อให้เขานึกถึงครอบครัวก่อนที่จะทำอะไรลงไป...”

5. ครอบครัวแตกแยก ในชุมชนมีตัวอย่างครอบครัวที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศแล้วไม่มีภรรยาใหม่ ทำให้ครอบครัวแตกแยกไม่มีคนช่วยหาเลี้ยงครอบครัว/ลูก ภรรยาจึงตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศและมีสามีใหม่ที่ต่างประเทศ เกิดปัญหาตามมาคือลูกไม่เข้าใจสิ่งที่แม่ทำ igor แม่อายเพื่อน ไม่อยากอยู่บ้าน ออกเที่ยวกับเพื่อน กลายเป็นเต็กเสียคน

ปัญหาครอบครัวแตกแยกดังกล่าว นอกจากจะเกิดจากการกระทำของสามีที่เป็นฝ่ายเดินทางไปทำงานต่างประเทศแล้ว ยังพบได้กับกรณีที่แม่บ้านที่อยู่ทางบ้านใช้เงินที่สามีส่งมาให้หาความสุขให้แก่ต้นของ เช่น การออกเที่ยวเตร่ คบเพื่อนชายหญิง มีสังคมนอกร้านมากขึ้น กรณีนี้จะเป็นประเด็นเประบanga ที่ส่งผลถึงความรักษาของคนในครอบครัว เช่น ลูกไม่พอใจพฤติกรรมของแม่ เกิดการหย่าร้าง รวมถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างสตรีแม่บ้านกับญาติทางฝ่ายสามี

6. ภารยាត้องรับผิดชอบภาระเรื่องหนี้สิน ครอบครัวที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ สตรีที่เป็นภารยาต้องรับผิดชอบหนี้สินที่เกิดขึ้นร่วมกับสามี ซึ่งก็เป็นเรื่องปกติของครอบครัว แต่ปัญหาที่พบจากกรณีเรื่องหนี้สินที่ภารยาต้องรับผิดชอบคือ หนี้สินที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศแต่ละครั้งพบว่าเป็นหนี้สินก้อนโต ที่ไม่สามารถใช้หนี้คืนได้หากต้องเลือกประกอบอาชีพอยู่ในชุมชน หรือไปทำงานต่างจังหวัดภายในประเทศไทย ดังนั้นหนทางเดียวที่จะช่วยลดหนี้สินให้แก่ครอบครัวได้คือ การส่งสตอรี่แม่บ้านเดินทางไปทำงานต่างประเทศเพื่อหาเงินมาลดเป็นลักษณะหนี้สินแทนสามี

ศึกษาข้อมูลในกลุ่มเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA)

ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ

ผลกระทบด้านบวก

1. ด้านการศึกษา เด็กและเยาวชนที่ผู้ปกครองเดินทางไปทำงานต่างประเทศและประสบผลสำเร็จ ครอบครัวจะมีเงินทุนสนับสนุนการศึกษาให้ได้เรียนสูงๆ มีวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการเรียน เช่น รถจักรยานยนต์สำหรับเดินทางไปโรงเรียน มีเงินค่าขนม อุปกรณ์การเรียนคอมพิวเตอร์ ฯลฯ เด็กและเยาวชนมองว่าความสะอาดกับสหายต่างๆ ที่ได้รับทำให้สบายนิ่ง ไม่ต้องกังวลเรื่องการเรียน ได้รับการยอมรับจากเพื่อน มีความภาคภูมิใจ ผลการเรียนดีขึ้น

2. ด้านสุขภาพ ผู้ปกครองจะมีเงินเพียงพอสำหรับจ่ายเป็นค่าอาหารในครอบครัว ไม่อดอยาก เมื่อเด็ก/เยาวชนเจ็บป่วย ผู้ปกครองจะไม่ลังเลที่จะพาบุตรหลานเข้าไปรับการรักษาพยาบาลตามสถานพยาบาลต่างๆ โดยเฉพาะสถานพยาบาลที่เชื่อว่าดี เช่น คลินิกเอกชน โรงพยาบาลเอกชน

3. เด็กและเยาวชนมีความภาคภูมิใจ เนื่องจากพ่อแม่ฐานะดีขึ้น แม่มีเวลาอยู่กับลูก พาไปเที่ยวเพราะไม่ต้องทำงานหนัก มีบ้านหลังใหญ่ มีความสะอาดกับสหาย มีเพื่อน มีเครื่องประดับ มีเงินใช้ มีเงินฝากธนาคาร ครอบครัวไม่มีหนี้สิน เด็กมีความสุข

จากการพูดคุยกับกลุ่มเด็กที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศพบว่า เด็กเหล่านี้จะมีความภาคภูมิใจในตัวพ่อแม่ มีความไฟแรงอย่างไปทำงานเมืองนอก เพราะเห็นว่าการที่พ่อแม่ไปทำงานเมืองนอกทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น

4. เด็กและเยาวชนมีความรับผิดชอบสูงขึ้น การที่เด็กและเยาวชนไม่มีพ่อแม่อยู่ด้วยทำให้ต้องจัดการกับปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเอง ต้องรับผิดชอบดูแลปัญหาต่างๆ แทนพ่อแม่ ทำให้กล้ายเป็นคนมีความรับผิดชอบมากขึ้น การที่ต้องดูแลตัวเองตามลำพังทำให้มีความรับผิดชอบต่อตัวเองมากขึ้น

การศึกษาข้อมูลผลกระทบของการขยายตัวในกลุ่มเด็ก โดย
ใช้กระบวนการภารีเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA)

ผลกระทบด้านลบ

1. ขาดความอบอุ่นเหงา คิดถึงพ่อแม่ ในวันสำคัญ เช่นวันพ่อหรือวันแม่ ไม่มีพ่อแม่ไปร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนรู้สึกเสียใจ อยากให้พ่อแม่กลับมาเร็วๆ อยากคุย อยากกอด บางครั้งร้องไห้ เพราะพ่อแม่ไปนานเกินไป อยู่กับปู่ย่าตายายหรือญาติพี่น้อง ไม่อบอุ่นเหมือนอยู่กับพ่อแม่
2. วิตกกังวล กลัวพ่อหรือแม่แต่งงานใหม่แล้วไม่กลับมาหา กลัวพ่อ แม่ไม่สบาย ได้รับอนุญาติ เหตุ กลัวพ่อแม่เสียชีวิตที่ต่างประเทศ กลัวพ่อแม่ถูกหลอก กลัวพ่อติดเอดส์ รู้สึกไม่ปลอดภัยที่ต้องอยู่บ้านตามลำพังกับแม่ กลัวแม่เสียใจเวลาพ่อไม่ส่งเงินกลับบ้าน
3. ขาดที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา บางครั้งอยากเล่าเรื่องต่างๆ ให้พ่อแม่ฟัง แต่ไม่สามารถทำได้ทันที ต้องรอโทรศัพท์ กว่าที่พ่อแม่จะโทรศัพท์มายังลืม บางที่ไม่กล้าเล่าทางโทรศัพท์เพราะค่าโทรศัพท์แพง ไม่มีคนดูแลเรื่องการเรียน/สอนทำการบ้าน นอกจากนั้นยังส่งผลเสียต่อเด็กที่กำลังเข้าสู่วัยรุ่น เพราะเด็กจะไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่โดยให้เหตุผลว่าคนแก่หัวโบราณ รู้จักปั่นโดยไม่มีเหตุผล เมื่อเข้าปัญหาเรื่องการเรียนไปปรึกษาก็ให้คำปรึกษาไม่ได้ จากการจัดกิจกรรมย่อยกับกลุ่มเยาวชนที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ เยาวชนให้ความเห็นต่อเรื่องนี้ว่า "...ช่วงที่มีปัญหาถ้าพ่อแม่อยู่บ้านก็สามารถระบายน้ำให้พ่อแม่ฟังได้.... ไม่กล้าปรึกษาญาติ แต่เลือกที่จะปรึกษาเพื่อนหรือไม่ก็ปรึกษาแฟน..."
4. เป็นเด็กเงียบ เก็บกด เนื่องจากพ่อแม่ทะเลาะวิวาท กรณีที่พ่อแม่ไม่ประสบความสำเร็จจากการไปทำงานต่างประเทศ ครอบครัวมีหนี้สินที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ พ่อแม่ไม่สนใจลูก เพราะต้องหาเงินใช้หนี้ พ่อแม่หงุดหงิดง่าย ทำให้ลูกไม่กล้าคุยด้วย ไม่มีที่ปรึกษา
5. เด็กกำพร้า เด็กจากหลายครอบครัวเผชิญปัญหาพ่อแม่หย่าร้าง เนื่องจากพ่อหรือแม่ที่ไปทำงานต่างประเทศแต่งงานใหม่ ไม่ส่งเงินกลับบ้าน ไม่รับผิดชอบภาระหนี้สินที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

6. เด็กและเยาวชนอยู่กับผู้สูงอายุตามลำพัง ขาดคนดูแล โดยเฉพาะครอบครัวที่แรงงานไม่ส่งเงินกลับบ้าน เด็ก เยาวชนผู้สูงอายุต้องรับภาระงานทุกอย่าง เด็กไม่มีโอกาสไปเที่ยวเล่นไม่มีคืนดูแล เมื่อเจ็บป่วย

7. เด็กและเยาวชนถูกตามใจจนเสียคน พ่อแม่ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศหั้งสองคน และประสบผลลัพธ์เจ็บป่วยนี้สูงความเป็นอยู่ดีขึ้น จะกดแทนความรักที่ตนเองมีต่อลูกโดยการส่งเงินให้ใช้เป็นรายเดือน เดือนละประมาณ 2,000 ถึง 3,000 บาท โดยพ่อแม่จะโอนเงินเข้าธนาคารให้เด็กรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง รวมถึงการซื้อเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ จึงมีความเสี่ยงต่อสุขภาพเด็ก เช่น มีอุบัติเหตุ ภัยธรรมชาติ ภัยอาชญากรรม ภัยโรคต่างๆ ทำให้เด็ก/เยาวชนมีอิสระ เริ่มคบเพื่อนเที่ยวเตร่ ญาติหรือผู้สูงอายุที่ดูแลอยู่ไม่สามารถดูแลเด็กได้ เนื่องจากเด็กต้องออกจากบ้านไปเรียนหนังสือหรือทำกิจกรรมนอกบ้าน นำไปสู่ปัญหาการคบเพื่อนเที่ยวเตร่ ทะเลวิวาท มัวหมุนเสพยาเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร สร้างปัญหาให้ญาติ/ผู้ใหญ่ต้องตามแก้ไข

8. ถูกคนในครอบครัวผลักดันให้ไปทำงานต่างประเทศ การศึกษาสถานการณ์การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของกลุ่มเยาวชนพบว่า เยาวชนอายุระหว่าง 16-20 ปี สามารถเดินทางเข้าประเทศในส่วนนักท่องเที่ยว/นักศึกษาได้ง่ายกว่าคนวัยแรงงาน ประกอบกับเยาวชนกลุ่มนี้มีความรู้เรื่องภาษาอังกฤษอ่อนแอก็เป็นได้ จึงมีโอกาสเดินทางเข้าประเทศปลายทางและลักษณะการทำงานได้ง่ายกว่า เมื่อมีตัวอย่างเยาวชน 2-3 รายสามารถเดินทางไปทำงานต่างประเทศได้ ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองครอบครัวอื่นๆ ตื่นตัว เห็นช่องทางที่จะส่งลูกหลานที่เป็นวัยรุ่นไปทำงานต่างประเทศมากขึ้น เพราะเห็นว่ามีรายได้ดี เยาวชนสามารถลักษณะการทำงานได้ง่ายไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก เนื่องจากเยาวชนเหล่านี้จะเดินทางไปเองโดยไม่ผ่านนายหน้า หรือบริษัทจัดหางาน

การประชุมสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันระหว่าง

ทีมวิจัยชุมชน ผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย

บทที่ 6

แนวทางการพัฒนาเพื่อตอบสนองปัญหา การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

การนำเสนอผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาเพื่อตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของชุมชน แบ่งการนำเสนอผลการศึกษาเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- ความพร้อมของบุคคล กลุ่ม/องค์กรในชุมชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นของชุมชน
- การตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นของชุมชนในระยะที่ผ่านมา ซึ่งล้วนถึงการตอบสนองปัญหาผลกระทบจากการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ ทั้งระดับปัจเจก และระดับชุมชน

- แนวทางการพัฒนาเพื่อตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ทางออก รวมถึงแนวทางความร่วมมือของคนในชุมชน เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

ความพร้อมของบุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคม

จากการศึกษาพบว่า ในชุมชนมีบุคคล กลุ่ม/องค์กร ที่มีความพร้อมในการตอบสนองปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนที่หลากหลาย การเกิดขึ้นของบุคคล กลุ่ม/องค์กรเหล่านี้ มีทั้งเกิดขึ้นจากกลไกการตอบสนองปัญหาของชุมชนเอง และการกระตุ้นจากองค์กรภายนอก

ความพร้อมของบุคคล

- ผู้นำชุมชน ผู้นำในชุมชนที่สามารถสร้าง และพัฒนากลไกในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นผู้นำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ภายหลังได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเด่นๆ ที่พบรอบในชุมชน เช่น ผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ ผู้นำในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้นำกลุ่มหัดกรวยหอผ้าฝ้าย หอผ้าใหม่ ฯลฯ

2. แรงงานที่เดินทางกลับจากต่างประเทศ โดยเฉพาะแรงงานที่ประสบความสำเร็จจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ บุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์การทำงาน การใช้ชีวิตร่วมกับคน/สังคมอื่นในต่างประเทศ เป็นคนกล้าหาญ กล้าแสดงความคิดเห็น หลาย คนได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนให้เป็นผู้นำ มีศักยภาพในการพัฒนาสูง

3. แม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ บุคคลเหล่านี้มีเวลาว่างเนื่องจากไม่ต้องรับภาระหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว ที่ชุมชนปางลาพบว่าแม่บ้านกลุ่มนี้รวมตัวกันตั้งกลุ่มคอมทรัพย์สวัสดิการชุมชน จนประสบผลสำเร็จ ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ที่ชุมชนร่วงหายเมีย ความร่วมกับแม่บ้านกลุ่มอื่นๆ พัฒนาผลิตภัณฑ์ฝ้าใหม่ๆ จนสามารถส่งจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว

4. เยาวชนที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ เป็นคนกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งที่ยังอยู่ในวัยเรียน มีเวลาว่างไม่ต้องรับภาระช่วยเหลืองานในภาคเกษตรของครอบครัวเนื่องจากพ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนให้มีกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชนอยู่เสมอ

5. ผู้สูงอายุ เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ชีวิต มีความสามารถจัดการกับปัญหาครอบครัว เป็นที่ปรึกษาของลูกหลาน เป็นบุคคลที่คนในชุมชนอีสานให้การยอมรับนับถือ สำหรับผู้สูงอายุที่คนในครอบครัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศจะมีบทบาทหน้าที่มากกว่าผู้สูงอายุทั่วไป จากการสนทนากลุ่มเยอรมันกับสตรีสูงอายุ ที่คนวัยแรงงานในครอบครัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศพบว่า ครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ นอกจากผู้สูงอายุจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ต้องกังวลใจเรื่องความเป็นอยู่ในวัยชรา หรือในยามเจ็บป่วย เพราะลูกหลานมีเงินสามารถดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี ยังพบว่าผู้สูงอายุเหล่านี้ต้องรับผิดชอบการร่วมกิจกรรมทางสังคมกับคนในชุมชนแทนลูกหลานที่ไปทำงานต่างประเทศ หรือติดต่อกับคนภายนอก เช่น ไปติดต่อกันคน การไปรษณีย์ไปซื้อยางงานส่วนรวมในชุมชน ทำให้มีสังคมกว้างขึ้น มีเงินทำบุญมากกว่าคนอื่น ทำให้มีหน้ามีตาในสังคม คนในชุมชนยอมรับนับถือ จึงเป็นเงื่อนไขที่ดีสำหรับการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุให้เข้ามาร่วมกิจกรรมในชุมชนได้มากขึ้น

ความพร้อมของกลุ่ม/องค์กรในชุมชน

นอกจากความพร้อมของบุคคลที่มีอยู่ในชุมชนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในชุมชนปางลา และชุมชนร่วงหายยังประกอบไปด้วยกลุ่ม/องค์กรทางสังคม ที่รวมตัวกันขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน

ชนด้านต่างๆ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ กลุ่ม/องค์กรที่จัดตั้งตามโครงสร้างการบริหารงานของรัฐบาล และกลุ่ม/องค์กรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะกลุ่ม/องค์กรที่มีบทบาทชัดเจนในการขับเคลื่อนงานชุมชน ทั้งที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศโดยตรงและโดยอ้อม ดังนี้

1. กลุ่ม/องค์กรที่จัดตั้งตามโครงสร้างการบริหารงานของรัฐบาล ผ่านกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ กลุ่ม/องค์กรที่ได้รับการจัดตั้งเหล่านี้ จะดำเนินกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ภายนอกชุมชน ประกอบด้วย

1.1 องค์กรการปกครอง ทั้งสองชุมชนจะมีองค์กรปกครองหมู่บ้านที่มีลักษณะโครงสร้างและการทำงานเหมือนกันคือ มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำสูงสุด มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน หัวหน้ากลุ่ม (ชุมชนปางลาวเรียกว่าหัวหน้าคุ้ม ชุมชนร่องหวานเรียกว่าหัวหน้ากลุ่ม) กลุ่มละ 1 คน ประธานแม่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือบุคคลอื่นที่ชุมชนให้การยอมรับ เข้ามาเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ควบคุมดูแลงบประมาณ งานพัฒนาของรัฐ กิจกรรมของชุมชนทุกด้านที่ดำเนินการในหมู่บ้าน รวมถึงการปกครองดูแลความสงบ ตัดสินแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน กลุ่มนี้จะมีจุดเด่นในเรื่องบทบาทผู้นำ เพราะเป็นกลุ่มที่ได้รับการเลือกตั้งจากชาวบ้านให้เข้ามาบริหารชุมชน

1.2 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จัดตั้งโดยหน่วยงานด้านสาธารณสุข ภายใต้การดูแลของสถานีอนามัยประจำตำบล แต่ละชุมชนจะมีจำนวนมาก น้อยขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน กลุ่มนี้มีหน้าที่สื่อสารภาวะสุขภาพของคนในชุมชนให้แก่สถานีอนามัยประจำตำบล ดูแลสุขภาพเบื้องต้นให้แก่คนในชุมชน เช่น ชั้นนำหนักเด็กก่อนวัยเรียน วัดความดันโลหิตกลุ่มผู้สูงอายุ บริการยาสามัญประจำบ้าน กำจัดยุง/แหล่งเพาะพันธุ์ยุง แต่กิจกรรมเหล่านี้ยังไม่มีความต่อเนื่องเท่าที่ควร เพราะเป็นกิจกรรมที่ถูกกำหนดโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมากกว่าการดำเนินการเองโดยคนในชุมชน

1.3 กลุ่มอาชีพ สนับสนุน/จัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐบาลหลายหน่วยงาน เช่น พัฒนาชุมชน เกษตร สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด องค์กรบริหารส่วนตำบล เป็นความพยายามขององค์กรภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมอาชีพ รายได้ให้แก่คนในชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มกรรจายอยู่ทั้งสองชุมชนหลายกลุ่ม

กลุ่มอาชีพของชุมชนปางลาวมีการส่งเสริมอาชีพ เช่น การทอผ้า การผลิตปุ๋ยพืช สด ปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ กลุ่มอาชีพของชุมชนร่องหวาน มีการส่งเสริมอาชีพหลายกลุ่ม เช่น การทำเกษตรหมุนเวียน การปลูกผักปลอดสารพิษ การปลูกหม่อนเลี้ยงไก่ครัววงจร ฯลฯ แต่การจัดตั้งกลุ่มที่ผ่านมาอาจจะมีกิจกรรมในช่วงก่อตั้ง เมื่อเวลาผ่านไปกิจกรรม

ต่างๆ ของกลุ่มก็ลดลงจนกระทั่งไม่มีกิจกรรมต่อเนื่อง บางกลุ่มก็ยุบเลิกไปโดยปริยาย ปัจจุบันกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งที่สุดและยังดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องคือ กลุ่มหอผ้าของชุมชนปางลาว และกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไก่ควบวงจราจรของชุมชนร่องห่วย เพราะการปลูกหม่อนเลี้ยงไก่ หอผ้าใหม่ หอผ้าฝ้าย เป็นกิจกรรมที่คนในชุมชนสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต เพื่อนำผลผลิตที่ได้มาใช้วัرمในพิธีกรรมของชุมชน เช่น บ้านที่มีลูกหลานเป็นผู้หญิง แม่บ้านจะต้องหอผ้าใหม่มาดหนึ่งเดือนสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มผลิตผ้าหอ จึงเป็นการต่อยอดสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ เพื่อนำผลผลิตที่ได้ออกจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องได้

1.4 กลุ่มแม่บ้าน เดิมเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แม่บ้านจะรวมตัวกันทำกิจกรรมช่วยเหลืองานสังคมของชุมชน เช่น การช่วยทำความสะอาดเรียบเรียงแขกในกิจกรรมงานบุญ งานประเพณีของหมู่บ้าน งานพิธีกรรมของครอบครัว เช่น งานศพ งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช ฯลฯ ปัจจุบันได้รับการจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้าน มีระบบการจัดการกลุ่มตามโครงสร้างการทำงานของหน่วยงานพัฒนาชุมชน

1.5 กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลที่จัดสรรงบกองทุนให้ชุมชนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท คณะกรรมการดำเนินงานของทั้งสองชุมชนส่วนใหญ่มาจากคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ที่มีในชุมชนอยู่แล้ว ดำเนินงานตามหลักเกณฑ์ของกองทุนพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. กลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อตอบสนองสถานการณ์ ปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มที่พบว่าสามารถดำเนินกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน มีดังนี้

2.1 กลุ่มออมทรัพย์ ทั้งสองชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ที่ก่อตั้งขึ้นโดยคนในชุมชน ชุมชนปางลาวใช้ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชนปางลาว” เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศและแม่บ้านคนอื่นๆ ในชุมชน เริ่มก่อตั้งโดยแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศเพียงคนเดียวเมื่อ พ.ศ.2540 มีครุในชุมชนเป็นที่ปรึกษา พัฒนากลุ่มจนเข้มแข็ง ปัจจุบันมีคณะกรรมการดำเนินงาน 20 คน มีสมาชิกประมาณ 400 คน มีเงินหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืมไปประกอบอาชีพ และให้สมาชิกกู้ยืมเป็นทุนเดินทางไปทำงานต่างประเทศประมาณ 800,000 บาท (แปดแสนบาท) จด

สร้างเงินกำไรว้อยละ 25 ต่อปี ໄວเป็นสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล ให้ทุนการศึกษาสำหรับเด็ก และเป็นเงินช่วยเหลือสาธารณประโยชน์ในชุมชน

ชุมชนร่องห่วย ใช้ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มสัจจะอมทรัพย์” มีพระสงฆ์วัดร่องห่วยเป็นผู้ริเริ่มนำความคิดเรื่องการออมทรัพย์มาขยายผลในชุมชนจนประสบผลสำเร็จ ปัจจุบันกลุ่มสัจจะอมทรัพย์มีสมาชิกทั้งสิ้น 715 คน มีเงินหมุนเวียนให้สมาชิกถ้วนไปประกอบอาชีพประมาณ 3,000,000 บาท (สามล้านบาท) ได้มีการนำผลกำไรในแต่ละปีมาจัดสร้างเป็นสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลให้แก่สมาชิกที่เจ็บป่วย และให้การสนับสนุนกิจกรรมส่วนรวมของชุมชนอย่างสมำเสมอทุกปี

2.2 กลุ่มณาปนกิจสังเคราะห์ เป็นสวัสดิการแบบให้เปล่าที่จัดตั้งขึ้นทั้งสองชุมชน คณะกรรมการกลุ่มณาปนกิจสังเคราะห์ประจำหมู่บ้านจะรวบรวมเงินจากสมาชิกรายละ 10 บาท มอบเป็นค่าใช้จ่ายให้แก่ครอบครัวในกรณีที่มีสมาชิกในชุมชนเสียชีวิต

2.3 กลุ่มเยาวชนสัมพันธ์บ้านปางลาว เป็นการรวมตัวของกลุ่มเยาวชนบ้านปางลาว เพื่อเรียนรู้การทำงานพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ เช่น การป้องกันแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ ปัญหายาเสพติด กิจกรรมการรณรงค์ให้ชาวบ้านตื่นตัวเรื่องการเลือกตั้งห้องถีนฯ มีครูในชุมชนเป็นที่ปรึกษา

จะเห็นได้ว่า บุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคมข้างต้น เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของชุมชน ที่มีศักยภาพในการพัฒนา บุคคลเหล่านี้สามารถกลุ่มกันสร้างสรรค์กิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในเช่นสถานการณ์ที่หลอกหลอนในชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการตอบสนองปัญหาด้วยตัวของชุมชนเอง รวมถึงความสามารถในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรภายนอกทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ให้เข้ามาดำเนินกิจกรรมพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เครือข่ายทางสังคม

1. ระบบเครือญาติ ชุมชนปางลาวและชุมชนร่องห่วยนอกจากจะมีความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นกลุ่มคนที่อยู่พม่าจากภาคอีสานด้วยกัน มีภาษา วัฒนธรรม วิถีปฏิบัติที่สอดคล้องกันแล้ว ยังพบว่าคนทั้งสองชุมชนมีความผูกพันเป็นญาติพี่น้อง เช่น เป็นคนที่มาจากต้นตระกูลเดียวกัน อพยพมาจากจังหวัดเดียวกัน ผูกพันโดยการแต่งงาน การผูกเสี่ยว เป็นต้น

2. เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ เครือข่ายนี้อาศัยความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ ก่อตัวเป็น เครือข่ายการเรียนรู้เรื่องการออมทรัพย์ร่วมกันระหว่างแกนนำกลุ่มออมทรัพย์ของทั้งสองชุมชน โดยมีชุมชนร่องหวานเป็นชุมชนต้นแบบเรื่องการออมทรัพย์ เมื่อชุมชนปางหลวงเริ่มกิจกรรมกลุ่ม ออมทรัพย์สวัสดิการชุมชน และประสบปัญหาบริหารการจัดการของกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มออม ทรัพย์สวัสดิการชุมชนปางหลวงจึงไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มออมทรัพย์ที่ชุมชนร่องหวาน ซึ่งเป็น กลุ่มที่ดำเนินการประสบผลสำเร็จมาก่อน ในที่สุดชุมชนปางหลวงก็สามารถนำประสบการณ์มาแก้ ไขปัญหาที่ชุมชนของตนเองได้ ต่อมาทั้งสองกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอย่างเป็นธรรม ชาติ ผ่านระบบเครือญาติหลายเรื่อง เช่น การจัดการระบบบัญชี การพัฒนา/ขยายกลุ่มให้เติบโต ขึ้น การป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการภัยธรรมชาติ เป็นต้น

3. เครือข่ายกลุ่มอาชีพ เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากความสัมพันธ์ ในระบบเครือญาติ และการมีวิถีการผลิตที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะหัตถกรรมพื้นบ้านได้แก่ การ ทอผ้าไหม และผ้าฝ้าย เป็นหัตถกรรมที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน ซึ่งทั้งสองชุมชนสามารถพัฒนาฝี มือจากการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน มาเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย จนเกิดเครือข่ายแลกเปลี่ยน ความรู้ด้านการผลิต การตลาดระหว่างสองชุมชน

4. เครือข่ายชุมชนอีสาน ทั้งสองชุมชนมีความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นเครือข่ายชุมชนอีสาน เครือข่ายนี้สนับสนุนโดยสำนักสนับสนุนภาคประชาชน(สสช.) สำนักงานป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดภาคเหนือ (ปปส.ภาคเหนือ) สนับสนุนงบประมาณและงานด้านวิชาการ ให้เกิดเครือข่าย ชุมชนอีสานในเขตจังหวัดเชียงราย ดำเนินกิจกรรมป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดและปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีกิจกรรมทำร่วมกัน เช่น การจัดเวทีเรียนรู้เรื่องการจัดการกับปัญหายาเสพติด จัดทำ แผนแม่บทชุมชนเครือข่าย กิจกรรมกีฬาเครือข่ายชุมชนอีสานล้านนา ค่ายเยาวชนนักพัฒนา การ ประชุมคณะกรรมการเครือข่าย เป็นต้น

เครือข่ายชุมชนอีสานจังหวัดเชียงรายเริ่มต้นขึ้นจาก 2 หมู่บ้านในชุมชนปางหลวง และ ขยายเครือข่ายไปในชุมชนร่องหวาน และชุมชนห้วยเดียง จนกระทั่งปัจจุบันมีหมู่บ้านชาวอีสานใน เขตจังหวัดเชียงรายเข้ามาเป็นสมาชิกในเครือข่ายทั้งสิ้น 14 หมู่บ้าน

เครือข่ายทางสังคมที่มีอยู่ก่อให้เกิดความร่วมมือของผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ ผู้นำกลุ่ม ออมทรัพย์ ผู้นำกลุ่มเยาวชน และกลุ่มอื่นๆ ทำให้เกิดภาคีร่วมมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมการ พัฒนาชุมชนด้านต่างๆ ภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ และความเป็นกลุ่มชาติ พันธุ์เดียวกัน ซึ่งเนื่องໄไปดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนกระบวนการแก้ไขปัญหา

สำคัญที่ผ่านมาของชุมชน
ประยุกต์ต่อการสนับสนุน ส่งเสริม เกิดขึ้นในชุมชน

และอนุมานได้ว่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถนำมาเป็น
ป้องกันและแก้ไขปัญหาการขยายตัวไปทำงานต่างประเทศที่
เกิดขึ้นในชุมชน

การตอบสนองปัญหาผลกระทบที่เกิดจาก การขยายตัวไปทำงานต่างประเทศ

จากการศึกษาการตอบสนองปัญหาที่เกิดจาก การขยายตัวไปทำงานต่างประเทศพบว่า ในชุมชนมีการตอบสนองปัญหา 2 ระดับ คือ การตอบสนองปัญหาระดับบุคคล/ครัวเรือน และการตอบสนองปัญหาระดับชุมชน

การตอบสนองปัญหาระดับบุคคล/ครัวเรือน

เป็นการตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าในแต่ละครัวเรือน ที่เผชิญปัญหาที่แตกต่าง กันไป ได้แก่

1. ปัญหานี้สินของครอบครัว ปัญหานี้เกิดขึ้นกับทุกครัวเรือนที่ส่งคนวิยาระงานไปทำงานต่างประเทศแล้วไม่ประสบผลลัพธ์ เนื่องจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศต้องเสียค่าใช้จ่ายรายหัวสูงมาก ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ล้วนได้มาจากภารภาระเงินเดือนทั้งสิ้น เมื่อเกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้นการแก้ไขจึงตกลงเป็นภาระของคนในครอบครัวนั้นๆ เช่น การรักษาเงินเพิ่มขึ้นเพื่อหาทางส่งแรงงานในครอบครัวที่มีอยู่ไปทำงานต่างประเทศให้ได้ครั้งแล้วครั้งเล่า การเลือกส่งคนวิยาระงาน/แรงงานสต็อกในครอบครัวไปทำงานในประเทศไทยเพื่อหาเงินมาชดใช้หนี้สิน บางครอบครัวเลือกใช้วิธีกู้เงินหมุนเวียนจากแหล่งเงินกู้อื่นๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (กส.) กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ มาจ่ายดอกเบี้ย ซึ่งวิธีการนี้แทนที่จะช่วยลดหนี้ แต่กลับทำให้หน้ายครอบครัวมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น

2. ปัญหาการถูกหลอกหลวงต้มตุ๋นจากนายหน้า/บริษัทจัดหางาน ในระดับครอบครัวยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริง และงานที่ถูกหลอกหลวงบางรายไปแจ้งความดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด แต่การดำเนินการมีระเบียบขั้นตอนทางกฎหมายที่ชับช้อน ยกที่ชาวบ้านจะเข้าใจ ทำให้ผู้ที่ถูกหลอกหลวงเกิดความท้อแท้ บางรายถึงกับไม่คิดแจ้งความเพราะคิดว่าเสียเวลาเปล่า บางครอบครัวไม่กล้าแจ้งความเพราะกลัวเสียชื่อเสียง

3. ปัญหาการดูแลเด็กและเยาวชน ครอบครัวที่หังฟ่อและแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ จะใช้วิธีให้ลูกอยู่ในความดูแลของบุญญาตายา呀 ครอบครัวที่ไม่มีบุญญาตายาจะแก้ไขปัญหาโดยการฝากเด็กไว้ในความดูแลของญาติสนิทที่คิดว่าไว้วางใจได้ บางครั้งเด็กกักขันเมื่อปัญหาขัดแย้งกับญาติผู้ใหญ่ที่พ่อแม่ฝากให้ดูแล เด็กจะแก้ไขปัญหาโดยการกลับไปอยู่บ้านของตนเองตามลำพัง

สำหรับครอบครัวที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ภรรยาจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลลูกแม่จะให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูก ค่อยกระตุ้นให้ลูกมีการติดต่อสื่อสารกับพ่อให้มากที่สุด โดยคาดหวังว่าจะสามารถลดปัญหาซึ่งกันและระหว่างคนในครอบครัว

ครอบครัวที่ภรรยาเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะส่งลูกฯ ไปพักอาศัยหรือให้อุปถัมภ์ในความดูแลของบุญญาตายาฯ หากกว่าที่จะให้เป็นภาระเลี้ยงดูของพ่อตามลำพัง

4. ปัญหาผลกระทบต่อสตรีที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ปัญหาที่มีภารกิจล่าวถึง และมักจะถูกหยิบยกมาพูดคุยในกลุ่มผู้หญิงที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศคือ การประพฤติตัวไม่เหมาะสมของภรรยาในขณะที่สามีเดินทางไปทำงานที่ต่างประเทศ ถูกชาวบ้านมินทา ครอบครัวจะป้องกันปัญหาโดยการใช้ระบบเครือญาติคุยควบคุมดูแลอย่างเข้มงวด เช่น หากมีความจำเป็นต้องออกจากบ้านเพื่อช่วยงานในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียง การไปคุณ hrs พ เที่ยวงานรื่นเริงต่างๆ ก็จะมีญาติพี่น้องเดินทางไปด้วย เป็นต้น

5. ปัญหาผลกระทบต่อสตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ปัญหาที่ครอบครัวห่วงกังวลกรณีที่มีแรงงานหญิงในครอบครัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศคือ ปัญหาเรื่องการถูกคุกคามทางเพศ ในระดับครอบครัวยังไม่มีการพูดถึงการป้องกันปัญหา สำหรับครอบครัวที่พบว่าแรงงานสตรีตั้งครรภ์ขณะที่ทำงานอยู่ต่างประเทศโดยไม่มีผู้รับผิดชอบเป็นพ่อของลูก สตรีดังกล่าวจะกลับมาคลอดลูกที่บ้าน หรือคลอดลูกที่ต่างประเทศแล้วหาทางส่งลูกกลับมาให้ครอบครัวทางบ้านเลี้ยงดู แรงงานสตรีที่ประสบปัญหาดังกล่าวจะไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้ เมื่อจากถูกชาวบ้านนินทา ในที่สุดก็จะเลือกไปทำงานที่ต่างประเทศอีกรัง โดยทั้งภาระเลี้ยงดูหลานให้ตากาย

การตอบสนองปัญหาระดับชุมชน

1. ปัญหาการถูกหลอกลวงต้มตุ๋นจากนายหน้า/บริษัทจัดหางาน มีการรวมตัวของแรงงานในชุมชนร่วง hairy ที่ถูกบริษัทจัดหางานที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายบริษัทหนึ่ง เข้ามาต้มตุ๋นหลอกลวงคนงานไปทำงานต่างประเทศ แรงงานที่ถูกหลอกลวงรวมตัวกันฟ้องร้องเอาผิดกับบริษัทดังกล่าว โดยมีนายชาญณรงค์ ชัยชนะ เป็นแกนนำ การแก้ไขปัญหานี้ต้องอาศัยความกล้าหาญของแกนนำแรงงาน และการช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนแห่งหนึ่งในการต่อสู้ทางกฎหมาย เพราะการหลอกลวงต้มตุ๋นแรงงานทำเป็นกระบวนการกระดับชาติ เมื่อเกิดการแจ้งความร้องทุกข์ปราบปราม

ว่า มีคนของหน่วยงานราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมตั้งแต่ระดับจังหวัด จนถึงระดับสูงเข้าไปเกี่ยวข้อง จนยกที่คณในชุมชนจะสามารถแก้ไขปัญหาได้เองตามลำพัง

จากการพูดคุยกับงานชายที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ถึงกรณีการป้องกันการถูกหลอกหลวง และงานแสดงความคิดเห็นว่าทำได้ยาก เพราะการไปทำงานต่างประเทศมีแรงจูงใจเรื่องรายได้สูง แรงงานพร้อมที่จะเสียทุกวิถีทางเพื่อให้ได้เดินทางไปทำงาน งานนี้มีความเชื่อบนสถานการณ์ที่เป็นจริงว่า หากตนเองได้งานทำที่ต่างประเทศก็เท่ากับสามารถปลดหนี้สินได้ เพราะมีตัวอย่างให้เห็นวิจัยในชุมชนว่า ครอบครัวที่มีคนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ จะมีฐานะร่ำรวยขึ้นอย่างทันตาเห็น รายได้ส่งกลับมาอย่างชุมชนเป็นเม็ดเงินก้อนโต สร้างความร่ำรวยให้กับคนในชุมชน

ปรากฏการณ์เหล่านี้สามารถกระตุ้นความต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของแรงงาน จนยกที่สถานการณ์อื่นๆ จะมาหุ่ดยิ่งได้

2. การจัดเรื่องพูดคุยสร้างความเข้าใจเรื่องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศระดับชุมชน

2.1 การจัดเรื่องพูดคุยแลกเปลี่ยนที่ชุมชนร่องรอย โดยการสนับสนุนขององค์กรเอกชน แห่งหนึ่งร่วมกับจัดงานจังหวัด เป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การไปทำงานต่างประเทศ ผลกระทบของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การให้ข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องการป้องกันการถูกหลอกหลวงไปทำงานต่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ ฯลฯ

2.2 เวทีพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ จัดโดยกลุ่มเยาวชน สัมพันธ์บ้านปางลาว ร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชนปางลาว โดยมีคณะ วิทยากรจากเครือข่ายผู้ติดเชื้อจังหวัดเชียงรายมาช่วยจัดกิจกรรม เป็นการพูดคุยเชิงลึกเรื่องความเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์/เอดส์ที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้หญิงที่มีสามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

เวทีพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

หลังจากการศึกษาความพร้อมของบุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคม และการตอบสนองปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศที่ผ่านมาของชุมชนแล้ว ทีมวิจัยและชุมชนจึงเริ่มศึกษาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ การศึกษาในขั้นตอนนี้ใช้วิธีจัดเวทีชุมชนโดยใช้กระบวนการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation-Influence-Control: A-I-C) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ชุมชนสามารถ過來มาร่วมกันกำหนดไว้ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก 2) การศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปแนวทางที่ชุมชนมองเห็นตรงกันว่าจะเป็นทิศทางที่เหมาะสม และคาดว่า จะสามารถบรรเทาผลกระทบจากปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ ต่อชุมชนโดยรวม และผลกระทบต่อสตรีและเด็กที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

แนวทางระดับชุมชนและครอบครัว

1. การจัดตั้งกลุ่มแรงงานระดับชุมชน ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่เข้ามาส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมระดับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเข้าสู่ตลาดแรงงาน และป้องกันการถูกหลอกลวงจากนายหน้า/บริษัทจัดหางาน โดยระดมสมำชิกจากผู้ที่เคยไปทำงานต่างประเทศ ผู้ที่กำลังจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ และผู้สนใจที่ต้องการเข้าสู่ชุมชน กิจกรรมเสนอแนะที่สามารถทำร่วมกันได้แก่ เวทีพูดคุย บล็อกชาหารือ โครงสร้างการสนับสนุนสำหรับผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ จัดทำโครงการสอนภาษาต่างประเทศสำหรับผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ จัดเวทีให้ความรู้เพื่อป้องกันการถูกหลอกไปทำงานต่างประเทศ กิจกรรมนัดพบแรงงานไปทำงานต่างประเทศระดับหมู่บ้าน

2. ส่งเสริมอาชีพให้แก่คนในชุมชนและกลุ่มแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ เพื่อให้เมืองบ้านมีรายได้เสริมในระหว่างที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ลดปัญหาภูติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และลดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ เช่น ส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น แปรรูปผลิตภัณฑ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ฝ้าฝาย ผ้าใบมที่แม่บ้านทำอยู่แล้วให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด จัดหาวิทยากรที่มีความชำนาญมาให้ความรู้เสริมด้านอาชีพและสอนด้านการตลาด

รวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน เพื่อเป็นตลาดรองรับผลผลิตและเป็นแกนกลางจำหน่ายผลผลิตของชุมชน

3. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสร้างสรรค์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนตามความสนใจอย่างต่อเนื่องทั้งเยาวชนที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศและเยาวชนอื่นๆ ในชุมชน เช่น ส่งเสริมการเล่นดนตรี กีฬา กิจกรรมค่าย พาเยาวชนไปศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มเยาวชนอื่นๆ การฝึกอาชีพระยะสั้นตามความสนใจ จัดกิจกรรมการสื่อสารเรื่องเอดส์/เพศศึกษา

4. จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ระหว่างคนในครอบครัวกับเด็กและเยาวชน เพื่อลดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย เช่น ค่ายครอบครัว กิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างเด็กกับผู้สูงอายุ

5. กิจกรรมการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนกับแรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบความเคลื่อนไหวระหว่างคนในชุมชนกับแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ ลดช่องว่าง สร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มผู้ที่เดินทางไปทำงานกับครอบครัว เช่น จัดทำจดหมายข่าวระหว่างชุมชนกับผู้ที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ จัดทำสารคดีที่เกี่ยวกับความเคลื่อนไหว วิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน กิจกรรมของเด็กและเยาวชน การจัดงานบุญงานประจำปี ในรอบปี ลงใต้ให้กับคนที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ

6. พัฒนารูปแบบการศึกษาของชุมชนโดยจัดทำหลักสูตร/กิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้อง/ตอบสนองปัญหาของชุมชน เช่น จัดทำหลักสูตรในโรงเรียนให้เด็กได้เรียนรู้สืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน การเคารพผู้ใหญ่ พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ การกำหนดปิดภาคเรียนในช่วงฤดูหนาว เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้การทำงาน วิถีชีวิต วิถีการผลิตของผู้ปัก永久 จัดทำหลักสูตรสำหรับผู้ปักครองเรื่องการดูแลพัฒนาการเด็กแต่ละช่วงวัย

จากข้อเสนอข้างต้น ชุมชนได้พัฒนาแนวทางในการตอบสนองปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศในระดับที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาในกิจกรรมเวทีชุมชน

ตารางที่ 6 แหล่งรายจ่ายของบัญชีหักภาษีที่บัญชีน้ำหน้าตามมาตราค่าเงินมาตราต่อ

หมวดกิจกรรม	รื่องโครงการ	กิจกรรมย่อย	ภาระเป้าหมาย	หมายเหตุ
โครงการขยายฐานลูกค้า	โครงการขยายฐานลูกค้า	1. รวมกลุ่มเยาวชน 2. จัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องดื่ม ตามต่อ 3. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ	1. เยาวชน 2. ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้นำเยาวชนท้องถิ่น	อยู่ระหว่างการวางแผนประจำปี
โครงการขยายสูงพัฒนา	โครงการขยายสูงพัฒนา	1. กิจกรรมวิชาพาก 2. กิจกรรมค่ายครอบครัว 3. จัดทำจดหมายข่าว ประชาสัมพันธ์กับลูกค้า สำหรับผู้บริโภคใน พื้นที่	คณบัญชีบ้านกลาง ห้องที่ 10 แอลฟู๊ด 20 จัดทำจดหมายข่าว ประชาสัมพันธ์กับลูกค้า สำหรับผู้บริโภคใน พื้นที่	1. คาดมีทุนในสูงขึ้น 10,000 บาท 2. งบประมาณจ้างสำนักงานก่อสร้าง สนับสนุนการวิจัย(ศึกษา) 18,000 บาท 3. สำนักงานบัญชีและบัญชีร้าน อาหารพิเศษให้ 2,000 บาท

โครงการวิศวกรรมชีวภาพสิ่นค้าชุมชนทั่วไป	<p>1. จัดตั้งร้านค้าชุมชน 2. พาดใบ拶รวมการชุมชนทั่วไป ศึกษาดูงาน 3. อบรมการจัดทำบัญชี 4. อบรมการใช้ยาจัดฆ่าแมลง ให้เชิงพาณิชย์ 5. อบรมพัฒนาศิลป์</p>	<p>ดำเนินชุมชนทั่วไป 10 และหมู่ที่ 20</p>	<p>ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก 1. สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร (สกอ.) 10,550 บาท</p> <p>2. จัดตั้งทุนในชุมชน 2,000 บาท</p>
โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารชุมชนทั่วไป	<p>จัดฝึกอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารชุมชนทั่วไป ศึกษาดูงานที่สถาบันเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ ศูนย์การพัฒนาชุมชนท่าศาลา/จ่าย ผู้นำ แนวคิด การถ่ายทอดความรู้</p>	<p>ดำเนินชุมชนทั่วไป 10 และหมู่ที่ 20</p>	<p>ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก 1. สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร (สกอ.) 19,000 บาท</p> <p>2. โครงการปลูกผักสวนครัวชุมชนท้องถิ่น สภาพดีในชุมชนทั่วไป 9,000 บาท</p>

ผลการดำเนินงานตามแผนงานตอบสนองปัญหาของชุมชน

กิจกรรมส่งเสริมชุมชนและครอบครัว

1. โครงการเยาวชนคนดูแล เป็นโครงการที่เสนอโดยชุมชนร่วง昼夜โครงการนี้ยังไม่สามารถดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ เพราะเป็นโครงการที่ใช้งบประมาณจำนวนมาก ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงาน/องค์กรทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2. โครงการสายสัมพันธ์ ชุมชนได้ดำเนินการตามกิจกรรมอยู่ 3 กิจกรรมคือ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมค่ายครอบครัว และการจัดทำจดหมายข่าวระหว่างชุมชนกับคนไปทำงานต่างประเทศ

2.1 กิจกรรมกีฬา จัดเมื่อวันที่ 28-29 ธันวาคม 2546 ดำเนินการโดยแกนนำชุมชนปางลาว กลุ่มเยาวชนบ้านปางลาว คณะกรรมการเรียนบ้านปางลาว จัดกิจกรรมกีฬาเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับเด็กและเยาวชน ประเภทของกีฬาได้แก่ กีฬาฟันบ้านประเพณีต่างๆ ฟุตบอล วอลเลย์บอล ตะกร้อ กิจกรรมนี้ได้รับความสนใจจากชาวบ้านสูงมากเนื่องจากช่วงเวลาจัดกิจกรรมเป็นระยะเวลาหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ชาวบ้านมีเวลาว่างมาก มีกลุ่มแรงงานที่ทำงานอยู่ที่ประเทศมาเลเซียได้ส่งเงินมาสมทบการจัดกีฬาครั้งนี้ด้วย ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านปางลาว ได้กำหนดเป็นแผนงานที่จะจัดให้มีการแข่งขันกีฬาเข่นนี้ในช่วงเวลาดังกล่าวของทุกปี

2.2 กิจกรรมค่ายครอบครัว จัดขึ้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2547 ณ วนคุทยานปิงพระบาทตำบลบ้านดู่ อำเภอเมืองเชียงราย ดำเนินการโดยผู้รับผิดชอบโครงการประกอบด้วย คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชน มีนายสุบินดีบุตรน้อย ซึ่งเป็นผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศมาแล้ว และนายณรงค์ ศรีกัน สมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล เป็นแกนนำในการประสานการจัดกิจกรรม โดยมีกลุ่มเยาวชนบ้านปางลาวและคณะกรรมการเรียนบ้านปางลาวเป็นวิทยากรจัดกระบวนการ กลุ่มเยาวชนบ้านปางลาวและคณะกรรมการเรียนบ้านปางลาวเป็นวิทยากรจัดกระบวนการ กลุ่มเยาวชนเป็นเด็กที่กำลังเข้าสู่วัยรุ่นและผู้ปกครอง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่หรือคนในครอบครัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศและกำลังเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 56 คน วิทยากร 8 คน

กิจกรรมค่าย
ครอบครัว

กิจกรรมในการจัดค่ายครอบครัว เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในครอบครัวของคนต่างด้วย กิจกรรมจะเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย เช่น เกมส์ เพลง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของวัยรุ่นกับสังคมรอบข้าง การวิเคราะห์จุดเด่นข้อจำกัดในตัวเด็กและผู้ปกครอง การคาดภาพครอบครัวร่วมกัน ทุกกิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายได้ทำร่วมกัน จะมีการส่งตัวแทนมานำเสนอผลงาน มีการถอดบทเรียน โดยเฉพาะประเด็นการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว และเน้นการเติมเต็ม/ การสร้างความเข้าใจในสภาพครอบครัวที่ฟ่อแม่ต้องเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

กิจกรรมค่ายครอบครัวสร้างความประทับใจให้กับผู้เข้าร่วม การสังเกตกิจกรรม และประเมินผลเมื่อจบกิจกรรม มีความคิดเห็นจากผู้ปกครองหลายประการ เช่น ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมอย่างนี้มาก่อนอยากรู้จักบ่อยๆ ทำให้มองเห็นจุดเด่นในตัวลูก ผู้ปกครองบางคนน่าตาคลอเมื่อตัวแทนเด็กออกไปนำเสนอ มุมมองของเด็กต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง เช่น ลูกไม่สบายใจเมื่อพ่อแม่กินเหล้า เล่นการพนัน ทะเลกัน ลูกไม่อยากให้แม่มีแฟนใหม่ ลูกมีความสุขเวลาที่มีพ่อแม่อยู่ที่บ้าน อยากให้แม่สอนการบ้านให้ทุกวัน ฯลฯ เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมให้ความเห็นว่า มีความสุขมากที่ได้มาทำกิจกรรมกับครอบครัว สนุกมากและได้เรียนรู้หลายอย่าง ได้รู้ว่าพ่อแม่รักเรามาก ฯลฯ

2.3 กิจกรรมจดหมายข่าว ก่อนการจัดทำจดหมายข่าวได้มีการประชุมผู้รับผิดชอบโครงการ กลุ่มคอมทรัพย์สวัสดิการชุมชนและกลุ่มเยาวชนสัมพันธ์บ้านปางลาวเพื่อกำหนดเนื้อหาที่สมควรสื่อสารไปในจดหมายข่าว ที่ประชุมตกลงร่วมกันว่าเนื้อหาที่จะสื่อสารต้องเป็นเนื้อหาในทางที่ดี เพื่อสร้างความสบายนิ่งให้กับคนที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ ควรเน้นกิจกรรมของเด็กๆ และเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนปางลาวนามาเขียนบทความประกอบภาพ เมื่อจัดทำเสร็จแล้วจะจัดส่งโดยขอความร่วมมือครอบครัวที่มีญาติทำงานอยู่ต่างประเทศเป็นผู้รับผิดชอบส่งจดหมายข่าว

จดหมายข่าวจัดทำขึ้น 2 ฉบับ คือฉบับที่ 1 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2547 และเดือนสิงหาคม พ.ศ.2547 เมื่อส่งจดหมายข่าวไปแล้วมีข้อเสนอจากผู้ที่ไปทำงานอยู่ที่ต่างประเทศ เช่น จากไก่หัวเสนอนว่าควรทำจดหมายข่าวเป็นภาษาสี ควรเขียนเรื่องราวให้มากขึ้น ควรมีจำนวนหน้ามากขึ้น เป็นต้น ปัญหาที่พบจากการดำเนินงานคือเยาวชนที่จัดทำจดหมายข่าวยังขาดประสบการณ์ในการทำกิจกรรมนี้ทำให้ติดขัดในเรื่องเทคนิคหรือการทำการทำจดหมายข่าวแต่ละฉบับต้องใช้เวลามาก และใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ผู้รับผิด

ซึ่งประกอบการเสนอว่าความมีการฝึกอบรมทักษะการเขียนบทความ และการทำจดหมาย ข่าวให้กับกลุ่มเยาวชนที่สนใจ จัดทางบประมาณมาสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

3. โครงการศูนย์รวมสินค้าชุมชน เป็นโครงการที่เสนอโดยชุมชนปางหลวง ประกอบด้วย กิจกรรมย่อย 5 กิจกรรม คือ การพัฒนาระบบการชุมชนไปศึกษาดูงาน อบรมการจัดทำบัญชี อบรมพัฒนาสินค้า อบรมการใช้ยาารักษาสัตว์ และจัดตั้งร้านค้าชุมชน

3.1 การศึกษาดูงาน คณะกรรมการชุมชน ตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชน ตัวแทนกลุ่มเยาวชนบ้านปางหลวงจำนวน 16 คน ไปศึกษาดูงานการจัดตั้งร้านค้าชุมชน ที่บ้านแม่สาด ตำบลแม่กรรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย การไปศึกษาดูงานครั้งนี้ คณะกรรมการชุมชนได้รับทราบข้อมูลเรื่องการเริ่มก่อตั้งร้านค้าชุมชน การรับสมัครสมาชิก การบริหารจัดการ ระบบบัญชี การจัดสรรงบลงกำไร สภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ร้านค้าชุมชนบ้านแม่สาดเป็นกิจกรรมที่ก่อตั้งขึ้นโดยแกนนำในชุมชน เริ่มดำเนินกิจกรรม มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 กิจการของร้านค้าเดิบโตขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ปัจจุบันมีชาวบ้านสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกร้านค้าชุมชนเกือบทุกหลังคารี่อน มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 2 ล้านบาท

กลุ่มผู้ศึกษาดูงานจากบ้านปางหลวง และคณะกรรมการร้านค้าชุมชนบ้านแม่สาด ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงในการทำงานบริหารจัดการร้านค้าชุมชนอย่างเป็นครรภ์ ชาติ ทำให้ทั้งสองชุมชนได้เรียนรู้จุดเด่น ข้อจำกัดของการทำงานระหว่างกันอย่างเข้มข้น

3.2 การจัดตั้งร้านค้าชุมชน หลังจากการศึกษาดูงานของคณะกรรมการชุมชน มีการประชุมสรุปผลและกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโครงการศูนย์รวมสินค้าชุมชน โดยให้มีการนำเงินทุนหมุนเวียนจากกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชน มาเป็นเงินทุนทดลอง ดำเนินการจำหน่ายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น เมล็ดพันธุ์ต่างๆ ปุ๋ย อุปกรณ์ทางการเกษตร เป็นต้น เมื่อครบกำหนด 1 ปีจะมีการประเมินผลและขยายกิจกรรมต่อไป

3.3 กิจกรรมฝึกอบรมการจัดทำบัญชี กิจกรรมนี้จัดให้สำหรับคณะกรรมการที่ดำเนินงานโครงการศูนย์รวมสินค้าชุมชนจำนวน 15 คน เพื่อให้คณะกรรมการเข้าใจระบบการจัดทำบัญชีง่ายๆ สำหรับชาวบ้าน เป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เนื้อหาประกอบด้วย ความสำคัญของระบบบัญชี ประเภทของบัญชีพื้นฐานที่ควรทราบ บัญชีร้านค้า และระบบการตรวจสอบบัญชี

เนื่องจากผู้เข้าร่วมฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอยู่แล้ว จึงทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจเนื้อหา และการอบรมเน้นไปที่การจัดทำบัญชีร้านค้าเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3.4 อบรมพัฒนาคุณภาพสินค้า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นสตรีที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศจำนวน 16 คน ผลิตภัณฑ์ที่นำมาพัฒนาได้แก่ ผ้าฝ้ายมัดด้วยมือจากสีธรรมชาติและสีเคมี การพัฒนาลายผ้าถุงมัดใหม่ การย้อมเส้นด้ายจากสีธรรมชาติแล้วทอเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีหลากหลายรูปแบบมากขึ้น เช่น การทอเป็นผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ถุงย่าม นำผ้าทอมาผลิตเป็นปากสมุดทำมือเป็นต้น

ชาวบ้านเลือกใช้วิธีการที่เป็นแม่บ้านด้วยกันซึ่งเป็นญาติพี่น้องที่เดินทางมาจากจังหวัดนครสวรรค์ และผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการทอผ้าในชุมชน การฝึกอบรมครั้งนี้ต่างจากการฝึกอบรมที่เคยปฏิบัติกันมาที่บวนหนึ่งครั้งแล้วก็จบกันไป แต่ครั้งนี้ลักษณะการจัดกิจกรรมเป็นการฝึกอบรมและปฏิบัติการต่อเนื่องกันไป มีการฝึกปฏิบัติและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์โดยมีผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์เป็นผู้ค่อยให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง

ผู้จัดสังเกตเห็นว่า กลุ่มแม่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความสนใจกิจกรรมนี้สูงมาก มีการขยายผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น มีการประสานงานกับพัฒนาชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบลเข้ามาช่วยสนับสนุน มีการรวมกลุ่มแล้วนำผลผลิตของสมาชิกมาจำหน่ายที่บ้านของแม่ใหญ่จนท์ สตูดิโอร่วม มีกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านไก่เดียงมาสั่งทอผ้าเพื่อตัดเย็บเป็นชุดแม่บ้าน มีการจัดทำบัญชีการเงิน บัญชีสมาชิกของกลุ่มอย่างเป็นระบบ ซึ่งก่อนหน้านี้กิจกรรมการทอผ้า เป็นกิจกรรมที่แม่บ้านแต่ละกลุ่มต่างคนต่างทำ เป็นกลุ่มที่ยังไม่มีการจัดระบบการทำงานประสานกันอย่างจริงจังเท่าที่ควร

3.5 การฝึกอบรมการใช้ยารักษาสัตว์ จัดกิจกรรมฝึกอบรมเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2547 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 20 คน ประกอบด้วยตัวแทนจากครอบครัวที่เลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมือง กรรมการหมู่บ้าน และตัวแทนร้านค้าชุมชน ได้รับความอนุเคราะห์วิทยากรเป็นนายสัตว์แพทย์ จากโรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เนื้อหาของการฝึกอบรมประกอบด้วย ชนิดของวัวพันธุ์พื้นเมือง วิธีการเลี้ยงดูวัวพันธุ์พื้นเมืองแต่ละช่วงวัย การทำความสะอาด โรคที่มักพบในวัว การดูแลรักษาและการทำการทำวัคซีน

ฝึกอบรมการใช้ยารักษาสัตว์

การฝึกอบรมใช้วิธีการบรรยายโดยวิทยากรสัมภับการดูวิดีทัศน์และการฝึกปฏิบัติควบคู่กันไป ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับประสบการณ์ตรงและสามารถนำไปประยุกต์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

4. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่คุณภาพ เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยกลุ่มแม่บ้านทอผ้าใหม่บ้านร่องหวาย มีนางวิพารักษ์ แก้วสาทร เป็นแกนนำ ร่วบรวมสมาชิกในชุมชนประมาณ 30 คน ดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าใหม่โดยพัฒนาจากการซ้อมสีเคมี มาเป็นการย้อมสีธรรมชาติ ต่อมาชุมชนได้มีการขยายเครือข่ายของกลุ่มทอผ้าใหม่ไปยังกลุ่มทอผ้าใหม่ในชุมชนใกล้เคียงที่เป็นชุมชนอีสานด้วยกัน มีการประชุมหารแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าใหม่ การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่ม และการจัดการด้านการตลาดร่วมกัน 1 ครั้ง ฝึกอบรมการย้อมใหม่จากสีธรรมชาติร่วมกัน 1 ครั้ง ทำให้แม่บ้านกลุ่มนี้มีทางเลือกในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนมากขึ้น

กิจกรรมส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้แรงงาน

1. โครงการเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ โครงการนี้ประกอบด้วย 2 กิจกรรมคือ กิจกรรมสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้สนใจจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรื่องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

1.1 กิจกรรมสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้ที่สนใจจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กิจกรรมนี้มีนายประมวล ไชยขันธ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานที่ประเทศญี่ปุ่น และนางพยอม เป็นมงคล ประธานกลุ่มคอมทรัพย์สวัสดิการชุมชนปางลาก เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรม ก่อนการเปิดหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษในชุมชน แกนนำได้มีการประชุมวางแผนร่วมกับทีมวิจัย มีการส่งตัวแทนไปประสานขอคำปรึกษาเรื่องหลักสูตรจากศูนย์ภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย หลังจากนั้นจึงประกาศรับสมัครและคัดเลือกชาวบ้านที่สนใจจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศเข้าร่วมโครงการ

การสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้สนใจจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ มีผู้ได้รับตัดเลือกเข้าร่วมโครงการ 15 คน เปิดชั้นเรียนในชุมชนหลักสูตร 1 เดือน โดยได้รับความอนุเคราะห์จากศูนย์ภาษาต่างประเทศ สถาบันราชภัฏเชียงราย ส่งอาจารย์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผลัดเปลี่ยนกันมาสอนระหว่างเวลา 16.00 น. ถึง 18.00 น. การจัดกิจกรรมครั้งนี้ทำให้ผู้เรียนมีความสนุกสนานตื่นเต้นกับประสบการณ์ใหม่ๆ ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมจนครบหลักสูตรสามารถสนทนารื้อฟื้นภาษาอังกฤษพื้นฐานได้ดี

สภาพปัจจุหาที่พบคือ พื้นฐานของผู้เรียนไม่เท่ากันทำให้ผู้เรียนบางคนเกิดความห้อแท้ ไม่สามารถเรียนจนจบตามหลักสูตรที่กำหนดได้

1.2 เที่้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ “ไปออกปลดภัยไร้กังวล” จัดโดยกลุ่มเยาวชน ส้มพันธ์บ้านปางลาว ร่วมกับกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชนปางลาว เป็นเวทีเรียนรู้ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ระหว่างผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กับผู้ที่ต้องการจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การร่วมกันวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การให้ข้อ มูลเพิ่มเติมเรื่องการป้องกันการถูกหลอกหลวงจากนายหน้า/บริษัทจัดหางานได้รับความ อนุเคราะห์วิทยาจากจัดหางานจังหวัด เที่ี้นี้ชุมชนปางลาวได้ข้อสรุปว่า คนในชุมชนยังเห็น ว่าการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชนยังมีความจำเป็น เพราะสามารถสร้างราย ได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนมากกว่าการทำงานในชุมชนหรือในประเทศไทย แต่คนในชุมชนต้อง ช่วยกันสอดส่องดูแล ไม่ให้มีนายหน้า/บริษัทจัดหางานเดือนมาหลอกหลวงคนงานอีก

2. โครงการเครือข่ายผู้ใช้แรงงาน ดำเนินการโดยกลุ่มผู้สูงอายุที่เคยประสบปัญหาลูกหลาน ถูกหลอกหลวงไปทำงานต่างประเทศและผู้นำชุมชน นำโดยนายบัวพันธ์ จิมวงศ์ ได้มีการรวมรวมผู้ที่ ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศและผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศของชุมชนร่วง Harvey มี การประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สงข่าวภัยในชุมชน ฝ่าวิกฤติลุ่มน้ำที่จะเข้า มาหลอกหลวงต้มตุุนคนในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ ปัจจุบันเครือข่ายผู้ใช้แรงงานได้รับการผลักดันให้ เป็นประเด็นหนึ่งในการทำงานของเครือข่ายชุมชนอีสานจังหวัดเชียงราย

ข้อเสนอของชุมชนต่อแนวทางระดับนโยบาย

1. รัฐบาลประกาศเป็นนโยบายชัดเจนในการส่งคนไปทำงานต่างประเทศ มีมาตรการที่เป็น กฎกระทรวง/ชัดเจนรองรับปัญหาแรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ เช่น จัดหาเงินทุนดอกเบี้ยต่ำให้ แรงงานกู้ยืมไปทำงานต่างประเทศ มีมาตรการควบคุมกลไกของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งแรงงานไป ทำงานต่างประเทศ เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือกลุ่มบุคคลอื่นๆ เข้ามาแสวงหาผล ประโยชน์จากผู้ใช้แรงงาน

2. รัฐบาลเป็นผู้จัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล โดยไม่ต้องผ่านนาย หน้าหรือบริษัทจัดหางาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพของแรงงานทั้งในประเทศไทย และประเทศไทย ปลายทาง ป้องกันการถูกหลอกหลวง/การหาผลประโยชน์จากการแรงงานของนายหน้า บริษัทจัดหางาน ลด

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

ช่วยลดปัญหาแรงงานเก้อที่ลักษณะไปทำงานต่าง

ประเทศ

3. จัดตั้งสมาคมผู้ใช้แรงงานต่างประเทศ สร้างเครือข่ายตั้งแต่ระดับหมู่บ้านถึงระดับประเทศ เพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนภาคธุรกิจ ในการส่งเสริมพัฒนาฝีมือแรงงาน เตรียมแรงงานก่อนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ คุ้มครองแรงงานที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ ส่งเสริม พัฒนาแรงงานหลังกลับจากการทำงานต่างประเทศ

4. รัฐบาลต้องจัดให้มีการประสานเครือข่ายความร่วมมืออย่างจริงจัง ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศปลายทาง ในการคุ้มครองดูแลสวัสดิภาพแรงงานโดยเฉพาะแรงงานหญิงที่ประสบปัญหาแตกต่างจากแรงงานชาย ตัวอย่างเช่น กรณีการถูกคุกคามทางเพศ ต้องมีหน่วยงานช่วยเหลือ ติดตามดูแลคุ้มครองแก้ไขปัญหาของแรงงานหญิงที่ทำงานในต่างประเทศ

5. จัดทำทะเบียนแรงงานหลังกลับ เพื่อดูแล ส่งเสริม พัฒนาแรงงานที่กลับจากการทำงานต่างประเทศ แรงงานที่กลับจากการทำงานต่างประเทศ เป็นแรงงานที่มีประสบการณ์เฉพาะทางค่อนข้างสูง เพราะประเทศไทยแรงงานเดินทางไปทำงาน เป็นประเทศที่มีเทคโนโลยีในการผลิตขั้นสูง ดังนั้นแรงงานเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับความสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศ หรือผันตัวเองไปสู่การเป็นเจ้าของกิจการ ยกเว้นด้วยอาชีพ/รายได้ในระยะยาวต่อไป

การจัดทำทะเบียนโดยใช้กระบวนการวางแผน
พัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C)

บทวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสริมศักยภาพชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

การศึกษาแนวทางที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ชุมชนมีศักยภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบกที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. พัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชน การสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่กระบวนการป้องกันแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศในชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยแนวทางการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่มีความตั้งใจในเรื่องแนวคิด และกระบวนการที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมในที่นี่หมายรวมถึง การร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหา ผลกระทบของปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศอย่างรอบด้าน การร่วมกำหนดพิธิทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกำหนดกิจกรรม/โครงการ การร่วมลงมือปฏิบัติกิจกรรม/โครงการ ร่วมประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างและหลังการดำเนินงาน และการร่วมรับผลประโยชน์

แนวทางที่พบว่าเหมาะสม/สอดคล้องกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ข้างต้น ใน การสร้างเสริมศักยภาพของชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศนั้นต้องมีการสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในที่นี่ได้แก่ทีมวิจัยชุมชนที่คัดเลือกจากคนในชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เรียนรู้แนวคิดและวิธีการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปพร้อมๆ กับกลุ่มเป้าหมาย ผ่านกิจกรรมการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) และกิจกรรมการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control: A-I-C) กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ช่วยให้ชุมชนเข้ามาร่วมมือกันและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศได้รอบด้าน การเสนอทางออกในการสร้างเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหารอบคุณทุกกลุ่มเป้าหมาย และเชื่อมโยงการป้องกันแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ที่มีอยู่ของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ในขั้นของการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม ตามแผนที่วางไว้ ชุมชนสามารถทดลองพัฒนาฐานแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เองได้ถึง 5 โครงการ จากที่เสนอไว้ทั้งหมด 6 โครงการ ในขณะเดียวกันชุมชนก็สามารถร่วมแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาจากสาเหตุและผลกระทบที่เกินกำลังความสามารถของชุมชนที่จะดำเนินการเองได้ เพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ และต่อระดับนโยบายต่อไป

2. ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เหมาะสมแก่บุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคมของชุมชนดังนี้

2.1 การส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จากการศึกษาความพร้อมของบุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคมในชุมชนพบว่า กลุ่ม/องค์กรทางสังคม และผู้นำกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จในการสร้าง และพัฒนากลไกในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มักเป็นกลุ่ม/องค์กรและหรือผู้นำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนชุมชนสามารถพัฒนาตนเองขึ้นมาจนสามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนได้ กลุ่มมาปันกิจสังเคราะห์สามารถสร้างหลักประกันทางด้านสังคมสังเคราะห์แก่ชุมชน การรวมตัวของกลุ่มเยาวชนโดยมีครูในชุมชนเป็นที่ปรึกษา สามารถพัฒนาตนเองไปเป็นผู้นำทางด้านการจัดการกับปัญหาสังคมในชุมชน จนประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้ล้วนสร้างและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนโดยกระบวนการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสิ้น

นอกจากนั้น การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาจากการจัดเวทีชุมชนของทั้งสองชุมชนยังปรากฏว่า กิจกรรมที่ได้รับการคัดเลือกให้นำไปทดลองดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ เช่น กิจกรรมค่ายครอบครัว กิจกรรมการจัดทำจดหมายข่าวระหว่างคนในชุมชนกับคนไปทำงานต่างประเทศ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรื่องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ฯลฯ ล้วนเป็นกิจกรรมที่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสิ้น

2.2 การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน คนในชุมชนยังเห็นว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในวัยเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ โดยเสนอให้ทางโรงเรียนจัดทำหลักสูตร/กิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ให้สอดคล้อง/ตอบสนองปัญหารายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

2.3 ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยแก่ป้าเจกบุคคล รูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยนี้ เหมาะสมสำหรับบุคคลที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ เพราะจำเป็นต้องมี/ใช้ความชำนาญเฉพาะทาง เช่น การเรียนรู้ภาษาของประเทศไทย พลайทาง การฝึกฝนทักษะฝึกอบรมตามตำแหน่งงาน ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้ปรับตัวเข้ากับภูมิประเทศ หรือสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยทางเป็นต้น กิจกรรมที่pubเห็นในชุมชนได้แก่ การพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างไม่เป็นทางการระหว่างญาติพี่น้องที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การศึกษาจากเอกสาร แผ่นพับของสำนักจัดหางาน การจัดทำ

จดหมายข่าวเป็นต้น ในระยะยาวควรมีการจัดศูนย์กระจายข่าวสารในชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางรับและกระจายข้อมูลสำหรับคนในชุมชน ผู้ที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศที่ต้องการข้อมูลเฉพาะทาง หรือผู้ที่กำลังทำงานอยู่ในต่างประเทศ

3. ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศเพื่อลดผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายในชุมชนรวมถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่เป็นสตรี เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันใน 3 ระดับใหญ่ๆ คือ

3.1 การดำเนินการตอบสนองปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน ชุมชนสามารถจัดกิจกรรม ป้องกันและแก้ไขปัญหาได้เองผ่านกิจกรรมที่ทดลองทำร่วมกัน เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรื่อง การเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การจัดทำจดหมายข่าวสื่อสารระหว่างคนในชุมชนกับผู้ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ การจัดกิจกรรมค่ายครอบครัว การจัดเวทีพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้แรงงานระดับหมู่บ้าน เป็นต้น

3.2 องค์กรภายนอกทั้งภาคราชการ และภาคเอกชน ให้การสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมในชุมชนที่สามารถจัดทำและต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือ หรือการดำเนินการโดยบุคคล องค์กรภายนอก เช่น การพัฒนาฐานข้อมูลแบบการศึกษาของชุมชนโดยจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ให้สอดคล้อง/ตอบสนองปัญหาของชุมชน การฝึกอบรมที่ต้องอาศัยบุคลากรหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น การพัฒนาฝีมือแรงงาน การฝึกอาชีพเสริมสำหรับแม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การพัฒนาคุณภาพสินค้าของชุมชน การฝึกอบรมด้านกฎหมายแรงงาน ครอบรุ่นภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

3.3 การสนับสนุนด้านนโยบายของรัฐบาล คนในชุมชนเห็นว่ามาตรการด้านนโยบายของรัฐบาล เป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบของ การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ แนวทางระดับนโยบายที่ชุมชนเสนอ เช่น รัฐบาลประกาศเป็นนโยบายชัดเจนในการส่งคนไปทำงานต่างประเทศ รัฐบาลเป็นผู้จัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล จัดให้มีการประสานเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทย กับรัฐบาลประเทศปลายทาง เป็นต้น

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง “กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กในชนบท กรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ” เป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) กับพื้นที่ 2 ชุมชนในเขตจังหวัดเชียงราย ที่มีสถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศสูง โดยกำหนดเอาชุมชนที่มีลักษณะทางสังคมวิถยาใกล้เคียงกัน มีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ หรือเป็นกลุ่มชาติพันธ์เดียวกัน ในที่นี้หมายถึงชุมชนคนอีสานที่อพยพเข้ามาอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ ผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นกับสตรีและเด็กเมื่อคนวิถีย้ายแรงงานต้องเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ตลอดจนการสร้างเสริมและพัฒนาศักยภาพทั้งระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และกลุ่ม/องค์กรทางสังคมในชุมชน ให้สามารถส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ ที่มีต่อสตรีและเด็กในชุมชน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการส่งเสริม สนับสนุน ให้กลุ่ม/องค์กรทางสังคมของชุมชนสามารถใช้กระบวนการการทำงานการศึกษาและการพัฒนาชุมชน เป็นเครื่องมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสตรีและเด็ก จากกรณีที่มีคนวิถีย้ายแรงงานในชุมชน เดินทางไปทำงานต่างประเทศ

โครงการวิจัยนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก เป็นการศึกษาข้อมูลทางค้านิวชาติเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เรื่องสาเหตุ ปัจจัย และผลกระทบทั้งค้านบวกและค้านลบที่มีต่อสตรีและเด็กจากกรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศของคนวิถีย้ายแรงงาน รวมถึงการศึกษาสภาพความพร้อมของทรัพยากร/ทุนทางสังคมในชุมชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาช่วยสนับสนุนการดำเนินงานในระยะที่ 2 คือการวิจัยเพื่อสร้างเสริม และพัฒนาศักยภาพของบุคคล ครอบครัวและกลุ่ม/องค์กรในชุมชน ให้สามารถสร้างสรรค์กิจกรรมที่หลากหลาย ในการส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีและเด็ก ในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือและเทคนิคิวธีการหลากหลาย ที่สอดคล้องกับลักษณะการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) การจัดกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ร่วม (Appreciation Influence Control: A-I-C) นอกจานั้นยังเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขข้อมูลเป็นระยะๆ

สรุปผลการวิจัย

สถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชน

การศึกษาสถานการณ์การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของคนจากชุมชนปางหลวงและชุมชนร่องหวยพบว่า มีการเดินทางไปทำงานยังประเทศต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ การเดินทางไปทำงานมีทั้งเดินทางไปแบบถูกต้องตามกฎหมาย และเดินทางลักลอบเข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมายประเทศปลายทางที่แรงงานเดินทางไปทำงานมีทั้งสิ้น 10 ประเทศ ประเทศที่แรงงานนิยมเดินทางไปทำงานมากที่สุดได้แก่ประเทศไทยในภูมิภาคเอเชีย เช่น เกาะลีไต ไต้หวัน มาเลเซีย บруไน ฯลฯ ประเทศอิสราเอลเป็นประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลางเพียงประเทศเดียว ที่พบว่ามีแรงงานจากทั้งสองชุมชนเดินทางไปทำงาน

แรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศมีทั้งแรงงานชายและแรงงานหญิง สัดส่วนของแรงงานหญิงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต คิดเป็นร้อยละ 32 ของแรงงานทั้งหมดที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ในจำนวนนี้ยังพบว่า ผู้ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นเยาวชนทั้งชายและหญิง อายุระหว่าง 16 ถึง 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.94 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด แรงงานเยาวชนส่วนใหญ่เดินทางเข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมายที่ประเทศเกาหลีไต้แล้วได้หวน

สาเหตุของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่า สาเหตุ/ปัจจัยสำคัญเบื้องต้นที่ทำให้คนในชุมชน เดินทางไปทำงานต่างประเทศคือ ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) ในชุมชนต้นทางอันได้แก่ **ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ** โดยมีตัวแปรสำคัญคือ **ปัญหาการผลิตในภาคเกษตร** การที่ชุมชนไม่สามารถควบคุมกลไกการผลิตภาคเกษตรและกลไกการตลาดได้ด้วยตนเอง จนก่อให้เกิดความล้มเหลวของการสร้างรายได้ในภาคเกษตร ในขณะเดียวกันคนในชุมชนก็ขาดปัจจัยในการประกอบอาชีพอื่นๆ ที่จะมาทดแทนอาชีพภาคเกษตร **ปัญหานี้สินของครอบครัว** ตัวแปรนี้นอกจากเป็นผลพวงของปัญหาการผลิตในภาคเกษตรรวมแล้ว ยังพบว่าเกิดจากการภัยเมืองนอกรอบมาเป็นทุนเดินทางไปทำงานต่างประเทศแล้วไม่ประสบผลสำเร็จเกิดภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น ในที่สุดได้กลับเป็นปัจจัยผลักดันให้แรงงานดันตนเดินทางไปทำงานต่างประเทศเพื่อปลดเปลี่ยนภาระหนี้สินที่พอกพูนขึ้น

แรงงานหญิงและเยาวชนลูกพลัดดันให้เคลื่อนย้ายออกไปทำงานต่างประเทศมากขึ้น เพื่อชดเชยแรงงานชายที่ไม่สามารถเดินทางเข้าไปทำงานยังประเทศปลายทาง

ในกรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศของสตรี และเยาวชนสตรีในชนบทพบว่า มีปัจจัยผลักดันที่แตกต่างนอกเหนือจากสาเหตุการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของแรงงานชายกล่าวคือ การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของแรงงานสตรี เกิดจากภาระกดดันในครอบครัวที่แรงงานชาย ไม่สามารถเดินทางไปทำงานต่างประเทศได้ การส่งแรงงานหญิงและเยาวชนสตรีไปทำงานต่างประเทศ จึงเป็นทางเลือกและความหวังสุดท้ายในการปลดปล่อยหนี้สินและกอบกู้ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว

ปัจจัยด้านสังคม ตัวแปรสำคัญได้แก่ การระบาดของยาเสพติด ทำให้ครอบครัวตัดสินใจส่งคนในครอบครัว โดยเฉพาะเยาวชนที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเข้าสู่วงจรการค้า/เสพยาเสพติด ไปทำงานต่างประเทศเพื่อตัดวงจรปัจจุหา การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ทำให้แรงงานชายหญิงคู่สามีภรรยาเดินทางไปทำงานต่างประเทศพร้อมกัน โดยมีความเชื่อว่าภรรยานี้จะสามารถลดความเสี่ยงในการมีเพศสัมพันธ์นอกสมรสของคู่สามีภรรยา อันเป็นสาเหตุของการติดเชื้อ เอช ไอ วี/เอดส์

ปัจจัยด้านค่านิยม/ความเชื่อ ได้แก่ ความต้องการการยอมรับจากสังคม คนในชุมชนให้คุณค่า/ความสำคัญกับคนที่มีฐานะร่ำรวย ผู้ที่ประสบผลสำเร็จจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศส่งเงินกลับมาสร้างฐานะร่ำรวยให้แก่ครอบครัว จะได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน บางคนได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำชุมชน ต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ในกลุ่มของสตรีโสด (วัยรุ่นและสตรีที่แยกจากสามี) กลุ่มนี้เชื่อว่าการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ จะได้พบและแต่งงานกับชาวต่างชาติที่ฐานะดีอันจะนำไปสู่หนทางหลุดพ้นจากความยากจน

สำหรับกรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ ของแรงงานที่เป็นเยาวชนหญิง นอกจากสาเหตุดังกล่าวมาแล้วข้างต้นยังพบว่า มีสาเหตุมาจาก **ค่านิยมทางเพศ**ที่แตกต่างระหว่างผู้หญิงอายุกับคนวัยหนุ่มสาว เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนค่านิยม/ความเชื่อเรื่องเพศของคนในชุมชนกล่าวคือ ผู้หญิงอายุที่ดูแลเยาวชนสตรียังยึดถือจาริตร่วมเพศที่เคร่งครัด เช่น การรักนวดส่วนตัว อย่าซิงสูกก่อนห้าม ฯลฯ แต่คนหนุ่มสาวในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ กลับใช้ชีวิตอิสระที่แตกต่างจากค่านิยมข้างต้น เนื่องจากมีเงินที่พ่อแม่ส่งมาให้ใช้จ่าย มีเครื่องอำนวยความสะดวกความสะดวก เช่น รถจักรยานยนต์ โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ เมื่อยาชันหญิงมีพฤติกรรมขัดแย้งกับความเชื่อดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุของการถูกบังคับให้แต่งงานเพื่อ “รักษาหน้าญาติผู้ใหญ่” โดยไม่มีค่านิยมพ่อแม่มาต่อเชื่อมช่องว่างทางความคิด/ค่านิยมของคนทั้ง

สองวัย การแต่งงานเมื่ออายุบังน้อยหรือยังไม่มีความพร้อม ทำให้เกิดการหย่าร้างในระยะเวลาอันสั้น และเพื่อรักษาหน้าของญาติผู้ใหญ่อีกด้วย เยาวชนสตรีจึงเลือก/ถูกเลือกให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ

นอกจากปัจจัยผลักดันจากชุมชนต้นทางดังกล่าวแล้ว ยังพบว่าปัจจัยดึงดูดปลายทาง (Pull Factors) เป็นสาเหตุสำคัญที่ดึงดูดให้คนในชุมชนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ประกอบด้วย ตัวแปรสำคัญคือ **แรงจูงใจเรื่องรายได้** ของประเทศปลายทาง ประเทศปลายทางที่แรงงานดินทางไปทำงาน เป็นประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่าประเทศต้นทาง ถึงแม้ว่าแรงงานส่วนใหญ่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานระดับกลาง แต่แรงงานก็ได้รับอัตราค่าจ้างยังสูงกว่าตลาดแรงงานในประเทศต้นทาง (สภางค์ จันทวนิช และคณะ, 2544) **เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม** เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดให้คนในชุมชนเดินทางไปยังประเทศปลายทาง จากการศึกษาพบว่าการที่แรงงานมีญาติหรือครอบครัวที่ทำงานอยู่ที่ประเทศปลายทางอยู่แล้ว เป็นแรงจูงใจและสร้างโอกาสให้แรงงานมีความมั่นใจ จนสามารถเดินทางไปทำงานที่ประเทศนั้นๆ ได้มากขึ้น

ผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อชุมชนโดยรวม

ผลกระทบด้านบวก เศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้น รายได้ของคนในชุมชนสูงขึ้น ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเปลี่ยนไปจากชุมชนเล็กๆ ที่เงียบสงบ กลายเป็นชุมชนที่มีบ้านเรือนหลังใหญ่รูปทรงทันสมัย มีรั้วรอบขอบบ้าน มีเครื่องอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย เช่น ยานพาหนะ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ ผู้คนมีการจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น การระดมทุนเพื่องานพัฒนาชุมชนทำได้ง่ายขึ้น

ด้านการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรของชุมชน พ่อแม่เห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น แรงงานที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศได้เรียนรู้ประสบการณ์ที่หลากหลาย ฉลาด ทันคน เป็นคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ จนบางคนได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำชุมชน และกลายเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ

ผลกระทบด้านลบ การที่ชุมชนมีแรงงานจำนวนมากหลังไหหลังไปทำงานต่างประเทศ ส่งผลกระทบด้านลบต่อชุมชนโดยรวมหลายประการได้แก่ **ชุมชนสูญเสียเงินจำนวนหลายล้านบาทเพื่อแลกกับการได้ไปทำงานต่างประเทศ** เนื่องจากการถูกหักออกกองต้มตุ๋นเอกสารเดา เปรียบจากนายหน้า บริษัทจัดหางาน ซึ่งเป็นปัญหาต่อเนื่องของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่เข้ามาหลอกลวงแสวงหาผลประโยชน์จากการแรงงานในชุมชน มีทั้งบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในชุมชน

เดียวกัน บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่างกัน รวมถึงบริษัทจัดหางานที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศขาดโอกาส/สิทธิที่พึงมีพึงได้ เช่นสูญเสียสิทธิในการใช้สิทธิ/ลงสมัครเลือกตั้ง สูญเสียสิทธิในการใช้ประโยชน์จากการของทุนพัฒนาหมู่บ้าน ขาดโอกาส การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ขาดโอกาสการเข้าถึง/รับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น ชุมชนขาด แรงงาน ทั้งแรงงานภาคเกษตรและการพัฒนาชุมชนด้านอื่นๆ ค่านิยมของคนในชุมชนเปลี่ยนไป คนในชุมชนให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมมากกว่าด้านจิตใจ นิยมการบริโภคข้าวของเครื่องใช้ ที่ฟุ้มเฟือยมากและเร็วขึ้น แรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศเห็นคุณค่าของการ “หาเงิน” และมองเห็นคุณค่าของเม็ดเงินที่นำมาได้ ในขณะเดียวกันครอบครัวที่อยู่ชุมชนต้นทาง กลับมองไม่เห็น “คุณค่าของเงิน” ที่แรงงานส่งกลับ

ผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศที่มีต่อสตรีและเด็ก

จากการศึกษาพบว่าสตรีเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศสูง ได้รับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งผลกระทบโดยตรง และ/หรือโดยอ้อมหลายประการดังนี้

ผลกระทบด้านบวก **สตรีที่สามีประสบผลสำเร็จในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ** จะมีความเป็นอยู่สุขสบายขึ้น มีเวลาดูแลลูกมากขึ้น ลูกมีโอกาสได้เรียนหนังสือสูงขึ้น มีอิสระจากพ่อแม่ญาติพี่น้อง ใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนมากขึ้น เก่ง/ฉลาดมากขึ้น **สตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ** มีโอกาสได้พัฒนาตนเองมากกว่าสตรีที่ไม่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ เนื่องจากได้รับประสบการณ์ชีวิตมากกว่า ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นคนกล้าคิด แสดงออก มีความมั่นใจในตัวเองสูงขึ้น จนกระทั่งสตรีที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศบางคน ได้รับการยอมรับจากชุมชนให้มีสถานภาพทางสังคมสูงขึ้น **เด็กและเยาวชนที่พ่อแม่ประสบผลสำเร็จในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ** จะมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านสุขภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิในตัวพ่อแม่ มีความไว้เนื้อนอนมากขึ้น ได้รับการยอมรับจากเพื่อน มีสังคมในกลุ่มเพื่อนกว้างขึ้น มีความรับผิดชอบสูงขึ้น

ผลกระทบด้านลบ **การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชน ส่งผลกระทบต่อสตรีเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกันคือ สตรีที่สามีประสบผลสำเร็จในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ** จะได้รับผลกระทบในเรื่องของการถูกกดดันจากเพื่อนบ้านหรือครอบครัวที่ค่อยเพ่งเล็งเรื่องความประพฤติ ความวิตกกังวลเรื่องการเด็กดูแล โดยเฉพาะลูกที่เป็นวัยรุ่น ความวิตกกังวลเรื่องภาวะหนี้สินที่กู้ยืมให้สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กลัวสามีไม่กลับ

เงินกลับมาใช้หนี้ ห่วงภาวะสุขภาพของสามี เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ บางรายเผชิญกับภาวะครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง สร้างที่ส่งสามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศและไม่ประสบผลสำเร็จ จะประสบปัญหาที่ต้องรับภาระหนี้สินที่เกิดจากการถูกยืมเงินเพื่อให้สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ สรวิกลุ่มนี้มีแนวโน้มสูงที่จะตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศแทนสามี เพื่อปลดปล่อยหนี้สินให้แก่ครอบครัว สร้างที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ จะเผชิญกับปัญหาการถูกหลอกหลวงตั้มตุน เครวัดเอาเปรียบจากนายหน้า บริษัทจัดหางานที่คดอยแสวงหาประโยชน์จากแรงงานที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ แรงงานสร้างที่สามารถเดินทางไปทำงานต่างประเทศได้แล้ว ยังต้องเผชิญกับปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจนนำไปสู่การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ การถูกส่งตัวกลับเมื่อถูกตัวจริงพูดว่าตั้งครรภ์ รวมถึงภาวะเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ นอกจานั้นยังพบว่าสร้างเหล่านี้ตกอยู่ในภาวะวิตกกังวลเรื่องรายได้ เช่น กลัวว่ารายได้จะไม่พอชำระหนี้ที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กลัวการถูกโง่ค่าแรง ปัญหาการปรับตัวเข้ากับระบบงาน ภูมิปัญญาของสถานประกอบการ การทำงานหนัก ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการศึกษาดูงานการทำงาน และการใช้ชีวิตของแรงงานไทยในได้หนึ่ง (อัญชลี จnor จันทาโกและสุภารค์ จันทวนิช, 2547) ที่กล่าวถึงสภาพการใช้ชีวิตของแรงงานในได้หนึ่งว่า ต้องทำงานหนักวันละ 8-13 ชั่วโมง มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน เกิดภาวะเครียดจากการทำงานหนัก การมีสถานที่พักผ่อนที่ไม่เพียงพอ การพักผ่อนและการใช้เวลาว่างที่ไม่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น การเที่ยวเตร่ตามสถานบริการ ร้านอาหารที่ให้บริการเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ จนนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ป้องกัน การตั้งครรภ์ การทำแท้งตามมา

เด็กและเยาวชนที่พ่อแม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ เด็กและเยาวชนได้รับผลกระทบด้านลบต่อสภาพจิตใจ เนื่องจากขาดความอบอุ่น ขาดที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา ตกอยู่ในภาวะเครียด วิตกกังวลที่ต้องอยู่ห่างไกลจากพ่อแม่ จนแสดงผลทางร่างกายที่แตกต่างกัน เช่น เด็กบางคนเก็บตัว ซึมเศร้า บางคนก้าวร้าว พ่อแม่ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศส่วนมากจะขาดชดเชยความรักให้แก่เด็กโดยการให้เงิน สิ่งของ สงผลให้เด็กใช้จ่ายเงินเกินตัว ขาดความเคราะพยำเกรงญาติผู้ใหญ่ที่ดูแลอยู่ เพราะถือว่าพ่อแม่ของตนเองเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว นอกจากนั้นยังเกิดปัญหาเด็กกำพร้าที่เกิดจากการหย่าร้าง การมีเพศสัมพันธ์นอกสมรส เด็กและเยาวชนถูกทอดทิ้งให้อยู่กับผู้สูงอายุตามลำพัง เกิดปัญหาซึ่งกันและกัน เด็กและเยาวชนบางครอบครัวเกิดความขัดแย้งกับญาติผู้ใหญ่ แยกตัวออกจากกันตามความต้องการ

นอกจากนั้นยังพบว่า กลุ่มเยาวชนที่ครอบครัวประสบผลสำเร็จจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นกลุ่มที่ได้รับความสะอาดสบายนอกเงินที่พ่อแม่ส่งมาให้ใช้ มีเครื่องอำนวยความสะดวก

สะดวกต่างๆ ตามที่ตนเองต้องการ จนนำไปสู่การใช้ชีวิตอิสระ พูมเพียว ไม่เห็นคุณค่าของเงินที่พ่อแม่ส่งมาให้ ส่งผลให้เยาวชนบางส่วนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท คบเพื่อนเที่ยวกลางคืน มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เกิดปัญหาการท่องทำแท้ง ถูกบังคับให้แต่งงานเมื่ออายุยังน้อย เพื่อรักษาหน้าผู้ใหญ่ เมื่อใช้ชีวิตคู่ได้มีนานก็เกิดความเบื่อหน่าย นำไปสู่การอย่าร้าง เยาวชนชายถูกส่งกลับไปเรียนหนังสือในโรงเรียน เยาวชนหญิงไม่สามารถกลับไปเรียนต่อ หรือใช้ชีวิตตามปกติอยู่ในชุมชน เนื่องจากความอับอาย จึงปรากฏว่ามีเยาวชนหญิงอายุประมาณ 16-18 ปี ถูกส่งไปเป็นแรงงานผิดกฎหมายที่ต่างประเทศ

กระบวนการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนโดยรวม และกลุ่มสตรี เด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถดำเนินการได้โดย

1. พัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชน จัดกิจกรรมทั้งด้านการศึกษาและการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน โดยการสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นกลไกหลักในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ตัวผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านแนวคิดและวิธีการปฏิบัติกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2. ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เหมาะสมสมสอดคล้องกับบุคคล กลุ่ม/องค์กรทางสังคมของชุมชน

3. จัดให้มีรูปธรรมของการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศเพื่อลดผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายในชุมชน ทั้งนี้รวมถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่เป็นสตรี เด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็น 3 ระดับใหญ่ๆ คือ

3.1 ระดับที่ชุมชนสามารถดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหาได้เอง เช่น การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ในกลุ่มเด็กและเยาวชน การสื่อสารระหว่างคนในชุมชนกับแรงงานที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ร่วมกับจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ระหว่างคนในครอบครัวกับเด็กและเยาวชนผ่านกิจกรรมค่ายครอบครัว กีฬา เป็นต้น

3.2 ระดับที่ต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือและการสนับสนุน ส่งเสริมจากองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับแรงงานที่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ การฝึกอบรมที่ต้องอาศัยบุคลากร/ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง และการพัฒนาฐานรูปแบบ/หลักสูตรการศึกษาของชุมชนให้สอดคล้องกับ

สภาพปัจจุหา ผลกรบทบที่เกิดจากการร้ายถินไปทำงานต่างประเทศของคนในชุมชน เป็นต้น

3.3 ระดับที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เอง เนื่องจากปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาอยู่นอกเหนือการควบคุมของบุคคล กลุ่ม/องค์กรในชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงเสนอเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่อระดับนโยบาย เช่น เสนอให้มีการประกันนโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาลในการจัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ รัฐบาลเป็นผู้จัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล ต้องมีการประสานเครือข่ายความร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศปลายทาง ในการคุ้มครองสวัสดิภาพแรงงานโดยเฉพาะแรงงานหญิงที่ประสบปัญหาต่างจากแรงงานชาย การจัดทำทะเบียนแรงงานหลักลับเพื่อพัฒนาแรงงานที่กลับจากการทำงานต่างประเทศ เพื่อให้เป็นแรงงานที่มีคุณภาพป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศ เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นให้เหลือน้อยที่สุดจากการประมวลความคิดเห็น และความพยายามในการป้องกันแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนที่ผ่านมา พบร่วมเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรในระดับชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่แรงงานก่อน ระหว่าง และหลังการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ โดยใช้กระบวนการทางการศึกษาและการพัฒนาเป็นกลไกขับเคลื่อน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนใกล้เคียงที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศด้วยกัน เร่งส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการร้ายถินไปทำงานต่างประเทศให้กับคนในชุมชน โดยการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐบาลและเอกชน

ในขณะเดียวกันระดับนโยบายต้องมีการรับรู้กระบวนการการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ผลกระทบที่เกิดจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของชุมชน และพร้อมที่จะกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนเสริมการดำเนินงานระดับชุมชนท้องถิ่น เช่น การประกันนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนการส่งออกแรงงานไปทำงานต่างประเทศ เร่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือ หรือข้อตกลงร่วมระหว่างประเทศที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างกัน เพื่อช่วยลดปัญหาการแสวงประโยชน์จากแรงงานย้ายถินที่ทำให้ชุมชนต้องสูญเสียเงินไปเป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อเรื่องการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (Susan Lucas และคณะ, 2002) ที่ให้ความสำคัญกับประสบ

การณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติการของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยมิติความสัมพันธ์ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การตอบสนองปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน การถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างกัน การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกัน การส่งเสริมการเรียนรู้จากองค์กรภายนอกทุกระดับ และการสนับสนุนด้านนโยบาย องค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้ชุมชนสามารถตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

สรุปบทเรียนเชิงกระบวนการ

1. งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาสภาพปัญหา ผลกระทบและทิศทาง การส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหាផื้นฐานจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของ คนในชุมชน โดยเฉพาะประเด็นปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสตรี เด็กและเยาวชน ทุกขั้นตอนของการวิจัยจึงจำเป็นต้องสร้างและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการศึกษาข้อมูลเชิงลึก อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ร่วมกันของทีมวิจัยที่เป็น คนในชุมชน และชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นกระบวนการวิจัยจึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย เริ่มตั้งแต่การสร้างความตระหนักรู้ด้านสภาพปัญหาที่แท้จริง การกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหา การวางแผนงาน/โครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และการร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดไว้
2. กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) และกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control: A-I-C) เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ร่วมกันในการวิจัยครั้นนี้ กล่าวคือกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่เหมาะสมสำหรับเริ่มต้นการเรียนรู้ สร้างความตระหนักร่วม และนำไปสู่การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่แท้จริงร่วมกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง และทีมวิจัย หลังจากนั้นจึงนำกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม มาใช้ต่อเนื่องกัน เพื่อจัดหมวดหมู่สภาพปัญหา อีกทั้งกระบวนการนี้ยังนำไปสู่การคิดค้นแนวทางออกในการวางแผน ป้องกันและแก้ไขปัญหาร่วมกันในที่สุด
3. การใช้ทีมวิจัยที่เป็นบุคลากรในชุมชน ช่วยลดปัญหาซึ่งกันระหว่างด้านภาษา วัฒนธรรม ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำ อีกทั้งสามารถสังเกต ตรวจสอบข้อมูลได้ตลอดเวลา นอกจากนั้นการใช้ทีมวิจัยที่เป็นคนในชุมชนยังช่วยสร้าง และพัฒนาบุคลากรของชุมชนให้เข้าใจกระบวนการทำ

วิจัยเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ทีมวิจัยชุมชนต้องมีโอกาสเข้ามาร่วมกระบวนการภาริจัยดังแต่เริ่มพัฒนาโครงการวิจัย การฝึกอบรมเพื่อให้เข้าใจเครื่องมือ และวิธีใช้เครื่องมือประเภทต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย เรียนรู้จราจรของนักวิจัย เรียนรู้เรื่องการประสานงานกับผู้นำชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงเปิดโอกาสให้ทีมวิจัยชุมชนได้สรุปบทเรียนการทำงานเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบข้อมูล ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่ผ่านมา และวางแผนเป้าหมายของการทำงานในระยะต่อไป

4. การจัดเรื่องความต้องการศึกษาและตรวจสอบข้อมูลร่วมกันระหว่างทีมวิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในแต่ละระยะมีความถูกต้องแม่นยำ มองเห็นช่องว่างของข้อมูลที่ยังขาดอยู่จนนำไปสู่การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และทำให้ทีมวิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบมากขึ้น

ปัญหา/อุปสรรคของการวิจัย

1. ในระยะแรกของการศึกษาข้อมูล ทีมวิจัยพบว่าชาวบ้านมีความหวาดระแวงไม่กล้า/ไม่อยากให้ข้อมูลทั้งๆ ที่มีการประชุมทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชนแล้ว โดยชาวบ้านให้เหตุผลว่าเคยมีหลายหน่วยงานเข้าไปศึกษาข้อมูลในชุมชน แต่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ แก่คนในชุมชน บางครั้งมีการลอกเอาข้อมูลจากชาวบ้านเพื่อไปหาผลประโยชน์ส่วนตัว ทีมวิจัยจึงหาทางแก้ไขโดยการไปพบปะพูดคุยกับชาวบ้านบ่อยๆ ใช้ความเป็นญาติพี่น้องสร้างความสัมพันธ์ แสดงความจริงใจโดยอธิบายให้ชาวบ้านรับรู้สาระของ การวิจัยทั้งหมดด้วยความอุดหนัต จนทำให้ชาวบ้านเข้าใจและร่วมกระบวนการเรียนรู้ด้วยกันจนสนิลสุดโครงการวิจัย

2. ทีมวิจัยที่เป็นบุคลากรในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ความมั่นใจ และประสบการณ์ในการวิจัย จึงต้องมีการพัฒนานักวิจัยควบคู่ไปกับการศึกษาข้อมูล ทำให้ต้องใช้เวลาในการทำวิจัยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา

1. ในระดับนโยบาย รัฐบาลควรเร่งดำเนินการประกาศนโยบายที่ชัดเจนในการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ มีการจัดทำแผนพัฒนาแรงงานระดับประเทศ สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านแรงงานระหว่างประเทศ กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

และมีการกำหนดมาตรการที่รัดกุมเพื่อพัฒนาและคุ้มครองแรงงานก่อน ระหว่าง และหลังกลับจาก การทำงานต่างประเทศ มีมาตรการที่เข้มงวดเพิ่มขึ้นในการคุ้มครองแรงงานหญิง เพื่อป้องกันผล กระทบทุกด้านที่เกิดจากการลักลอบทำงานต่างประเทศ

2. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ต้องสร้างและพัฒนากลไกส่งเสริม สนับสนุนขีด ความสามารถของแรงงานที่เดินทางกลับจากต่างประเทศ เพื่อพัฒนาให้เป็นแรงงานคุณภาพสูง ป้อนตลาดแรงงานในประเทศไทย

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดหน้า จังหวัด สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พัฒนาชุมชนฯ ฯ ควรมีการประสานความร่วมมือเพื่อวางแผนสนับสนุน สงเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศร่วมกับชุมชนที่มี การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศสูง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเชิงลึก ในกลุ่มแรงงานสตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ทั้งผู้ที่เดิน ทางไปทำงานอย่างถูกต้อง และผิดกฎหมาย เช่น ประเต็นเรื่องสุขภาพ พฤติกรรมทางเพศที่อาจ นำไปสู่ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ฯลฯ

2. พัฒนากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มเยาวชนที่พ่อแม่เดินทางไป ทำงานต่างประเทศ เช่น งานวิจัยด้านพฤติกรรมทางเพศ/สุขภาพทางเพศ เครือข่ายความสัมพันธ์ ที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ฯลฯ

3. ศึกษาเพิ่มเติมกระบวนการวิจัยและพัฒนาที่สามารถสร้างกระบวนการประเมินตนเอง เพื่อพัฒนางานของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะสามารถช่วยให้ชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการพัฒนาตน เองอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชนที่สามารถพึ่งตนเอง ได้ในระยะยาวต่อไป

บรรณานุกรม

ประเวศ วะสี. 2535. การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมochan
บ้าน.

ปิยวัฒน์ คงช่วยและคณะ. การแก้ไขปัญหาการถูกหลอกไปทำงานต่างประเทศ. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง “การเตรียมความพร้อมเพื่อคุ้มครองแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ” วันที่ 15 มิถุนายน 2545. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ
วิโรจน์ สารัตนะ. 2532. การศึกษาภัยภัยกับการพัฒนาชนบท: แนวคิด ทฤษฎีและบทวิเคราะห์กรณีการ

ข้ามถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทอักษรพาพิพัฒน์จำกัด.

สุภาร্তนา จันทวนิช. กรอบแนวคิดว่าด้วยการข้ามถิ่นระหว่างประเทศไทย สาเหตุและผลกระทบของการ

ข้ามถิ่น. วารสารเชิงปริศน. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2

----- 2533. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาร์ตนา จันทวนิช และคณะ. การเตรียมความพร้อมสำหรับแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ.

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง “การเตรียมความพร้อมเพื่อคุ้มครองแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ” เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2545. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ

----- 2544. การข้ามถิ่นข้ามพรอมแดนไทยพม่าและสถานการณ์เสี่ยงต่อโรคเอดส์ในกลุ่มผู้ข้ามถิ่น

พื้นที่แม่สอดและแม่สาย. กรุงเทพฯ : สถาบันเชียงศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชลี จnor จันทากो และคณะ. บทสรุปการศึกษาดูงานการทำงานและการใช้ชีวิตของแรงงาน

ไทยในไต้หวัน. รายงานการศึกษาดูงานการทำงานและการใช้ชีวิตของแรงงานไทยในไต้หวัน ระหว่างวันที่ 22-26 พฤษภาคม 2547. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยการข้ามถิ่นแห่งเชียง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรพินท์ สพโชคชัย. 2537. คู่มือการจัดประชุมเพื่อระดมความคิดในการพัฒนาหมู่บ้าน.

กรุงเทพฯ:

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

Chambers, Robert. 1992. Relaxed and Participatory Rural Appraisal Note on

Practical Approaches and Methods : Note for Participants in the Workshop Held in Chiang Mai. Chiang Mai: Social Research Institute Chiang Mai University.

Hall, Budd. 1979. Participatory Action Research: Breaking the Academics Monopoly.

New York: Random House.

Lucas Susan, Rader Alison, Duongsaa Usa, Mphuka Simon, Campbell Inn. 2002. Human Capacity development : learning from local action and experience. Paper present at the Workshop on Process Analysis - Human Capacity Development Workshop and Learning Events – Methodology and Approach organized by AIDS Education Program, Chiang Mai University, Chiang Mai, 3-5 March : 2002.

ภาคผนวก 1

กรณีศึกษา

กรณีศึกษาที่ 1

สตรีที่สามีไปทำงานต่างประเทศและประสบผลลัพธ์

บุญนา (นามสมมุติ) เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกวันนี้อาชัยอยู่กับลูก 2 คน ลูกชาย คนโตกำลังเป็นเด็กวัยรุ่น ลูกสาวคนเล็กกำลังเรียนชั้นประถมศึกษา ส่วนสามีไปทำงานต่างประเทศ บรรจุใน ทุกวันนี้บุญนาทำหน้าที่แม่บ้าน ดูแลบ้านและลูก อาชีพหลักของครอบครัวก่อนที่สามีจะไปทำงานต่างประเทศคือ การทำงาน รายได้ก็พอ มีกินแต่ไม่เคยมีเงินเก็บ ทุกวันนี้ตั้งแต่สามีไปทำงานต่างประเทศ ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวก็ดีขึ้น แต่บุญนาบอกว่าหน้าที่ที่เธอจะต้องรับผิดชอบในการเป็นหัวหน้าครอบครัวแทนสามีเป็นเรื่องที่หนักใจมาก และเชอก็พบว่าการเลี้ยงลูกคือปัญหาใหญ่สุดในระหว่างที่สามีไปทำงานต่างประเทศ

บุญนาเล่าให้ฟังว่า ครั้งหนึ่งเธอทราบว่าลูกติดยาเสพติด ในความรู้สึกของความเป็นแม่แล้ว แทบไม่เชื่อเลยว่าสิ่งเหล่านี้มันจะเกิดขึ้นกับครอบครัวของเธอ ถึงแม้จะเป็นช่วงเวลาเพียงไม่นาน ก็ตาม ลูกชายติดยาอยู่ประมาณ 1 เดือน แต่โชคดีที่ลูกเลิกยาได้เร็ว ถ้าหากลูกต้องติดยาเป็นระยะเวลานาน ชีวิตครอบครัวคงจะไม่มีความสุขเหมือนทุกวันนี้ ช่วงที่ลูกติดยาเสพติด ลูกจะมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป สุขภาพร่างกายทรุดโทรม ลูกไม่อยากอยู่บ้าน ชอบไปอยู่บ้านเพื่อน เที่ยวเก่ง หนีเรียน พูดจาไม่พระรา โกรกแยมบ่อยๆ สุดท้ายส่งผลต่อการเรียนทำให้การเรียนตกต่ำ เธอเองก็หนักใจยุติพินิจหนักใจ เธอกังวลใจและกลัวสามีจะตำหนิว่าเลี้ยงลูกໄฉ่ไม่ดี สถานการณ์ช่วงที่ลูกติดยา เธอทั้งดูทึ้งค่า ร้องไห้ แล้วก็ปลอบใจไปด้วย พยายามพูดยกตัวอย่างคนที่ติดยาให้ลูกฟัง พยายามเปรียบเทียบให้ลูกดูตัวอย่างคนที่ติดยว่ามีสภาพอย่างไร ร่างกายทรุดโทรมเพียงใด ทำไปแล้วได้ประโยชน์อะไร นี่คือสิ่งที่เธอได้สอนลูก และหลังจากนั้นเธอได้ติดตามดูพฤติกรรมของลูกไป

ทุกหนทุกแห่ง และนอกจากจะแก่ปัญหาด้วยตัวเองแล้ว สามีที่ต่างประเทศ ญาติ หรือเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง รวมทั้งครูก็เป็นที่ปรึกษาที่ดีในการให้คำแนะนำ ช่วยสอดส่องดูแลพฤติกรรม และในที่สุดลูกก็เลิกยาได้ บุญบานอกว่า การที่ลูกเลิกยาเสพติดได้ ไม่ได้หมายความว่ามีแม่พึงคนเดียวที่ทำให้ลูกเลิกยาได้ แต่เป็นพระลูกอยากรเลิกจริงทำให้เลิกได้ ส่วนหนึ่งคงเป็นพระการดูแลเอาใจใส่ย่างอบอุ่นของแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนๆ และครู ที่ทำให้ลูกชายเลิกยาได้จนถึงทุกวันนี้

หลังจากเลิกยาได้แล้ว ลูกชายได้บอกกับเราว่า การเลิกยาแค่คิดอยากรเลิกได้แล้วอยู่ที่ตัวเราเองมากกว่าต้องการจะเลิกยาหรือเปล่า สาเหตุที่ไปดิดยา เพราะความอယกลองของเด็ก วัยรุ่น และช่วงนั้นลูกชายจะคนเพื่อนที่ติดยา และเพื่อนที่เกร่อยู่ห่างคนทำให้ติดยาไปด้วย

และนอกจากบุญบานจะมีปัญหาในเรื่องของลูกติดยาแล้ว เธอยังมีปัญหาในเรื่องการเรียนของลูกอีก เพราะลูกหนีเรียนทำให้ผลการเรียนต่ำลง เมื่อเจอปัญหานี้เธอ ก็เลยไปขอพบครูประจำชั้น เพื่อขอคำปรึกษา และหลังจากนั้นก็ได้ติดตามดูพฤติกรรมของลูกอย่างใกล้ชิด บางทีก็ให้เพื่อนๆ ช่วยสอดส่องดูแลพฤติกรรมแล้วก็มาบ่นบอกให้เชอทราบ หรือไม่ก็ใช้วิธีเพื่อนเตือนเพื่อน และอีกวิธีหนึ่ง คือ เธอจะโทรศัพท์ปรึกษาสามีที่ต่างประเทศ ให้สามีโทรมาเตือนหรือสั่งสอนลูก โทรมาให้กำลังใจลูก หรือให้เขียนจดหมายจ่าหน้าซองถึงตัวลูกเพราลูกจะดีใจมาก พ่อจึงได้ยินข้อเสนอให้ลูก บอกลูกว่า ถ้าผลการเรียนออกมากดีพ่อจะมีรางวัลให้ ซึ่งวิธีนี้ก็ได้ผลเพราะทำให้ผลการเรียนของลูกดีขึ้นจริงๆ และพ่อ ก็ต้องให้รางวัลตามที่สัญญาไว้

พอเรื่องการเรียนผ่านไป ก็มีเรื่องผู้หญิงที่เข้ามาเกี่ยวพันกับลูกชายอีก เพราะลูกชายค่อนข้างหน้าตาดี เจ้าชู้ จึงมีผู้หญิงมาบ่นอยู่ นางครึ่งก้มารันไปเที่ยว พอยไปเที่ยวก็กลับบ้านดึก เด็กผู้หญิงแต่ละคนกำลังอยู่ในช่วงวัยเรียนทั้งนั้น เธอจึงรู้สึกกังวล กลัวลูกจะติดเดอส์ กลัวลูกจะทำผู้หญิงท้อง กลัวลูกจะได้แต่งงานก่อนวัยอันควร กลัวจะเรียนไม่จบ เธอก็ได้แต่เตือนให้ลูกระมัดระวังตัวเอง อะไรที่เตือนได้ก็เตือน

การคบเพื่อนของลูกเป็นเรื่องที่ทำให้เชอนักใจมากเหมือนกัน ลูกคบเพื่อนแรก คนเพื่อนติดยาเสพติด ลูกติดเพื่อน ชอบโกหกแม่และหนีเที่ยวกับเพื่อนบ่อนอยๆ การแต่งกายก็เปลี่ยนไป ลูกจะเดียนแบบการแต่งกายจากเพื่อน เช่น เพื่อนทำผมสีแดง ลูกชายก็จะมีผมสีแดงด้วย ใส่สร้อยคอ กำไลแขน ใส่ตุ้มหู บุญบานอกว่าไม่ชอบให้ลูกชายแต่งตัวแบบนี้เลย มันดูไม่เป็นผู้ชาย ญาติๆ ก็ไม่ชอบ เธอจึงรู้สึกลัวว่าคนอื่นๆ จะมองลูกชายในทางที่ไม่ดี จึงพยายามเตือนเสมอๆ ไม่ให้แต่งกายในลักษณะนี้ ซึ่งก็ได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้าง และอีกอย่างหนึ่งลูกชอบเดียนแบบการแต่งรถตามเพื่อน แม่ก็พยายามเตือนและห้ามอยู่เสมอ แต่ลูกก็ไม่เคยเชื่อฟังเลย และการที่ลูกติดเพื่อนมากทำให้ลูก ไม่ค่อยอยู่บ้าน เรียนก็ไม่ตั้งใจเรียน ทำให้การเรียนตกต่ำ ทำให้แม่เครียด แต่เชอก็ทำอะไรไม่ได้ ก็ได้แค่เตือน และค่อยติดตามพฤติกรรมของลูกอยู่ตลอดเวลา แต่ระยะหลังเธอลองไม่ตามดูบ้าง ว่าจะเป็นอย่างไร เพราะญาติคนหนึ่งให้คำแนะนำว่าไม่ควรจะติดตามลูกมากเกินไป เพราะจะทำให้เด็กรู้สึกว่าไม่อิสระ อายเพื่อน นางครึ่งอาจจะประชดและทำในสิ่งที่ไม่ดีได้ ดังนั้นเธอจึงบอกลูกว่า “ลูก

จะทำอะไรก็ทำไปต่อไปนี่แม่จะไม่ตามอีกแล้ว แม่เห็นอยู่แล้วกับการที่จะต้องตามลูกอยู่ตลอดเวลา เหมือนเด็กๆ ต่อไปนี้ให้คิดเองก็แล้วกันว่าจะเลือกทางเดินชีวิตของตัวเองย่างไร จะเลือกทางดีหรือไม่ดี ” วิธีนี้ทำให้ลูกรู้จักคิดขึ้นมาบ้างเล็กน้อย

ปัญหาลูกゴหกแม่ กอหกเรื่องเพื่อนผู้หญิง ไม่พูดความจริง ยิ่งในช่วงที่ติดยาจะ กอหกบ่อยมาก หนี้เที่ยว หนี้เรียน แม้แต่เวลาเกิดอุบัติเหตุ เช่น ตกต้นไม้ ลูกก็จะไม่บอกแม่ ถ้าแม่ถามว่าเป็นอะไร ลูกก็จะ กอหกไปเรื่อยๆ จนนั้นทางออกของแม่ก็คือ ต้องรู้จักสังเกต ต้องจับ กอหกให้ได้ แต่พอจับ กอหกได้ พอกลาม่าว่า ทำไม่ต้อง กอหกแม่ คำตอบที่ได้ก็คือ ถ้านอกแม่ แม่ก็ต้องห้ามโน่นห้ามนี่ ทำอะไรมาก็ไม่ได้ ไปไหนก็ไม่ได้ ก็เลยจำเป็นต้อง กอหก

สุขภาพของลูกก็เป็นเรื่องสำคัญ ลูกชาย ได้รับอุบัติเหตุด้านการขับขี่รถจักรยานยนต์ถึง 3 ครั้ง แต่ลูกไม่เคยบอกแม่ พอทราบเรื่องครอบใจมากและ กอหก “ไม่พอยิ่งที่ลูกไม่พูดอะไรให้แม่ได้รับรู้เลย โดยเฉพาะเรื่องอุบัติเหตุแบบนี้” หลังจากนั้นเธอรีบไปซื้อหมวกกันน็อกให้ลูกชายทันที พอซื้อมาลูกก็ไม่ใส่ เพราะไม่ชอบ เมื่อไม่ชอบแม่ก็ไปเปลี่ยนให้ใหม่ จนกว่าลูกจะพอใจ เวลาลูกไปไหน แม่ก็จะบอกให้เพื่อนๆ ของลูกช่วยบอกช่วยเตือนเรื่องหมวกกันน็อก และการขับรถ อย่าให้ขับรถเร็ว นอกจากจะให้เพื่อนช่วยเตือนแล้ว เธอให้ญาติ และสามีช่วยเตือนด้วย เพราะลูกค่อนข้างจะเชื่อฟังพ่อ

ปัญหาลูกไม่ปรึกษาแม่ เรื่องบอกว่าไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไร ลูกจะไม่ปรึกษาแม่เลย ลูกจะเป็นคนเงียบ ไม่พูด ทำให้ไม่รู้ว่าลูกคิดอะไรอยู่ในใจ กว่าจะรู้ว่าลูกมีปัญหา หลายครั้งที่เกือบจะแก้ปัญหาให้ไม่ทัน เรื่องนี้ส่งผลให้แม่ลำบากใจมาก จนนั้นทางออกของปัญหานี้ก็คือ แม่จะพยายามสังเกตดาม หรือไม่ก็ถามจากเพื่อนๆ ของลูกว่าช่วงนี้เป็นอย่างไรบ้าง มีอะไรเกิดขึ้นกับลูกบ้าง บางครั้งก็ปรึกษากูรูศรินทร์ ครูสุมาลี ปรึกษาญาติ ให้ญาติช่วยสอดส่องดูแลพฤติกรรม หลังจากนั้นเธอจึงค่อยแก้ปัญหาไปทีละเรื่อง

ส่วนปัญหาของตัวเธอเองส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านจิตใจ เธอจะกังวลใจหลายๆ เรื่อง คือ กังวลเรื่องสามี กลัวสามีจะมีเมียน้อย แต่ชอบบอกว่าที่ผ่านมาก็ไม่เคยมีปัญหา เพราะสามีได้บอกไว้ว่า ถ้าด้วยเขามีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป คือ ส่งเงินมาให้โดยอ้างโน่นอ้างนี่ หรือไม่ติดต่อทางบ้าน แสดงว่าเขามีเมียน้อย แต่ที่ผ่านมา สามียังไม่มีพฤติกรรมดังที่บอกมาเลย การติดต่อกับลับบ้านก็ปกติเดิมก็ส่งมาทุกเดือน และส่งมาให้มีน้อย แต่เธอจะกังวลเรื่องสุขภาพของสามีมากกว่า เพราะสามีมีโรคประจำตัว เวลาไม่สบายไม่มีใครดูแล บางครั้งเธอก็กังวลกลัวสามีติดโอดส์ เพราะเมื่ออุยห่างไกลกันเธอคิดว่าสามีคงจะมีบ้างเรื่องการเที่ยวผู้หญิง จนนั้นทางออกของปัญหานี้ก็คือ การโทรศัพท์พูดคุยกันบ่อยๆ การเขียนจดหมายถึงสามีทุกสัปดาห์ ให้รักษาสุขภาพ และรายงานความเป็นไปของครอบครัวให้สามีได้รับรู้ตลอดเวลา เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ ให้มีความอบอุ่น สามีจะได้นึกถึงครอบครัวตลอดเวลา จะได้คิดก่อนที่จะทำอะไรงไปในทางที่ไม่ดี

การที่ผู้หญิงและเด็กอยู่เพ้าบ้านก็มีบ้างเรื่องกลัวโจรขโมยเข้าบ้าน ขณะนั้นพอตกเย็นหรือจะต้องรีบปิดประตูหน้าต่างบ้านให้เรียบร้อยก่อนนอนทุกวันและบอกลูกชายให้กลับบ้านเร็วๆ จะได้มามองอยู่เป็นเพื่อนแม่และน้อง

นอกจากนี้เรอยังกังวลเรื่องเงิน กลัวสามีจะแบ่งปันเงินให้ผู้หญิงอื่น กลัวสามีตกงานและไม่มีเงินส่งกลับบ้าน กลัวสามีทำหนิห่าว่าใช้เงินเปลืองและไม่เข้าใจ แต่ที่ผ่านมาก็ยังไม่เคยมีปัญหาเรื่องนี้เลย เชอแค่คิดมาก ขณะนี้ ตึงแต่สามีไปทำงานต่างประเทศเพื่อไม่ให้มีปัญหาตามมาทีหลัง เชอจึงทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำวันมาตลอดจนถึงทุกวันนี้

ทุกวันนี้ครอบครัวของบุญบานมีความสุขดี ลูกชายก็เริ่มนิมิตความคิดเป็นผู้ใหญ่บ้างแล้ว เชอบอกว่าการที่สามีไปทำงานต่างประเทศ ทำให้ได้เรียนรู้ดี ใช้งานและกันมากขึ้น ขณะที่สามีอยู่ห่างไกล เขายาทำตัวอย่างไร มีความมั่นคงเพียงใด มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เขายังรักครอบครัวเหมือนเดิมหรือเปล่า ส่วนตัวเชอเอง เชอก็ได้เรียนรู้ในเรื่องของการจัดสรรการเงิน การวางแผนที่สามีไปทำงานต่างประเทศ เชอจะต้องวางแผนให้ดี พยายามทำตัวให้เหมือนเดิมทุกอย่าง โดยเฉพาะเรื่องการแต่งกาย การพูดคุย ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพราะถ้าพูดไม่ดีอาจจะถูกนินทาได้ และ นอกจากนี้เชอยังได้เรียนรู้เรื่องการเลี้ยงลูก การพูดคุยกับลูก การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูกอยู่ห่างไกล กันไม่ให้ขาดความอบอุ่น ในวันสำคัญ เช่น วันพ่อ แม่จะให้ลูกทำบัตรอวยพรส่งไปให้พ่อและทำด้วยมือไม่ต้องซื้อ ส่วนงานวันเกิดของ ตอนไม่ให้ลูกให้ความสำคัญกับงานวันเกิด การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูกอย่างหนึ่งคือ ถ้าลูกมีปัญหาเชอก็จะโทรศัพท์ปรึกษาสามีและให้สามีโทรมาคุยกับลูก ลูกจะดีใจมากที่ได้คุยกับพ่อ และเขาจะเชื่อฟังพ่อ หรือไม่ก็ให้พ่อเขียนจดหมายจ่าหน้าของถึงตัวลูกเลย วิธีนี้จะทำให้พ่อลูกมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น พ่อลูกจะได้พูดคุยและตักเตือนกันเอง

สิ่งที่บุญบานคาดหวังจากการที่สามีไปทำงานต่างประเทศคือ หลังจากกลับจากการไปทำงานต่างประเทศแล้ว อยากมีทุนมาทำการค้าขาย เพราะหากแก่ตัวมา เมื่อไม่มีแรงทำงาน จะได้มีรายได้จากอาชีพอื่นเป็นทุนส่งลูกเรียนหนังสือ

กรณีศึกษาที่ 2

สตรีที่สามีไปทำงานต่างประเทศและไม่ประสบผลสำเร็จ

กานดา (นามสมมุติ) อายุ 31 ปี เขอเรียนจบ ม.3 กานดา มีลูกชาย 1 คน ขณะนี้กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามีกินครอบครัวของกานดา มีทั้งหมด 5 คน คือ พ่อ แม่ น้องชาย ลูกชายและตัวเขอเอง ขณะนี้น้องชายของกานดาทำงานอยู่ประเทศเกาหลี บ้านที่อาศัยอยู่ทุกวันนี้เป็นบ้านของเขอเอง เป็นบ้านไม้ติดกุนสูง สภาพบ้านมีลักษณะคล้ายๆ บ้านคนอีสานทั่วๆ ไป อาชีพหลักของครอบครัวคือการทำการเกษตร รายได้ก็พออยู่พอkin

กานดาเล่าให้ฟังว่า มีอยู่ช่วงหนึ่งที่ชีวิตเขอมีความสุขมาก ครอบครัวอบอุ่น เพราะมีรายได้จากการไปทำงานต่างประเทศของสามีถึงเดือนละ 70,000 บาท สามีไปทำงานประเทศ อิสราเอล ช่วงนั้นชอบอยากรู้ดีอะไรก็ได้ มีเงินมาต่อเติมบ้าน มีเงินซื้อรถยนต์ มีเงินให้ลูกใช้อย่างสบายๆ แต่เขอมีความสุขอยู่ได้ไม่นาน สามีก็ต้องกลับมาบ้านเพราะที่ประเทศอิสราเอลมีสังคม

พอกลับมาอยู่บ้าน ได้สังเคราะห์หนึ่ง สามีของกานดา ก็ เดินทางไปทำงานที่ประเทศนิวซีแลนด์อีกรอบ คราวนี้สามีเดือนแรกส่งเงินมาให้เดือนละ 30,000 บาท หลังจากนั้นจำนวนเงินที่ส่งกลับบ้านก็ลดลงเรื่อยๆ พอใช้หนี้หมัดสามีก็เริ่มเปลี่ยนไป เวลาโทรศัพท์มาก็ไม่ค่อยอยากคุยกับเขอ เงินที่ส่งมาก็น้อยลง และในที่สุดก็ไม่ส่งมาเลย กานดาเล่าให้ฟังว่า วันหนึ่งสามีโทรศัพท์กลับมาบ้าน เขายังไนเดียงผู้หญิงเบ่งโทรศัพท์และพูดกับเข่าว่า “ ฉันคือภารยาของสามีเชอ ” วันนั้น กานดาตกใจมากไม่คิดว่าจะได้รับข่าวร้ายแบบนี้ แรกๆ ยอมรับไม่ได้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เสียใจมาก เครียด กังวล เขายังสืบว่ากำลังจะขาดผู้นำของครอบครัว กานดาทราบทีหลังว่าผู้หญิงคนนั้น เป็นผู้หญิงที่ไปขายบริการที่ประเทศนิวซีแลนด์ อายุแก่กว่าสามีหลายปี เขายังพยายามตั้งสติกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ต้องเข้มแข็ง เพราะก่อนไปทำงานต่างประเทศ เขายังและสามีได้พูดคุยกะลังกันก่อนไปทำงานต่างประเทศแล้วว่า ถ้าหากสามีไปทำงานต่างประเทศแล้วมีภารษาใหม่ วันนั้นคือวันที่เขอและสามีต้องแยกทางกันทันที เขายังบอกว่าเมื่อเหตุการณ์มันเกิดขึ้นแล้วก็ต้องยอมรับความจริง เขายังคงหาทางออกที่ดีๆ และพยายามคิดอยู่เสมอว่า ผู้ชายที่รักเขอจริงๆ ก็อพ่ององเชอเท่านั้น เขายังลูกขึ้นมาสู้ใหม่ ทุกวันนี้สามีก็ยังติดต่อกันเรื่อยๆ เพื่อขอคืนดี แต่เขอปฏิเสธ พ่อแม่ก็ไม่ได้ว่าอะไร ไม่เข้ามาสูญเสียกับเรื่องส่วนตัว พ่อแม่จะให้เชอตัดสินใจเองว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร พ่อแม่จะคอยเป็นกำลังใจให้เท่านั้น

หลังจากที่เขอและสามีแยกทางกัน ชีวิตก็ได้เปลี่ยนไปหลายอย่าง เขายังคงเป็นทั้งพ่อและแม่ให้กับลูก กานดาบอกว่าเขอหนักใจมากเรื่องลูก เขายังลุกจะมีปมด้วย กลัวลูกคิดมาก บางครั้งก็มีบ้างที่ลูกถามถึงพ่อ เขายังพยายามพูดให้ลูกเข้าใจ ไม่ให้ลูกตั้งความหวังกับพ่อ เขายังสอนให้ลูกรักพ่อเหมือนเดิม ไม่ให้เกลียดพ่อ เพราะถึงอย่างไรเขาก็คือพ่อของลูกกัน กานดาพยายามสอนให้ลูก

เข้มแข็ง พยายามที่จะทดสอบในสิ่งที่ลูกขาดหายไป จะพูดและเล่นกับลูกบ่อยๆ เพื่อไม่ให้ลูกขาดความอบอุ่น สอนให้ลูกเป็นผู้นำของครอบครัว ต้องช่วยแม่ทำงานทุกอย่าง ซึ่งลูกก็ทำได้ บางครั้งลูกจะเป็นฝ่ายปลอบใจแม่ ให้กำลังใจแม่ ลูกจึงเป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้เธอเข้มแข็งลูกขึ้นต่อสู้กับชีวิต

ในวัยนี้ลูกยังเชื่อฟังเธอทุกอย่างแม้แต่เรื่องการคบเพื่อน ถ้าแม่บอกว่าคนนี้ดูไม่น่าคบ เขายังพยายามติดตัวออกห่างจากเพื่อนคนนั้น แต่เธอคิดว่าไม่แน่ใจว่าพ่อลูกโടိขึ้นเขาจะเป็นเด็กที่เชื่อฟังสิ่งที่แม่พูดเหมือนทุกวันนี้หรือไม่ เธอนอกกว่าเธอจะไม่ตั้งความหวังไว้ที่ลูกมากเกินไป เพราะอะไรก็เกิดขึ้นได้เสมอเมื่อเรื่องสามีของเธอ

เมื่อการดำเนียกทางกับสามี เธอต้องรับภาระเลี้ยงดูลูก หาเลี้ยงครอบครัวตามลำพัง เธอจึงตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศ ด้วยหวังว่าจะได้มีเงินส่งมาให้ทางบ้าน เมื่อกับตอนที่สามีไปทำงานต่างประเทศ แต่โชคไม่เข้าข้าง เธอลูกนายหน้าหลอกพร้อมๆ กับเพื่อนบ้านคนอื่นๆ อีก 8 คน ลูกเงินไปคนละ 150,000 บาท การลูกหลอกครั้งนี้ เธอคิดมาก เครียด นอนไม่หลับ พ้อแม่พ洩อยไม่สนายใจไปด้วย ชาวบ้านก็นินทา หนี้สินก็เพิ่มขึ้น เธอพยายามปลอบใจตัวเองอีกครั้ง และคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของกรรม เธอจะไม่โกรธเด็กน้อย พ่อแม่ก็ให้กำลังใจมาก เธอพยายามลูกขึ้นสู้ใหม่ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาที่เกิดขึ้น และกำลังใจที่ทำให้เธอลูกขึ้นมาสู้ต่อได้อีกครั้งก็คือ ลูก

การดำเนียกกว่าการที่เธอลูกหลอกครั้งนี้ ทำให้หลายสิ่งหลายอย่างเปลี่ยนไป ทุกวันนี้ปัญหาค่าใช้จ่ายเป็นปัญหาใหญ่สำหรับครอบครัว เพราะเธอมีหนี้สินมากทำให้ค่าใช้จ่ายมากขึ้น แต่รายได้น้อยไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว การดำเนียกกว่าทุกวันนี้เธอต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด ลดหย่อนที่เคยมีกันหาย อาหารสำหรับคนในครอบครัวส่วนใหญ่จะหาจากในไร่ในสวน งดซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยกันอย่าง หลักครั้งที่เงินไม่มีจริงๆ ก็ต้องยืมเพื่อนบ้านมาใช้ก่อนครั้งละ 400 – 500 บาท แล้วก็ไปรับจ้างมาใช้หนี้ ส่วนหนึ่งที่กู้ยืมไปต่างประเทศ เมื่อร่วมดูกันเบี้ยแล้วก็มากพอสมควร แต่โชคดีที่เจ้าหนี้เป็นญาติกัน พอกจะพูดคุยต่อรองกันได้ ก้อยๆ ผ่อนชำระหนี้ไปเรื่อยๆ

ทุกวันนี้การดำเนียกกว่า เธอต้องทำงานหนักกว่าเดิมหลายเท่า ต้องหาเงินใช้หนี้เพราะเงรงใจเจ้าหนี้ แต่เธอคิดว่าโชคดีอยู่บ้างที่มีน้องชายทำงานอยู่ต่างประเทศ อย่างน้อยก็ยังช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายลงได้บ้าง บางครั้งถ้าเงินไม่พอจ่ายหนี้จริงๆ เธอก็จะขอส่งเฉพาะดอกเบี้ยก่อน

ปัญหาที่รุมเร้าเข้ามายังหลายเรื่องทำให้การดำเนียกเครียด ต้องหาทางออกให้กับตัวเอง เช่น ดูทีวี เก็บบันทึก ร้องเพลง เพื่อให้ลืมปัญหาทั้งหมด ถ้าช่วงไหนเครียดมากๆ โนโหมากๆ จนทนไม่ไหวก็ถึงกับโยนของแรงๆ แต่ถึงแม่ปัญหาจะหนักเพียงใด เธอก็ยังสู้ต่อ จะไม่หนีปัญหาไปไหน เพราะเธอเชื่อมีลูกมีพ่อแม่ที่ต้องดูแล ต้องเป็นผู้นำครอบครัว ต้องเข้มแข็ง และต้องทำให้ได้ นี่คือสิ่งที่เธอคิดอยู่ในใจเสมอ

ทุกวันนี้ก้าวตามความสุขตามอัตภาพ ปัญหาเรื่องหนี้สินที่มีอยู่ ก็ค่อยๆ หายเงินผ่อนส่งไปเรื่อยๆ สิ่งที่เชื่อหวังมากที่สุดขณะนี้คือ หวังว่าคงมีโอกาสได้เดินทางไปทำงานต่างประเทศสักครั้ง เพื่อจะได้ส่งเงินกลับมาบ้านให้ลูกและพ่อแม่มีความสุข เหมือนครั้งที่สามีเคยไปทำงานต่างประเทศและส่งเงินมาให้ใช้เดือนละหลายหมื่นบาท แต่เชอก็ไม่ได้ตั้งความหวังไว้สูงนัก เพราะคิดว่าอะไรๆ ก็เกิดขึ้นได้เสมอ เชื่อจึงบอกว่าจะเพื่อไว้สำหรับความเลี่ยใจครั้งหนึ่ง แม้ว่าเรื่องลูก ถึงแม้จะรักลูกมาก แต่ความจำเป็นบังคับ ถ้าโลกใบนี้ไม่ต้องใช้เงิน ลูกไปเรียนหนังสือโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ หรือคนในครอบครัวไม่ต้องซื้อ ไม่ต้องจ่าย ไม่ต้องกิน เธอก็คงไม่คิดอย่างไปทำงานต่างประเทศ แต่ความเป็นจริงแล้วทุกอย่างต้องใช้เงิน ถ้าจะให้ทำงานหาเงินที่บ้าน รายได้คงจะไม่พอจ่ายบังที่อาจจะเพิ่มหนี้สินให้อีก

กรณีศึกษาที่ 3

ครอบครัวที่ผู้สูงอายุและเด็กอยู่บ้านตามลำพัง

คนวัยแรงงานไปทำงานต่างประเทศ

ป้าพริ้ง (นามสมมุติ) อายุ 57 ปี เรียนหนังสือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทุกวันนี้อาศัยอยู่กับลูกสาวคนเล็ก ซึ่งกำลังเรียนอยู่ชั้นปวช. ปี 3 และหลานๆ อีก 3 คน บ้านที่ป้าพริ้งอาศัยอยู่ เป็นบ้าน 2 ชั้น ครึ่งไม้ครึ่งปูน มีสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 10 คน คือ ตัวป้าพริ้ง ลูกชาย 2 คน ลูกสาว 2 คน ลูกสะไภ้ 2 คน หลาน 3 คน ขณะนี้ลูกสาวของป้าพริ้ง 1 คน ลูกชาย 2 คน และลูกสะไภ้ 2 คน ไปทำงานโ Rodríguez งานที่กรุงเทพฯ

ป้าพริ้งเล่าให้ฟังว่า ลูกชายคนโตเคยเดินทางไปทำงานประเทศไต้หวัน ช่วงปี 2542 ต่อมาไม่นานลูกชายก็เดินทางไปทำงานที่ประเทศไทยอีกครั้ง ช่วงที่ลูกชายไปทำงานประเทศไต้หวัน ต้องยืมเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 150,000 บาท แต่โชคดีที่ไปลงต่างประเทศได้ทำงานเลย ส่งเงินกลับมาบ้านเดือนละ 23,000-25,000 ลูกชายทำงานอยู่ 2 ปี ก็หมดสัญญาจ้าง แต่เนื่องจากต้องกู้ยืมไปทำงานต่างประเทศถึง 150,000 บาท รวมทั้งดอกเบี้ยอีก ร้อยละ 4 บาทต่อเดือน เงินเดือนที่ส่งมาแต่ละเดือนจะนำไปใช้หนี้เป็นหลัก นำมาใช้จ่ายในครอบครัวบ้าง เหลือฝากธนาคารอีกเล็กน้อย เมื่อลูกชายเดินทางกลับจากไต้หวันจึงมีเงินเหลือเก็บประมาณ 100,000 บาท เงินส่วนนี้ได้นำไปซื้อที่นา ซื้อรถโนเนะ ซื้อรถจักรยานยนต์ เงินจึงหมด หลังจากลูกชายกลับมาอยู่บ้านได้ 6 เดือน ก็ทำเรื่องเพื่อไปจะไปทำงานที่ประเทศไทยอีกครั้ง คราวนี้เขาให้วางเงิน 90,000 บาท แต่เนื่องจากเงินไม่พอจึงตัดสินใจไม่ไปทำงานประเทศอีกครั้ง คงเหลือเงิน 60,000 บาท จึงหักไว้ 6,000 บาท ให้ลูกชายไปทำงานประเทศไต้หวัน

ในช่วงเวลาที่ลูกชายไปทำงานประเทศไต้หวัน ลูกชายของป้าพริ้งก็เดินทางไปทำงานที่ประเทศไทยอีกครั้ง เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมด 105,000 บาท แต่ไปทำงานได้เพียงแค่ 2 สัปดาห์ก็เดินทางกลับ โดยอ้างว่าสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง หลังจากที่กลับมาอยู่บ้านไม่นาน ลูกสาวกับลูกชายก็ทะเลกัน ลูกชายขอโอกาสแก้ตัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศอีกครั้ง ซึ่งทุกคนก็ให้โอกาส

ลูกชายของป้าพริ้งเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นครั้งที่ 2 ที่ประเทศสิงคโปร์ เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทั้งหมด 95,000 บาท การไปทำงานครั้งนี้ก็ไม่ประสบผลสำเร็จอีก ลูกชายไปทำงานได้เพียง 6 เดือนก็กลับมา เพราะรายได้ไม่ดี ส่งเงินกลับบ้านเพียงเดือนละ 3,000 – 4,000 บาท รายได้แต่ละเดือนไม่พอแม้แต่จะจ่ายค่าดอกเบี้ย

ปัญหานี้สินของครอบครัว ทั้งหนี้เก่าหนี้ใหม่ ทำให้สถานการณ์ในครอบครัวตึงเครียด ลูกสาวกับลูกชายก็ทะเลเบาะแວ้งกันทุกวันจนในที่สุดก็ตัดสินใจหย่าร้างกัน ป้าพริ้งต้องรับภาระเลี้ยงหลาน ภาระนี้สินของครอบครัวก็เพิ่มพูนขึ้น ทุกคนก็เครียด ป้าพริ้งก็เครียด หลังจากนั้นจึงได้มีการปรึกษาหารือกัน และหาทางแก้ไขปัญหาโดยการส่งลูกสาวที่เพิ่งหย่าร้างกับสามี ลูกชาย 2 คน และลูกสะใภ้ 2 คนไปทำงานโรงงานที่กรุงเทพฯ เพื่อหาเงินมาใช้หนี้ เพราะถ้าทำงานอยู่ที่บ้านคงได้เงินไม่เพียงพอใช้หนี้ ลูกสาว 1 คน และหลานอีก 3 คนจึงกลายเป็นภาระของป้าพริ้ง

สถานการณ์ช่วงนั้นแย่มาก แต่โชคดีที่เจ้าหนี้เป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันและเป็นคนใจดี ด้วย ถ้าเดือนไหนหาเงินไม่ทันก็สามารถต่อรองได้ ปกติเจ้าหนี้จะให้ส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยทุกๆ เดือน แต่ถ้าเดือนไหนไม่มีเงินๆ ก็จะให้จ่ายเฉพาะดอกเบี้ย ช่วงที่มีหนี้สินก็ต้องใช้เงินอย่างประหยัดที่สุด เงินที่ลูกๆ ส่งมานอกจากจะใช้หนี้แล้วก็จะแบ่งไว้ใช้จ่ายในครอบครัวเล็กๆ น้อยๆ ป้าพริ้งต้องหารายได้เสริม โดยการทำกิจกรรมเดียวๆ เช่น เวลาว่างก็ทอผ้าไหมขาย เพื่อให้มีเงินพอใช้จ่ายในแต่ละวัน ป้าพริ้งบอกว่าถ้าจะให้รวมเงินที่ยืมไปทำงานต่างประเทศ และดอกเบี้ยทั้งหมดสามารถซื้อรถยนต์ได้ 1 คัน

นอกจากปัญหานี้สินแล้วป้าพริ้งยังมีปัญหาในการเลี้ยงลูกเลี้ยงหลานอีก ต้องดูแลลูกและหลานวัยรุ่น 2 คน เด็กที่ยังเล็กๆ อีก 2 คน การเลี้ยงหลานที่ยังเล็กจะมีปัญหารื่องการซักผ้า เพราะไม่มีเครื่องซักผ้า ล้วนการเลี้ยงเด็กวัยรุ่นจะมีปัญหารื่องการเรียน เรื่องค่าใช้จ่ายในการเรียน ส่วนเรื่องอาหารการกินไม่ค่อยมีปัญหาเพราะกินอยู่แบบง่ายๆ เมื่อถามป้าพริ้งว่า ห่วงไรมากกว่าอะไรระหว่างหลานชายและลูกสาวที่กำลังเป็นวัยรุ่นเหมือนกัน ป้าพริ้งบอกว่า ห่วงหลานชายมากกว่า เพราะพักอยู่หอพัก กลัวจะมีอันตราย กลัวหลานติดยาเสพติด ทะเลวิวาท ยกพวกติกัน กลัวจะลูกม่า ส่วนเรื่องการคบเพื่อน การมีแฟน ก็ห่วงเหมือนกัน จะนั่งช่วยที่หลานชายอยู่หอพัก ก็จะแอบไปหาหลานสักดาหรือครั้ง แต่ไม่บอกว่าจะไปวันไหน เพื่อจะได้รู้ว่าหลานชายมีพฤติกรรมอย่างไร

ถึงแม้ว่าป้าพริ้งจะติดตามพฤติกรรมของหลานชายอย่างใกล้ชิดแต่ก็เกิดปัญหานี้ขึ้นได้ทางโรงเรียนบอกว่าหลานชายจะต้องลูกพักการเรียน เพราะขาดเรียนบ่อย ปัญหานี้ทำให้ป้าพริ้งคิดหนัก เสียใจที่หลานชายทำตัวไม่ดี ป้าพริ้งต้องไปต่อรองกับทางโรงเรียนเพื่อให้ หลานชายได้เรียนต่อ ทางโรงเรียนก็ยอม ป้าพริ้งจึงกลับมาคุยกับหลานชาย ขอร้องให้กลับไปเรียนในที่สุด หลานชายก็ยอมกลับไปเรียน ป้าพริ้งบอกว่าทุกวันนี้หลานชายเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ช่วงนี้กำลังฝึกงานและป้าพริ้งก็อนุญาตให้ไปอยู่หอพักอีกครั้ง

ปัจจุบันครอบครัวของป้าพริ้งหมดภาระเรื่องหนี้สินแล้ว เพราะลูกๆ ที่ทำงานอยู่กรุงเทพฯ ส่งเงินมาใช้หนี้ให้ แต่ป้าพริ้งก็ยังต้องรับภาระดูแลลูกสาวคนเล็กและหลานๆ เนื่องจากลูกยังทำงานอยู่ที่กรุงเทพ เมื่อถามป้าพริ้งว่าถ้าหลานชายอยากไปทำงานต่างประเทศจะให้ไปหรือไม่ ป้า

พริ้งบอกว่า ถ้าหากอยากรีบไปได้ แต่ต้องให้เรียนจบก่อน อายุน้อยก็ให้มีอายุครบ 25 ปี เพราะเป็นผู้ใหญ่แล้ว รับผิดชอบตัวเองได้แล้ว มีความรู้ คงจะเอาตัวรอดได้

เมื่อสามปีพริ้งว่า ต้องการให้ลูกไปทำงานต่างประเทศอีกหรือไม่ ป้าพริ้งบอกว่า เมื่อเห็นคนอื่นไปแล้วมีรายได้ดี ตั้งตัวได้ก็อยากให้ไป เพราะอยากรีบๆ ก็ให้ลูกๆ มีครอบครัวเป็นของตัวเอง มีบ้านเป็นของตัวเอง มีอาชีพหลัก มีความมั่นคง แต่การไปทำงานต่างประเทศ อยากให้ไปทั้งสามีและภรรยา จะได้ดูแลกันได้ ไม่ต้องแยกกันอยู่ จะได้ไม่มีปัญหาด้านอื่นๆ ตามมา แต่ลูกๆ ไม่มีใครอยากไปทำงานต่างประเทศเลย คงเป็นเพราะความยุ่งยากที่ผ่านมา หรืออาจเป็นเพราะทุกวันนี้ทุกคนก็มีงานทำและมีรายได้ดีอยู่แล้ว

กรณีศึกษาที่ 4

สตรีที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ

อ้วน (นามสมมุติ) พึ่งจะเดินทางกลับจากการไปทำงานที่ประเทศไไต้หวันได้เพียงไม่กี่วัน เพราะหมดสัญญาจ้าง และเชือกกำลังห้อง บ้านที่อ้วนอาศัยอยู่ทุกวันนี้เป็นครอบครัวใหญ่มีสมาชิกทั้งหมด 15 คน พี่สาวคนโตและพี่เบย์ทำงานอยู่ที่ประเทศเกาหลี พี่เบย์อีกคนและสามีของอ้วนทำงานอยู่ประเทศไทยไไต้หวัน ส่วนน้องสาวและน้องเบย์ทำงานอยู่กรุงเทพฯ อ้าวพหลักษของครอบครัวก่อนที่จะเดินทางไปทำงานต่างประเทศคืออาชีพเกย์特 ครอบครัวของอ้วนเป็นครอบครัวที่มีฐานะดีครอบครัวหนึ่งของหมู่บ้าน คนในครอบครัวค่อนข้างอยู่อย่างมีความสุข แต่เนื่องจากคนในหมู่บ้านนิยมเดินทางไปทำงานต่างประเทศ อ้วนและคนวัยแรงงานในครอบครัวอีก 4 คน จึงตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศด้วย

อ้วนเดินทางไปทำงานต่างประเทศแบบลูกต้องตามกฎหมาย งานที่ทำคืองานเย็บผ้า มีรายได้ส่งกลับบ้านเดือนละ 12,000 – 13,000 บาท การใช้ชีวิตในแต่ละวันจะมีที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ เช่น เล่าให้ฟังว่า ต้องทำงานวันละ 8 ชั่วโมง ในหนึ่งสัปดาห์จะมีวันหยุดให้ 1 วัน ตอนเข้าตีนเข็มมาก็อาบน้ำ ทานข้าว แล้วก็ไปทำงาน พอดีกับ บางครั้งก็ออกไปซื้อของ ไปหาซื้ออาหาร ถ้าไม่มีอะไรทำ ก็ซักผ้า นอนดูทีวี คุยกับเพื่อนฝูง แต่ถ้าวันไหนงานรุ่ง นายจ้างก็จะให้ทำงานล่วงเวลา และถ้านายจ้างสั่งให้ทำก็ต้องทำไม่มีลิทธิ์โดยแบ่งๆ กัน ทั้งสิ้น ในวันหยุดก็จะไปเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ไปซื้อของไปหาสามี ไปเที่ยวกับสามี ไปเที่ยวกับเพื่อนๆ เอาอาหารไปรับประทานร่วมกันตามสวนสาธารณะ ตกเย็นก็เข้าที่พัก และเตรียมตัวสำหรับการทำงานในวันต่อไป แต่ถ้าไม่อยากไปไหนในวันหยุด ก็จะอยู่ที่หอพัก ซักผ้า นอนดูทีวี คุยกับเพื่อน อ้วนบอกว่าเคยไปหาเสียงช่วยนายจ้างด้วย เพราะ นายจ้างเป็นนักการเมือง

อ้วนเล่าถึงประสบการณ์ในการไปทำงานต่างประเทศให้ฟังว่า ในช่วง 2 เดือนแรกของการทำงาน จะไม่มีใครได้รับเงินเดือน ต้องรอจนกว่าจะถึงเดือนที่ 3 จึงจะได้รับเงินเดือน ส่วนค่าแรงของ 2 เดือนแรกที่ทำงานผ่านนายจ้างจะหักไว้เป็นค่าประกัน (เรียกในหมู่แรงงานว่า “เงินกันหนี”) และจะได้รับคืนเมื่อทำงานครบสัญญาจ้างแล้ว หากแรงงานคนไหนหนีออกจากโรงงานไป ก่อนครบสัญญาจ้าง (เรียกว่าหนี TAX) จะไม่ได้รับเงินส่วนนี้คืน ขณะนี้ในช่วงสองเดือนแรกจึงเป็นช่วงที่ทราบใจมากที่สุด สนใจไม่มีใช่ หนี้สินที่บ้านก็พอกพูนขึ้น ทำให้เครียด ต้องนอนร้องไห้ คนที่ไปอยู่ใหม่นอนร้องไห้กันทุกคน เพราะความเหงา คิดถึงบ้าน กังวลใจเรื่องหนี้สิน ไม่คุ้นเคยกับ

สถานที่เพื่อนก็ยังไม่มี จะพูดคุยกับใครฟังก็ไม่ได้ จะโทรศัพท์กลับบ้านก็ยังไม่มีเงิน อ้วนบวกกว่าไม่มีอะไรเด็กกับอดทน มีหลายคนที่ไม่เคยอยู่ในสภาพแบบนี้ ทันไม่ได้ต้องตัดสินใจกลับบ้าน

ช่วงแรกๆ ที่ไปทำงานอยู่ที่ใต้หวัน ต้องประยัดค่าใช้จ่ายที่สุด อาหารก็ต้องรับประทานของที่โรงงานจัดหาให้ จะไปซื้อกินเองก็ไม่มีเงิน เพราะยังไม่ได้รับเงินเดือน อาหารก็แพง อย่างซื้ออะไร์ก์ไม่ถูก้าซื้อ อาหารที่ทางโรงงานจัดให้ถึงแม่จะไม่อร่อยก็ต้องทานไปก่อน เพราะไม่มีทางเลือก แต่พอผ่านไปสักระยะเวลาหนึ่ง ได้รับเงินเดือน เริ่มมีเงินใช้ มีเงินส่งกลับไปใช้หนี้ที่บ้าน หนี้สินก็เริ่มเบาบางลง เริ่มรู้จักเพื่อนฝูง ถ้าเบื้องอาหารที่โรงงานจัดให้ก็สามารถหาซื้อมารับประทานเอง อย่างซื้ออะไร์ก์ซื้อ จิตใจก็สบายขึ้น มีความสุขขึ้น

เรื่องการทำงานไม่มีใครได้ทำงานสาย ทุกคนทำงานหนักเหมือนกัน แต่ก็ต้องอดทน และที่ทันได้ก็ เพราะเงิน อ้วนบวกกว่าความหวังของการไปทำงานต่างประเทศก็คือ ต้องการหาเงินให้ได้มากที่สุด เพราะโอกาสแบบนี้หาไม่ได้ในเมืองไทย

ปัญหาต่างๆ ที่อ้วนประสบมาจากการไปทำงานต่างประเทศ ปัญหาใหญ่สุดคือ ปัญหานี้สินที่กู้ยืมมาเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กิดแต่เพียงว่า เมื่อไหร่จะใช้หนี้สินหมด กลัวใช้หนี้ไม่ทัน กิดทุกวันจนทำให้สุขภาพจิตย่ำแย่ แต่สถานการณ์ในขณะนี้ต้องอดทนให้มากที่สุด ต้องพยายามทำใจยอมรับความจริงแล้วสู้ต่อไป แต่ถ้าเครียดมากๆ ก็ระบายกับเพื่อนๆ ที่ทำงานด้วยกัน จะทำให้จิตใจสบายขึ้นมาบ้าง เพราะทุกคนก็จะมีปัญหาคล้ายๆ กัน พอกุยกันก็จะเข้าใจกัน

ปัญหารื่องการเรียนรู้งาน การฝึกงานในระยะ 3 เดือนแรก มีความกังวลใจ เพราะความไม่เข้าใจงาน กฎของโรงงานก็คือ ถ้า 3 เดือนไม่ผ่านทดลองงานก็ต้องถูกส่งตัวกลับ แต่อ้วนบวกกว่า โชคดีที่เธอเรียนรู้งานได้เร็ว ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ง่าย ถ้าไม่เข้าใจก็จะถามคนงานที่เป็นคนไทยด้วยกัน และด้วยความที่เธอเป็นคนที่กล้าพูดกล้าถาม บางครั้งถ้าไม่เข้าใจก็จะถามลาม มีหลายคนที่เรียนรู้งานได้ชา ไม่เข้าใจงาน อาจจะถูกด่าบ้าง บางคนถูกหักเงินเดือน บางคนพ้อเจอเพื่อนร่วมงานที่แสดงความไม่เป็นมิตรก็ไม่กล้าถาม ไม่กล้าคุย จึงทำให้เรียนรู้ได้ชา เพราะฉะนั้นในช่วง 3 เดือนแรก จะต้องเรียนรู้งานให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาในการทำงาน

ความกังวลเรื่องการตรวจโรค ที่โรงงานจะมีการตรวจโรคทุกๆ 6 เดือน ถ้าตรวจพบว่ามีโรคร้ายก็จะต้องถูกส่งตัวกลับบ้าน ยกเว้นโรคพยาธิที่ต้องตรวจถึง 3 ครั้ง ถ้าตรวจพบครั้งแรกไม่เป็นไร เขาจะเอายาถ่ายพยาธิมาให้ทาน ถ้าพบครั้งที่ 2 ก็ให้ทานยาอีก แต่ถ้ายังพบเป็นครั้งที่ 3 จะถูกส่งตัวกลับทันที ทำให้ต้องระมัดระวังสุขภาพของตัวเอง

ต้องรักษาภูริระเบียบในการทำงานอย่างเคร่งครัด บางครั้งก็เครียด มีความกดดัน ไม่มีความเป็นอิสระ ถ้าไม่ทำตามกฎก็จะถูกส่งตัวกลับบ้าน แต่ก่อนที่จะส่งตัวกลับเขาต้องให้โอกาสถึง 3

ครั้งถ้าทำผิดครั้งแรกจะเตือนก่อน ถ้ามีครั้งที่ 2 จะปรับ แต่ถ้ายังมีครั้งที่ 3 จะส่งกลับหันที เพราะฉะนั้นต้องระมัดระวังอย่าทำผิดกฎหมายของโรงงานจะได้ไม่มีปัญหา

เรื่องอาหารการกิน อ้วนบอกว่ามีปัญหาพอสมควร อาหารที่ทางโรงงานจัดหาให้ไม่อร่อย ไม่มีคุณภาพ ขนมปังก็แข็ง บางครั้งก็อ่อนห่วงสำเร็จรูปมาให้รับประทานในตอนเช้าก่อนไปทำงาน ทำให้หิวจ่าย เหนื่อยจ่าย ส่งผลให้เกิดความเครียดเพราอาหารไม่ถูกปาก จะไปทานอาหารข้างนอกโรงงานก็แพง ยิ่งเป็นช่วงแรกๆ ที่ไปทำงานยิ่งต้องอดทน อาหารไม่อร่อยเพียงใดก็ต้องทน เพราะไม่มีเงินไปซื้อกินข้างนอก แต่พ่ออยู่ไปนานๆ พอนอนสินเริ่มเบาบาง มีเพื่อนฝูงมากันบ้าน บางครั้งเพื่อนฝูงก็พาไปเลี้ยงอาหาร เพราะทันนั้นจะมีร้านอาหารไทยอยู่บริการ หรือบางครั้งก็ซื้อมารับประทานเอง อยากทานอะไรก็ทาน แต่ราคาอาหารค่อนข้างแพงจะซื้อบ่อยๆ ไม่ได้ เพราะจะส่งผลให้มีเงินส่งกลับบ้านน้อยลง บ้านคนไม่ได้ซื้อมา กินเพียงคนเดียวแต่พาเพื่อนฝูงไปกินด้วย พอมีแฟ้มก็ต้องพาไปเที่ยว พาไปทานอาหาร จังงานสังสรรค์ ร้อง卡拉โอเกะ แฉมมีโรงรามในราคานไทยให้เข้าอนด้วย จึงทำให้ลื้นเปลืองมากกว่าปกติ นี่คือเหตุผลที่หลายคนไปทำงานต่างประเทศแล้ว ไม่มีเงินเหลือเก็บกลับมาบ้าน

ปัญหาอุดกบังคับให้อยู่ในกฎหมายท่องเทือนกันไป ทำให้เครียด จะทำอะไรมีไม่ได้ ไม่ว่าจะไปไหนต้องเข้าที่พักก่อน 4 ทุ่ม ห้ามพาผู้ชายเข้าห้องพัก ห้ามทุกอย่าง ถ้าฝ่าฝืนกฎหมายก็จะถูกปรับ แต่ถ้าฝืนกฎหมาย จะถูกส่งตัวกลับหันที แต่ถ้าจะมองในด้านดี การที่มีกฎหมายเบี่ยงเบี้ยนเครื่องรักกึ่งส่งผลในทางที่ดี คือ ทำให้มีระเบียบวินัย ไม่มั่ว และเก็บเงินได้ เพราะไม่ค่อยได้เที่ยวอย่างอิสระ ยิ่งช่วงที่โรคระบาด จึงมีกฎหมายออกหอพัก ไม่ต้องติดต่อกับใคร ห้ามคุยกัน ห้ามติดต่อกับผู้ชาย ถ้าใครออกหอพักจะถูกหักเงินเดือน 2,000 บาท ฉะนั้นช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่เปลืองค่าโทรศัพท์มากที่สุด แต่จะประหยัดค่าอาหาร ช่วงนี้อ้วนจึงไม่ได้เจอกับสามีเลย เชื่อบอกว่าตลาดระยะเวลาที่เชือดอยู่ที่นั่นเชือดจะเจอกับสามีได้เฉพาะในวันหยุดเท่านั้น และต้องใช้ระยะเวลาถึง 1 ชั่วโมงในการเดินทางไปหาสามีจึงจะได้พบกัน แต่อ้วนก็ยังโชคดีที่อย่างน้อยก็ยังมีสามีอยู่ใกล้ๆ ถึงแม้จะได้พบกันสักคราห์ละ 1 ครั้งก็ยังดี

ปัญหาเงินเดือนน้อย ไม่ได้เงินเดือนตามสัญญาที่ให้ไว ช่วงไหนงานเร่งก็จะถูกบังคับให้ทำงานล่วงเวลา ส่วนค่าแรงในการทำงานล่วงเวลานายจ้างจะให้เท่าที่เขาพอใจจะให้ ไม่ได้หมายความว่าครการทำมากได้มาก บางครั้งถูกโภค่าแรง นายจ้างทำเป็นลีมค่าแรง เช่น คนงานทำงานในวันหยุดซึ่งก็ควรจะได้ค่าแรงในวันนั้นด้วย แต่นายจ้างบอกว่าเราไม่ได้ทำงานในวันนั้นและไม่ยอมจ่ายค่าแรงให้ หรือในวันหยุดเทศกาลต่างๆ ก็ไม่เคยได้หยุดพัก เพราะเขาจะให้มาทำงานชดเชยทุกครั้ง ปัญหาเหล่านี้ทุกคนเจอนกันหมด ไม่ใหมากแต่ก็ทำอะไรมีได้ ไม่มีทางแก้ไข หมดกำลังใจ และอ้วนยังบอกอีกว่าไม่มีหน่วยงานใดกล้าเข้ามายุ่งเกี่ยวกับนายจ้างของเธอด้วย เพราะเขาเป็นนัก

การเมือง มีอำนาจ ทางออกแรงงานที่ทำงานด้วยกันคือ การพูดคุยระนาบความอึดอัดใจสู่กันฟังเท่านั้น เพื่อให้ค้ายเครียดจะได้มีกำลังใจลูกขึ้นมาสู้ต่อ

การทำงานที่ต่างประเทศถ้านายจ้างสั่งให้ทำอะไรต้องทำໄได้ทุกอย่าง ไม่มีคำว่าทำไม่ได้ ถึงแม้จะรู้ว่าลูกເອරັດເອນເປີຍບໍ່ໄງ້ຕ້ອງຍອມ เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ຈຶ່ງສ່ວນຜົດຕ່າງໆໄດ້ຂອງເຮືອແລະຂອງທຸກຄົນ ເພຣະທຳໃຫ້ມີຮາຍໄດ້ນ້ອຍ ປຸລດເປົ້າໂຈນທີ່ລິນໄດ້ຫ້າ ກວ່າຈະເປັນອີສະກີ່ໜົມຄລັງຢາ້ງພອດ ດີ ທຳໃຫ້ມີເງິນເກີນນ້ອຍ ເຮັບອົກວ່ານອກຈາກນາຍຈ້າງຈະໂກງຄ່າແຮງແລ້ວຍັ້ງທີ່ເໜີຍວ້າຍ້າຍ ອາຫາຣີ່ນາຍຈ້າງຮັບປະກາດ ຄ້າໄກລ້າຈະເສີຍຖື່ງຈະນຳມາໃຫ້ຄົນງານຮັບປະກາດ ແລະໃນໜ່ວງເທິກາລຽງຈິນ ທີ່ອື່ນເບາຈະໄດ້ຮັບເຈີນໂບນັສຄນລະຫລາຍພັນນາທ ແຕ່ທີ່ໂຮງງານຂອງເຮືອໄມ້ໄກໄດ້ອະໄຣເລຍ

ປັ້ງຫາຄວາມເຄີຍດ່າຍອຍ່າງທີ່ເກີດຂຶ້ນ ທີ່ຕັ້ງຫອດແລະເພື່ອນຮ່ວມງານອີກຫລາຍຄົນທີ່ຍູ້ທີ່ນັ້ນ ຕ້ອງຕົກອູ້ໃນສປາພຈໍາຍອມແຕ່ກີ່ຕ້ອງອດທນ ບາງຄນເພີ່ມປັ້ງຫາຫັນກີ່ກວ່າເຮອອີກ ອາຫາກຂອງພວກເຮອົກີ້ອີກ ກາຣະນາຍຄວາມຄັບຂຶ້ນໃຈສູ່ກັນຝຶ່ງເພື່ອໃຫ້ຄັຍເຄີຍດ ຢ້ອໄມ້ກີ່ໂທຣັສັກລົມນາບ້ານ ໂທຣັສັກລົມສາມີ ຜົ່ນກີ່ທຳໃຫ້ສັບຍາໃຈຂຶ້ນແລະທຳນາຍຕ່ອໄປໄດ້

ຜູ້ຫຼັງທີ່ເດີນທາງໄປທຳນາຍປະເທດໄດ້ຫວັນຈະເປັນທີ່ຈັບຕາມອອງຂອງຜູ້ຫຍາຍທີ່ນັ້ນກັນທີ່ທັງ ຜູ້ຫຍາຍໄທຍແລະຜູ້ຫຍາຍໄດ້ຫວັນ ເນື່ອຈາກຄວາມທ່າງເຫັນກັນກຣຽກທີ່ນັ້ນ ແລະຜູ້ຫຍາຍເຫັນນີ້ທີ່ທຳນາຍອູ້ຕ່າງປະເທດເປັນເວລານານ ມີເງິນມາກ ມີເພື່ອນມາກ ແລະຄຸ້ນເຄຍກັນສານທີ່ເປັນຍ່າງດີ ສ່ວນຜູ້ຫຼັງທີ່ຈາກສາມີມານານ ຮ້ອບງານເປົ້າໄປທຳນາຍໃໝ່ ກຳລັງຕ້ອງການເພື່ອນ ຕ້ອງການທີ່ເປົ້າ ພອພບເຈັກນັບອ່ຍໆ ມີຄວາມໄກລ້ສືດັກນ ຮ້ອອາຈານເປັນພະຍານຈຳເປັນເຮືອງເຈີນ ເຮືອງການ ເຮືອງທີ່ພັກ ພອມືກນຫຍິນຢືນສິ່ງດົງ ໃຫ້ຈຶ່ງເກີດຄວາມຮັກຂຶ້ນ ບາງຄນກີ່ຮັກກັນຈົງຈາ ບາງຄນກີ່ຮັກກັນເຂົາພະໜ່ວງທີ່ທຳນາຍອູ້ຕ່າງປະເທດ ພອກລັບມາເມື່ອໄທຍກີ່ເລີກກັນ ເຫຼຸກຮົມນີ້ເກີດຂຶ້ນໄດ້ກັບຜູ້ຫຼັງທີ່ເກີດກັນທຸກຄົນ ໄມວ່າຈະໂສດຫຼືໄມ້ໂສດ ນິສ້ຍດີ ຮ້ອອິນສັບໄມ້ດີ ສັງຄນທີ່ນັ້ນ ໄມມີການນິນທາກັນ ໄກຮອຍາກທ່ານໄຣກີ່ທຳ ປັ້ງຫາກາມມື້ງທີ່ຕ່າງປະເທດຈຶ່ງເກີດຂຶ້ນໄດ້ຈ່າຍ

ຂະໜົນນີ້ຂ່າວກຳລັງຕັ້ງຄຣກ ແຮງງານຫຼັງຕ່າງໆ ຄ້າຕັ້ງຄຣກຈະຕ້ອງລູກສ່ວນກັບມາ ຍກເວັນກຣົມທີ່ໄກລ້ຈະໜົມຄລັງຢາ້ງ ຄື່ອ ໃນຊ່ວງ 6 ເດືອນກ່ອນໜົມຄລັງຢາ້ງເຫັນໄກ້ກັບມາຄລອດທີ່ນັ້ນ

กรณีศึกษาที่ 5

เยาวชนที่พ่อ แม่ไปทำงานต่างประเทศ

น้องมะปรางอายุเพียง 17 ปี ปัจจุบันกำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ครอบครัวของมะปรางมีห้าหมัด 5 คน คือ พ่อ แม่ พี่สาว น้องสาว และมะปราง บ้านที่อาศัยอยู่ก่อนที่พ่อแม่และ พี่สาวจะไปทำงานต่างประเทศมีสภาพไม่ค่อยมั่นคง แต่ทุกวันนี้มีสภาพมั่นคงมากขึ้น ช่วงที่พ่อแม่และพี่สาวไปทำงานต่างประเทศ มะปรางและน้องสาวจะอยู่กันเองตามลำพัง และเรียนหนังสือทั้ง 2 คน ก่อนที่พ่อแม่จะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ แม่ของมะปรางจะทำงานขาย ส่วนพ่อที่ทำการเกษตรรายได้ก็พออยู่ได้ไม่มีหนี้สิน พ่อแม่ก็ทำมาหากินไปเรื่อยๆ ส่วนลูกก็ไปเรียนหนังสือ ถ้ามีเวลาว่างก็จะช่วยงานพ่อแม่บ้าง

มะปรางบอกว่าการไปทำงานต่างประเทศของพ่อแม่และพี่สาวก็มีผลดี คือ มีบ้าน มีรถ มีเงินเรียนหนังสือ มีเงินใช้ และการที่ต้องรับผิดชอบอะไรหลายอย่างแทนพ่อแม่ทำให้เธอ้มีความคิดเป็นผู้ใหญ่ มีความรับผิดชอบมากขึ้น แก้ไขปัญหาด้วยตัวเองได้ ตัดสินใจเองได้ เนื่องที่พ่อแม่ส่งมา มะปรางก็สามารถจัดสรรการเงินได้ รู้จักเก็บออม แต่ไม่ได้หมายความว่ามะปรางไม่พบปัญหาใดๆ เลย ระหว่างที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศ การอยู่ตามลำพังกับน้อง ทำให้พบปัญหาหลายอย่าง คือ

ปัญหาด้วยความอบอุ่น เป็นปัญหาที่เธอพบเป็นอันดับแรก เธอต้องแยกกันอยู่กับน้อง มะปรางอยู่กับญาติในตัวเมือง ส่วนน้องอยู่กับญาติในหมู่บ้าน เพราะยังเรียนชั้นประถมศึกษา ช่วงที่ต้องแยกกันอยู่ทำให้คิดถึงกันมาก คิดถึงพ่อแม่ เพราะทราบว่าพ่อแม่ต่อกันอยู่ต่างประเทศหลายเดือน เพราะเดินทางไปทำงานแบบผิดกฎหมาย คิดถึงพี่สาว และคิดถึงน้องสาว ที่โรงเรียนก็ไปเข้าเรียนใหม่ ยังไม่คุ้นเคยกับสถานที่ ยังไม่รู้จักใครเลย ปรับตัวยังไม่ได้ ติดต่อพ่อแม่ก็ไม่ได้รู้จะติดต่ออย่างไร ไม่กล้าปรึกษาใคร ช่วงนั้นจะเครียด เหมือนลืมเรียนไม่รู้เรื่อง การเรียนตกต่ำ แต่ก็เป็นเพียงแค่ช่วงระยะเวลาสั้นๆ ท่านนั้น พยายามฟังฟังไปทุกอย่างกีเริ่มดีขึ้นเมื่อเธอเริ่มคุ้นเคยกับสถานที่เรียน เริ่มมีเพื่อนใหม่ พ่อแม่ก็มีงานทำและสามารถติดต่อได้แล้ว

ปัญหาความเหงา มะปรางบอกว่าก็มีบ้างที่รู้สึกเหงาๆ เวลาที่ต้องอยู่คนเดียว คิดฟังซ่าน วิธีแก้ความเหงาก็คือ ร้องไห้ เขียนบันทึก นอนฟังเพลง นอนหลับ หรือพูดคุยกับเพื่อน ทำให้คลายเหงาลงได้บ้าง

ปัญหาการเรียน ถ้ามะปรางมีปัญหาความเครียด จะส่งผลต่อการเรียนของเธอทันที ส่วนปัญหาอื่นๆ ก็มีบ้าง เช่น เวลาที่ทางโรงเรียนต้องให้ผู้ปกครองลงลายมือชื่อรับรองเรื่องต่างๆ มะปรางก็จะปลอมลายมือชื่อพ่อแม่ทุกครั้ง จนกระทั่งน้องสาวเข้าไปเรียน โรงเรียนเดียวกันมะปรางก็ต้องปลอมลายมือชื่อของพ่อแม่ให้น้องด้วย

ปัญหาเรื่องญาติ เนื่องจากพ่อแม่และญาติทางเลาะกัน มะปรางและน้องจึงได้รับ ผลกระทบด้วย ทั้ง 2 คนต้องเป็นที่ร้องรับอารมณ์ของญาติ มะปรางต้องกลับมาอยู่บ้านตามลำพังกับน้องพระรู๊สึกอีด้อดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แรกๆ ก็มีปัญหารือเรื่องที่อยู่อาศัย เพราะไม่มีผู้ให้เช่าอยู่ด้วย พ่อแม่ส่งเงินมาซ้อม เช่นบ้านให้มีสภาพมั่นคงและปลอดภัย แล้วมะปรางก็มาอยู่กับน้อง ปัญหานี้ส่งผลให้มะปรางและน้องเครียดอยู่นานพอสมควรและส่งผลต่อการเรียนของเธอด้วย และทางอกของปัญหานี้ ก็เหมือนเดิม คือ การร้องไห้ เสียงบันทึก ฟังเพลง นอนหลับ โทรศัพท์คุยกับพ่อแม่ หรือไม่ก็คุยกับเพื่อนๆ ที่สนิทกัน เล่าเรื่องให้เพื่อนๆ ฟัง

ปัญหาการลูกนินทา เมื่อวัยรุ่นอยู่กันเองตามลำพังก็เริ่มนีเสียงนินทา ญาติกันนินทา เพื่อนบ้านกันนินทา โดยเฉพาะเรื่องการเที่ยว การคอมเพื่อนชาย การดื่มเหล้า เชือกุกนินทาว่าเป็นเด็กใจแตกใช้เงินฟุ่มเฟือย เพราะไม่มีครอบครัวและตักเตือน พ่อเรื่องนี้มากะทบ ทำให้มะปรางเครียดหนักมากกว่าเดิม เชือโทรศัพท์พ่อแม่ ทำให้พ่อแม่เป็นห่วง เริ่มเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง เชือจึงไปปรึกษาครูスマลาดี หรือไประบายความเครียดกับเพื่อนๆ ที่สนิทกัน หรือไม่ก็ใช้วิธีการเดินๆ แต่ถ้าไม่โหมมาก เชือก็จะไปถามคนที่นินทาเช่าว่า สิงที่พูดไปนั้นมีความจริงเพียงใด ซึ่งวิธินี้ก็ทำให้เชือสนใจขึ้น มะปรางบอกว่าการที่มีคนนินทาเชอด้วยเรื่องต่างๆ นาๆ ก็มีผลดีเหมือนกัน เพราะทำให้เชือเข้มแข็งขึ้น และต้องการเอาชนะจึงไม่ทำในสิ่งที่เขาบ่นนินทา

ปัญหาด้วยปรึกษา มะปรางบอกว่าทุกๆ ปัญหาเชือไม่มีที่ปรึกษา จะปรึกษาพ่อแม่ก็อยู่ไกล สิ่งปลื้องค่าโทรศัพท์ และปรึกษาได้ไม่เต็มที่ มะปรางจึงไม่รู้จะปรึกษาใครดี ญาติกันไม่สามารถเป็นที่ปรึกษาให้เชือได้ มะปรางจึงต้องเลือกวิธีแก้ปัญหาด้วยตัวเอง และปรึกษาครูスマลาดีในบางเรื่อง

ปัญหารือเรื่องน้อง ในช่วงแรกๆ ที่พ่อแม่และพี่สาวไปทำงานต่างประเทศ มะปรางและน้องต้องแยกกันอยู่ ช่วงนี้ทั้ง 2 คน จะคิดถึงกันมาก โดยเฉพาะมะปรางจะห่วงน้องมาก วันหยุดมะปรางจะกลับมาเยี่ยมน้อง เอาเงินที่พ่อแม่ส่งให้มาฝากไว้ที่บ้านญาติสำหรับเป็นค่าเลี้ยงดูน้อง ช่วงนี้เชือทราบว่าบ้านมีเงินกินจนมเพียงวันละ 1 บาท ทำให้สงสารน้อง จึงแอบเอาเงินไว้ให้น้องใช้ส่วนตัว อีก ครั้งละ 500 บาท พอน้องเข้ามาเรียนที่โรงเรียนเดียวกัน และมาอยู่ที่บ้านตามลำพังด้วยกัน มะปรางกลับรู้สึกลำบากใจ เครียด เพราะการเป็นพี่ต้องดูแลน้องให้ดีที่สุด แต่น้องไม่เคยปรึกษาเชือ เลยเวลาไม่มีปัญหา ส่วนใหญ่จะปรึกษากับเพื่อนๆ มากกว่า น้องจะเงียบมาก อาจเป็นเพราะน้องน้อย ใจเรื่องเงิน เพราะพ่อแม่จะให้มะปรางเป็นผู้ดูแลเรื่องการเงินทั้งหมดว่าจะใช้จ่ายอะไร เท่าไหร่ โดยที่น้องไม่ได้ร่วมรับผิดชอบด้วยซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้น้องน้อยใจและไม่ยอมพูดกับเชือ ปกติก่อนที่พ่อแม่จะไปทำงานต่างประเทศ น้องจะเป็นคนพูดเก่ง ช่วงที่อยู่ด้วยกันตามลำพังบ่อยครั้งที่ทะเลาะกัน ถ้าไม่โหมมากๆ ก็จะขับรถจักรยานยนต์ออกไปข้างนอกด้วยความเร็วสูงเพื่อรับความเครียด พอย้ายเครียดก็จะกลับเข้าบ้าน บางครั้งน้องหนีออกจากบ้านและไปอยู่บ้านญาติ ส่วนมะปรางในฐานะพี่สาวถึงแม้จะโกรธมากเพียงใดเชือก็ต้องออกตามหาบ้านน้องให้เจอ และเป็นฝ่ายอน

จึงก่อนเสมอเพื่อไม่ให้มีปัญหา และอีกอย่างหนึ่งก็คือ ถ้าเกิดอะไรขึ้นพ่อแม่ก็ต้องโทยเชอที่ดูแลน้องไม่ได้ ส่วนเรื่องการเรียนของน้อง มะปรางบอกว่าไม่ได้ยุ่งเกี่ยวเลย เพราะต่างคนต่างเรียน

มะปรางบอกว่า การที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศส่งผลในทางที่ดี เพราะทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่ในความรู้สึกแล้ว ไม่อยากให้พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศ เพราะรู้สึกขาดความอบอุ่น อยากให้พ่อแม่ทำงานหาเงินอยู่ที่บ้านมากกว่า เพราะที่ผ่านมาชีวิตความเป็นอยู่ก็ดีอยู่แล้ว เพียงพอแล้ว ในความคิดของเชอ ในที่สุดมะปรางก็ตัดสินใจโทรศัพท์ไปคุยกับพ่อแม่ ยืนคำาครว่าให้เลือกเอา ระหว่างเงินกับลูกสาว ถ้าเลือกเงินก็ให้อยู่ทำงานต่อ ถ้าเลือกลูกก็ให้กลับมาอยู่บ้าน ในที่สุดพ่อแม่ของมะปรางก็ตัดสินใจกลับบ้าน เหลือเพียงพี่สาวที่ยังทำงานอยู่ต่างประเทศ รวมเวลาที่พ่อแม่ทำงานอยู่ต่างประเทศ 4 ปี

ภาคผนวก 2

การจัดเวทีชุมชน

เวทีชุมชนร่องรอย

ข้อมูลผู้เข้าร่วมกิจกรรม

การจัดเวที A-I-C ครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภากองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานแม่บ้าน อธิบดีผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับการไปทำงานต่างประเทศ บางคนเคยไปทำงานต่างประเทศและได้มามีเป็นผู้นำ ตัวแทนจากกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชน บางคนมีคุณในครอบครัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ส่วนผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ คือแม่บ้านที่มีสามีไปทำงานต่างประเทศ แม่บ้านที่เคยไปทำงานต่างประเทศ พ่อบ้านที่เคยไปทำงานต่างประเทศ ผู้สูงอายุที่มีบุตรหลานไปทำงานต่างประเทศ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน และกลุ่มผู้ที่มีความสนใจและกำลังต้องการไปทำงานต่างประเทศ

สถานที่จัดประชุม

ใช้สถานที่บริเวณวัดร่องรอย บรรยายศรีเมรื่น กว้างขวาง สะดวกสบายและมีอุปกรณ์พร้อมทุกอย่าง รูปแบบการจัดห้องประชุมให้เก้าอี้จัดเป็นรูปวงกลม เอาเสื่อปูในวงกลม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเลือกนั่งตามอัธยาศัย และใช้เป็นที่นั่งพูดคุยกันในการทำกิจกรรมกับกลุ่มย่อย

การแนะนำตัวและนำเสนอโครงการ

การประชุมเริ่มเวลา 09.30 น. หัวหน้าโครงการได้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน และได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโครงการให้ได้รับทราบว่า หมู่บ้านปางลาวและหมู่บ้านร่องรอยมีการเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบหลายเรื่อง โดยเฉพาะสตรีและเด็ก และที่มีวิจัยได้ลงศึกษาข้อมูลมาแล้วในระยะแรก ช่วงต่อไปจะเป็นการศึกษาข้อมูลระยะที่ 2 ของโครงการ คือ การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อตอบสนองผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่มีต่อสตรีและเด็ก เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและจัดทำแผนงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนา ที่มีวิจัยได้เลือกพื้นที่หมู่บ้านปางลาวและหมู่บ้านร่องรอยในการทำวิจัย เพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กัน มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน เป็นเครือญาติกันและมีคนในวัยแรงงานเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งทาง สก. หรือ สำนักงานสนับสนุนการวิจัยซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐบาล ก็ได้เห็นความสำคัญและได้สนับสนุนงบประมาณใน

การวิจัยในครั้งนี้ เงินทั้งหมดที่นำมาพัฒนาคือเงินภาษีของรายรุกคณ จะนั้นจะต้องนำเงินเหล่า นี้มาเพื่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ที่สุด โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการไปทำงานต่างประเทศ

หลังจากกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการ เป็นกิจกรรมแนะนำตัวทั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรม และทีมวิจัยทุกคน โดยวิธีเล่นเกม ใช้กระดาษรูปหัวใจ 3 สี คือ เขียว เหลือง ฟ้า แจกให้คนละ 1 แผ่น พร้อมปากกาเคมี และให้ทุกคนวาดรูปสิ่งที่ชอบมากที่สุดในชีวิตลงในกระดาษด้านซ้าย และวาดรูป สิ่งที่เกลียดที่สุดในชีวิตลงในกระดาษด้านขวา วิทยากรยกตัวอย่างให้ดู ให้ใช้สัญลักษณ์แทนได้ไม่จำกัด เป็นต้องวดให้เหมือน หลังจากนั้นก็ให้ทุกคนพูดถึงสิ่งที่ตัวเองชอบและไม่ชอบพร้อมกับแนะนำชื่อ และแสดงภาพที่วาดให้ทุกคนดูทีละคนจนครบทุกคน บางคนอาจมากไม่ถึงล้าน ไม่ถึงล้านบาท ไม่ถึงล้านบาท ที่ ขาดไปให้คนอื่นดู ซึ่งก็ทำให้บรรยายการในการแนะนำตัวมีความสนุกสนาน ไม่เครียด

พอแนะนำตัวครบทุกคนแล้ววิทยากรให้ข้อคิดจากกิจกรรมว่า การสื่อสารด้วยภาพช่วยให้ เล่าเรื่องราวได้มากกว่าการใช้ตัวหนังสือ คนที่อ่านเขียนไม่ได้ก็สามารถสื่อสารได้ และช่วยสรุป เรื่องความแตกต่างของแต่ละคนว่ามีสิ่งที่ชอบไม่ชอบแตกต่างกันไป แสดงให้เห็นว่าคนเรามีความ แตกต่างทั้งความคิดและประสบการณ์ การจัดเวทีพูดคุยครั้งนี้จะนำความแตกต่างของแต่ละคน มาช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผนเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาการข้ายกที่เกิดขึ้นกับชุมชน หลังจากนั้นให้ นักวิจัยนำเสนอข้อมูลสถานการณ์การข้ายกที่นี่ไปทำงานต่างประเทศ สาเหตุของการข้ายกที่จากการ ศึกษาข้อมูลที่ผ่านมา โดยยังไม่ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อต้องการระดมความคิดเห็นจากที่ ประชุมอีกครั้งหนึ่ง

วิเคราะห์ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบจากการไปทำงานต่างประเทศ

หลังจากนำเสนอสถานการณ์การข้ายกที่นี่ไปทำงานต่างประเทศเสร็จแล้ว วิทยากรแจก กระดาษ A4 ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนพร้อมกับดินสอคนละ 1 แท่ง และได้ตั้งประเด็นคำถามว่า การไปทำงานต่างประเทศส่งผลดีในเรื่องใดบ้าง และส่งผลในด้านใดดีเรื่องใดบ้าง แล้วให้หารูปลง ในกระดาษที่แจกให้ โดยใช้สัญลักษณ์อะไรได้ ไม่ savvy ไม่เป็นไร แต่ให้อธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้ เช่น วัสดุหนึ่งที่วางอยู่บนเตาและกำลังมีไฟลุกโชน หมายถึง การไปทำงานต่างประเทศแล้วถูกต้ม กิจกรรมนี้ใช้เวลาประมาณ 10 - 15 นาที

พอทุกคนวาดรูปเสร็จแล้ว วิทยากรให้แบ่งกลุ่มย่อยเป็น 3 กลุ่ม โดยการนับ 1 - 3 แล้วแยก ข้ายกไปนั่งตามจุดต่างๆ โดยทีมวิจัยจะเข้าแทรกตามกลุ่มต่างๆ เพื่อจดบันทึกประเด็นต่างๆ ในกลุ่ม ย่อยและพยายามเป็นที่ปรึกษาให้แต่ละกลุ่มด้วย เมื่อร่วมกันแล้วให้แต่ละคนพูดถึงผลดีและข้อเสียจาก การไปทำงานต่างประเทศ ตามรูปภาพที่แต่ละคนวาดไว้ ให้สมาชิกในกลุ่มฟังทีละคนจนครบทุกคน แล้วให้รวมรวมความคิดของทุกคน จัดหมวดหมู่แล้วสื่อเป็นภาพหรือสัญลักษณ์ลงไปในกระดาษ

ปรูฟที่แจกให้ โดยมีกติกาว่าห้ามโต้แย้งความคิดของคนอื่น แต่สามารถซักถามข้อสงสัยหรือเพิ่มเติมข้อมูลได้ และให้แต่ละกลุ่มเตรียมคนนำเสนอข้อมูลของกลุ่มตนเองต่อที่ประชุมใหญ่

การนำเสนอข้อมูลผลกระทบของการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

กลุ่มที่ 1

ข้อเสีย

- ลูกหลอก มีหลายหน่วยงาน หลายบริษัทที่มาหลอก ทำให้มีหนี้สิน บางคนลูกหลอกตั้งแต่บังไน่ได้ไปต่างประเทศ เพิ่มภาระหนี้สินให้ครอบครัวมาก many
- ลูกบริษัท หัวหน้างานบีบบังคับให้กลับก่อนกำหนดในสัญญา ไม่ได้เงินคืน ทำให้มีหนี้สิน
- ไม่มีงานทำหรือได้งานทำไม่ดี รายได้น้อย
- ครอบครัวที่อยู่ท่างบ้านใช้จ่ายสูรุ่ยสุร่าย ไม่รู้จักเก็บเงิน

ข้อดี

- ถ้าไม่ลูกหลอก ไปแล้วมีงานทำ รายได้ดีจะส่งผลในทางที่ดี คือ สร้างฐานะได้ สร้างบ้านครอบครัวมีความสุข มีเงินซื้อที่ไว้ที่นาเพิ่ม
- ลูกได้เรียนหนังสือ เรียนในโรงเรียนดีๆ
- พูดเก่งบ้าน มีหน้ามีตา ได้เป็นผู้นำชุมชน ลูกก็ภูมิใจที่มีพ่อแม่เป็นผู้นำ
- นำความรู้จากต่างประเทศมาใช้ในการครอบครัว และสังคมได้
- นำความรู้จากต่างประเทศมาเล่าให้เพื่อนบ้านฟังได้

กลุ่ม 2

ข้อดี

- ได้เงินมาก่อนเจือครอบครัว
- มีเงินสร้างบ้าน ซื้อที่นา
- มีเงินทุนสำหรับการศึกษาของลูก

ข้อเสีย

- ไปแล้วได้งานไม่ดี ได้งานได้เงินเดือนไม่ตรงตามสัญญาจ้าง
- ลูกหลอก พอว่างเงินแล้วไม่ได้ไปต่างประเทศทำให้ติดหนี้
- ลูกนายจ้างบังคับให้ทำงาน ร่างกายอ่อนแอดำ ทำให้คิดมาก คิดถึงบ้าน คิดถึงครอบครัว
- เด็กบางคนเสียคน เพราะขาดความอบอุ่น ตายายให้ความอบอุ่นไม่เพียงพอ
- สามี/ภรรยาไม่เข้าใจกัน ผู้ที่อยู่ท่างบ้านไม่เก็บเงิน กินเหล้า เที่ยว คนที่ไปต่างประเทศทุกๆ ใจ เสียกำลังใจ เพื่อนบ้านหัวเราะเยาะ ไม่เข้าใจว่าคนที่ไปต่างประเทศมีความลำบากเพียงใด

- ก่อนไปต่างประเทศเอาที่น้าไปงานอง พอไนประสนผลสำเร็จ ถูกยึดที่น้า ซึ่งเป็นที่มีรถก พอกลับมาจากต่างประเทศไม่สามารถหาเงินซื้อที่ดินคืนได้ เพราะราคาแพง ถึงซื้อคืนมาได้ก็ไม่ได้ทั้ง หมด

- แรงงานบางคนทำงานอันตราย สารพิษสะสมในร่างกาย กลับมาต้องเสียเงินในการรักษา พยาบาล มี 2 คนเสียชีวิตหลังจากกลับจากอิสราเอล

กลุ่ม 3

ข้อดี

จะคล้ายกับกลุ่มอื่น คือ ได้บ้าน ได้รถ ฐานะดีขึ้น บันจ่ายใช้สอยคล่องตัวขึ้น

ข้อเสีย

- ผลเสียด้านเศรษฐกิจ คือ มีหนี้สาธาร เกิดจากการถูกหลอกซื้อขาย ไม่มีทางปลดหนี้สินได้

- ผลเสียด้านเยาวชน เกิดจากครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น เป็นปัญหาด้านจิตใจ ส่งผลให้เด็กเสียคน บางคนติดยา กล้ายเป็นปัญหาสังคม สุขภาพย่ำแย่ทั้งทางกายและจิตใจ

- ไปแล้วถูกส่งกลับ หนี้สินยังไม่หมด ไม่มีทางปลดหนี้

- ความห่างเหินระหว่างครอบครัว ทำให้คิดถึง เป็นห่วง เหงา

วิทยากรสรุปว่า การไปทำงานต่างประเทศ ส่งผลทั้งด้านดีและด้านไม่ดี แต่จะทำอย่างไรให้ ด้านดีมากกว่าด้านเสีย ทำอย่างไรถึงจะมีเงินจากการไปทำงานต่างประเทศ ไปแล้วมีหนี้มีตา มีชื่อเสียง สังคมยอมรับ ไปแล้วครอบครัวไม่แตกแยก มีความสุข ลูกหลานไม่เสียคน ไม่ติดยาเสพติด วิทยากรให้ข้อคิดว่า ที่ผ่านมาเวลาไม่ปัญหา คนในชุมชนมักจะรอให้รัฐบาลช่วยเหลือหรือรอให้คน อื่นเข้ามาระบายแก่ปัญหา แต่รัฐบาลก็ช่วยได้เป็นบางอย่าง ไม่ได้ช่วยทั้งหมด เพราะรัฐบาลไม่ใช่คนในหมู่บ้าน รัฐบาลไม่ได้เห็นปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง และรัฐบาลต้องแก้ปัญหามากมายให้กับคน ทั้งประเทศ เราในฐานะคนในชุมชนจะรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาเองได้หรือเปล่า ถ้าชุมชนไม่คิดที่จะ แก้ปัญหาองก์คงไม่มีใครเข้ามาแก่ปัญหาให้ได้อย่างแน่นอน

วิเคราะห์ทางออกในการแก้ปัญหาและการเสริมศักยภาพองค์กรชุมชน

วิทยากรให้เล่นเกม “หอยเปลี่ยนฝา” เพื่อสลายกลุ่มเดิมและเตรียมความพร้อมเข้าสู่กิจกรรม ต่อไป หลังจากเล่นเกมวิทยากรตั้งประเด็นคำถามว่า ” เราหากให้การไปทำงานต่างประเทศเป็นอย่างไร ความฝัน หรือภาพที่หวังไว้จากการไปทำงานต่างประเทศควรเป็นอย่างไร ” แล้วให้วัดภาพ ลงในกระดาษ A4 ที่แจกให้ ให้ทุกคนวาดภาพตามที่คิดไว้โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าสิ่งที่คิดนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ จะสามารถแก้ปัญหาได้จริงหรือไม่ กิจกรรมนี้ใช้เวลาประมาณ 15 นาที

พอทุกคนเขียนเสร็จแล้ววิทยากรให้แยกย้ายไปนั่งรวมกับสามชิกกลุ่มเดิม ให้เล่าถึงภาพที่ ตัวเอง ต้องการให้เกิดขึ้นในการไปทำงานต่างประเทศที่จะคนจนครบทุกคน โดยมีกติกาว่าห้ามโต้

ແຢັງຄວາມຄົດຂອງຄນອື່ນ ແຕ່ສາມາຮັດຫຼັກຄາມຂໍ້ອສົງສ້າຍໄດ້ ແລ້ວຮັບຮົມຄວາມຄາດຫວັງຂອງທຸກຄົນໃນກຸລຸ່ມຈັດເປັນໜົມວັດໜູ່ ແລະວາດເປັນພາພທີ່ຮັດຫຼັກຄາມລົງໃນກະຊາຍປຽບທີ່ແຈກໄທ້ ພຣ້ອມກັບເຕີຣີມນໍາເສັນອຕ່ອກກຸລຸ່ມໄຫຍ້

ນໍາເສັນອພາພທີ່ທີ່ອງກາໄທ້ເກີດຈາກກາໄໄປທຳງານຕ່າງປະເທດ

ກຸລຸ່ມ 1

- ອໝາກໃໝ່ການຕັ້ງກຸລຸ່ມໃນຮະດັບໜຸນໜັນ ໂດຍເພີ້ພາຜູ້ທີ່ເຄີຍໄປທຳງານຕ່າງປະເທດ ຜູ້ທີ່ກຳລັງຈະໄປທຳງານຕ່າງປະເທດ ຜູ້ທີ່ມີຄວາມເກີຍວ່າຂອງກັນກາໄໄປທຳງານຕ່າງປະເທດ ອົງການ ອົ່ງໆ ໃນໜຸນໜັນ ໄກຮ່າທີ່ມີປະສົບກາລົມນາກົມໍາເລົາສູກັນຟິ້ງ ພຸດຄຸງກັນ ປຶກພາຫາຮີ້ອ ອົງການ ເກີ້ໄປປັບປຸງຫາຮ່ວມກັນ

- ອໝາກໃໝ່ຄວາມຄຸນເຮື່ອງກາໄໃຊ້ສາຮັມຄືທີ່ຕ່າງປະເທດ ແລະດູແລສຸຂພາພແຮງງານນ້ຳງອຍ່າຍ ກີ່ໃຫ້ຕຽບສຸຂພາທຸກໆ 6 ເດືອນ ແລະພອກລັບນາມເມືອງໄທຍ່ກີ່ຄວາມມີການດູແລສຸຂພາພແຮງງານນ້ຳງອຍ່າຍ ນ້ອຍ 3 ເດືອນຫລັງກຳລັນ

- ໃນສ່ວນຂອງເຍວັນ ອໝາກໃໝ່ສ່າງເສັນມີກິຈການໃຫ້ກັນເຍວັນອ່າງຕ່ອນເນື່ອງເພື່ອລົດປັບປຸງຫາການນ້ຳສຸມຂອງເຍວັນ

- ອໝາກໃໝ່ຮັບປາລສ່າງເສັນອາຊີພທີ່ອຮາຍໄດ້ທີ່ຍັ້ງຍືນ

- ອໝາກໃໝ່ຮັບປາລຈັດຫາເຈີນທຸນຄອກເບີ່ງຕໍ່ໃຫ້ແຮງງານຍືນໄປຕ່າງປະເທດ

- ອໝາກໃໝ່ມີຕັ້ງແຫນຈາກຄົນໃນໜຸນໜັນໃນແຕ່ລະຕຳມລ່ວມກັນການແຮງງານໃນກາຈັດສ່າງຄົນໄປທຳງານຕ່າງປະເທດ

- ອໝາກໃໝ່ແຫລ່ງທຸນປລ່ອຍເຈີນກູ້ໃໝ່ມີຮະບນ ມີຄວາມຈິງໃຈ ໄນເອາເປີຍນ

- ອໝາກໃໝ່ຮັບປູ້ຕ່ອງຮັບຈັດສ່າງແຮງງານໄປທຳງານຕ່າງປະເທດ ໄນມີຕ້ອງຜ່ານບຣີ້ມ້າຈັດຫາງານເອກຂານ

- ອໝາກໃໝ່ຮັບປາລມີຄວາມຈິງໃຈໃນການແກ້ປັບປຸງຫາ ເພະທີ່ຜ່ານນາຄານຂອງຮັບປາລເປັນຄົນ ຮັດກລວງຄົນງານເອງ

- ອໝາກໃໝ່ກາໄໄປທຳງານຕ່າງປະເທດມີແຕ່ຮອຍຍືນ ໄປແລ້ວມີຄວາມສຸຂສາມີກຣຍາຫຼື່ອສັດຍື່ຕ່ອກັນ

ກຸລຸ່ມ 2

- ອໝາກຈັດຕັ້ງກຸລຸ່ມຜູ້ທີ່ຕ້ອງກາໄໄປທຳງານຕ່າງປະເທດໃນໜຸນໜັນ ມີຄວາມກໍາຮົມກໍາດຳແນີນງານມີສາມາຊີກກຸລຸ່ມຄົວ ຜູ້ທີ່ຕ້ອງກາໄໄປທຳງານຕ່າງປະເທດ ຜູ້ທີ່ເຄີຍໄປທຳງານຕ່າງປະເທດແລະຜູ້ທີ່ມີຄວາມສັນໄຈເພື່ອປຶ້ງກັນການຄູກຫລອກ

- ອໝາກໃໝ່ແນ່ງບ້ານມີອາຊີພເສັນ ຈະໄດ້ໄໝວ່າງງານ ໄນເຖີ່ງວ່າ ແລະຈະໄດ້ໄໝວ່າ ແຕ່ກະຈຳໄດ້ໄໝວ່າ ເກີດຈະໄດ້ກຳຈົດສ່າງສ່າງສ່າງ ດີກວ່າຈະໄປມ້ວ່າສຸມ ດື່ມເຫັນຈານເສີຍຄົນ

- ອໝາກສ່າງເສັນມີກິພາແລະຄົນຕຣີໃຫ້ກັນເຍວັນພຣະເປັນສົ່ງທີ່ເຍວັນຂອນອູ່ແລ້ວ ເຕີກຈະໄດ້ກຳຈົດສ່າງສ່າງສ່າງສ່າງ ດີກວ່າຈະໄປມ້ວ່າສຸມ ດື່ມເຫັນຈານເສີຍຄົນ

- อยากให้มีการขยายงานที่ต่างประเทศให้มาก ไม่หลอก ได้ทำงานและรับเงินเดือนตามสัญญาจ้าง

กลุ่ม 3

- อยากให้มีกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำสำหรับไปทำงานต่างประเทศ
- อยากให้มีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปคูดแลแรงงานที่ต่างประเทศบ้างว่ามีสภาพความเป็นอยู่อย่างไร ลำบากเพียงใด มีเรื่องใดบ้างที่ต้องให้ความช่วยเหลือ
- อยากให้เมืองบ้านที่อยู่ทางบ้านมีงานทำ มีรายได้เสริม ไม่ต้องรอเงินจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียว
- อยากกรุ๊ว่าจะต้องทำอย่างไรบ้างถึงจะไม่ถูกหลอกไปทำงานต่างประเทศ
- อยากให้กฎหมายเป็นคนดี เรียนดี เรียนสูงๆ ไม่เกเร
- อยากให้ครอบครัวอบอุ่น
- อยากให้รัฐต่อรัฐเป็นคนจัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ

กำหนดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา

หลังจากที่ทุกกลุ่มนนำเสนอความต้องการแล้ว วิทยากรนำเอาภาพความต้องการของทุกกลุ่มติดไว้ที่กระดาน วิทยากรช่วยสรุปซักถามเพื่อความชัดเจนของข้อมูล วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมดูภาพความต้องการของทุกกลุ่ม แล้วตั้งคำถามว่า " ถ้าหากให้ความต้องการที่ช่วยกันกำหนดไว้บนกระดานนี้เป็นความจริงขึ้นมาได้ จะต้องทำอย่างไรบ้าง " โดยให้เขียนลงในกระดาษ A4 และย้ำว่าแต่ละคนสามารถเขียนหรือสื่อด้วยภาพ/สัญลักษณ์ ในการทำให้ความต้องการเป็นจริงก็รื่องก็ได้ไม่มีข้อจำกัด ไม่ต้องกังวลว่าสิ่งที่ต้องการทำจะทำได้หรือไม่ได้

เมื่อแต่ละคนกำหนดกิจกรรม วิธีการ แนวทางเพื่อตอบสนองความต้องการแล้ว วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็น 3 กลุ่ม ให้สมาชิกในกลุ่มยื่นพูดถึงกิจกรรมที่ต้องการทำ/อยากให้เกิด ให้สมาชิกในกลุ่มฟังที่ละคนจนครบทุกคน โดยมีกติกาว่าห้ามโต้แย้งความคิดของผู้อื่น หากไม่เข้าใจให้ซักถามหรือสนับสนุนข้อมูลเพิ่มเติมได้ เมื่อสมาชิกเสนอความคิดเห็นครบทุกคนแล้ว ให้สรุปวิธีการ/แนวทางของสมาชิกทุกคนลงในกระดาษปรีฟที่แจกให้ พร้อมกับเตรียมนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมใหญ่

นำเสนอ กิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา

กลุ่ม 1

- ให้หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนเข้ามายield ให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปอาหาร จัดอาหาร การทอผ้าไหม หรืออาชีพอื่นๆ

- ให้ช่วยหาตัวครองรับสินค้าที่ผลิตขึ้นมาในชุมชน เพราะที่ผ่านมาไม่มีตัวครองรับ ชุมชนมีความสามารถในการผลิตแต่ไม่มีความสามารถด้านการตลาด ทำให้รู้สึกท้อ แต่การแก้ปัญหาที่ผ่านมาเพื่อให้กู้มอยู่รอด คือ นำเงินไปปล่อยกู้แทน หมู่บ้านร่องหวยเป็นชุมชนที่ได้รับเงินสนับสนุนด้านอาชีพมาก แต่ไม่มีกู้มใดมีความเข้มแข็งและยั่งยืนเลย แม้แต่กู้มผ้าไหหมูซึ่งถือว่าเป็นกู้มที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดของตำบลมหาวัน แต่ก็ยังไม่มีตลาดแน่นอน จะทำอย่างไรถึงจะมีตัวครองรับ
 - ให้วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้เสริมด้านอาชีพ และสอนด้านการตลาดด้วย
 - จัดตั้งสมาคมผู้ใช้แรงงานต่างประเทศ
 - ให้มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จะได้มีตลาดขายสินค้า จัดประชาสัมพันธ์ให้คนมาเที่ยวจะได้สร้างงาน สร้างรายได้ให้ทั้งผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศ และผู้ที่อยู่ทางบ้านได้ เมื่อเมืองบ้านมีงานทำถูก็ช่วยแม่ทำงาน จึงไม่มีเวลาเที่ยว ไม่ลื้นเปลือง ไม่มีปัญหาครอบครัวตามมา

กลุ่มที่ 2

- ให้ส่งเสริมด้านการตลาด พัฒนาทุนที่มีอยู่ให้ดีกว่าเดิม คือ พัฒนากู้มที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง พัฒนาสินค้าที่เคยทำให้ดีกว่าเดิม มีทุนหมุนเวียน
 - จัดค่ายเยาวชน
 - พาเยาวชนไปศึกษาดูงานกู้มเยาวชนอื่นๆ
 - ให้เยาวชนรวมตัวทำกิจกรรมสร้างสรรค์ มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
 - จัดตั้งสมาคมผู้ใช้แรงงานในระดับตำบล หรือระดับอำเภอ
 - จัดหากองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือผู้ไปใช้แรงงานที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ และมีการปล่อยกู้อย่างเป็นธรรม ไม่เอาดัดเอาเปรียบ

กลุ่ม 3

- จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อหารายได้เสริมให้กับแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ รวมถึงเด็กและผู้สูงอายุด้วย
 - จัดหาสถานที่เล่นกีฬาและเล่นดนตรีสำหรับกู้มเยาวชน เด็กจะได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์มากกว่าไปมัวสุมอย่างอื่น
 - จัดตั้งกู้มผู้ไปใช้แรงงานต่างประเทศระดับหมู่บ้าน เพื่อป้องกันภัยหลอก

เมื่อทุกกลุ่มน้ำเส้นอวิธีการแก้ไขปัญหางองแต่ละกลุ่มแล้ว วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วม เวทีเพิ่มเติมแนวทาง/วิธีการ มีประเด็นที่เพิ่มเติมดังนี้

- จัดกิจกรรมพนแรงงานไปทำงานต่างประเทศระดับหมู่บ้าน

- จัดตั้งกลุ่มอาชีพเลี้ยงปลาและเพาะพันธุ์ปลา
- จัดกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมไทยอีสาน

จัดหมวดหมู่กิจกรรม

วิทยากรและผู้เข้าร่วมเวทีช่วยกันแยกย่อยกิจกรรมที่ทุกกลุ่มนำเสนอ เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ และช่วยกันจัดหมวดหมู่กิจกรรมได้ 3 หมวดหมู่ คือ

หมวดที่ 1 แนวทางส่งเสริมแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศและกำลังจะไปทำงานต่างประเทศ

- จัดตั้งกลุ่มผู้ไปใช้แรงงานต่างประเทศระดับหมู่บ้านเพื่อป้องกันการถูกหลอก
- จัดตั้งสมาคมผู้ใช้แรงงานระดับตำบลหรืออำเภอ
- จัดตั้งสมาคมผู้ใช้แรงงานระดับประเทศ
- จัดหากองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ และมีการปล่อยกู้อย่างเป็นธรรมไม่เอา利息เอาเปรียบ
- จัดกิจกรรมพนแรงงานไปทำงานต่างประเทศระดับหมู่บ้าน

หมวดที่ 2 แนวทางส่งเสริมเด็กและเยาวชน

- จัดค่ายเยาวชน
- พาเยาวชนไปศึกษาดูงานกลุ่มเยาวชนอื่นๆ
- ให้เยาวชนรวมตัวทำกิจกรรมสร้างสรรค์ มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
- สนับสนุนการจัดกิจกรรมกีฬา ดนตรีให้กับกลุ่มเยาวชน

หมวดที่ 3 แนวทางส่งเสริมแม่บ้าน พ่อบ้าน ผู้สูงอายุและคนในชุมชน

- หาตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตขึ้นมาในชุมชน
- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
- สร้างตลาดสินค้าในชุมชน
- พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ พัฒนากลุ่มที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง ให้ส่งเสริมด้านการตลาด
- จัดตั้งกองทุนหมุนเวียน
- จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อหารายได้เสริมให้กับแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ รวมถึงเด็กและผู้สูงอายุ ได้แก่ กลุ่มทำขนม กลุ่มเลี้ยงกุ้ง กลุ่มเลี้ยงปลาและผสมพันธุ์ปลา กลุ่มเลี้ยงวัว แปรรูปอาหารกระป๋อง
- จัดหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้เรื่องด้านอาชีพ และสอนด้านการตลาด
- จัดกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมไทย- อีสาน

หลังจากช่วยกันจัดหมวดหมู่กิจกรรมแล้ว วิทยากรได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมกิจกรรมที่ชุมชนเสนอ เพื่อนำไปสู่การกลั่นกรองกิจกรรมเพื่อให้ได้กิจกรรมที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง

การกลั่นกรองกิจกรรม

วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้ร่วมงานที่ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามหมวดกิจกรรมและตามความสนใจ ให้สมาชิกในกลุ่มจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม แล้วเลือกกิจกรรมที่คิดว่าจะสามารถตอบสนองปัญหาได้ที่สุด

ผลการคัดเลือกกลั่นกรองกิจกรรมเป็นดังนี้

หมวดที่ 1 แนวทางส่งเสริมแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศและกำลังจะไปทำงานต่างประเทศ

- จัดตั้งกลุ่มผู้ไปใช้แรงงานต่างประเทศดับหมู่บ้านเพื่อป้องกันการถูกหลอก
- จัดกิจกรรมพนแรงงานไปทำงานต่างประเทศดับหมู่บ้าน

หมวดที่ 2 แนวทางส่งเสริมเด็กและเยาวชน

- จัดค่ายเยาวชน
- สนับสนุนการจัดกิจกรรมกีฬา ดนตรีให้กลุ่มเยาวชน

หมวดที่ 3 แนวทางส่งเสริมแม่บ้าน พ่อบ้าน ผู้สูงอายุและคนในชุมชน

- พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ พัฒนากลุ่มที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง ให้ส่งเสริมด้านการตลาด
- จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อหารายได้เสริมให้กับแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ รวมถึงเด็กและผู้สูงอายุด้วย ได้แก่ กลุ่มทำขนม กลุ่มเลี้ยงกุํง กลุ่ม กุ้มเลี้ยงวัว แปรรูปอาหารกระป่อง

หลังจากคัดกรองกิจกรรมแล้ว วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมงานที่ช่วยกันคัดเลือกกิจกรรมที่คิดว่าสำคัญที่สุดเพื่อนำมาเขียนเป็นโครงการ กิจกรรมที่ได้รับการคัดเลือกรอบที่ 2 ได้แก่

1. จัดตั้งกลุ่มผู้ไปใช้แรงงานต่างประเทศดับหมู่บ้านเพื่อป้องกันการถูกหลอก
2. พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ พัฒนากลุ่มที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง ให้ส่งเสริมด้านการตลาด
3. จัดตั้งกลุ่มเลี้ยงปลาและผสมพันธุ์ปลา
4. สนับสนุนกิจกรรมดนตรีให้กลุ่มเยาวชน

เมื่อกลุ่มผู้เข้าร่วมคัดเลือกกิจกรรมได้แล้ว วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมเลือกเข้ากลุ่มตามความสนใจของแต่ละคน โดยให้ทุกคนเดินไปเขียนชื่อของตนเองต่อท้ายชื่อกิจกรรมที่ตนเองสนใจเข้าร่วมเป็นเจ้าของโครงการเพื่อช่วยกันพัฒนาโครงการ ช่วงที่ให้ตัดสินใจเลือกกลุ่ม ผู้เข้าร่วมประชุมมีความกังวลใจว่าจะเลือกทำอะไรดี เกิดความลังเลใจ กลัวทำไม่ได้ อดีตผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์

การบริหารส่วนตำบล จึงออกมาพูดชี้แจงเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เมื่อทุกคนลงชื่อเสร็จแล้ว วิทยากรเชิญชวนให้แต่ละกลุ่มช่วยกันพัฒนาโครงการ ของแต่ละกลุ่ม โดยมีคำถามเพื่อนำไปสู่การพัฒนาโครงการและอธิบายเต่อคำ答ให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจไปพร้อมๆ กัน

1. จะทำอะไร (ชื่อโครงการ)
2. จะทำอย่างไร (วิธีดำเนินการ)
3. จะทำกับใคร จำนวนเท่าใด (กลุ่มเป้าหมาย - กี่คน)
4. จะเริ่มทำเมื่อใด เสร็จเมื่อใด (ระยะเวลาดำเนินการ)
5. ใครจะเป็นคนทำ ใครจะมาช่วยทำ (ครรภ์ผิดชอบโครงการ - ระบุชื่อ)
6. ใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด หากไม่พบ (งบประมาณ)

โครงการที่แต่ละกลุ่มน้ำเสนอ

โครงการที่ 1

ชื่อโครงการ การเพาะพันธุ์ปลา เลี้ยงปลาในบ่อ

วิธีดำเนินงาน - จัดตั้งกลุ่ม

- เตรียมบ่อ
- จัดหาวิทยากรมาอบรม

กลุ่มเป้าหมาย เกษตรกรในชุมชน จำนวน 10 คนขึ้นไป

ระยะเวลาดำเนินงาน (ยังไม่ระบุ)

ผู้รับผิดชอบ นายชัยวุฒิ ศรีจันทร์ปลิว

งบประมาณ 10,000 บาท

ผู้เข้าร่วมเวทีและวิทยากรให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า โครงการนี้ยังไม่ชัดเจนในเรื่องของงบประมาณ ไม่ได้ระบุไว้เลยว่าเป็นค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง แล้วรวมค่าใช้จ่ายได้ 10,000 บาทได้อย่างไร ระยะเวลาในการดำเนินงานก็ไม่ได้ระบุไว้ว่าต้องทำช่วงไหน เวลาใด

โครงการที่ 2

ชื่อโครงการ เยาวชนคนดุริ

วิธีดำเนินการ

- จัดตั้งกลุ่มดำเนินการ
- จัดตั้งระบบควบคุม
- จัดตั้งฝ่ายรับผิดชอบ
- จัดหาที่ตั้งโครงการ
- จัดซื้ออุปกรณ์

**กลุ่มเป้าหมาย เยาวชนในชุมชนร่องหวาน()
ระยะเวลาดำเนินงาน ทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ ในรอบปี**

งบประมาณ	- เครื่องเสียง	30,000 บาท
	- กล้องชุด	25,000 บาท
	- กีตาร์ไฟฟ้า	25,000 บาท
	- เบส	25,000 บาท
	รวม	150,000 บาท

ผู้รับผิดชอบโครงการ นายโยธิน จันทร์จำนวน

ผู้เข้าร่วมเวทีให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า โครงการนี้สามารถทำได้ เพราะ องค์การบริหารส่วน
ตำบลมีน้อยรายสนับสนุนอยู่แล้ว แต่ก่อนที่จะทำโครงการ ให้รวมกลุ่มเยาวชนให้ได้ก่อน เพราะการ
รวมกลุ่มเยาวชนไม่ใช่เรื่องง่าย

โครงการที่ 3

ชื่อโครงการ เครื่องเขียนผู้ใช้แรงงาน

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นเคราะห์ป้องกันการลักหลอกไปขายแรงงานที่ต่างประเทศ

วิธีดำเนินการ

- หาสมาชิกกลุ่ม
- คัดเลือกผู้นำกลุ่ม

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ใช้แรงงานที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศอย่างถูกต้อง
ระยะเวลาดำเนินงาน (ยังไม่ระบุ)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

- นายบัวพันธ์ ภิมวงศ์	- นางบุญนา ดวงทับจันทร์
- นายสมาน เดชาทัน	- นางทองน้อย ดวงทับจันทร์
- นางปราณี สอนเสนา	- นายหนูพร มูลผลึก
- นางผลอย ศรีบูรณะ	- นายโยธิน จันทร์จำนวน
- นายทวี ภูษา	- นางวิภารักษ์ แก้วสาหร

โครงการที่ 4

ชื่อโครงการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ

- วิธีดำเนินงาน - ประชุมสมาชิกเพื่อทำความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน
 - จัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในเรื่องของการตลาดโดยเฉพาะ
 - จัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้า เช่น เนื้อผ้า ลวดลาย สี

กลุ่มเป้าหมาย แม่บ้านที่สามีเดินทางไปทำงานต่างประเทศ และสมาชิกกลุ่มทอผ้า 10 คน

1. นางวิพารัก แก้วสาทร	6. นางนาง โสการัตน์
2. นางอนงค์ แก้วสาทร	7. นางพิมพิไร ศรีแสง
3. นางเสน ชมภูวิเศษ	8. นางบุญมา ชาคำสนธิ
4. นางทองน้อย จันทร์ทุย	9. นางมาลัย สมภูสาร
5. นางสุบรร ลิมวงศ์	10. นางบุญชู คำภารี

ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มเดือนตุลาคม เป็นต้นไป

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. นางวิพารัก แก้วสาทร	3. นางพิมพิไร ศรีแสง
2. นางอนงค์ แก้วสาทร	4. นางบุญมา ชาคำสนธิ

งบประมาณ จัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ เนื้อผ้า ลวดลาย สี ระยะเวลา 10 วัน

1. ชุดเสื้อใหม่เลือก 2 กิโลกรัม X 800 บาท	1,600	บาท
2. ค่าฟอกใหม่ 6 ชุด X 6 บาท	36	บาท
3. สี้อม 1 โหล	60	บาท
4. ค่าวิทยากร 3 คน X 500 X 10 วัน	15,000	บาท
5. ค่าอาหาร 10 คน X 30 บาท	300	บาท
รวม	16,996	บาท

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า โครงการนี้ยังไม่ได้ระบุระยะเวลาในการดำเนินงานให้ชัดเจนว่า แต่ละกิจกรรมจะทำช่วงเวลาใด

ที่ประชุมคงกลับว่าทุกโครงการที่เสนอมาในวันนี้ให้กลับไปปรึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียด กับสมาชิกและผู้สนใจเข้าร่วมโครงการคนอื่นๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม นำกลับไปแก้ไขเพิ่มเติม แล้วกลับมานำเสนออีกครั้งในวันที่ 27 กันยายน 2546 พร้อมกับชุมชนปางลา

ເວທີ່ຈຸນປະປາກລາວ

ข้อมูลผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมเวทีชุมชนประกอบด้วยผู้นำชุมชน ได้แก่ สมาชิกสภากองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ครู ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และประธานแม่บ้าน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไปทำงานต่างประเทศ ได้แก่ ตัวแทนของผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ห้างขายและหอพิ้ง ที่ไปทำงานแบบถูกต้องตามกฎหมาย และผิดกฎหมาย แม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ ผู้สูงอายุที่มีบุตรหลานไปทำงานต่างประเทศ หรือ บางคนเคยมีสามีหรือมีบุคคลในครอบครัวเดินทางไปทำงานต่างประเทศ กลุ่มผู้ที่เข้าร่วมเวทีชุมชนมีทั้งนักกรอบครัวที่ประสบผลสำเร็จ และไม่ประสบผลสำเร็จจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

ชี้แจงวัตถุประสงค์

หัวหน้าโครงการได้กล่าวว่าต้องรับผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน และได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมในครั้งนี้ว่า จากการที่คนในหมู่บ้านปางลาวไปทำงานต่างประเทศ สามารถสร้างรายได้ไม่น้อยกว่า 10 ล้านบาทต่อปี เพียงแต่ว่ารายได้ทั้งหมดจะถูกใช้จ่ายไปในด้านต่างๆ เช่น ใช้หนี้ บาง คนถูกหลอก หรือหมดไปเพื่อสาเหตุอื่นๆ อีกหลายสาเหตุ ทำให้เหลือเงินไม่มาก เพราะฉะนั้นเรา จะทำอย่างไรให้เงินที่หามาได้ทั้งหมดยังคงอยู่ ไม่ต้องหมดไปกับหนี้สินที่ต้องเสียดอกเบี้ยแพง ไม่ต้องถูกหลอก และผู้ที่อยู่ทางบ้านก็เก็บเงินได้ สามารถจัดสรรการเงินได้ดี คนที่กำลังจะไปทำงานต่างประเทศจะไม่ถูกหลอกได้อย่างไร จะมีวิธีการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอย่างไร

นำเสนอข้อมูลที่ศึกษามา

ทีมวิจัยนำเสนอสถานการณ์การย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศที่ได้จากการศึกษาข้อมูลร่วมกัน โดยใช้แผนที่และตารางสถิติการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ นำเสนอข้อมูลด้านผลกระทบจากการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมีทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน นักวิจัยใช้เวลาในการนำเสนอประมาณ 20 นาที

ข้อมูลเพิ่มเติมจากที่ประชุม

หลังจากที่นักวิจัยนำเสนอข้อมูล เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องผลกระทบด้านต่างๆ ที่เกิดจากการไปทำงานต่างประเทศ โดยเริ่มที่กลุ่มผู้ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศก่อน ข้อมูลที่ได้เพิ่มเติม คือ

- ที่ประเทศเกาหลีใต้ แรงงานไทยกับแรงงานพิลิปปินส์จะได้รับการคุ้มครองที่แตกต่างกัน แรงงานพิลิปปินส์จะได้รับการคุ้มครองมากกว่าแรงงานไทย เพราะการส่งแรงงานเป็นแบบรัฐต่อรัฐส่ง แต่ที่ประเทศใต้หวันจะได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกันหมวด
- แรงงานที่ไปทำงานประเทศเกาหลีใต้ส่วนใหญ่จะเดินทางแบบผิดกฎหมาย เพราะได้ค่าจ้างสูงกว่าไม่ต้องถูกหักภาษี
 - แรงงานที่เดินทางไปใหม่ หลายคนตกงาน และถ้าต้องการให้คนที่ทำงานอยู่ก่อนช่วยเหลือ จะต้องมีข้อแลกเปลี่ยนคือต้องยอมมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ สถานการณ์นี้เกิดขึ้นได้กับแรงงานใหม่ทั้งหญิงและชาย ทั้งๆ ที่เป็นคนไทยด้วยกัน
 - แรงงานที่ไปทำงานแบบผิดกฎหมายที่ประเทศเกาหลีใต้ ถ้าไม่ทำความผิดร้ายแรงตำแหน่งจะไม่จับดำเนินคดี สามารถหางานทำได้ เพราะเกาหลีใต้บังคับแรงงานอีกมาก
 - แรงงานไทยจะมีปัญหารื่องการสื่อสารกับนายจ้าง ไม่เข้าใจภาษา การสั่งงาน จึงมีเพื่อนแรงงานหลายคนถูกนายจ้างทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บ
 - แรงงานไม่มีคัดค้าน เวลานายจ้างสั่งงานจะใช้เท้าสั่งงาน
 - คนที่พูดภาษาได้ จะได้เปรียกว่าคนอื่นๆ เพราะสามารถหารายได้เสริมได้ เช่น รับจ้างแปลภาษาให้กับคนไทยด้วยกัน รวมถึงการไม่ถูกเอาด้วยจากนายจ้าง
 - ทำงานหนัก บางครั้งทำงานทั้งวันทั้งคืน แรงงานอยู่ในสภาพจำยอม ถึงแม้จะรู้ว่าถูกเอาด้วยก็ต้องยอม เพราะไม่รู้จะไปไหน
 - ทำงานอันตราย ไม่มีสวัสดิการ นายจ้างไม่สนใจ/ไม่เอาใจใส่เรื่องสวัสดิการของแรงงาน เพราะไปทำงานแบบผิดกฎหมาย
 - กรณีเดินทางแบบผิดกฎหมาย โดยเฉพาะผู้หญิงถ้าไม่มีสามีจะทำงานยาก ขณะนี้ผู้หญิงหลายคนจึงตัดสินใจมีสามีที่ต่างประเทศเพื่อความอยู่รอด ต้องมีงานทำ แต่พอกลับมาเมืองไทย ก็เลิกกัน แต่บางคู่ก็รักกันจริงๆ ทำให้มีปัญหารบคրัวแตกแยกหลายคู่
 - ผู้หญิงถูกข่มขืนหลายคน ถ้าไม่มีสามี/คนคุ้มครองจะเสี่ยงต่อการถูกกระทำทางเพศ
 - ผู้หญิงที่ไปทำงานต่างประเทศ ถ้าไม่มีสามีไปด้วย จะถูกผู้ชายคุกคามทางเพศ ผู้ชายจะไม่ให้เกียรติผู้หญิง คู่สามีภรรยาที่ไม่ใช่สามีภรรยาที่แต่งงานไปจากเมืองไทยจะถูกเพื่อนคนงานด้วยกันคุกคามบ่ญชู้ หากทางมีเพศสัมพันธ์กับฝ่ายหญิง ผู้ชายบางคนขอภารยาเพื่อนมาเป็นภารยาของตัวเอง เพราะคิดว่ายังมีลิฟท์ เนื่องจากไม่ใช่สามีภรรยาที่มาจากเมืองไทยด้วยกัน
 - หนังสือพิมพ์ไทยที่ต่างประเทศราคาแพงมาก ฉบับละ 30 บาท บางครั้งถ้าต้องการอ่านข่าวจากเมืองไทยเรื่องใด ก็ต้องขอแบ่งซื้อ หรือไม่ก็ต้องรวมเงินกันซื้อแล้วแบ่งกันอ่าน แรงงานที่ต่างประเทศอยากรับข่าวจากเมืองไทยมาก

ข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

- เด็กที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศ จากความเห็นของครูในโรงเรียน จากการสังเกตนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กก้าวไว้ พูดจาไม่ เพราะ
 - เด็กที่กำลังจะเป็นเด็กวัยรุ่น ไม่มีที่ปรึกษาเรื่องเพศ โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงที่กำลังจะมีประจำเดือน
 - เวลาามีปัญหาไม่มีที่ปรึกษา บางครั้งเด็ก茫然พ่อแม่ว่า " จะเลือกลูกหรือจะเลือกเงิน " เพราะพ่อแม่ปล่อยให้ลูกอยู่กันเองตามลำพัง

ข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องผลกระทบต่อแม่บ้านที่สามีไปทำงานต่างประเทศ

- ช่วงที่สามีไปทำงานต่างประเทศจะ爽y แต่พอสามีกลับมาไม่爽y จึงถูกนินทา และบางครั้งไม่เข้าใจกันระหว่างสามีภรรยา แต่เมื่อป้านบอกว่า ที่爽yขึ้น เพราะไม่ได้ทำงาน และมีเงิน มีเวลาว่างเนื่องจากไม่ต้องดูแลสามี จึงมีเวลาแต่งตัวมากขึ้น
 - ระยะที่สามีไปทำงานต่างประเทศต้องระมัดระวังตัวเองเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว การเข้าสังคม เพราะสามีจะได้รับข่าวเรื่องมาก กลัวสามีระแวง
 - สามีไปต่างประเทศ สายใยใจเพราะสามีขึ้น ถ้าสามีอยู่บ้านจะไม่ได้ไปไหนเลย ไม่มีอะไร
 - เมื่อป้านจะรับโทรศัพท์ในที่เสียงดัง ไม่ได้ เพราะสามีอาจจะเข้าใจผิดคิดว่าภรรยา กำลังคุ้มเหหล้ายกับเพื่อนฝูง

กำหนดความต้องการ

วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมประชุมเขียนในสิ่งที่อยากให้แก่ไขเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศลงในกระดาษ A4 โดยไม่ต้องกังวลว่าจะแก้ไขปัญหาได้หรือไม่ หลังจากนั้นก็ให้แบ่งกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม แล้วแยกย้ายไปตามกลุ่ม ให้ทุกคนพูดถึงสิ่งที่อยากให้แก่ไขที่ละคนจนกว่าจะครบถ้วน แล้วรวมข้อมูลทั้งหมดเขียนลงในกระดาษปรึฟพร้อมกับเตรียมคนนำเสนอด้วย

การนำเสนอข้อมูลความคาดหวังจากการไปทำงานต่างประเทศ

กตุ่มที่ 1

ความต้องการของกลุ่ม คือ

1. อยากรู้ว่าแรงงานมีความเสี่ยงใดๆ ไม่ถูกโกงค่าแรง
 2. อยากรู้ว่าแรงงานได้ทำงานและได้เงินเดือนตรงตามสัญญาที่ได้ตกลงไว้
 3. อยากรู้ว่าจราจลเป็นคนจัดส่งแรงงาน

4. อยากให้กรรมการงานคุณและแรงงานบ้าง โดยเฉพาะเรื่องค่าหัวในการไปทำงานต่างประเทศ อย่าให้แพงมาก ให้มีความยุติธรรมบ้าง
5. อยากให้มีกองทุนวัยชีวิตร่วมไปต่างประเทศ
6. กรณีถูกส่งกลับอย่างให้คืนเงินด้วย
7. อยากให้วัยรุ่นเปลี่ยนนิสัย ให้ได้ดั่งใจผู้ใหญ่ อยากให้วัยรุ่นรู้จักความทุกข์

กลุ่ม 2

1. อยากให้เด็กวันอนสอนง่าย พูดจาไฟพระ ตั้งใจเรียน
2. อยากให้การส่งแรงงานเป็นแบบรัฐต่อรัฐ
3. อยากให้มีสวัสดิการคุ้มครองแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศบ้าง
4. เด็กอย่างให้พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่ดีของลูก
5. อยากให้เพิ่มความรัก ความอบอุ่นให้ลูกบ้าง โดยเฉพาะเด็กที่หันฟ้าและแม่ไปทำงานต่างประเทศ อย่าตามใจโดยการให้เงินอย่างเดียว
6. อยากให้ลูกคนเพื่อนดี
7. อยากให้รัฐบาลคุณและแรงงานหลังกลับจากต่างประเทศบ้าง โดยเฉพาะสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล เพราะแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ ทำรายได้ให้ประเทศเป็นจำนวนมาก

กลุ่ม 3

1. อยากให้แก่ปัญหาเด็กวัยรุ่น ให้มีความอบอุ่นจะได้ไม่เสียคน ไม่เป็นปัญหาสังคม
2. อยากให้รัฐเป็นคนจัดส่งแรงงาน
3. อยากทราบความเคลื่อนไหวของผู้ที่อยู่ต่างประเทศ
4. อยากให้ผู้ที่อยู่ทางบ้านมีรายได้เสริมบ้าง จะได้ไม่ต้องรอเงินจากสามี
5. อยากให้คุ้มครองแรงงานหญิงบ้าง โดยเฉพาะที่ไปแบบพิเศษหมาย
6. อยากให้ผู้ที่อยู่ทางบ้านเข้าใจปัญหาของผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศบ้าง เพราะทำงานเหนื่อยหนา และคิดถึงบ้าน

กลุ่ม 4

1. อยากให้ลูกคนเพื่อนดี
2. อยากให้ลูกประหมัดค่าใช้จ่าย
3. อยากให้ครอบครัวอบอุ่น
4. อยากให้ผู้ที่อยู่ทางบ้านมีรายได้เสริม
5. อยากให้ลูกเป็นคนดีของสังคม

6. อยากให้ลดค่าหัวในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ
7. อยากให้ผู้สูงอายุมีความสุข สนับสนุน
8. อยากให้รัฐบาลมีสวัสดิการให้กับแรงงานไทยบ้าง
9. อยากให้ดอกเบี้ยลดลง

กำหนดกิจกรรม

เมื่อผู้เข้าร่วมประชุมทราบแล้วว่าอยากให้แก่ไขในเรื่องอะไรบ้าง กิจกรรมในช่วง ต่อไป คือ ให้ทุกคนคิดว่าจะต้องทำกิจกรรมใดเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แล้วให้เขียนลงในกระดาษ A4 โดยไม่ต้องกังวลว่ากิจกรรมที่เสนอมาันนั้นจะแก่ปัญหาได้หรือไม่ เพราะถ้าเรื่องใด ชุมชนแก้ไขไม่ได้ก็จะเสนอให้รัฐบาลเป็นคนแก้ไข หัวหน้าโครงการให้แยกกลุ่ม 4 กลุ่ม แล้ว รวมรวมกิจกรรมทั้งหมดเขียนลงในกระดาษปูร์ฟ พร้อมกับเตรียมคนนำเสนอ

การนำเสนอกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ

กลุ่มที่ 1

1. ให้รัฐจัดตั้งกองทุนดอกเบี้ยค่า
2. ให้ส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า จักสาน ปักผ้า
3. จัดตั้งสหกรณ์ในหมู่บ้าน
4. จัดหาตลาดรองรับสินค้าในชุมชน
5. รวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเปลี่ยนความคิดเห็นก่อนไปทำงานต่างประเทศ
6. การจ่ายค่าหัวไปทำงานต่างประเทศต้องมีความยุติธรรม เป็นไปตามสัญญาจ้าง

กลุ่ม 2

1. ให้ประทัยค่าใช้จ่ายในครอบครัว ถ้าไม่จำเป็นไม่ต้องซื้อ
2. ให้ผู้ที่อยู่ทางบ้านมีรายได้เสริม
3. ให้มีงานรองรับผู้ที่กลับจากต่างประเทศ
4. ให้พ่อและแม่ปรับตัวเข้าหากลูกบ้าง เป็นที่ปรึกษาที่ดีให้ลูก ลูกก็ต้องปรับตัวเข้าหากันแม่
5. จัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนตามความสนใจ

กลุ่มที่ 3

1. แก้ไขเรื่องเยาวชน ให้ผู้ปกครองค่อยสอดส่องดูแลลูก ตามลูกบ้างเรื่องการใช้จ่ายเงิน อย่าตามใจลูกเรื่องเงิน
2. ให้พื้นฟูระบบการสอนในโรงเรียน อยากให้สอนประเพณีการเคารพผู้ใหญ่ การพูดจาให้ไพเราะ

3. ให้รัฐบาลเป็นคนจัดส่งแรงงาน
4. ให้ปิดภาคเรียนในช่วงฤดูทำนา
5. จัดสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้ที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ

กลุ่ม 4

1. จัดค่ายเยาวชน
2. จัดค่ายเยาวชนกับผู้ปกครอง
3. หาอาชีพเสริมให้กับเยาวชน และชาวบ้านทั่วไป โดยให้วิทยากรมาให้ความรู้ และพัฒนาคุณภาพสินค้า
4. ทำจดหมายข่าวระหว่างคนที่อยู่ทางบ้านและคนที่อยู่ต่างประเทศ
5. มีสวัสดิการให้กับแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ และหลังกลับ

การจัดหมวดหมู่กิจกรรม

หลังจากการนำเสนอ กิจกรรมของทุกกลุ่ม วิทยากรและผู้เข้าร่วมเวทีช่วยกันจัดหมวดหมู่กิจกรรม ดังนี้

หมวดที่ 1 แนวทางในการส่งเสริมเด็กและเยาวชน

1. จัดค่ายเยาวชนและผู้ปกครอง
2. จัดทำจดหมายข่าวระหว่างผู้ที่อยู่ทางบ้านและผู้ที่อยู่ต่างประเทศ
3. รวมกลุ่มผู้ปกครอง ทำความเข้าใจเรื่องการดูแลลูก
4. จัดหลักสูตรการสอนเรื่องวัฒนธรรมชุมชน การเคารพผู้ใหญ่ในโรงเรียน
5. ส่งเสริมกิจกรรมเด็กและเยาวชน
6. ปิดภาคเรียนช่วงฤดูทำนา

หมวดที่ 2 แนวทางส่งเสริมสตรีสูงอายุ แม่บ้าน และผู้ที่อยู่ทางบ้าน

1. ส่งเสริมอาชีพในห้องถีน เช่น เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า จักสาน พร้อมกับหาตลาดรองรับ
2. จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน

หมวดที่ 3 แนวทางส่งเสริมแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ

1. ตั้งกองทุนกู้ยืม ไปทำงานต่างประเทศ
2. จัดสวัสดิการคุ้มครองแรงงานทั้งไปและกลับจากต่างประเทศ
3. รัฐบาลจัดหากองทุนกู้ยืม ไปต่างประเทศ
4. ตั้งกลุ่มคนไปนอก จัดเวทีพูดคุย

5. ส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศโดยรัฐบาลจัดส่ง
6. จัดสอนภาษาอังกฤษให้ผู้ที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศและผู้ที่สนใจทั่วไป
7. จัดหางานรองรับแรงงานคืนถิ่น

จัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม

วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมประชุมแยกกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม แล้วให้จัดลำดับความสำคัญ กิจกรรมในแต่ละหมวด ว่ากิจกรรมใดมีความสำคัญมากให้จัดไว้เป็นลำดับที่ 1 เรียงลำดับความสำคัญลงไปถ้า กิจกรรมใดมีความสำคัญน้อยที่สุดให้จัดไว้ในลำดับสุดท้าย แล้วให้นำเสนอทีละกลุ่ม

กิจกรรมที่ผ่านการจัดลำดับความสำคัญแล้ว

หมวดที่ 1 แนวทางในการส่งเสริมเด็กและเยาวชน

1. ปิดภาคเรียนในช่วงฤดูทำนา
2. ส่งเสริมกิจกรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำจดหมายข่าวระหว่างหมู่บ้านกับคนไปทำงานต่างประเทศ
3. จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในครอบครัว เช่น เล่นกีฬา จัดค่ายสายสัมพันธ์
4. จัดหลักสูตรส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี นารายา และการเคารพผู้ใหญ่ในโรงเรียน

หมวดที่ 2 แนวทางส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่ต่างประเทศ

1. จัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศแบบรัฐต่อรัฐ
2. เรียนรู้ภาษาอังกฤษก่อนไปทำงานต่างประเทศ
3. รวมกลุ่มคนไปนอก จัดเวทีพูดคุย
4. จัดสวัสดิการคุ้มครองแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ ทั้งไปกลับ

หมวดที่ 3 แนวทางส่งเสริมกลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้านและผู้สูงอายุ

1. พัฒนาสินค้าที่มีอยู่ให้มีคุณภาพเพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาด
2. จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน

เมื่อจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมแต่ละหมวดแล้ว วิทยากร ได้ให้กลุ่มผู้เข้าร่วมเวที คัดเลือกกิจกรรมออกเป็นกิจกรรมที่เป็นข้อเสนอต่อบุคคล ครอบครัว หน่วยงานอื่น หรือข้อเสนอต่อรัฐบาล และกิจกรรมที่ชุมชนสามารถดำเนินการร่วมกัน

กิจกรรมที่เป็นข้อเสนอ

1. ปิดโรงเรียนในช่วงฤดูทำนา
2. จัดหลักสูตรส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี นารายาท การเคารพผู้ใหญ่ในโรงเรียน
3. จัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศแบบรัฐต่อรัฐ
4. จัดสวัสดิการคุ้มครองแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศทั้งไปและกลับ
5. จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครอบครัว

กิจกรรมที่ชุมชนสามารถทำร่วมกัน

1. ส่งเสริมกิจกรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำจดหมายข่าวระหว่างชุมชนกับคนไปทำงานต่างประเทศ
2. จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างครอบครัว เช่น เล่นกีฬา จัดค่ายสายสัมพันธ์
3. เรียนรู้ภาษาอังกฤษก่อนไปทำงานต่างประเทศ
4. จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน
5. พัฒนาสินค้าที่มีอยู่ให้มีคุณภาพเพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาด
6. รวมกลุ่มคนไปนอก จัดเวทีพูดคุย

จัดทำแผน

วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมประชุมแยกกลุ่มเพื่อเลือกทำโครงการตามความสนใจ พร้อมกับสร้างข้อตกลงร่วมกันว่า การจัดทำโครงการของแต่ละกลุ่มต้องปรึกษาหารือกันก่อนว่าจะทำกิจกรรมอะไรในแต่ละโครงการ บางกิจกรรมสามารถรวมกันเป็นโครงการเดียวกันได้ พร้อมกับแนะนำวิธีเขียนโครงการ คือ

1. จะทำอะไร (ชื่อโครงการ)
2. จะทำอย่างไร (วิธีดำเนินการ)
3. จะทำกับใคร (กลุ่มเป้าหมาย กี่คน ประมาณ ระบุชื่อ)
4. ใครเป็นคนทำ (ผู้รับผิดชอบโครงการ)
5. จะทำเมื่อใด (ระยะเวลาดำเนินการ)
6. จะใช้งบประมาณจากไหน จำนวนเท่าใด (งบประมาณ)

ผู้เข้าร่วมเวทีแยกข้าย又เข้ากลุ่มตามความสนใจ 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจัดทำโครงการโดยมีครุที่เข้าร่วมเวที และทีมวิชาชีพให้คำแนะนำในกลุ่ม แล้วนำเสนอโครงการต่อที่ประชุมใหญ่ 3 โครงการดังนี้

โครงการที่ 1

ชื่อโครงการ สอนภาษาอังกฤษให้กับคนที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ

วิธีดำเนินการ รับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการ

ก่อร่มเป้าหมาย บุคคลที่กำลังจะไปทำงานต่างประเทศ และบุคคลทั่วไป

ผู้รับผิดชอบ

1. นายน้อม แสนละมูล	7. นางอนุรักษ์ สุดาจันทร์
2. นายสมาน วงศ์ใหญ่	8. นางอุบล สุวรรณศรี
3. นายสมฤทธิ์ หายหัดดี	9. นางพิศมัย อ่อนชัยภูมิ
4. นายสมาน สันวิจิตร	10 นางดวงดาว นนทกาน
5. นางกชกร วงศ์อ่อน	11. นายประมวล ไชยขันธ์
6. นางประยงค์ สุวรรณศรี	

งบประมาณ

1. จากสกอ .

2. จากสมาชิก

ระยะเวลา

วันเสาร์ - อاثิตย์ เวลา 17.00 - 21.00 น. เป็นเวลา 1 เดือน

โครงการที่ 2

ชื่อโครงการ สายสัมพันธ์

ก่อร่มเป้าหมาย พ่อ แม่ ลูก ชั้นประถม - ชั้นมัธยมปลาย

วิธีดำเนินการ

1. ประชุมชี้แจงผู้ปกครอง
2. จัดกิจกรรมระหว่างพ่อ แม่ ลูก ให้เล่นกีฬาด้วยกัน
3. จัดค่ายครอบครัว 1 - 2 วัน เน้นความสัมพันธ์
4. ทำขาดหมาย่าระหว่างหนุ่มสาวกับคนไปทำงานต่างประเทศ

ผู้รับผิดชอบ

1. นายตู่ มีนุญมา ก	6. นางประยูร ฤทธิ์แพลง
2. นายประพันธ์ วงศ์ใหญ่	7. นางบัวไพร วิริยะกาน
3. นายสุนิลดี บุตรน้อย	8. นางกัลยา วงศ์ใหญ่
4. นายจิตร นาคเคน	9. นางทาสี สุวรรณศรี

5. นางอัมพร พูนเพ็ม

10. คณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการ

โรงเรียน

ระยะเวลา เดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2547

งบประมาณ

1. ขอสนับสนุนจากสมาชิกสภากองหัวด้วยงบประมาณ 30,000 บาท
2. ผู้บริจาคในหมู่บ้าน 10,000 บาท
3. ขอสนับสนุนจากสกาว. 10,000 บาท
4. ขอสนับสนุนจากสมาชิกสภารัฐนราษฎร 10,000 บาท

โครงการที่ 3

ชื่อโครงการ ศูนย์รวมลินค้าชุมชน

วิธีดำเนินการ

1. รับสมัครสมาชิก
2. กำหนดหุ้น
 - 2.1 หุ้นละ 100 บาท ไม่เกิน 10 หุ้น สำหรับบุคคล
 - 2.2 หุ้นละ 100 บาท ไม่เกิน 50 หุ้น สำหรับกลุ่ม
3. ประชุมสมาชิก
4. คัดเลือกคณะกรรมการ
5. คณะกรรมการไปศึกษาดูงาน
6. จัดหาสถานที่
7. คณะกรรมการประชุมวางแผนการดำเนินงาน
8. จัดตั้งร้านค้า
9. ประชุมสมาชิกเป็นระยะๆ ทุก 6 เดือน
10. เสริมความรู้ในเรื่องต่างๆ
 - 10.1 การใช้ยาการสัตว์ เช่น วัว หมู ไก่ สุนัข เป็นต้น
 - 10.2 พัฒนาคุณภาพสินค้า เช่น สี ลวดลาย การบรรจุภัณฑ์
 - 10.3 อบรมวิธีการจัดทำบัญชีให้คณะกรรมการและคนขาย

กลุ่มเป้าหมาย

- บุคคลในชุมชนบ้านปางลาว หมู่ 10 , 20
- กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชน หมู่ 10, 20

ผู้รับผิดชอบโครงการคือ คณะกรรมการที่ได้รับคัดเลือก

ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มตุลาคม 2546 เป็นต้นไป

งบประมาณ

- จากการลงทุนของสมาชิก
- จากระดับงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- จากองค์การบริหารส่วนตำบล

1. ศึกษาดูงาน 15 คน

- ค่าเดินทาง	2,000 บาท
- ค่าอาหาร 15 X 50 X 2 มื้อ	1,500 บาท
- ค่าตอบแทนสถานที่ดูงาน	1,000 บาท
- ค่าวัสดุ	300 บาท

2. อบรมพัฒนาคุณภาพสินค้า 3 วัน 20 คน

- ค่าวิทยากร 1500 X 3	4,500 บาท
- ค่าอาหาร 50 บาท X 20 คน X 3 วัน	3,000 บาท
- ค่าวัสดุอุปกรณ์	
1. สีน้ำเงิน แดง เหลือง สีลักษณะ 5 กล่อง X 3 ถุง X 60 บาท	900 บาท
2. ผ้า 3 พับ X 550 บาท	1,650 บาท
3. ด้าย 230 X 2 กิโลกรัม	460 บาท
4. ฝ้าย 130 X 5 กิโลกรัม	650 บาท

3. อบรมการใช้ยาการสัตว์ 1 วัน 20 คน

- ค่าวิทยากร	1,500 บาท
- ค่าวัสดุอุปกรณ์	2,000 บาท
- ค่าอาหาร 50 บาท X 20 คน	1,000 บาท

4. อบรมการทำปัญชี 1 วัน 15 คน

- ค่าวิทยากร	1,500 บาท
- ค่าอาหาร 15 คน X 50 บาท	750 บาท
รวมทั้งสิ้น	22,710 บาท

ข้อเสนอแนะ ต้องระบุวันเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน เช่น ไปดูงานวันที่เท่าไหร่ ทำอะไรช่วงไหน

โครงการทั้ง 3 โครงการให้ผู้รับผิดชอบโครงการนำไปแก้ไขและเพิ่มเติมในรายละเอียดที่ยังขาดหายไป พร้อมกับเตรียมนำเสนอในที่ประชุมที่วัดร่องหวาน ในวันที่ 27 กันยายน 2546

ເວົ້ານິ້ນເສນອໂຄຮກ

ຈັດເວົ້ານິ້ນເສນອໂຄຮກຮ່ວມກັນ ທີ່ວັດຮ່ອງຫວາຍ ເມື່ອວັນທີ 27 ກັນຍາຍນ 2546 ມີຕັວແທນຂອງ ຜູນໜ້າຮ່ອງຫວາຍເຂົ້າຮ່ວມເວົ້າ 18 ດຣ ຜູນໜ້າປາງລາວ 15 ດຣ ມີໂຄຮກທີ່ຜ່ານການພັດທະນາຂອງຜູນໜ້າ ແລະນຳມາເສນອ 6 ໂຄຮກ ຄື່ອໂຄຮກຈາກຜູນໜ້າຮ່ອງຫວາຍ 3 ໂຄຮກ ໂຄຮກຈາກຜູນໜ້າປາງລາວ 3 ໂຄຮກ ໂຄຮກທີ່ນິ້ນເສນອຕອບສັອງປັບປຸງພາພລກະທບທີ່ເກີດຈາກການຍ້າຍດື່ນໄປທຳກຳນຳຕ່າງປະເທດ 3 ກຸລຸມເປົ້າໝາຍ ໂດຍມີຮາຍລະເອີຍດອງໂຄຮກ ດັ່ງນີ້

ໂຄຮກສ່າງເສຣິມກຸລຸມເດັກແລະເຍາວໜ້າ

ມີ 2 ໂຄຮກ ຄື່ອ

1. ໂຄຮກເຍາວໜ້າຄົດຕຽງ

ໜັກກາຣແລະເຫດຜູດ

- ເພື່ອໃຫ້ເຍາວໜ້າໃນຜູນໜ້າມີຄວາມຄິດສ່າງສරົບ
- ເພື່ອສ່າງຜົນຂອງເຍາວໜ້າໃຫ້ເປັນຈິງ

ວັດຖຸປະສົງ

- ເພື່ອໃຫ້ເຍາວໜ້າໃນຜູນໜ້າມີສຸຂພາພິຕິ ມີຄວາມຮັກໄຄຮ່າ ເຊື້ອາຫານ ມີຄວາມສາມັກຄື
- ເພື່ອໃຫ້ເຍາວໜ້າໜ່າງໄກລຍາເສພົດ

ວິທີດຳເນີນກາຣ

- ຈັດໜ້າທີ່ຕັ້ງໂຄຮກ
- ຈັດໜ້ອອຸປະກອນ

ກຸລຸມເປົ້າໝາຍ

- ເຍາວໜ້າໃນຜູນໜ້າ
- ຜູ້ປົກຄອງທີ່ມີຄວາມສັນໃຈ

ຮະຍະເວລາດຳເນີນກາຣ

ທຸກວັນແສຣ໌ - ອາທິຕິຍ໌

ຈົບປະລິດໃນການດຳເນີນງານ

1. ຈັດໜ້ອເຄົ່ອງເສີຍ	25,000 ບາທ
2. ກລອງຊຸດ	20,000 ບາທ
3. ກືຕາຮໍາໄຟຟ້າ	9,500 ບາທ

5. เปส	9,500 บาท
6. คีย์บอร์ด	30,000 บาท
รวมงบประมาณทั้งลิ้น	94,000 บาท

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. นายคราชุธ กล้าหาญ	ประธาน
2. นายสาธิต ศรีโพธิ์	รองประธาน
3. นายพุทธพงษ์ จันทร์จำนงค์	กรรมการ
4. นายบรรดาศักดิ์ สุพรหม	กรรมการ
5. นายธงชัย อัมลา	กรรมการ
6. นายศิริราษฎร์ แก้วสาทร	เลขานุการ
7. นายโยธิน จันทร์จำนงค์	กรรมการที่ปรึกษา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เยาวชนในชุมชนมีจิตสำนึกรักการอุปถัมภ์ให้และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- สถานที่ที่ตั้งของโครงการอยู่ที่ไหน มีความเหมาะสมหรือไม่ รบกวนชาวบ้านหรือไม่
- โครงการนี้จะส่งเสริมเยาวชนที่พ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศได้อย่างไร
- จะสร้างเครือข่ายการทำงานอย่างไรให้มีความต่อเนื่อง
- ผู้ใหญ่จะดูแลเยาวชนอย่างไรไม่ให้มีปัญหา

โครงการนี้ที่ประชุมเสนอว่าควรขอสนับสนุนงบประมาณจากสภาพองค์กรบริหารส่วนตำบล หรือพัฒนาชุมชน เพราะเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

2. โครงการสายสัมพันธ์

กลุ่มเป้าหมาย

- บุคคลในชุมชนบ้านปางลาหมู่ 10
- บุคคลในชุมชนบ้านประชาร่วมมิตร หมู่ 20

วิธีดำเนินการ

1. ประชุมชี้แจงผู้ปกครอง
2. จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างพ่อแม่ สูง เล่นกีฬา จัดค่ายครอบครัว จัดทำจดหมายข่าวระหว่างหมู่บ้านกับคนไปทำงานต่างประเทศ เน้นความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ระยะเวลา

เดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2547

งบประมาณ

- จากสจ. และอบต.	30,000 บาท
- จากสส.	5,000 บาท
- จากโครงการวิจัยข่ายดิน สกอ.	10,000 บาท
- ผู้บริจากในหมู่บ้าน	5,000 บาท

ค่าใช้จ่ายโครงการ

1. ประชุมชี้แจงผู้ปกครอง

- ค่าเครื่องเสียงไฟฟ้า	1,000 บาท
- ค่าติดต่อประสานงาน	500 บาท

2. กิจกรรมกีฬา

- ค่าเครื่องเสียงไฟฟ้า	1,500 บาท
- ค่าวัสดุในการจัดกิจกรรม	8,000 บาท
- ของรางวัล	10,000 บาท
- ค่าติดต่อประสานงาน	1,000 บาท

3. กิจกรรมค่ายครอบครัว

- ค่าอาหารและอาหารว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรม	10,800 บาท
- ค่าจัดกิจกรรม	20,000 บาท
- ค่าเครื่องเสียงไฟฟ้า	1,500 บาท
- ค่าตอบแทนวิทยากร	4,000 บาท
- ค่าติดต่อประสานงาน	1,000 บาท

4. จัดทำคัดหมายข่าวระหว่างบ้านกับต่างประเทศ

- ค่าวัสดุอุปกรณ์	1,000 บาท
- ค่าจัดทำและค่าประสานงาน	1,000 บาท
- ค่าจัดส่งจดหมาย	3,000 บาท

รวมทั้งสิ้น **46,800 บาท**

โครงการเพื่อส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้แรงงาน

มี 2 โครงการ คือ

1. โครงการเครือข่ายผู้ใช้แรงงาน

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นเคราะห์ป้องกันการลูกหลอกไปขายแรงงานที่ต่างประเทศ

วิธีดำเนินการ

- หาสมาชิกกลุ่ม
- คัดเลือกผู้นำกลุ่ม

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ใช้แรงงานที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ

ระยะเวลาดำเนินงาน (ไม่ระบุ)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. นายบัวพันธ์ นิมวงศ์	6. นางบุญมา ดวงทับจันทร์
2. นายสมาน เดชทัน	7. นางทองน้อย ดวงทับจันทร์
3. นางปราณี สอนเสนา	8. นายหนูพร มูลผลึก
4. นางพโลย ศรีบุรอมย์	9. นายโยธิน จันทร์จำนำง
5. นายทวี ภูแข	10. นางวิภารักษ์ แก้วสาทร

งบประมาณ

1. ค่าวัสดุจัดประชุม	500 บาท
2. ค่าอาหาร	3,000 บาท
3. ค่าตอบแทนวิทยากร	500 บาท
4. ค่าติดต่อประสานงาน	500 บาท
รวมทั้งสิ้น	4,000 บาท

2. โครงการเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

กลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้ที่กำลังจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

2. ผู้ที่กำลังคิดจะไปทำงานต่างประเทศ
3. บุคคลทั่วไปที่อยากรเข้าร่วมโครงการ
4. กลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษาที่สนใจ

วิธีดำเนินงาน

1. รับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ
2. อบรมภาษาอังกฤษ
3. จัดเวลาเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

ระยะเวลาดำเนินงาน

วันเสาร์ - ออาทิตย์ วันละ 2 ชั่วโมง

เวลา 13.00 น. - 15.00 น. เริ่ม เดือนตุลาคม - เดือนธันวาคม 2546

งบประมาณ

ขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และผู้นำชุมชน
ค่าใช้จ่ายโครงการ

1. กิจกรรมอบรมแนะนำเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ

- วัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม	2,500 บาท
- ค่าเครื่องเสียง ไฟฟ้า	1,500 บาท
- ค่าวิทยากร	5,000 บาท
2. เวทีให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและการไปประกอบย่างปลดปล่อย

- ค่าเครื่องเสียง ค่าไฟฟ้า	1,500 บาท
- ค่าวัสดุในการทำกิจกรรม	2,000 บาท
- ค่าตอบแทนวิทยากร	4,000 บาท
รวมทั้งสิ้น	16,500 บาท

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. นายน้อม แสนละมูล	5. นางดวงดาว นนทภา
2. นายสมาน สันวิจิตร	6. นายสมฤทธิ์ หายหัตถี
3. นายสมาน วงศ์ไหอยู่	7. นายประมวล ไชยจันทร์
4. นางกชกร วงศ์อ่อน	

โครงการที่ส่งเสริมกลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้าน ผู้สูงอายุ และผู้ที่อยู่ในชุมชน

มี 2 โครงการคือ

1. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ

วิธีดำเนินการ

- จัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับสมาชิกเพื่อให้ไปในทิศทางเดียวกัน(ตุลาคม 2546)
- จัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบด้านการตลาด
- จัดฝึกอบรมพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เรื่องรูปแบบ เนื้อผ้า ลวดลาย การย้อมสีธรรมชาติ

กลุ่มเป้าหมาย คือ

สมาชิกในชุมชน 30 คน

งบประมาณ

ค่าวิทยากร 3 คน X 500 บาท X 10 วัน	15,000 บาท
ค่าสถานที่	500 บาท
ค่าอาหาร 30 คน X 20 บาท X 10 วัน	6,000 บาท
ค่าประสานงาน	500 บาท
รวมทั้งสิ้น	22,000 บาท

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. นางวิพารักษ์ แก้วสาทร
2. นางอนงค์ แก้วสาทร
3. นางเสน ชนกุลวิเศษ
4. นางสุมลักษณ์ ศรีพารา
5. นางนนง โสภารัตน์
6. นางพิมพิไร ศรีแสง
7. นางบุญมา ชาคำสนธิ
8. นางมาลัย สมภูสาร
9. นางบุญฉัช คำภานี

2. โครงการ ศูนย์รวมสินค้าชุมชน

วิธีดำเนินการ

1. รับสมัครสมาชิก
2. กำหนดหุ้น
 - 2.1 หุ้นละ 100 บาท ไม่เกิน 10 หุ้น สำหรับบุคคล
 - 2.2 หุ้นละ 100 บาท ไม่เกิน 50 หุ้น สำหรับกลุ่ม
3. ประชุมสมาชิก
4. คัดเลือกคณะกรรมการ
5. คณะกรรมการไปศึกษาดูงาน
6. จัดหาสถานที่

7. คณะกรรมการประชุมวางแผนการดำเนินงาน
8. จัดตั้งร้านค้าชุมชน
9. ประชุมสมาชิกเป็นระยะๆ ทุก 6 เดือน
10. เสริมความรู้ในเรื่องต่างๆ
 - 10.1 การใช้ยาภายนอก เช่น วัว หมู ไก่ สุนัข เป็นต้น
 - 10.2 พัฒนาคุณภาพสินค้า เช่น สี ลวดลาย การบรรจุภัณฑ์
 - 10.3 อบรมวิธีการจัดทำป้ายให้คณะกรรมการและคนขาย

กลุ่มเป้าหมาย

- บุคคลในชุมชนบ้านปางลาว หมู่ 10 , 20
- กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชน หมู่ 10, 20

ผู้รับผิดชอบโครงการคือ

คณะกรรมการที่ได้รับคัดเลือก

ระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มตุลาคม 2546 เป็นต้นไป

งบประมาณ

- จากการลงทุนของสมาชิก
- จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- จากองค์การบริหารส่วนตำบล

กิจกรรม

1. ศึกษาดูงาน 15 คน

- ค่าเดินทาง	2,000 บาท
- ค่าอาหาร 15 X 50 X 2 มื้อ	1,500 บาท
- ค่าตอบแทนสถานที่ดูงาน	1,000 บาท
- ค่าวัสดุ	300 บาท

2. อบรมพัฒนาคุณภาพสินค้า 3 วัน 20 คน

- ค่าวิทยากร 1,500 X 3	4,500 บาท
- ค่าอาหาร 50 บาท X 20 คน X 3 วัน	3,000 บาท
- ค่าวัสดุอุปกรณ์	
1. สี สีละ 5 กล่อง X 3 สี X 60 บาท	900 บาท

2. ผ้า 3 พับ X 550 บาท	1,650 บาท
3. ถ้วย 230 X 2 กิโลกรัม	460 บาท
4. ฝาขay 130 X 5 กิโลกรัม	650 บาท
3. อบรมการใช้ยารักษาสัตว์ 1 วัน 20 คน	
- ค่าวิทยากร	1,500 บาท
- ค่าวัสดุอุปกรณ์	2,000 บาท
- ค่าอาหาร 50 บาท X 20 คน	1,000 บาท
4. อบรมการทำบัญชี 1 วัน 15 คน	
- ค่าวิทยากร	1,500 บาท
- ค่าอาหาร 15 คน X 50 บาท	750 บาท
รวมทั้งสิ้น	22,710 บาท

ข้อมูลเพิ่มเติม

สาเหตุที่ต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ และฝึกอบรมการใช้ยารักษาสัตว์ เพราะว่า ต้องการให้สินค้าทุกอย่างที่ขายในศูนย์รวมสินค้าชุมชนแห่งนี้ มีแต่สินค้าที่มีคุณภาพ

เมื่อทุกกลุ่มน้ำเสนอโครงการต่อที่ประชุมครบแล้ว ผู้เข้าร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นต่อ โครงการต่างๆ ได้ข้อสรุปว่า

- ผู้รับผิดชอบโครงการหรือแกนนำแต่ละกลุ่ม สามารถนำโครงการเสนอขอแหล่งทุน ต่างๆ
- ส่งโครงการเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยให้ทีมวิจัยช่วยและตัวแทนผู้รับผิดชอบโครงการ พิจารณางบประมาณส่ง ตามความเหมาะสม

ภาคผนวก 3

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์

ชื่อหมู่บ้าน.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้นำชุมชน

โครงการวิจัย ป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็ก กรณีในการเข้าย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

(สัมภาษณ์ให้ได้คำตอบมากกว่า 1 คำตอบ)

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ
2. อายุ ปี
3. ตำแหน่งในชุมชน

1. ท่านคิดว่าอะไรคือแรงจูงใจให้คนในหมู่บ้านของท่านเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านคิดว่าการที่คนในหมู่บ้านของท่านเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีข้อดีอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าการที่คนในหมู่บ้านของท่านเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีข้อเสียอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

4. การที่มีค่านเดินทางไปทำงานต่างประเทศ มีผลดี ผลเสีย ต่อหมู่บ้านด้านไหนบ้าง อย่างไร
ข้อดี

ข้อเสีย

5. การที่ผู้ชายวัยแรงงาน/สามี ไปทำงานต่างประเทศมีข้อดี ข้อเสีย ต่อผู้หญิง/ภรรยา อย่างไร
ข้อดี

ข้อเสีย

6. การที่ผู้ปกครองเดินทางไปทำงานต่างประเทศมีผลดี ผลเสียต่อเด็ก/ลูก อย่างไร
ผลดี

ผลเสีย

ชื่อหมู่บ้าน.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับชาวบ้านทั่วไป

โครงการวิจัย การป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็ก กรณีการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

(สัมภาษณ์ให้ได้คำตอบมากกว่า 1 คำตอบ)

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

เพศ

อายุ ปี

1. ท่านคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้คนในหมู่บ้านไปทำงานในต่างประเทศ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. การที่คนในหมู่บ้านของท่านเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีผลดีต่อหมู่บ้านของเราอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. การที่คนในหมู่บ้านของท่านเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีผลเสียต่อหมู่บ้านของเราอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. การที่ผู้ชายวัยแรงงาน/สามี ไปทำงานต่างประเทศมีผลดีต่อผู้หญิง/ภรรยา อย่างไร

.....
.....
.....

5. การที่ผู้ชายวัยแรงงาน/สามี ไปทำงานต่างประเทศมีผลเสียต่อผู้หญิง/ภรรยา อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. การที่ผู้ปกครองเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีผลดีต่อเด็ก/ลูก อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. การที่ผู้ปกครองเดินทางไปทำงานในต่างประเทศมีผลเสียต่อเด็ก/ลูก อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อหมู่บ้าน.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับคนที่เคยไปทำงานต่างประเทศ

โครงการวิจัย การป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็ก กรณีการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

(สัมภาษณ์ให้ได้คำตอบมากกว่า 1 คำตอบ)

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ
 2. อายุ ปี
 3. ประเทศที่ไป

- ## 1. อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ท่านตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศ

.....
.....
.....

2. ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ได้ปรึกษากับครรภ์บ้าง

.....
.....
.....

3. คนที่อยู่ในครอบครัวของท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการเดินทางไปทำงานต่างประเทศของท่านหรือไม่ อย่างไร (ถ้ามีการตัดสินใจร่วมกันอย่างไร ถ้าไม่มีพระ老子ไร)

.....
.....
.....
.....

4. เมื่อท่านเดินทางไปทำงานต่างประเทศคราวเป็นผู้รับภาระ (เช่น การดูแลลูก, พ่อแม่, การทำงานเพื่อส่วนรวม, การจัดการเรื่องการเงิน ฯลฯ) แทนท่าน

.....
.....
.....

5. ในขณะที่ทำงานอยู่ในต่างประเทศท่านคิดต่อ กับครอบครัวเรื่องใดบ้าง โดยวิธีใด

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. การเดินทางไปทำงานต่างประเทศของท่านประสบปัญหาอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. จากข้อ 6. ปัญหานี้ ๆ มีผลกระทบต่อกันในครอบครัวของท่าน อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อหนูร้าน.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับสตรีที่สามีไปทำงานต่างประเทศ

โครงการวิจัยการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กกรณีการข้ายกบินไปทำงานต่างประเทศ

(ล้มภาษณ์ให้ได้ค้ำดอนมากกว่า 1 ค้ำดอน)

1. ก่อนที่สามีจะตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศ ได้มีการปรึกษาหารือกับท่านหรือไม่/อย่างไร

.....
.....
.....

2. ท่านคิดว่าการที่สามีไปทำงานต่างประเทศมีผลดีอย่างไร

.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าการที่สามีไปทำงานต่างประเทศมีผลเสียอย่างไร

.....
.....
.....

4. ท่านมีการจัดการเงินที่สามีส่งมาให้อย่างไร

.....
.....
.....

5. คิดต่อ กับสามีที่ทำงานอยู่ต่างประเทศด้วยวิธีใด เรื่องใดบ้าง

.....
.....
.....
.....

ชื่อหมู่บ้าน.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ที่กำลังจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ

โครงการวิจัยการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กกรณีการข้ายกถิ่นไปทำงานต่างประเทศ

(สัมภาษณ์ให้ได้คำตอบมากกว่า 1 คำตอบ)

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ.....

2. อายุปี

1. อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ท่านตัดสินใจที่จะไปทำงานต่างประเทศ

.....

.....

.....

2. ประเทศที่ท่านจะเดินทางไปทำงานคือประเทศ.....

.....

.....

.....

3. จากข้อ 2 ทำไม่ท่านจึงเลือกไปประเทศนั้น

.....

.....

.....

4. ถ้าท่านไปทำงานต่างประเทศท่านคิดว่าจะมีผลดีต่อครอบครัวท่านอย่างไร

.....

.....

.....

5. ถ้าท่านเดินทางไปทำงานต่างประเทศท่านคิดว่าจะมีผลเสียต่อครอบครัวท่านอย่างไร

.....

.....

.....

6. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ (จำนวนเท่าใด ได้มาจากไหน)

.....

.....

.....

ภาคผนวก 4

แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสตรีและเด็กในชนบท

กรณีการขับเคลื่อนไปทำงานต่างประเทศ

ชื่อ กิจกรรม วันที่ ผู้เข้า

ร่วม 1..... 2.....

3. 4.

5. 6.

วิธีการ

ผลที่ได้จากการกิจกรรม

บทเรียน/ข้อค้นพง

ปัญหา/อุปสรรคที่พบ

.....
.....
.....

ภาคผนวก 5

ประวัติและประสบการณ์ของทีมวิจัย

1. นางสุมาลี วรรรณรัตน์ หัวหน้าโครงการวิจัย
ที่อยู่ 138 หมู่ที่ 10 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100
โทรศัพท์ 01 883 8092 โทรสาร 053 735085
e-mail : s_wanarat@hotmail.com
การศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบโรงเรียน) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
การทำงาน
 - พ.ศ.2526-พ.ศ.2544 รับราชการครูโรงเรียนบ้านปางหลวง จังหวัดเชียงราย
 - พ.ศ.2544-ปัจจุบัน ทำงานพัฒนาชุมชน**ประสบการณ์**
 1. โครงการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมและศึกษาศักยภาพสตรีในการมีส่วนร่วมตัดสินใจในงานพัฒนาหมู่บ้าน : กรณีศึกษาภาคเหนือ” ร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศไทย (TDRI)
 2. โครงการวิจัย (วิทยานิพนธ์) เรื่อง “การใช้การศึกษาและการพัฒนาชุมชนเพื่อยับยั้งการขย้ำคุณของสตรีชนบทภาคเหนือ”
 3. โครงการวิจัยเรื่อง “Linkages Between Children/Youth and Older Persons In the Community In Northern Thailand”
 4. นำเสนอผลงานวิชาการเรื่อง “Care and Supporting AIDS Affected Children by Community Based Organization: A Case Study From Maekowtom Community, Thailand” ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส
 5. เป็นวิทยากรฝึกอบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ให้แก่ World Education ณ เมืองวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
 6. เป็นวิทยากรฝึกอบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ให้แก่ Save the Children Fund (UK) ณ เมืองชานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
 7. เป็นวิทยากรกระบวนการการมีส่วนร่วมภาคประชาชน โครงการสร้างเพื่อนไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเทิน 2 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
 8. นำตัวแทนเด็กและเยาวชนตำบลแม่ข้าวต้ม ไปศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานด้านเอดส์ ณ เมืองคุนหมิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

9. จัดทำโครงการพัฒนาชุมชนด้านการพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน สารี ปัญหาอดส์ ปัญหายาเสพติด ฯลฯ
10. เป็นวิทยากรฝึกอบรมกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์กรแบบมีส่วนร่วม (A-I-C)

2. นางสาวจิราพร แสงบงบາດ ทีมวิจัยชุมชน

ที่อยู่ 199 หมู่ที่ 10 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

การศึกษา กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกการพัฒนาชุมชน สถาบันราชภัฏเชียงราย
ประสบการณ์

1. อาสาสมัครโครงการเครือข่ายอาสาสมัครเยาวชนด้านยาเสพติด
2. ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
3. ผู้รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนบ้านปางลาว
4. อาสาสมัครเก็บข้อมูลโครงการเมธิวิจัยอาชูโส สกอ. เรื่อง “ชุดเตรียมความพร้อมเพื่อคุ้มครองแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ”

3. นางสาวคนึงนิตย์ สุวรรณศรี ทีมวิจัยชุมชน

ที่อยู่ 19 หมู่ที่ 20 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

การศึกษา กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกการพัฒนาชุมชน สถาบันราชภัฏเชียงราย
ประสบการณ์

1. อาสาสมัครโครงการเครือข่ายอาสาสมัครเยาวชนด้านยาเสพติด
2. ผู้ช่วยวิทยากรกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA)
3. เป็นตัวแทนเยาวชนตำบลแม่ข้าวต้มร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายเยาวชนเพื่อการพัฒนาของสภากองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชนในพระราชนูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
4. สมาชิกสภายouth ตำบลแม่ข้าวต้ม
5. อาสาสมัครเก็บข้อมูลโครงการเมธิวิจัยอาชูโส สกอ. เรื่อง “ชุดเตรียมความพร้อมเพื่อคุ้มครองแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ”

4. นางสาวโจนยง สว่างโคงทร ทีมวิจัยชุมชน
ที่อยู่ 59 หมู่ที่ 10 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

การศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประสบการณ์

1. อาสาสมัคร โครงการพัฒนาเครือข่ายช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยเอดส์ในชุมชน
ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย
2. อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ (อสร.)

5. นายศิรินทร์ วรรณรัตน์ ทีมวิจัยชุมชน
ที่อยู่ 138 หมู่ที่ 20 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

การศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบโรงเรียน) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
การทำงาน ปัจจุบันรับราชการครุครูตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านปางลาว
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 จังหวัดเชียงราย

ประสบการณ์

1. งานวิจัย(วิทยานิพนธ์) เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการให้การศึกษาเรื่องโรคเอดส์แก่คน
งานก่อสร้าง”
2. โครงการวิจัยเรื่อง “Linkages Between Children/Youth and Older Persons In the
Community In Northern Thailand”
3. ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาเครือข่ายช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยเอดส์ในชุมชน
ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย
4. วิทยากรฝึกอบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA)